

*Ediție
specială*

Limbă
Literatură
Civilizație

JUDEȚUL

C
Ă
L
Ă
R
A
Ș
I

ROMÂNIA

Limbă
Literatură
Civilizație

*Ediție
specială*

LIMBA ROMÂNĂ

Nr.11 1999 • ANUL IX • CHIȘINĂU

LIMBA ROMÂNĂ

REVISTĂ
de știință și cultură

Nr. 11 (53) 1999
noiembrie

REDACTOR-ŞEF
Alexandru BANTOŞ

REDACTORI-ŞEFI ADJUNCŢI
Ana BANTOŞ, Leo BORDEIANU

COLEGIUL DE REDACŢIE

Eugen BELTECHI (Cluj), Silviu BEREJAN, Vladimir BEŞLEAGĂ, Cătălin BORDEIANU (Iaşi), Leo BUTNARU, Valentina BUTNARU, Augustin BUZURA (Bucureşti), Gheorghe CHIVU (Bucureşti), Mihai CIMPOI, Anatol CIOBANU, Ion CIOCANU, Anatol CODRU, Eugeniu COŞERIU (Germania), Nicolae DABIJA, Boris DENIS, Stelian DUMISTRĂCEL (Iaşi), Andrei EŞANU, Corneliu FLOREA (Canada), Ion HADÂRCĂ, Ion IACHIM, Dumitru IRIMIA (Iaşi), Dan MĂNUCĂ (Iaşi), Nicolae MĂTCAŞ, Vasile MELNIC, Ion MELNICIUC, Valeriu RUSU (Franţa), Petru ŢARANU (Vatra Dornei), Vasile ŢĂRA (Timişoara), Dumitru TIUTIUCA (Galaţi), Ion UNGUREANU, Grigore VIERU

REDACTIA

Casa Presei, str. Puşkin nr. 22, Chişinău.
Pentru corespondenţă: Căsuţa poştală
nr. 83, bd. Ştefan cel Mare nr. 134, Chişinău,
2012, Republica Moldova.
Tel.: 23 76 63, 23 44 12, 23 25 83.
e-mail: limba-romana @ mail. md.
e-mail: clr @ mail. md.

Nu numai în privința limbii, ci și aceea a teritoriului este absolutamente imposibil de a trage o linie de demarcațiune între moldoveni și munteni... moldovenii sînt munteni, muntenii sînt moldoveni, moldovenii și muntenii sînt transilvăneni, transilvănenii sînt moldoveni și munteni, iată singurul aspect adevărat și posibil al acestui majestuos tablou, de o unitate națională fără exemplu în analele lumii!

Bogdan-Petriceicu HASDEU

LIMBA ROMÂNĂ

**REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI
CULTURĂ**

FONDATOR

colectivul redacției
ISSN 0235—9111

PROCESARE COMPUTER

Maria FRUNZĂ, Galina ZAVTUR

CORECTOR

Ilinca ROȘCA

Coperta I.

Corneliu RATCU. Arlechin.

Com. nr. 9829
Concernul PRESA

**Articolele publicate în revistă
reflectă punctul de vedere al
semnatarului, care nu coincide
neapărat cu cel al redacției**

SUMAR

ARGUMENT

Alexandru BANTOȘ. Itinerare ale identității noastre
5

CARTE DE VIZITĂ

Mihai ARBAGIC. Un portret cultural al SUD-ului
6

Nicolae DRAGU. Dimensiuni estetice
7

Ștefan DRĂGHICI. Din nou despre SUD
8

Județul Călărași: prezentare generală
9

RETROVIZOR

Pompei SAMARIAN. Călărașii acum 100 de ani
14

Nicolae ȚIRIPAN. Direcția județeană Călărași a Arhivelor Naționale
17

MĂRTURII

Ioan ALEXANDRU. Drum la Călărași
22

Ștefan BĂNULESCU. "M-a prins istoria pe jos"
23

"TRECUTĂ PRIN FOC ȘI PRIN SABIE..."

Nicolae ȚIRIPAN. Generozitatea călărășenilor cu frații de peste Prut
30

Liviu CAPȘA. Blitz-uri din Chișinău; Bucovina – altă lacrimă a neamului nostru
32

Igor ISAC. Memoria zidului; Așteptarea
34

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

Ilie-Ștefan RĂDULESCU. Erori de vocabular
36

ANALIZE ȘI INTERPRETĂRI

Ilie-Ștefan RĂDULESCU. Pacea –

aspirație interioară și ideal național, în lirica eminesciană
44

Sorin ARDELEANU. Receptări socio-juridice ale romanului Ion
47

Elena BORTĂ. Panait Istrati – scriitor român sau francez?
49

Ana BANTOȘ. Pavel Țușară: regula jocului
53

EFIGII

Tudor ARGHEZI. Bărăganul
55

Panait ISTRATI. Bărăganul
56

SUDUL LITERAR

Ion ANGHEL- MĂNĂSTIRE. Bizante
59

Ștefan BĂNULESCU. Drum în cîmpie
63

Mircea BÂRSILĂ. Fapt izbitor; În același timp; Argint galben; Verdele pom
66

Șerban CODRIN. Paradisul
68

Mircea DINESCU. Scrisoare către Vaclav Havel, aruncată la coș; Cafea în cenușa imperiului; Istoria romantică a sinucigașului ratat; Invitație pentru copacii din nord; Copil de zid; Învierea bufonului; Tramvaiul; Grîu păzit de maci
72

Ștefan DRĂGHICI. No comment. Prezentare de Miliurko Vukadinović
77

Ovidiu DUNĂREANU. Păciul lui Soare
81

Marin LUPȘANU. Provincie; Cîmpie; Oraș de cîmpie; Zi de țîrg
85

Laura MARA. Iarnă cu înlocuitori
88

Dan MĂRĂCINARU. Politichia
92

Mircea NEDELICIU. Alte păreri
98

Gabriela NEGREANU. Hipnoză; Anamneză; Ora lunară
102

Ioan NEȘU. Uitați de Dumnezeu
104

Nicolae STAN. Vis
109

Marius STĂNILĂ. Peste nisipuri rîzînd
113

Pavel ȘUȘARĂ. Jurnalul unei dimineți
oarecare; regula jocului; cîntecul nr.
27 pentru doamna Kalivé; despre
scuturarea salcîmilor
115

Doîna TUDOROVICI. Unde nu se dau
nume, unde un corp o ia înaintea
imaginii; Lecția de realism învățată
într-o noapte; Naturism de concepție
118

Constantin ȚOIU. Dropia, emblemă a
prozei
120

Dumitru UNGUREANU. Prunele
electrice
122

Năstase ZAMFIR. Sîlplul de lemn
128

OCHIUL DIN VIITOR

Ovidiu PETCU. Copilăria lui Bradbury
133

Cornel GOLOGAN. Prometeul schi-
zoid
134

Adina LIPAI. Cerul
136

TABLA DE ȘAH

George CONSTANTIN. Despre limi-
tele și puterea majorității politice
140

Lucian CONSTANTIN. Mistica elitelor
la Arnold Toynbee
144

DIALOGUL ARTELOR

Ștefan DRĂGHICI. Corneliu Ratcu,
pictorul
147

Pavel ȘUȘARĂ. Artistul și comunita-
tea
150

Igor ISAC. Aureole bizantine
151

Pavel ȘUȘARĂ. Despre mîntuirea prin
artă
152

Corneliu RATCU. Artele focului –
sculptura în metal
154

Cornel Radu CONSTANTINESCU. O
ecvestră antierioică
157

“Cînd ideea vorbește prin lemn.”
Interviu cu artistul plastic G. MITRO-
HIN (Germania)
158

DRAGI CITITORI,

revista “Limba Română”, care din anul 1999 apare lunar;
revista “Limba Română”, care abordează un spectru larg
de probleme de limbă, literatură, cultură etc.;

revista “Limba Română” în al cărei obiectiv intră realizările
intelectualilor de pe ambele maluri ale Prutului și din diasporă
vă invită la lectură și colaborare. Abonamentele pot fi
contractate, începînd cu orice număr al ei.

Prețul unui abonament lunar este de 4 lei (pentru pensionari,
studenți și invalizi – 3,5 lei).

**ABONAȚI-VĂ
LA REVISTA “LIMBA ROMÂNĂ”!**

ITINERARE ALE IDENTITĂȚII NOASTRE

Recunosc, nu am avut prilejul să merg în Bărăgan. Imaginar, însă, am mai călătorit în această parte de țară. Cîndva, împreună cu Panait Istrati și Tudor Arghezi, iar acum, mai recent, cu Ștefan Bănulescu. Dar, ori de cîte ori am citit și recitat neasemuitele lor pagini despre Bărăgan, pe retina ochilor îmi răsărea imaginea Basarabiei înfruntînd vîltoarea vremurilor. E o asemănare atît de obsesivă încît nu pot rezista ispitei de a cita: "Conglomerat atît de strălucit de nații", Călărașii Bărăganului (luați aminte: parcă ar fi vorba despre orașele basarabene) au devenit "un eldorado al tuturor oamenilor izgoniți de destin". Sau, în aceeași palpitantă și tulburătoare evocare intitulată "M-a prins istoria pe jos...", Ștefan Bănulescu notează: "A fost o lume pîrjolită, care a reînviat din nou și iarăși din nou, pentru că lumea acestui loc, acestui cîmp – Bărăgan – de pe malul Borcei era o lume văzută, dar mai ales o lume nevăzută". Din care lume fac parte oare basarabienii aduși în Bărăgan după 1944? Cum s-a consumat viața acestor peregrini? Involuntar, firește, redescoperim același destin și o legătură între noi, basarabienii, și muntenii lui Bănulescu, legătură care dăinuie în pofida tuturor vicisitudinilor. Ne regăsim aceiași, în actuala conjunctură, cînd sîntem chemați să regîndim temeurile istorice ale ideii naționale și să descifrăm altfel sensurile ei. Reclădirea identității naționale impune extinderea și explorarea mai pertinentă a universului cunoașterii și comunicării, stabilirea unui circuit neîntrerupt al valorilor în tot spațiul românesc, declanșarea unui dialog fertil, onest și continuu dintre prezent și tot ce înseamnă trecut. Or, re-construcția durabilă a identității naționale, reprimată, cenzurată și deformată pînă mai deunăzi, este imposibilă fără reanimarea vaselor comunicante ale românilor din Țară și din afară. Iată de ce este important să venim cu sufletul și cu simțirea unul spre altul, pentru a ne cunoaște mai bine.

În acest scop, redacția revistei "Limba Română" a inițiat un proiect – acest număr este primul nostru obiectiv – ce include elaborarea unor ediții speciale dintr-un șir de centre de cultură și civilizație românească. Reprezentanți ai instituțiilor de știință și de cultură, scriitori și ziariști, politicieni și oameni de afaceri își vor da întâlnire în paginile "Limbii Române" pentru a reconstitui *crîmpeie de Țară*, așa cum am încercat să facem în cazul **județului Călărași**. Îndemnăm cititorul "să pornească" spre Bărăgan, nu înainte de a exprima profunda noastră recunoștință dlui Mihai ARBAGIC, președintele Consiliului județean Călărași, și dlui Nicolae DRAGU, primarul municipiului Călărași, care au susținut ideea realizării acestui număr de revistă. Mulțumim și pe această cale poetului Ștefan Drăghici, care a mijlocit "venirea" Călărașilor la Chișinău, adunînd un dosar impresionant din care am putut selecta, sperăm, revelatoare coordonate ale acestui *prim punct al itinerarului nostru*. Adresăm, de asemenea, sentimentele noastre de prețuire poetei Cristina Cîrstea, care ne-a facilitat "întîlnirea" cu fascinanta lume a Bărăganului.

Aidoma călărașilor ștafetari de odinioară vom purcede la drum și spre alte meleaguri. În suflet vom purta însă "luminile orașului de pe Borcea".

Într-un ceas bun!

Alexandru BANTOȘ

UN PORTRET CULTURAL AL SUD-ULUI

În conștiința multora dintre noi, mai reverberează cuvintele lui Alexandru Odobescu: *"Dar însă și eu am crescut pe cîmpul Bărăganului. Et in Arcadia ego! Și eu am văzut cîrdurile de dropii cutreierînd, cu pas măsurat și cu capul ațintit la poză, acele șesuri fără margine, prin care aerul, răsfirat în undele diafane sub arșița soarelui de vară, oglindește ierburile și bălăriile din depărtare și le preface, dinaintea vederii fermecate, în cetății cu mii de minarete, în palate cu mii de încîntări"*.

Mirifică, imaginea unei regiuni ce constituie, în mare parte, teritoriul județului Călărași, zonă despre care se știe prea puțin astăzi și despre care s-a scris și mai puțin. Și nu pentru că această parte de țară românească n-ar fi meritat acest lucru, ci, mai degrabă, pentru că au lipsit inițiativele, sprijinul corespunzător, pentru că nu s-a înțeles (sau a fost neglijat) acest aspect, de altfel, esențial, în promovarea zonei.

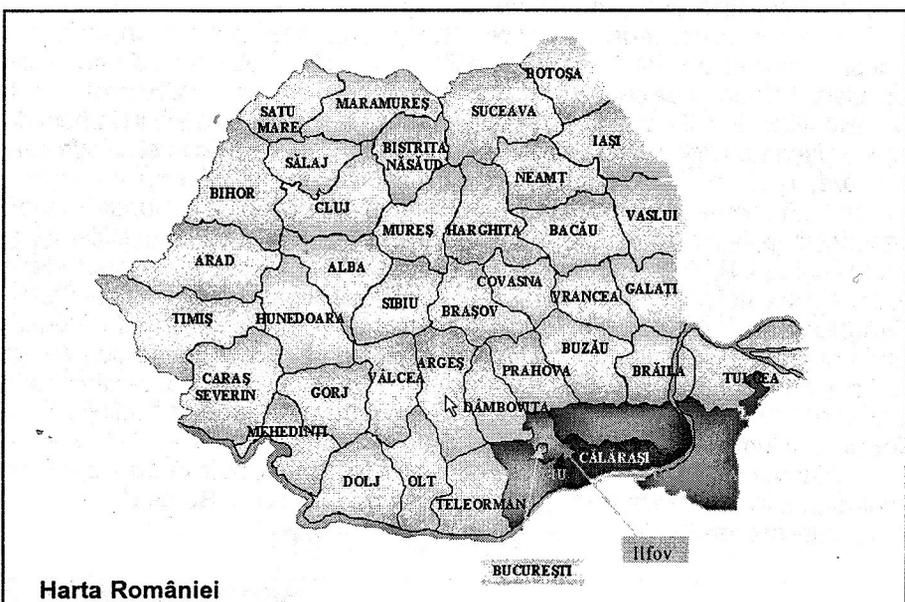
Ca unul care m-am legat sufletește de oamenii și locurile de aici, salut ideea de a aduna, în paginile unei reviste-antologii, "aspecte" din viața culturală, de altfel tot mai dinamică a Călărașilor.

Îmi place să cred că "Limba Română" va reuși să creeze o imagine, desigur nu exhaustivă, asupra a ceea ce eu aș numi portretul cultural al SUD-ului.

O antologie nu este o lucrare obișnuită. Ea se constituie într-un adevărat document estetic, istoric și... subiectiv. Prin ea, mâine, unii dintre noi, își vor aminti, alții vor afla despre creatorii și creații, instituții și vestigii ale timpurilor care se scurg, despre peisajul în care s-au întîmplat multe și minunate lucruri.

Salut această apariție care leagă cultural mai mult cele două spații de grai românesc, Basarabia și SUD-ul Munteniei, mulțumind și inițiatorilor, și realizatorilor pentru ea.

Mihai ARBAGIC,
președintele Consiliului
Județean Călărași, România

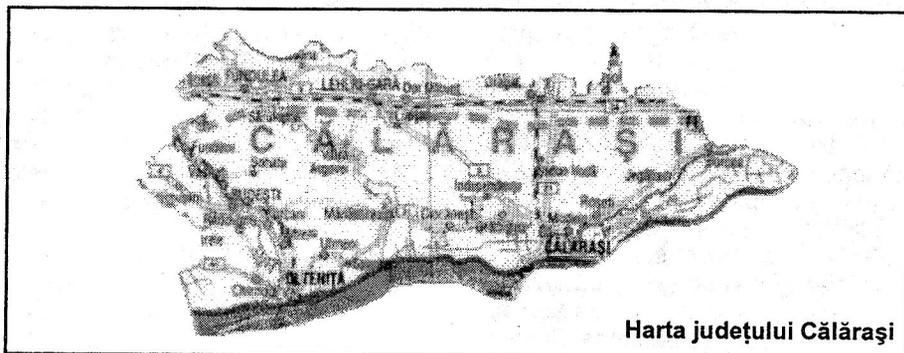
DIMENSIUNI ESTETICE

Sînt bucuros să constat, o dată în plus, că viața culturală din zona care mi-a fost dat mie s-o păstoresc, acum, la sfîrșit de secol și mileniu, atinge cote tot mai înalte. Dacă aș aminti doar întîlnirile cu scriitori din cadrul "Manifestărilor culturale ale SUD-ului", Festivalul de film "7 Arte", Colocviile de teatru experimental, Concursurile de muzică ușoară sau ale ansamblurilor folclorice (din țară și străinătate), Festivalul de muzică corală religioasă, Premiile anuale de literatură sau Simpozionul de sculptură "Ion Vlad", n-aș releva decît o parte dintre multele prezențe notabile din calendarul cu activități culturale imaginate și puse în practică aici, la Călărași.

Îmi exprim bucuria că Inspectoratul pentru Cultură al județului Călărași, care a creat ceea ce numim Grupul cultural SUD, a reușit împreună cu revista "Limba Română" și cu Casa Limbii Române din Chișinău, să adune într-o antologie, căci eu așa socotesc numărul acesta al revistei "Limba Română", scriitori și opere care ne fac fală, fie că doar au trecut pe aici, că s-au născut aici sau că trăiesc actualmente aici. Pentru aceasta mulțumim domnului Alexandru BANTOȘ, redactor-șef al revistei "Limba Română", director al Casei Limbii Române din Chișinău, inițiatorul acestui proiect și domnului Ștefan Drăghici, scriitor, consilier-șef al Inspectoratului pentru Cultură Călărași, pentru efortul său de a aduna între copertele revistei ce este reprezentativ pentru cultura, literatura și civilizația municipiului Călărași.

Nicolae DRAGU,
primarul municipiului Călărași, România

Harta județului Călărași

Ștefan DRĂGHICI

DIN NOU DESPRE SUD

Capitală a vechiului județ Ialomița / capitală a actualului județ Călărași, orașul de pe malul stîng al Borcei are o istorie tumultuoasă. Ea a fost determinată de însăși așezarea sa geografică – oraș de graniță, port la Dunăre, avînd o imensă cîmpie în spatele său – Bărăganul. Patru sute de ani de existență atestată documentar, milenii atestate arheologic, au definit și un tip uman distinct: mîndru, chipeș, preocupat de confortul său, de bunăstarea comunității. În același timp respectă și prețuiește pe cei care fac istoria, iar memoria colectivă funcționează perfect. Oraș aflat la intersecția drumurilor de apă și de uscat, a avut și o viață culturală nu rareori invidiată de așezări mai mari și cu o economie mai puternică și mai echilibrată. Și nu rareori influențată de cei care i-au trecut pragul.

Dacă așezarea sa naturală îi conferă mari posibilități de acoperire a turismului tradițional, obiectivele cultural-istorice ar putea să definească un mare interes pentru cel cultural: "Ateneul Popular" (actualmente sediu al Bibliotecii "Al. Odobescu"), Școala nr. 1 (fostul liceu "Știrbei Vodă"), Cazarma pompierilor (actualmente sediu al Arhivelor Naționale), Muzeul Dunării de Jos sau lucrările de sculptură monumentală în metal ale unora dintre cei mai mari sculptori români contemporani, embrion al viitorului muzeu de artă contemporană, care va purta numele lui Ion Vlad. Și asta nu e tot.

"Provincia" și-a făcut auzită vocea după 1989 prin revista "SUD", revistă de opinie și cultură care a continuat să apară pînă în decembrie 1991. Prin ea tinerii scriitori și artiști din Călărași au întreținut legăturile cu diversele zone culturale ale țării și, deși mai greu, cu străinătatea. Revista

avea un rol deosebit de important în ceea ce am putea numi schimbul cultural. Deși descentralizarea părea să izoleze oamenii de cultură, fiecare în provincia lui, apăreau noi instrumente de cunoaștere, din 1996 manifestările culturale ale SUD-ului fiind, fără nici o îndoială, unele dintre cele mai importante. Colocvii, simpozioane, mese rotunde, festivaluri: de film, de muzică ușoară și corală, folclorice, expoziții pe teme cele mai diverse, concursuri, au adus la Călărași zeci și sute de oameni de și din cultură, ajutîndu-ne să creăm un adevărat pol cultural dintr-un deșert pe care-l confecționase regimul dictatorial. De un real folos ne-au fost și plecările noastre în străinătate, contactele cu lumea de... dincolo, ajutîndu-ne să ne organizăm mai bine.

În aceste condiții, nu pare deloc întîmplător că, invitat fiind de U.A.P. a Republicii Moldova, prin dl președinte, Anatol Rurac, la Saloanele de artă plastică ale Moldovei l-am cunoscut pe domnul Alexandru Bantoș, editorul revistei **Limba Română**. Așa a apărut hotărîrea de a fi dedicat un număr al acestei publicații creatorilor și manifestărilor culturale care s-au desfășurat în "această parte de Sud" despre care am vorbit pînă acum. La baza proiectului a stat și nevoia de cunoaștere reală a diverselor spații culturale, de a face cunoscute dincolo de Prut cîteva dintre creațiile scriitorilor care fac cinste acestor locuri, unele dintre acestea fiind inedite, altele deja antologice. E cartea noastră de vizită, a Sudului Literar și Cultural, pe care vă invităm să o citiți.

... Unii cititori desigur s-ar putea întreba: de ce Călărași și nu un alt tîrg din sudul țării? Și vom răspunde: unu – pentru că aici, nu știu prin ce minune a lui Dumnezeu, s-a înfiripat o mișcare literară. Și doi – pentru că există, iarăși nu știu de ce, două Călărașuri, unul aici și altul în dulcele țînt al Basarabiei și e păcat să nu se cunoască.

Lectură plăcută!

JUDEȚUL CĂLĂRAȘI: PREZENTARE GENERALĂ

1. **Așezare.** Județul Călărași este situat în partea de sud-est a României și a Câmpiei Române, pe malul stîng al Dunării (km 452-300), la granița cu Bulgaria, avînd o suprafață de 5088 km² (2,13 % din suprafața României).

Se învecinează cu județul Ialomița la nord, Constanța la sud-est – Dunărea formînd hotarul –, Giurgiu și Sectorul Agricol Ilfov la vest și nord-vest.

Este situat într-o zonă de cîmpie ce înclină ușor nord-vest – sud-est, cuprinzînd mai multe subunități ale grînarului României (Bărăganul Sudic, Cîmpia Mostiștei, Cîmpia Burnasului, Cîmpia Vlăsiei) la care se adaugă Lunca Dunării (Lunca Greaca, Lunca Călărași, Balta Borcei).

2. **Relieful** cîmpiei este reprezentat de interfluvii netede numite cîmpuri (Hagieni, Jegălia, Ciulnița, Andolina, Cucuveanu, Milotina, Argovei, Ciornuleasa, Sohatu), acoperite în mare parte de depozite loessoide, întrerupte de mici depresiuni numite "crovuri" și de văi înguste de tip "mostiște".

3. **Apele** de suprafață sînt reprezentate de fluviul Dunărea – "regina apelor" – care delimitează la sud și sud-est teritoriul județului. În afara rîului Argeș și a afluentului său Dîmbovița, care prin sectoarele lor inferioare drenează partea de vest a județului, celelalte rîuri aparțin rețelei autohtone (Rasa, Barza, Argova, Vînata, Belciugatele, Luica etc.).

4. **Clima** aparține în totalitate sectorului temperat continental. Sudul județului se individualizează prin veri calde și ierni mai blînde.

Temperatura medie anuală este cuprinsă între 10,3°C la Fundulea și 11,3°C la Călărași.

Maximele absolute înregistrate

pînă în prezent au atins la 10 august 1957, +44°C la Valea Argovei și 41,4°C la Călărași (la nivel de țară +44,5°C, în județul Brăila, la aceeași dată).

Minima absolută a fost înregistrată la Călărași, de - 30,0°C la 9 ianuarie 1938, față de - 38,5°C valoarea națională înregistrată la Bod (județul Brașov) la 25 ianuarie 1942.

5. **Precipitațiile** înregistrează valori medii, la fel de omogene, ca și temperaturile, între 500-540 mm, dar în anii secetoși scad sub 400 mm. Prin foraje au fost depistate ape potabile de foarte bună calitate, cum sînt cele din perimetrul municipiului Călărași (cu un debit de aproximativ 43 l/s).

6. **Lacurile** naturale sînt: lezerul Călărași (656 ha) și Lacul Mitreni (lacuri de luncă). De-a lungul Văii Mostiștei și afluenților ei s-au realizat lacuri de baraj artificial în scop de retenție (irigații și piscicultură): Lacul Fundulea (440 ha), Gurbănești (680 ha), Lacul Frăsinet (1460 ha), lezerul Mostiștei (2600 ha); se adaugă și Lacul Gălățui (375 ha), fost liman fluvial.

7. **Vegetația** naturală aparține zonei de stepă și luncă, puternic modificată prin intervenția omului. Se remarcă cîteva pîlcuri de pădure (Bazarghideanu, Mitreni, Frumușani, Baba-Ana, Gostilele). Zăvoaietele de luncă sînt formate din plop, salcie, ulm, frasin și plantații de plop euro-american.

8. **Fauna** adaptată condițiilor de mediu este bine reprezentată de rozătoare, păsări, insecte. Fac obiectul vînatării: iepurele, căpriorul, mistrețul, vulpea, dihorul, bizonul, nevăstuica, iar dintre păsări: fazanul, prepelița, potîrnichea, rața și gîsca sălbatică, lișița, găinușa de baltă și altele.

Studiile geologice efectuate de-a lungul timpului au evidențiat existența unor resurse minerale (petrol și gaze naturale la Ileana și Postăvari), materiale de construcție (argile la Budești, nisipuri și pietrișuri în albia Dunării).

9. **Populația** județului era, la 1 ianuarie 1998, de 332494 locuitori (1,4 % din populația țării), din care

50,4 % femei. Reședința județului este municipiul Călărași, situat pe malul stîng al Borcei, cu peste 78.000 locuitori. Celelalte orașe au sub 50.000 locuitori: Oltenița, Budești, Fundulea, Lehliu-Gară. Există 48 de comune și 157 sate (dintre care 7 aparțin orașelor).

10. Preistoria și istoria. Teritoriul județului Călărași constituie unul dintre segmentele cele mai importante ale zonei Dunării de Jos, pentru anumite epoci, un nucleu-centru de formare și răspîndire a mai multor civilizații.

Condițiile extraordinare de habitat (apa, pădurea, sursele de materii prime, hrana) au favorizat popularea acestor teritorii încă din paleoliticul superior – perioada aurignacianului.

Ultimele cercetări arheologice de pe terasa înaltă sudică a lacului Gălățui, sat Nicolae Bălcescu (com. Alexandru Odobescu) au furnizat date deosebit de prețioase despre diferitele aspecte ale vieții comunităților umane care au ocupat această zonă în perioada 20000-15000 î.Hr.

Consacrarea definitivă a acestui ținut, drept o matcă de istorie și civilizație, s-a produs în perioada neoliticului dezvoltat și a eneoliticului. În acele vremuri, Călărașii au fost o arie de interferență a mai multor civilizații, printre cele mai evoluat din lume pentru milenii V și IV î.Hr. Culturi materiale, precum Hamangia, Bolintineanu, Boian sau Gumelnița, au cunoscut o dezvoltare excepțională pe aceste meleaguri. Bogăția și unicitatea vieții spirituale a acestor populații exprimată mai ales prin statuetele antropomorfe, zoomorfe sau prin machetele de sanctuare și altare – adevărate capodopere ale artei preistorice universale – au determinat studierea lor în marile universități din lume.

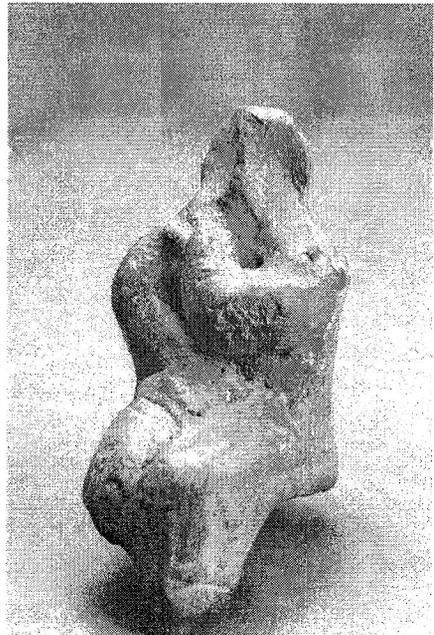
Civilizații preistorice ca Boian, Gumelnița (neo-eneolitic), Cernavodă-Renie, Coslogeni (epoca bronzului) poartă toponime călărășene. Urmele tracilor timpurii, în fapt purtătorii culturii Coslogeni, au fost descoperite pînă pe țărmurile Mării Egee, coasta Atlanticului și chiar centrul Europei. Cercetările din celebra rezervație

arheologică de la Grădiștea – Coslogeni demonstrează cunoștințele foarte avansate de metalurgie ale populației Coslogeni, care, foarte probabil, au avut un rol important la cucerirea celebrei Troia, așa cum ne-o arată săpăturile arheologice întreprinse.

Vestigiile getice și romane descoperite în numeroase așezări antice (Durostorum, Pietroiu, Unirea, Chirnogi, Radovanu) au continuat tradiția de cultură și civilizație a acestor teritorii dunărene, mărturie păstrată cu sfințenie la Muzeul de Arheologie din Oltenița și Muzeul Dunării de Jos din Călărași.

Primul conducător get de pe aceste meleaguri, al cărui nume istoria l-a reținut, este Dromichete.

El a realizat o mare uniune tribală, în cîmpia munteană, pe malurile râului Argeș, cu capitala la Helis, nelocalizată încă. Istoria consemnează luptele și victoriile lui Dromichete cu Lisimach (292 î.Hr.), un fost general al lui Alexandru Macedon – cu fiul acestuia Agatocle (300 î.Hr.), ca și relațiile de bună vecinătate stabilite ulterior între cei doi

Zeița de la Potcoava, statueta antropomorfă, Cultura Gumelnița, mileniul IV î. Hr. Muzeul Dunării de Jos.

vecini prin căsătoria învingătorului cu fiica și respectiv sora învinșilor. Înainte de Agatocle probabil că pe aceste meleaguri va fi înaintat însuși Alexandru Macedon, în expediția sa getică de o zi.

Locul Imperiului Macedonean îl ia Imperiul Roman. Primii care iau contacte cu romanii sînt geții riverani Dunării.

Valurile de popoare migratoare n-au ocolit aceste ținuturi. Săpăturile arheologice de la Călărași, Independența, Mănăstirea, Radovanu etc., atestă continuitatea existenței vieții pe aceste meleaguri, locuitorii retrăgîndu-se din fața năvălitorilor în marile păduri seculare. În perioada de început a feudalismului se constată o concentrare demografică.

Preocupările de bază ale locuitorilor rămîn în continuare agricultura, păstoritul și pescuitul.

Epoca prefeudală și feudalismul timpuriu poartă amprenta culturii romano-bizantine și bizantine iradiate de cetățile construite pe Dunăre, dintre care subliniem aici aportul extraordinar al cetății bizantine Vicina, construită pe insula Păcuiul lui Soare. Capitală a unei regiuni de la nordul Dunării (tema Paradunavon), Vicina va deveni și un foarte puternic centru politic, comercial și spiritual în sec. X-XIII, o adevărată placă turnantă a întregii Europe. În secolul al XII-lea, Vicina a fost centrul unei formațiuni prestatale dunărene ce ocupa, în linii generale, și teritoriul actualului județ Călărași. Primul mitropolit al Țării a fost Iachint de Vicina! Ruinele acestei faimoase cetăți-metropolă se află la mai puțin de 20 de km sud-est de Călărași.

Primul document scris de atestare a vieții pe aceste meleaguri datează din 23 martie 1482, prin care domnitorul Basarab cel Tânăr trece în proprietatea mănăstirii Spantov satul cu același nume.

Dintre municipii, primul atestat documentar este Oltenița. La 13 aprilie 1515 o poruncă scrisă a domnitorului Neagoe Basarab întărește dreptul de proprietate al lui Tatu Vătafu asupra localității Oltenița.

Un alt document scris care s-a

păstrat și care poate fi considerat documentul de atestare a actualului municipiu Călărași este datat la 1 iunie 1541, prin care domnitorul Radu Paisie declină proprietatea serdarului Borcea asupra satului Crăceani – actualul cartier Măgureni. De atunci au trecut 457 ani de istorie scrisă.

Documentele devin din ce în ce mai dese și vin să ateste că frămîntările generale ale românilor sînt și frămîntările oamenilor de pe aceste meleaguri.

Fiind ținut de graniță, pe axa Moscova – Iași – Siliștra – Istanbul, aceste ținuturi au fost des martore ale războaielor antiotomane, duse atît de români cît și de ruși.

Mircea cel Bătrîn (stăpîn și al Dîrstorului), Vlad Țepeș, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul sînt doar cîțiva stegari ai luptelor împotriva otomanilor, care s-au perindat cu oștile lor clocotitoare și pe aceste meleaguri.

Desele războaie ruso-turce: 1769-1774, 1787, 1806-1812, 1826-1836, 1848-1849, 1853-1854 și 1877-1878 au lăsat urme adînci în istoria acestor locuri.

Victoriile alternative rusești sau otomane se repercutau negativ asupra populației autohtone.

Localități ca Ulmu (1791, 1806), Obilești (1807), Călărași (1807) au fost chiar arena luptelor ruso-otomane.

Vremea își urmează cursul.

Oamenii fac în continuare agricultură, pescuiesc, cresc animale. Apar micii meseriași care se ocupă de tăbăcit, morărit, țesut postavuri, rotărit și altele. Comerțul cunoaște o oarecare amploare o dată cu dezvoltarea căilor de comunicații. Localitățile nu numai că devin mai numeroase, dar capătă și o altă importanță.

Lichireștiul, localitate care a luat naștere din vremuri imemorabile, pe locul actualului centru civic al Călărașiului, este atestat documentar pentru prima oară în 1630, de domnitorul Leon Tomșa Vodă.

Din 1699 devine căpitănie de margine a Țării Românești, odată cu înființarea unui steag de Călărași – ștafetari, de către domnitorul Constantin Brâncoveanu.

În harta austriacă din 1791 este pomenit pentru prima oară în lume numele de Călărași, în locul aceleia de Lichirești.

Din aprilie 1833 (cînd avea doar 866 locuitori) pînă în aprilie 1952, Călărașiul este capitala județului Ialomița, fiind ridicat la rangul de oraș. Din septembrie 1852, orașul capătă numele domnitorului slobozitor "Știrbei", nume sub care îl regăsim pînă prin 1881. Evenimentele importante pentru poporul român marchează profund și locuitorii acestor meleaguri: Revoluția burghezo-democratică din 1848, Unirea principatelor din 1859, obținerea independenței din 1877, Unirea cea mare din 1918, cele două conflagrații mondiale etc.

Sînt însă și evenimente locale reținute meticuloasă de filele de istorie: 1837 – se construiește prima școală în Călărași, 1875 – apare prima publicație în acest colț de țară, 1880 – se începe construcția căii ferate București – Fetești și Ciulnița – Călărași, 1888 – răscoala țăranilor care cuprinde localitățile: Ciocănești, Rasa, Ulmu, Oltenița, Budești etc., 1895 – primul ziar "Gazeta Ialomiței", 1887 – se construiește actualul sediu al primăriei, 1895 – se construiește actualul sediu al Prefecturii etc.

11. **Agricultura** reprezintă 3,6 % din producția națională. Din totalul suprafeței de 509.000 hectare, 427.700 sînt cultivabile, ceea ce revine 1,2 hectare de teren agricol pentru fiecare locuitor. Două cifre țin să dea dimensiunea specificului agricol călărășean: 2/3 din locuitori trăiesc în mediul rural, deținînd 60 % din suprafața agricolă a ținutului. Aici îi regăsim, mai nou, și pe locuitorii de ieri ai orașelor, împrăștierea din 1989 și pînă azi.

12. **Industria.** Activitatea de producție industrială este diversă și ea se bazează atît pe activități tradiționale – de prelucrare a produselor agricole din zonă cît și pe activități asimilate în ultimii ani: metalurgie, construcție de nave, celuloză și hîrtie, materiale de construcții, confecții textile etc.

Ponderea ei în producția națională era de 1,1 %, în 1997. Princi-

palele produse industriale sînt: oțel, țigări, cocs, prefabricate din beton, mobilă, celuloză, hîrtie, confecții, carne și preparate din carne, lapte și produse din lapte, zahăr, conserve etc. Populația ocupată în sfera producției industriale este de cca 20.000 salariați.

13. **Transporturi și telecomunicații.** Rețeaua căilor de transport cuprinde 243 km de cale ferată, din care 151 km electrificați și 1102 km de drumuri publice.

Este în curs construcția unui tronson nou de autostradă, care va uni Bucureștiul de Litoral, trecînd prin județul nostru, între localitățile Fundulea și Fetești.

Concomitent cu introducerea telefoniei celulare (GSM) a avut loc și modernizarea sistemului de transmisie prin cablu, prin fibră optică, a centralelor telefonice și a spațiilor aferente acestor dotări. Călărașiul are peste 33.000 abonați telefonici.

Porturile Călărași și Oltenița deserveșc transportul fluvial de mărfuri și călători:

14. **Turism.** Riveranitatea județului Călărași la Dunăre creează o atractivitate turistică deosebită, dar insuficient exploatată. Numărul mare de ostroave cu un pitoresc nemaîntîlnit, ramificarea cursurilor principale prin brațe unice, creează atît un cadru natural ce predisune la relaxare, cît și condiții unice pentru practicarea vînătorii și a pescuitului sportiv.

Punerea în valoare a Dunării, cu ostroavele ei sălbatice, cu floră și faună deltaice, a lacurilor și bălților pline cu pește, la care se adaugă cele 40 de fonduri de vînătoare în pădurile de foioase, toate ar echivala cu dezvoltarea unui sector de turism sportiv, într-un cadru natural și ecologic, inedit.

Sînt, pentru toți turiștii, posibilități excelente de cazare în hotelurile din municipiile Călărași și Oltenița, care însumează o capacitate de cazare de 116.000 locuri anual.

O atracție deosebită o reprezintă obiectivele cultural-istorice și arhitectonice cum sînt: Păcuiul lui Soare, Muzeul Dunării de Jos – Călărași, Muzeul de Arheologie – Oltenița,

Ruinele Mănăstirii și Mănăstirea Cătălui (1540) din Căscioarele, Bisericii Domnești din Mănăstirea și Negoiești, Domeniile Regale din Mănăstirea, Palatul Prefecturii – Călărași, Cazarma Pompierilor, actualul sediu al Arhivelor Naționale, Școala generală nr. 1 – fost Liceul "Știrbei-Vodă".

15. Învățămînt. Începuturile învățămîntului, în județul Călărași, sînt legate de numele Dvornicului Știrbei care cerea imperios, în anul 1833, să se înființeze școli în toate județele și al polcovnicului Grigore Poenaru – arendaș al Mănăstirii Colțea – care, în anul 1837, o materializează la Călărași.

Actualmente, în județ funcționează 387 unități de învățămînt, dintre care 14 licee și o universitate cu profil agricol.

În aceste așezăminte învață aproape 60.000 de elevi, asistați de 3.524 profesori și învățători. Unui cadru didactic îi revin 17 elevi, iar la aproximativ 6 locuri – un elev.

16. Sănătate. În rețeaua de profil funcționează 7 spitale, cu un total de 1953 paturi. La acestea se adaugă 7 policlinici, 83 dispensare, 39 farmacii, un centru de sănătate, 36 de cabinete medicale private etc.

17. Forța de muncă. Populația ocupată, în anul 1996, era de 122.000 persoane, din care 71.000 în agricultură. Numărul mediu de salariați în județ, în același an, era de 64.000, dintre care în agricultură 16.600.

18. Administrația județului este constituită din Consiliul Județean Călărași, format din 37 consilieri județeni, două consilii locale municipale (Călărași și Oltenița) cu 23, respectiv, 21 consilieri, trei consilii locale orășenești (Budești, Fundulea și Lehliu Gară) și 48 consilii locale comunale. Toate consiliile locale sînt alese prin vot direct, o dată la patru ani.

Administrația centrală este reprezentată, în județ, de către Prefect – care conduce Comisia administrativă a județului, constituită din șefii organismelor descentralizate în teritoriu ale ministerelor și altor

organizații centrale.

În anul 1992, prin colaborarea dintre județul Călărași și Departamentul francez Charente Maritime, a luat ființă Institutul Fordoc, care, începînd din 1995, a fost recunoscut ca centru zonal de perfecționare a personalului din domeniul administrației publice locale.

19. Cultură și artă. Actualmente, în plină perioadă de trecere spre economia de piață, de consolidare a unui nou mod de viață, în domeniul culturii se prefigurează schimbări importante.

Dispar formele de exprimare prin cămine culturale, cinematografele sătești au dispărut, cărțile din biblioteci suferă o puternică uzură (nu numai materială) etc.

Se accentuează însă forme noi de manifestare, materializate prin mese rotunde, expoziții, tabere etc. – bazate pe multă, foarte multă lejeritate în exprimare.

Locul formelor impuse este luat de inițiativa personală a artistului, ancorată însă într-o realitate culturală tradițională. Astfel, la Călărași s-au organizat în 1998 Tabăra – simpozion de sculptură "Ion Vlad", Congresul național de arheologie, Consiliul de video-film "7 Arte", Festivalul de muzică coral-religioasă, Sărbătoarea jocului popular "Hora Mare" și alte acțiuni de rezonanță națională.

Actele de cultură se desfășoară în general în patrimoniul, cum ar fi: 216 biblioteci, un cinematograful, un teatru, 4 muzee. Se află în construcție un important edificiu cultural în municipiul Călărași.

Pompei SAMARIAN

CĂLĂRAȘII ACUM 100 DE ANI*

Deplin împluternicitul Pavel Kisseleff, cel căruia românii îi datorează atât de mult, cînd voia să facă cuiva o urare de bine, îi spunea "portez vous bien de mème que les bourgeois de Kalarasch". În traducere românească, cuvînt cu cuvînt, această zicală n-ar putea avea înțelesul ce-l da Kisseleff, înțeles care ar putea fi cam așa: "să-ți meargă în plin cum le merge Călărășenilor".

Ca să ajungă la această formulă, înseamnă că Kisseleff cunoștea

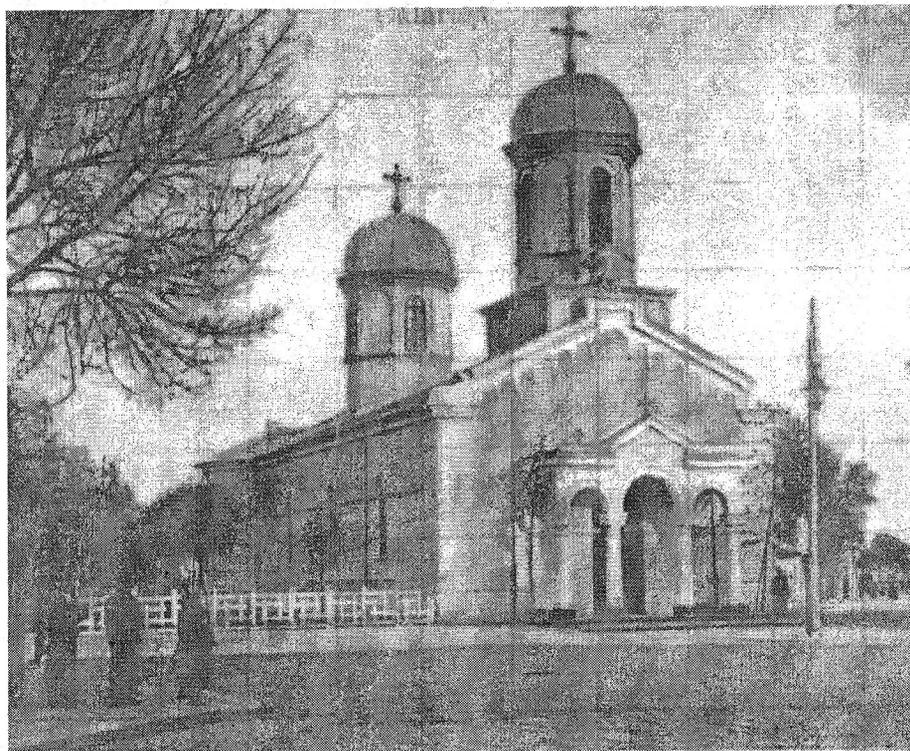
*Articol publicat în 1933 (*Pămîntul*, anul 2, nr. 39-42, 8 septembrie, p. 3).

perfect de bine împrejurările vieții acestui oraș. Și așa și era. Acest neîntrecut organizator a cunoscut bine Călărășii și-i iubea. A cunoscut Călărășul în epoca lui de renaștere, după 1830.

Pentru prima oară, Kisseleff a venit în Călărăși în toamna anului 1828. Războiul început de ruși în primăvara acestui an contra turcilor, n-a mers așa cum ar fi vrut ei. Silistra rezista cu tărie. La 28 Octombrie 1828, a venit în Călărăși și feld mareșalul Witgenstein și contele Dibici, cel care luptase la Austerlitz și Dresda și luase parte la căderea lui Napoleon; veneau aici să repare insuccesul de pînă acum al generalilor Roth și Șcerbatof, și să înfrîngă rezistența lui Achmet Pașa, care apăra cu bravură Silistra.

Kisseleff era atunci șef de Stat Major.

Situația era grea. Ciuma seccase toată vara; spre toamnă se potolise, dar pericolul nu trecuse. Soția lui Kisseleff a venit și ea în

Călărăși. Catedrala "Sfintul Nicolae" (1630).

Călărași, la 14 Noiembrie, să împartă cu sotul ei pericolul boalei și greutatea vieții. Au stat aici toată iarna, pentru că aici Kisseleff a studiat și a întocmit planurile de campanie, care aveau să aducă capitularea Silistrei la 29 iunie 1829.

Pe atunci Călărașii erau un târguleț cît un pumn; cîteva zeci de case adunate în jurul bisericii Sf. Nicolae, formau centrul târgului, și alte cîteva zeci de case risipite în lungul Borcei, formau mahalaua. Mai la o parte, la drumul "Vadul Cailor", acolo unde se află astăzi o cruce mare de piatră, între casele din mahalaua spoitorilor, era conacul moșiei, conacul proprietății; căci, pe atunci, târgul Călărași nu era slobod, ci era așezat pe o moșie particulară, moșia spitalului Colțea. Tîrgoveții plăteau proprietății embatic, adică chirie, pentru locurile pe care-și aveau așezate gospodăriile. Arendaș al moșiei era Iorgagibașa; acesta era și reprezentantul intereselor proprietății, pus sub privegherea clucerului Nicolae Trăsnea, episcopul spitalelor și omul de afaceri al fostului domnitor Grigore Ghica. De el ținea vînzarea în târg a băuturilor, vînzarea pîinei și a carnei, el autoriza construirea caselor și a tranzacțiilor imobiliare dintre locuitori, cu un cuvînt, toată viața târgului ținea de bunul plac al episcopului Trăsnea.

Capitala județului era la Urziceni. În Călărași era numai reședința subcîrmuirii plăsei Borcea. Aici mai era și căpitănia de poștă și vama domnească așezată în schelă, adică în port, unde se încasau taxele pentru mărfurile cari intrau sau ieșeau din țară prin acest punct. Nici vorbă de școală sau de alte instituțiuni.

Viața oarecum activă a târgului o da viața de cafea; aici, în cafeneaua lui Panait labrașu, fostă proprietate a clucerului Trăsnea, sau în cafeneaua lui Ștefan Vasiliu, se încheiau mult-puținele afaceri cîte erau pe atunci; între două țigări și o cafea se rupeau prețurile la grîne și se încheiau tranzacții de zeci și sute de mii de lei; sau se făcea numai risipă de vorbă, înaltă politică europeană, de ai fi crezut, auzindu-l, că la Călărași îi centrul lumii.

Împrejurările războiului au schimbat decorul de liniște de pînă atunci. Locuitorii târgului, în majoritate plugari,

s-au risipit care încotro, de teama rușilor și a ciumei. Casele lor erau ocupate de ruși. În schimb, mișunau pretutindeni străini, oameni de toate neamurile, care veneau pe urma armatei, în speranța unor mici cîștiguri, mai ales cu comerțul de băuturi ce-l făceau cu soldații ruși.

Rezistența Silistrei încurcase multe socoteli și producea multă îngrijorare celor care se temeau de o prelungire a războiului.

În această atmosferă de nesigurantă și temere a stat Kisseleff în Călărași pînă în vara anului 1829, cînd Dibici și Kisseleff s-au îndreptat victorioși spre Adrianopol, lăsînd în urma lor, în Călărași, ciumă și moarte.

Vara anului 1829 a fost îngrozitoare. Mureau oamenii cu sutele pe fiecare zi, de nu mai era cine să-i îngroape; cadavrele zăceau peste cîmp și pe la pereții caselor, neîngropate. Doctorul Țircă și mai apoi doctorul Meț, ajutați de Ștefan Doicescu din Slobozia, de cinovnici ruși, de căminarul Mardagiu, de polcovnicul de ciocli Sava din București și de alți iubitori de creștini, nu mai pridideau cu treaba. La 26 Septembrie 1829, târgul a fost încercuit de armată, care păzea să nu intre, nici să iasă cineva. Numai așa s-a stins ciuma, cînd n-a mai avut pe cine ucide.

Cînd lucrurile s-au liniștit, spre iarnă, cei care au scăpat de ciumă, cît și cei care fugiseră prin alte părți, au reluat firul vieții acestui târg, întrerupt un moment, ca să-l toarcă mai departe, acoperind necazurile trecute cu uitarea.

Acum rușii erau victorioși și tronau în Silistra. Kisseleff a luat conducerea Țărilor Românești. Boala se stinsese și speranțele reînviu. Din acest moment Călărașii sînt invadați de o lume străină: bulgari, sîrbi, dar mai ales evrei din Silistra, atrași de posibilitățile infinite de comerț ce le oferea o armată de ocupație, victorioasă, sau de perspectivele promițătoare ale viitorului acestui târg.

Epitropia Colțea, proprietara moșiei, încuraja această invazie, că putea să vîndă locuri celor care se cuibăreau aici, fără nici o restricție. Așa s-a făcut că târgulețul de altădată, cu o populație în majoritate plugari, acum sporește zi de zi, cu o populație străină în majoritate de neguțători și

oameni de afaceri, care aduc cu ei o nouă orientare în viața Călărașilor, viață de oraș.

Opera de refacere urmează această nouă cale. Comunicația directă cu Silistra cea ocupată de ruși, înlesnește în largă măsură această disolvare.

Totul se întrerupe, un moment, în vara anului 1831, din cauza ivirii holerei. În câteva zile au murit 130 de oameni. Doctorul Foct, medicul carantinei și al districtului, a înființat un lazaret, unde erau îngrijii bolnavii de către cetățeni devotați, ca Marinciu, Nic. Olteanu, Ioan Navilan, Dimache Pitaru ș.a. Doctorul Pavli Vlasto cu hatmanul Niculae Filipescu făceau paza cordonului de izolare pe apa lalomiței, sub privegherea lui Costache Șuțu, secretarul lui Kisseleff. Alți boieri de prin părțile locului, căminarul lordache Geanoglu, Hristache Băjescu, medelnicerul Hristache Greceanu și alții, supravegheau satele contaminate. Grație acestor măsuri, epidemia s-a stins repede și buna dispoziție a descrescut frunțile Călărășenilor.

În toamna anului 1832, la 3 Octombrie, Kisseleff vizitează din nou Călărașul. De astă dată, orașul are altă față; necazurile de altădată sînt uitate, iar locuitorii sînt fericiți să poată primi pe vechiul lor prieten.

În haină de sărbătoare, cu mondir cu epolet și cu cavalerii, cu lente de umăr și gît, cu două stele și două cruci, cu pălărie cu pană albă, eșarfă, la brîu cu șpagă cu temleac și cisme în picioare, Kisseleff, după un scurt popas aici, trece la Silistra. La întoarcere, Kisseleff, ca să dea exemplu, face carantină în Călărași și-și lasă aici spre curățenie hainele, telegarii și brișca cu perne cu care venise. Cu acest prilej, ascultă cererile locuitorilor, cari, oricît de mulțumiți erau, totuși aveau ceva pe suflet; administrația județului cu autoritățile respective, adică capitala, erau prea departe, la Urziceni. Pentru un act de nimic, pentru întărirea unui zapis, pentru întărirea actelor și tranzacțiilor comerciale, pentru judecarea pricinilor grabnice, pentru toate nevoile zilnice ale unui oraș în formație, locuitorii erau obligați să bată drumurile pînă la Urziceni.

Cererea călărășenilor venea

bine. Kisseleff constatase aceleași neajunsuri și pentru rușii din Silistra. Aceștia aveau nevoie de aprovizionare, care nu se putea face decît numai prin administrația lalomiței; adică era absolută nevoie să păstreze contactul dintre autoritățile românești și cele rusești din Silistra, și autoritățile românești erau prea departe, la Urziceni. Atunci Kisseleff a dat ordin, la 14 aprilie 1833, să se mute capitala județului, de la Urziceni la Călărași. Ordinul a fost primit de serdarul Dumitrache Polizu, ispravnic al județului, iar după câteva zile, la 1 mai, acesta anunță Vornicia din lăuntru, că mutarea s-a făcut.

Acum, Călărașii sînt capitală de județ.

Bucuria locuitorilor n-a mai cunoscut margini. Fiecare prevedea un viitor fericit și fiecare își făcea planuri mărețe; se spunea că, dacă nu va întrece Brăila, dar, cel puțin, cît acest oraș trebuie să ajungă și Călărașii.

În această stare de spirit, primul act al Comisiei Țîrgului, Consiliul comunal cum am zice astăzi, sub președenția lui Răducan Ceaulescu, a fost să sacrifice întreg venitul comunei pentru înfrumusețarea orașului, pavarea uliței principale, plantarea ei cu pomi și facerea unei școli.

Totuși, un nor întunecă toată această exuberanță: locuitorii erau embaticari, adică orașul nu era liber. Comisia Țîrgului adaugă, cu destulă discreție, ca să nu pară cererea prea îndrăzneată, dorința ca orașul să treacă în domeniul Statului, adică să fie eliberat de sub tutela Epitropiei Colței.

Desigur că, din această epocă fericită, plină de nădejdi, datează faimoasa zicală a lui Kisseleff "portez vous bien de mème que les bourgeois de la Kalarasch".

Și anii s-au scurs, și nădejtile s-au fărîmițat...

Acum, după o sută de ani, sub primariatul de astăzi, urarea lui Kisseleff ar putea să aibă și alt tîlc, un tîlc dureros de ironic.

Nicolae ȚIRIPAN

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ CĂLĂRAȘI A ARHIVELOR NAȚIONALE

Sursă principală de scriere a istoriei, documentul de arhivă s-a bucurat de o atenție specială, încă din epoca feudală, când, în fiecare localitate rurală se poate constata existența unei arhive proprii, în care se păstra o parte din actele comunității, vechile privilegii și condici. De asemenea, s-au păstrat pînă astăzi documente provenite de la diferite persoane și familii, cunoscute sub denumirea de "arhive la purtător" și care consfințeau drepturile de proprietate ale țăranilor liberi și ale familiilor boierești. Și mănăstirile, care au existat în această zonă (Cătălui, Negoești, Plătărești, Codreni și Plumbuita), au păstrat atît condici, cît și alte documente care atestă drepturi teritoriale, evidențiind și relațiile existente între mănăstiri și locuitorii satelor aflate pe proprietățile lor.

În privința celor două țirguri, mai apoi orașele Călărași și Oltenița, putem menționa că acestea au avut arhive proprii, de a căror îngrijire s-au ocupat comisiile orășenești și magistraturile locale. La Călărași, începînd din aprilie 1833, cînd orașul devine capitală a județului Ialomița, se vor centraliza atît arhivele administrative, cît și cele judecătorești ale județului.

La sate, în perioada 1831-1864, sarcina constituirii și păstrării dosarelor intra în atribuțiile așezîlor satelor. Arhiva creată era păstrată în casa Sfatului sătesc.

Conform reglementărilor vremii, documentele cu valoare deosebită, după ce nu mai prezentau importanță practică pentru instituțiile creatoare, erau trimise spre păstrare permanentă la Arhivele Statului, instituție creată

la București, în anul 1831. Aceasta pentru că, deși începînd din 1831, noua instituție va emite reglementări privind regimul documentelor administrative și judecătorești, la nivelul județelor nu exista o instituție în sarcina căreia să stea preluarea, conservarea și păstrarea documentelor. Ar fi și aceasta una dintre cauzele ce au făcut ca în decursul anilor, și în mod deosebit în timpul celor două războaie mondiale, să se distrugă un mare număr de documente.

Chiar dacă județul Călărași este o creație nouă pe harta administrativă a României, putem afirma că la Călărași – pe atunci capitala județului Ialomița –, prima instituție avînd ca sarcină principală aceea de a depista fondurile arhivistice, pentru a le organiza și proteja de distrugere, a luat ființă "pe data prezentării șefului secției la 15 decembrie 1951", în conformitate cu prevederile art. 7 din H.C.M. 472 /1951 a Ministerului Afacerilor Interne. Denumită inițial Secția Regională Ialomița a Arhivelor Statului, în anul 1952, în urma desființării regiunii Ialomița, aceasta își schimbă denumirea în Secția Arhivelor Statului Călărași, aflată în subordinea Serviciului regional al Arhivelor Statului București, în a cărei rază de competență intrau raioanele Călărași, Lehliu și Slobozia. Primii ani de funcționare a instituției Arhivelor Statului la Călărași au fost deosebit de grei, din cauza că unitatea nu dispunea de local propriu. Treptat, instituția își completează schema de funcțiuni (la 1 iunie 1952 cu un registru și la 1 august 1952 cu un îngrijitor), ia în custodie două localuri, după care, începînd cu anul 1953, sînt preluate cele mai reprezentative fonduri ale fostului județ Ialomița, ale orașului Călărași, precum și cele evacuate în anul 1940 din Cadrilater (acestea, în anul 1953, conform ordinelor, vor fi expediate la Arhivele Statului Constanța).

Sub denumirea de Secția Arhivelor Statului Călărași, instituția va funcționa pînă în anul 1969, cînd devine Filiala Arhivelor Statului Ialomița, sediul acesteia rămînînd tot

Cazarma pompierilor 1897. Începînd din anul 1988 clădirea adăpostește Filiala județeană a Arhivelor Statului.

la Călărași, pînă în octombrie 1977, cînd se mută la Slobozia, noua reședință a județului Ialomița.

Patru ani mai tîrziu, în anul 1981, ca urmare a măsurii de îmbunătățire administrativ-teritorială a țării, se înființează actualul județ Călărași, cu reședința în municipiul Călărași. În baza Decretului Consiliului de Stat nr. 15 /23 ianuarie 1981, prin ordin al Ministerului de interne, la 1 februarie 1981 s-a înființat Filiala Arhivelor Statului Călărași, cu sediul la Călărași. Noii unități, care relua tradiția existentă aici, îi revenea sarcina aplicării prevederilor Decretului 472 / 1971, privind Fondul Arhivistic Național la nivelul județului Călărași. Începînd din luna aprilie 1996, cînd a fost promulgată Legea nr. 16, a Arhivelor Naționale, instituția își schimbă denumirea, devenind Direcția Județeană Călărași a Arhivelor Naționale.

De la o singură persoană – am numit aici pe primul șef al Arhivelor de la Călărași, Marin Mareș, care se prezenta la post la 15 decembrie 1951 –, instituția a ajuns astăzi la un număr de 10 salariați, care sînt insuficienți pentru rezolvarea tuturor sarcinilor ce-i stau în față.

Instalată în anul 1981 într-un sediu impropriu, care nu satisfăcea

nici pe departe cerințele unei instituții de profil, la 1 noiembrie 1988 Arhivele Statului Călărași se mutau într-o clădire construită în urmă cu o sută de ani, fostă cazarmă a pompierilor, dar renovată și reamenajată pentru a primi aproximativ 3000 m.l. documente.

Pornită la drum cu un fond documentar sărac, format în cele aproximativ 190 fonduri primite de la Filiala Arhivelor Statului Ialomița și cîteva de la fosta Filială a Arhivelor Statului Ilfov (cele mai multe din fondurile create de instituții din zona fostului județ Ilfov dispărînd fără urmă), Filiala Arhivelor Statului Călărași, devenită din 1996 Direcția Județeană Călărași a Arhivelor Naționale, a preluat din mers sarcinile ce-i stătuseră în față încă din anul 1951, dar la fel de actuale: depistarea arhivelor vechi, nepreluare încă, și luarea de măsuri pentru salvarea acestora; preluarea în depozit a arhivelor identificate, dar fără a le avea cineva în primire, sau cu un termen des uzitat în ultima vreme, "arhivele fără stăpîn".

Văduvit de multe din informațiile cuprinse în documente create de instituții ce au funcționat pe întreaga perioadă a existenței lor în orașul

Călărași, strînse cu trudă, ordonate și inventariate în anii 1951-1968, în anii de după reînființare, dar cu deosebire începînd cu 1990, colectivul filialei a desfășurat o intensă activitate de preluare a unor fonduri de documente ce vin să întregescă baza documentară cu ajutorul căreia se poate scrie istoria județului din cîmpia Bărăganului.

Urmare a muncii depuse de personalul direcției, numărul fondurilor deținute se cifrează la peste 300, iar cantitatea este de peste 2000 m.l.

Majoritatea fondurilor păstrate la filială sînt *fonduri administrative*. Cele mai importante din această categorie sînt: *Consiliul popular al județului Călărași (1981-1989)*; *Subocîrmuirea plasei Borcea (1833-1848)*; *Preturile plaselor Budești, Călărași, Ciocănești, Dragoș-Vodă, Oltenița și Sărulești*, cu documente acoperind perioada 1875-1949; *Sfaturile populare ale raioanelor Budești, Călărași, Lehliu și Oltenița*, acoperind perioada anilor 1950-1968; *Primăria orașului Călărași (1833-1980)* și *Poliția orașului Călărași (1833-1950)*.

Tot în această categorie amintim cele aproximativ 60 de fonduri ale primăriilor comunale, create în decursul a peste 150 de ani de activitate, precum și colecțiile de matrice și registre de stare civilă ale localităților județului Călărași, din perioada 1831-1896.

Direcția deține și un important număr de *fonduri economice*. Cele mai reprezentative sînt: *Direcția Generală pentru Agricultură și Alimentație a județului Călărași (1981-1989)*; *Trustul S.M.A. al județului Călărași (1981-1990)*; *Căpitania portului, Călărași (1903-1972)*; *Banca Națională a României – Filiala Călărași (1902-1947)*; *Federala băncilor populare "Borcea" Călărași (1914-1947)*; *Vama Călărași (1918-1958)* și *Vama Oltenița (1932-1958)*.

Dîntre *fondurile judecătorești* menționăm: *Judecătoria și Tribunalul Călărași*, *Judecătoria și Tribunalul Lehliu*, *Judecătoria de pace Mărgineni*, *Judecătoria comunei Vărăști* și *Tribunalul popular al raionului Brănești*,

cu documente ce acoperă perioada anilor 1891-1968.

Din categoria *fondurilor sanitare și de asigurări sociale* merită a fi menționate, pentru bogăția informațiilor, următoarele: *Spitalul Călărași (1869-1972)*; *Serviciul sanitar al orașului Călărași (1934-1952)*; *Serviciul veterinar Călărași (1939-1949)*; *Serviciul veterinar Ciocănești (1941-1942)* și, nu în ultimul rînd, *I.O.V.R. Călărași*, fost județ Ialomița și fost județ Ilfov.

Între cele mai importante *fonduri școlare* amintim: *Comitetul școlar Ialomița (1898-1948)*; *Liceul "Știrbei Vodă" Călărași (1884-1972)*; *Liceul particular "Diacon Dobrescu" Călărași (1932-1948)*; *Liceul de fete "Sf. Gheorghe" Călărași (1919-1961)*; *Luceul industrial de fete Călărași (1913-1949)*; *Liceul comercial Călărași (1928-1955)*; *Școala pedagogică de fete Călărași (1948-1955)* și un număr însemnat de școli generale din orașul Călărași și celelalte localități ale județului.

O categorie aparte în baza documentară a filialei o constituie ceea ce am putea numi *fonduri politice*, preluate după decembrie 1989. Din această categorie amintim: *Comitetul județean Ialomița al P.C.R. (1945-1950)*; *Comitetul regional Ialomița al P.M.R. (1950-1952)*, *Comitetul județean Călărași al P.C.R. (1981-1989)*; *Comitetele raionale P.C.R. ale raioanelor Călărași, Oltenița și Lehliu (1950-1968)*; *Apărarea Patriotică – organizația județului Ialomița (1945-1948)*; *Partidul Național Popular – organizația județului Ialomița (1946-1949)*; *Frontul Plugarilor – organizația județului Ialomița (1945-1953)*; *Comitetul raional Călărași al femeilor (1948-1976)*.

Prin achiziții de la persoane fizice au fost constituite două *fonduri personale* aparținînd lui *Vasile Culiță* – jurist și arheolog de prestigiu, și *Lazăr Belciu* – jurist, personalitate marcantă a vieții culturale călărășene interbelice, precum și colecția de documente *Lazăr Belciu*.

În afara categoriilor de fonduri enumerate, Direcția Județeană Călărași a Arhivelor Naționale mai deține

și colecția de documente intitulată "Achiziții noi", creată din reunirea documentelor obținute de la diverse persoane fizice.

Direcția deține și o bogată *colecție de fotografii*, multe cu o vechime de aproape 100 de ani, reprezentând cu deosebire imagini din municipiul Călărași și orașul Oltenița.

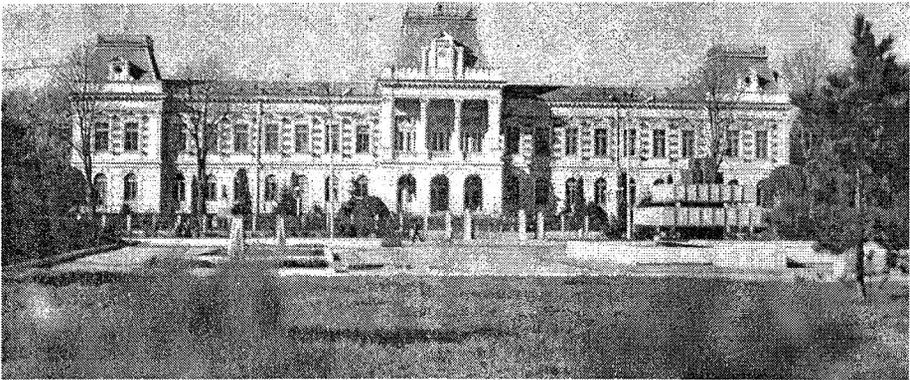
Baza documentară a filialei este întregită de fotocopii și xerocopii după documente aflate în depozitele centrale de la București, între care amintim hrisovul de atestare documentară a municipiului Călărași, din 1 iunie 1541.

Fără a face o trecere în revistă a tuturor informațiilor cuprinse în documentele din fondurile enumerate, vom menționa că din studierea acestora cercetătorul interesat va obține informații privitoare la: lupta clăcașilor din satele de pe Borcea împotriva arendașilor și boierilor, lupta de eliberare a orașului Călărași și vizita, aici, a domnitorului Barbu Știrbei în 1851 și 1852; evoluția administrativă și demografică a localităților județului; vizita la Călărași, în 1894, a lui Spiru Haret și corespondența purtată cu primăria orașului pentru întocmirea planului de sistematizare; construirea principalelor edificii administrative și școlare din orașele Călărași și Oltenița; evoluția economică a principalelor localități din județ; pagubele suferite de localitățile județului în timpul celor două conflagrații mondiale; alegerile parlamentare din noiembrie 1946; înfăptuirea celor două reforme agrare, din 1921 și 1945; colectivizarea agriculturii; exportul de

mărfuri prin portul Călărași și conflictele sociale de aici, evoluția învățămîntului primar, secundar, tehnic – profesional și liceal; starea de sănătate a locuitorilor orașului și județului, activitatea culturală, evoluția vieții politice în localitățile județului. Multe documente existente în fondul *Spitalul Călărași* se referă la activitatea dr. Pompei Gh. Samarian, medicul director al spitalului, proeminentă personalitate a vieții social-culturale, locale și naționale, autor al multor lucrări de specialitate (*Ciuma în trecutul românesc, Din trecutul medicinei veterinare și mai ales Medicina și farmacia în trecutul românesc* – lucrare în trei volume, premiată de Academia Română) și al celei mai apreciate monografii locale (*Istoria orașului Călărași de la origini pînă la anul 1852*).

În registrele *Colecției de stare civilă* este consemnată nașterea unor personalități de prestigiu; Nicolae Bănescu – istoric renumit, bizantinolog de talie mondială; Dragoș Protopopescu – poet și critic literar, unul dintre cei mai cunoscuți traducători ai operei lui Shakespeare, doctor în limba și literatura engleză a Universității Sorbona; Petre V. Haneș – profesor și publicist, cel ce a stabilit paternitatea lui A. Russo asupra *Cîntării României*; Ion F. Buricescu – recunoscut pentru lucrările sale de pedagogie; Mihail Vulpescu – profesor la Conservatorul din București și recunoscut folclorist.

Dintre documentele achiziționate merită amintit *Apelul-Proclamație* citit în fața locuitorilor orașului, în timpul

Palatul administrativ județean (1895-1898).

Revoluției de la 1848, apel ce cuprinde și cele 22 puncte ale *Proclamației de la Islaz*.

Informațiile din documente pot fi completate prin studierea celor peste 3000 publicații existente în biblioteca documentară a direcției. Cea mai valoroasă publicație existentă în bibliotecă este un manuscris grecesc, datat în jurul anului 1640, intitulat *Tratat de geografie sau Pământul și părțile sale*, având ca autor pe savantul grec Teofil Coridaleu și care cuprinde, printre altele, și o prezentare succintă a Transilvaniei, Țării Românești și Moldovei.

Încă de la înființarea instituției, arhiviștii au căutat, prin varii forme și mijloace, să pună în valoare informațiile cuprinse în documentele existente în depozitele direcției.

Una dintre aceste forme o reprezintă expozițiile. Vernisate în școli sau instituții de cultură din municipiu sau alte localități ale județului (direcția nu dispune de spațiul necesar organizării de expoziții), cu o tematică destul de diversă, aceste expoziții au contribuit la mai buna cunoaștere a istoriei locale și naționale, evidențiind valoarea documentelor de arhivă în procesul cultural-educativ.

Angajată puternic în viața cultural-educativă și științifică a urbei, direcția a organizat numeroase simpozioane, sesiuni de comunicări, mese rotunde, dezbateri ș.a. care s-au bucurat de prezența unor personalități în domeniul istoriografiei și de o largă participare.

De asemenea, arhiviștii direcției au participat, cu materiale bazate pe informații cuprinse în documentele din depozitele proprii, la numeroase sesiuni științifice și simpozioane, organizate pe plan central sau de instituții de profil din alte județe. Multe dintre aceste materiale au văzut lumina tiparului în anurile editate de muzee sau în alte publicații de specialitate.

În presa locală au fost publicate sute de articole consacrate trecutului istoric al județului și orașului, cum ar fi: *Istoria plaiului natal*, *Fișier monografic călărășan*, *Letopiseș călărășan*, *Județul Călărași în documente și imagini de arhivă*, *Din colbul vremii*, *Arhivele la lumină* etc.

Înainte de decembrie 1989, arhiviștii erau prezenți cu materiale de specialitate pe undele Centrului de radioficare Călărași, iar începând cu anul 1993, la postul local de radio "Voces campi" beneficiem de o rubrică, devenită de curând bisăptăminală, intitulată "Din colbul vremii". Au fost realizate un număr însemnat de emisiuni la cele două posturi locale de televiziune: SAT LINE și SOL PRESS.

În cei 15 ani ce s-au scurs de la reînființarea instituției, eforturile arhiviștilor au fost concretizate și în editarea unor lucrări. Amintim aici: *Municipiul Călărași – mic îndreptar turistic*; *Tineretul călărășan – tradiție și contemporaneitate*; *Spitalul Călărași – file de monografie*; *Călărași, 1595-1995*.

Direcția Județeană Călărași a Arhivelor Naționale, prin specialiștii săi, a organizat, la Călărași, importante manifestări educative sub genericul: "160 de ani de viață urbană la Călărași" – 1993; "400 de ani de atestare documentară a Călărașilor" – 1995; "70 de ani de la înființarea secției de pompieri militari la Călărași" – 1995; "65 de ani de la înființarea secției de pompieri militari la Oltenița" – 1996; "100 de ani de la punerea pietrei fundamentale la Palatul administrativ" – 1995.

Documente și fotografii din fondurile filialei au stat la baza realizării unui film documentar despre municipiul Călărași, realizat înainte de 1989 de studioul "Alexandru Sahia".

O altă formă prin care patrimoniul documentar al direcției este pus în valoare constă în cercetarea documentelor la sala de studiu (de care, din păcate, nu dispunem). Cadre didactice, studenți, ingineri și alte categorii profesionale cercetează documente în vederea întocmirii unor lucrări, studii, referate sau comunicări susținute la diverse sesiuni sau simpozioane.

Prin întreaga activitate desfășurată, Direcția Județeană Călărași a Arhivelor Naționale și-a creat un binemeritat prestigiu, înscriindu-se între instituțiile de cultură ce se bucură de aprecieri în județul și municipiul Călărași.

Ioan ALEXANDRU

DRUM LA CĂLĂRAȘI

Am fost invitat de către cenaclul *Albatros* al orașului Călărași să sărbătorim împreună ziua de întâi decembrie, zi sfântă pentru poporul nostru pînă la sfîrșitul veacurilor.

Sufletui acestui cenaclu este neostenitul om de cultură, istoric de artă și poet Pavel Șușară, ce a reușit să strîngă în casa de cultură, în acea zi, mulți profesori de literatură și istorie a neamului nostru.

A fi într-un oraș ca scriitor înseamnă a-ți lua ore în șir de convorbiri, după ce conferința va lua sfîrșit, pînă după miez de noapte asupra pămînturilor sufletești ale celor ce-și vor roditoare viața și cuvîntul fie ca profesori, fie ca pedagogi prin pilda faptei cuvîntului. Înseamnă apoi întîlnirea cu un atelier-două de pictură, iar pentru noi, de astă dată, a constituit o revelație atelierul pictorului și profesorului, întemeietorul școlii de artă plastică de la Călărași, Corneliu Ratcu. Aș fi bucuros să-i deschid expoziția chiar acolo la Călărași, cu minunatele sale flori ale soarelui, cu zecile de imagini celebrînd Dunărea, cu acest topos de aur al Bărăganului sfîrșind în ochiul albastru al Fluviului.

La întîlnirea noastră am ascultat versurile acestor bravi oameni și condeieri ce nu-și iau sufletul în deșert și fie-mi îngăduit să-i unesc cu iubire: cunoscutul poet în toată țara, Marin Lupșanu, Liviu Capșa, Ștefan Drăghici și încă o dată pe acest admirabil cărturar și om al inimii, bănățean de origine, dar acum una cu viața de la Dunărea de Jos, Pavel Șușară.

Tînărul savant arheolog, directorul Muzeului, Marin Neagu, ne-a fost și acum de cel mai mare folos prin dezvăluirea ultimelor descoperiri de valoare istorică din această zonă saturată de sacralitate străromană din jurul vechiului Durostorum.

16 decembrie
1989

Corneliu RATCU. Cobză și flori galbene.

Ștefan BĂNULESCU

“M-A PRINS ISTORIA PE JOS”*

Domnule primar,
Stimați membri ai juriului, stimați
oaspeți, stimați concetățeni!

Am lăsat la urmă cele două cuvinte – “stimați concetățeni”, pentru că eu sînt într-adevăr concetățeanul dumneavoastră, al celor din acest oraș. Mi s-a făcut onoarea de a mă putea mișca printre cetățenii acestui oraș încă de la vîrsta de 10 ani, cînd, într-un autobuz al proprietarului particular Ovalineanu, veneam din satul Făcăieni la Liceul Știrbei-Vodă, unde trebuia să dau examen de admitere. Nu am timp să vă evoc momentele sosirii mele aici, în acest oraș care m-a fascinat. Fantasticul, să știți, nu aparține deloc cărților mele, fantasticul a existat aici așa cum a existat; așa cum a existat și în Cîmpia Bărăganului, în această insulă a Borcei care începe aici și se sfîrșește cam prin dreptul satului meu, pe care eu am botezat-o Insula cailor, pentru că în părțile mele insula era un Imperiu al cailor sălbatici. Spre deosebire de Insula măcelarilor, care poartă acest nume, notat și de istorici și consemnat așa, în Insula măcelarilor – Insula Brăilei, era o Insulă a parlagiilor; acolo se spintecau oi și cornute mari pentru hrana Orientului și pe vapoarele de Brăila, Galați, prin poarta internațională a Sulinei coborău prin strîmtori spre Mediterana, cu aceste avuții din Bărăgan.

Spuneam că am venit la vîrsta de 10 ani să-mi dau admiterea la acest liceu, care era unul din cele mai severe. Două mari mîndrii a avut acest oraș: armata și școala. De fapt, cele două populații, cea de soldați și cea de școlari,

erau două populații prietene. Cînd am venit și am tras în gazdă la Călărași, în aceeași curte erau și cîțiva ofițeri de la unul din regimente. Aici erau celebrele regimente 23 Infanterie, 20 Artilerie și 5 Cavalerie, toate care au dus lupte în războiul balcanic, în primul sau și chiar în al doilea, minus cavaleria, nu știu ce mai putea face cavaleria în lumea bombelor și altor aparate. Și spuneam că mi-a fost marcată viața de elev, pentru că dimineața, la ora 6, goarneau celor 3 regimente sunau din cele trei părți ale orașului. De la 5 Cavalerie, unde acum sînt ciupercile de beton la Măgureni, 23 Infanterie și lîngă gară 20 Artilerie, unde, acum, mi se pare că s-a înființat o fabrică de confecții.

Marea cinste pe care o acorda orașul afit soldaților, cît și școlarilor se observa la marile serbări festive, mai ales la Ziua Independenței. Vedeți, lumea interbelică cred că a fost mai inspirată, cînd a ales drept sărbătoare națională Ziua Independenței. Așa cum au și marile popoare. Desigur, un mare moment e și sărbătoarea unității naționale a românilor, dar așa se sărbătoreau atunci. Și atunci mi se făcea onoarea ca după ce defilau cele 3 regimente, defilau toate cele 10 licee cu mare renume aici. Era un liceu teoretic “Știrbei-Vodă”, pe care l-am urmat eu, un liceu comercial, un liceu industrial... asta numai în ce privește liceele de băieți. Și apoi era liceul ortodox de fete, liceul industrial de fete ș.a.m.d., școala de artă și meserii. Și o mulțime de alte școli, pînă la micile școli sezoniere; școli agricole, școli pentru meserii ș.a.m.d.

De ce spun că m-a fascinat acest oraș? Din o îndelungată istorie acest colț, care a fost și un colț tragic al existenței Țării Românești. Aici, în acest colț s-au purtat războaiele ruso-turce. În acest oraș a venit și favoritul Ecaterinei a II-a, Potiomkin, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. A condus operațiile împotriva turcilor, apoi a venit Bagration, marele erou al războiului împotriva lui Napoleon. Generalul Kamenski – în alt război, de la începutul secolului al XIX-lea – care după ce se întorcea de la luptă avea o cadă imensă în care se turna vin și făcea baie în vin ca să se revigoreze. Probabil că, după ce se revigora pe dinăuntru, simțea nevoia să se revigoreze și pe dinafară. Apoi, a fost ultimul război ruso-turc, condus de contele Dibici, care a distrus Silistra și ultimele

* Discurs rostit la Concursul de Literatură “Al. Odobescu” din Călărași, 5-7 decembrie 1997.

pietre au fost smulse din Silistra și aruncate de-a lungul firului Borcei, ca să nu se mai știe urma lor.

De fiecare dată, când armatele ruse veneau și duceau un război, mai stăteau aici câte 10-15 ani, așa că situația care a fost după cel de-al doilea război mondial nu era inedită. În ultimul război, și nu numai Dibîci, dar chiar și Potiomkin, când se retrăgeau spre Rusia, luau care întregi de prăzi și de ostatici. În linia strămoșilor mei am avut cîțiva ostatici, care au fost luați să însoțească convoaiele pe drumul Rusiei, Kievului, Moscovei, Petersburgului. Unii rămași pe acolo, așa cum rămăsese și cronicarul Neculce un timp, după înfrîngerea de la Stănilești. Dar el se întorsese acasă. Alții de pe aici nu s-au mai întors. A fost o lume pîrjolită, care a reînviat din nou și iarăși din nou, pentru că lumea acestui loc, acestui cîmp – Bărăgan – de pe malul Borcei era o lume văzută, dar mai ales o lume nevăzută.

Povestea un coleg mai tînăr, spunea că nu știa el ce e cu Călărășii ăsta; ce spune el – nu spune nimic.

Într-adevăr, când vă apropiați pe acest cîmp imens și înaintează automobilul, autocarul sau căruța, nu se simte apropierea unei localități. Eu, când am venit aicea elev, o anumită postată am făcut-o pe jos. N-am simțit apropierea orașului. Am în *Masa cu oglinzi* un mic erou, pe Calus, care într-un fel trădează experiența mea. Când am venit, pe jos, și m-am apropiat de oraș, nu se auzea nimic. Nici goarneau nu se auzeau. Era... parcă era o lume stinsă, o lume moartă. Când am făcut un pas spre o anume pantă, dintr-o dată am văzut aburii orașului. Pentru că deasupra orașului, din depărtare todeauna plutea un abur de la apele fluviului. Și, vă spun că era fascinant, de ce? Pentru că acest colț, după ce s-au stins războaiele, a devenit un eldorado al tuturor oamenilor izgoniți de destin. Aici au venit sîrbi, bulgari, evrei, armeni, unguri ș.a.m.d.

N-am întîlnit nicăieri în țară un conglomerat de atîtea nații, un conglomerat, așa zice, atît de strălucit. Și era o emulație a toleranței. Aici am primit eu... aici am intrat eu, în acest oraș, într-o mare școală a democrației. Din lumea familiei mele, care a fost o lume a țaranilor liberi, am intrat într-un oraș liber, în care fiecare am putea respira în voie.

Dați-mi voie să vă evoc puțin, de pildă:

Marginea Borcei aparținea armenilor, prin marile cafenele. Lumea asta pe strada Slobozia era lumea băncilor, sediile băncilor, ale ziarelor. Acest oraș, cum se spune, care e socotit, nu știu, poate nici localnicii nu-și cunosc istoria... oraș... În "Istoria armatei și artei militare la români", Bălcescu... în economia cărții lui Bălcescu, acest oraș și acest județ, Ialomița, ocupă foarte mult. Aici s-au instalat primele porturi începînd de la Mircea Basarab. Porturile de aici de la Cetatea de Lîină – nu-i spun cum se numea în istorie... are un nume cam indecent, dar, pot să vi-l spun. Da, Orașul de Floci. Eu i-am spus Cetatea de Lîină în cărțile mele. Mi s-a părut mai interesant să-i spun așa. Pe aici era, pe la acea Cetate de Lîină, un punct al transumanței. Coborau oierii din Vrancea și mergeau spre podișurile Anatoliei, spre Grecia ș.a.m.d. De ce spun că m-a fascinat? Pentru că acest oraș avea două porți: una spre Europa Centrală, poartă din care pornea flota comercială a lui Aziz Creștinatu, un turc... care a avut o flotă aici, în perioada interbelică. Și o altă poartă spre Orient. Și fluviul, parcă, a simțit nevoia ca aici să se despartă în două brațe. Pentru că se circula și pe brațul Borcea și pe brațul propriu-zis al Dunării. Flota lui Aziz mergea îndeosebi spre Viena și Budapesta. Pe aici se scurgeau cerealele, vinurile, care veneau din părțile Transilvaniei. Toamna era fascinantele convoaie de căruțe, care coborau dinspre munte ca să se reverse în pîntecele vaselor lui Aziz.

Crescătorii de vite își aduceau grînele, adică fiecare sat de pe firul Borcei aproape că devenise port. Ancorau remorchere, bac-uri... în toată această lume dunăreană, străină ș.a.m.d.

Eu am avut șansa să am profesori nu numai români, dar și de alte nații. De pildă, la științele naturale am avut un evreu, un admirabil profesor, pe Hofman; la chimie l-am avut pe Schiltz, un neamț. La franceză pe Ricover Poli, un mare mutilat de război, care nu s-a mai întors în Franța odată cu armatele lui Berthelot și a rămas aici. După un examen sumar a devenit profesor de franceză. Nu ne permitea să vorbim românește în orele lui. Eu l-am socotit pe acest om un monument. Nu avea un picior, avea o mîină ca o gheară. Cu

singurul pe care se sprijinea mai bine venea la serviciu, iar laba unui picior era de asemenea tăiată. Atîta voință, atîta putere a avut acest om de a-și trăi o altă viață aici. Îi plăcuse și a rămas. Își primea pensia lui din Franța, de mare mutilat, și, bineînțeles, lea de profesor, care era cu totul altceva decît lucrul jalnic care se întîmplă astăzi aici.

Profesorii mei n-au fost nici o clipă dornici de găini și de curcani. Aveau un salariu pe care numai salariile ofițerilor le egalau. Cînd erau aduși aici să ocupe o catedră, îi aștepta casa cu suluri, ca să zic așa. Adică, case deja construite. Cum a primit Ion Ștefănescu, de istorie, Aurel Dinulescu, de română. Era o competiție negustorească de a atrage, de a aspira profesori foarte buni, printre care aș enumera pe Alexandru Ionescu, discipol al matematicianului Țițeica, Dinulescu era discipol al lui Densusianu și al criticului Mihalache Dragomirescu. Ion Ștefănescu audiasе cursurile lui Iorga. Așa cum toată acea lume binecuvîntată, universitară, de la București, care își trimitea profesorii în partea asta.

Era o emulație printre profesori de a obține o catedră aici. Pentru că erau foarte bine primiți, erau foarte bine onorați și, mai ales, pentru că era un oraș deschis spre lume. Să nu vă mirați dacă vă spun că cine răsfoiește "Enciclopedia României" prefațată de Armand Călinescu, va vedea acolo că avea în jur de 14 publicații. Publicații aveau avocații, ba aveau chiar și pensionarii, aveau sportivii. Exista în acest oraș chiar și un Institut de educație fizică și sport, fără să fie un institut de învățămînt superior. Dar era, ca să spun așa, o tradiție a oamenilor acestor locuri de a-și crește fiii foarte sănătoși. În fiecare an aveam întreceri sportive pe stadionul de dincolo de calea ferată. Erau întreceri de bicicletă, pe care le cîștigau totdeauna elevii școlari bicicliști veniți de la satele Modelu și Mircea Vodă. Erau jocurile de fotbal pe care trebuiau să le cîștige și, ca să zic așa, elevii de la Știrbei-Vodă, dar nu le cîștigau. Le cîștigau elevii de la Liceul particular al diaconului Al. Dobrescu. Cîteva cuvinte să spun despre acest liceu particular. Printre primele licee particulare din România a fost acest liceu al diaconului, care... cînd l-a deschis, nu avea nici un profesor. Era profesor de filosofie, de gimnastică, de română, de chimie, de fizică. Era bucătar, temnicer și bătaș al

propriilor școlari. Pînă a-și atrage profesorii de la Liceul comercial și de la celelalte. Această figură de mare gurmand și băutor era și profesor de religie la Liceul Știrbei-Vodă. Noi trăiam toți zile fericite cînd venea teza la religie, pentru că luam toți nota 10.

Se așeza cu barba lui de patriarh, albă, la catedră, își prindea barba în semn de rugăciune și adormea. Noi scriam întii... Tatăl nostru, Amintiri din copilărie ș.a.m.d. Toți aveam 10. Radiam așteptîndu-l pe diaconul Dobrescu să aducă tezele. Era singura materie la care toți eram eminenti. Aș vrea să mai amintesc aici figura a doi profesori mari. Să nu rîdeți! Profesorul meu de desen și caligrafie Zaharia Simion, care, împreună cu Al. G. Ionescu și cu primarul Eugen Cialic, se îngrijea, alături de aceștia doi, ca, de fiecare dată cînd veneau marile trupe bucureștene, să asigure buna mînuire a decorurilor și chiar și completarea decorurilor, să nu-și mai care nici trupa Bulandra, nici trupa lui Ion Iancovescu, nici Ion Manolescu de la Național să-și mai cărăbănească aici toate decorurile și toate lucrurile. Erau la cîteva spectacole de la Premieră, la Călărăși. Acest primar, care a avut cea mai lungă domnie de primar, nici nu s-a ținut, probabil, seamă de alegeri, cred c-a domnit vreo 14 ani. Și el ca și Aziz Creștinatu, cel care făcea legătura cu Europa, era un fel de turc, care s-a îngrijit de apariția publicațiilor. A adus aici două tipografii, care au avut doi patroni: Ioniță Cristescu și Vîrtejan. A construit, în timpul lui, această sală a Cercului Subofițerilor, unde veneau trupele bucureștene care dădeau spectacole. Aici am văzut, la sala Cercului Subofițerilor, piesele lui Ciprian, în care juca el însuși; *Capul de rățoi*, *Omul cu mîrtoaga*. Aici l-am văzut pe Ion Manolescu în *Hamlet*, care era în competiție, pentru acest rol, cu Valentinian la acea dată și cu Vraca. Cu tînărul Vraca, care nu prea plăcuse călărășenilor. Prea recita la scenă deschisă. Călărășenilor le-a plăcut Manolescu. Ion Manolescu. Asupra acestuia toți s-au oprit. Bineînțeles, unul dintre cei mai iubiți era Ciprian, care de fiecare dată venea cu trupa lui de... și Ion Zoncovescu, care venea cu chestii bulevardiere, franțuzești. El venea cu Birlic, cu Nora Piacentini ș.a.m.d., cu trupa lui.

Era foarte greu pentru noi, mai ales cei care eram în cursul inferior; să

mergem la teatru. Nu se permitea. Era o ținută, trebuia o liniște, trebuia o educație... Educația publicului, pe care acel primar o făcuse. Pîn' la urmă a făcut o echipă cu școlari din clasele superioare, o echipă permanentă de teatru, care cu fiecare generație de școlari se schimba. Toți puteam deveni actori în echipa lui. Pentru că numai elevii de curs superior aveau voie să meargă la teatru. Și cum aveau voie? Li se dădea ca un premiu de cuviință. Dacă știau să-și respecte curățenia hainelor. Mai puțin veneau premianții. Poate că ei erau mai puțin interesați, dar veneau cei cu un anume talent ș.a.m.d. Și aici am luat legătură prima oară cu marea cultură în acest oraș. Aici îi aranja Cialic marile vinători lui Sadoveanu. El nu prea se oprea / se uita la orășeni. Pleca cu Teodoreni și cu Nicolae Bulgăreanu pe această insulă. Rebreanu, însă, onora foarte mult acest oraș, venea în sala asta, și toți elevii aveau voie, la scriitori aveau cu toții voie. Veneau chiar la liceu. Pe Sadoveanu l-am văzut toți așezat pe scările interioare de la Liceul "Știrbei-Vodă", clădirea asta de lângă Palatul Administrativ. Pe Rebreanu, care m-a uimit prin figura lui, avea o figură de prinț nordic. El a rămas figura care m-a obsedat o viață întreagă. Cum a fost posibil ca în această proză românească, invadată mereu de bube de stil, cum a fost posibil ca omul ăsta să aducă lumina cuvîntului simplu? Totdeauna am privit la el ca să fur o rigoare. Eu am fost numit stilist. Inexact! Să știți că am căutat rigoarea cuvîntului cu riscul existenței. Am scris și foarte puțin din pricina asta. Cînd am descoperit literatura lui Rebreanu, am descoperit-o în bibliotecile acestui oraș, pentru că avea mari biblioteci. Să știți că în manualele școlare literatura contemporană, în afara lui Sadoveanu, nu era inclusă. Se aștepta cernerea timpului.

La noi, în ultima jumătate de secol, toată lumea a invadat manualele școlare. De la Novicov și Beniuc, pînă la Haralamb Zincă ș.a.m.d. Nu vă mai citez. Acest oraș își respecta ținuta intelectuală, ținuta culturală. Deschideți cărțile de istorie și veți vedea că veți da de numele lui, mereu.

Îmi spunea domnul Primar că Sf. Nicolae e patronul orașului. Într-adevăr, domnule Primar, Sf. Nicolae e patronul orașului. Dar de ce? După hramul bisericii. Era Nicolae al Mirei Lichiei.

Cheagul acestei localități s-a strîns în jurul bisericii și a devenit satul Lichirești. Mai prescurtat: Lichia. Ori Lichia există undeva, mi se pare, în Turcia și la Mediterană. După cum o Smirna există, dar există și una în mijlocul Bărăganului, pe care o urlau lupii. Și din acest sat Lichirești s-a dezvoltat orașul, care a lepădat numele de Lichia și Lichirești, în urma înființării acestei formidabile instituții a călăreților ștafetari, care aveau o dublă profesie: de militari și de oameni de carte. Erau ștafetarii care țineau legătura între sultan și provinciile românești. Între sultan și țar, predau ștafeta lui Nistru, și între cavalerii Brașovului.

Stema orașului era călărețul de argint, acest călăreț ștafetar cu geanta pe umăr, călare pe un cal, și stema orașului e proiectată pe un scut albastru. Uniforma noastră cu numărul nostru pe care îl purtam era o bucată smulsă din acest scut. O bucată albastră. Pe ea se scria numărul liceului, și în prima oră de curs, la dirigenție, ni se vorbea de călărețul de argint, de această tradiție de soldat și de om de carte, care, mai ales, să vă îndreptați spre carte și spre militarie. Și într-adevăr, dacă privesc în urmă, populația școlară devenea cam jumătate ofițeri, cam jumătate se îndreptau spre inginerie, medicină, rareori spre aceste meserii aberante de artiști. Și vă spun că aici m-am format. Cînd am venit aici din satul meu și am dat examen de admitere, nici nu știam pe unde să intru. Eu fusesem sortit să devin aviator, de tata, pentru că școlile militare erau gratuite. Aici se plăteau taxe, între cele două războaie, toată lumea plătea taxe la liceu, derizorii, dar se plăteau. Dar costa foarte mult instituția gazdei, costau foarte mult cheltuielile astea de cărți. Și după ce, printr-un subterfugiu, am făcut să cad la examenul de la Școala de aeronautică din Mediaș, unde ne ducea tata, doi cîte doi, ca să scape de noi, că avea 11 copii și el n-avea decît 10 pogoane.

Și pe mine, dac-am căzut la aviatori, m-a pus să repet clasa a IV-a, ca să nu pierd legătura cu școala. Deci, eram un premiant repetent. Și, în următorul an, prin Ionică Ștefănescu, profesor de istorie, pe care-l cunoștea, am dat examen de admitere. Și cînd am dat examen, ne-a dat o lucrare de gramatică profesorul Dnulescu și un fel de eseu, cum dau americanii. O compo-

ziție liberă. Nu-l interesa altceva pe el. La gramatică, o mai puteai scrînti, mai închidea ochii, dar la eseu, nu! Și așa își alegea elevii. Și știu că, după examenul de admitere, am intrat cu o medie mică de 7, 66. Am găsit în școală un afiș: Elevul foarte bun este invitat la Cancelarie, la profesorul de limba română, Dinulescu Aurel. Mi-a fost frică. Zic: poate că am apărut din greșeală pe listă la admiși. Să mă întorc, unde să mă întorc, unde era să mă mai întorc, acasă? N-aveam unde! O casă săracă, cu cinci fete care trebuiau măritate, cu șase băieți, din care doi deveniseră aviatori. Unul se ocupa cu munca cîmpului pe diverse moșii, mînuia diverse mașini agricole. Un frate mai mic care se ocupa cu oile, cu caii. Cam așa era. N-aveam unde să mă întorc. Și mi-a fost teamă... Și m-am prezentat... și mi-a scos teza mea. Zice: domnule, de unde știi dumneata limba asta? Nu vorbesc de gramatică; nu ai nici o greșeală. Dar de unde-o știi? Zic: De acasă. Cum se poate asta? Dar ce familie sînteți voi? Zic: o familie numeroasă de 11 copii. Și de unde-ai învățat dta atîtea cuvinte să le mînuiești? Păi, noi de la șase ani cam rătăceam, fie pe cîmp, fie pe insulă, fie la oi. Zice: domnule, o să am grijă de dta. Nu mi-a dat în tot cursul liceului decît nota 10. Nu pentru că închidea ochii, observa că eram corect, cuviincios și nu mă dezi-ceam. Mi-a dat revista liceului pe mînă, m-a făcut bibliotecar și cînd m-a întrebat: Ce vrei să urmezi? Dreptul, am răspuns: vreau să mă fac avocat. Acest oraș era orașul avocaților. Orașul avocaților și al trăsurilor. Cînd coborai în gară, trebuia să te urci într-o trăsură. Te răsturnai într-o trăsură. Erau muscalii, sau birjarii, erau în caftane rusești, cu șepci rusești. Chiar unul avea pe șapcă scris *Tarskoe Selo*. Și i-am spus că urmez Dreptul. Și zice: Nu urma Dreptul, du-te la Filologie. Să nu urmezi Dreptul. Treaba dumitale, o să dai de-a azvîrlita cu el. O să vezi, n-ai să urmezi Dreptul! Și într-adevăr, am urmat Dreptul, dar amestecîndu-mă în grevele studentești, a trebuit să dispar din 1946, că mi se lua urma. Mă căutase și în comună. Începuse instaurarea, o știți, și a trebuit să dispar, și să abandonez o facultate după ce audiasem cursurile lui Istrate Micescu, după ce, chiar l-am auziat pe Lucrețiu Pătrășcanu. Să nu vă mire că Lucrețiu Pătrășcanu a fost adus profesor de Drept

constituțional. Știți cu ce a început? cum era el îmbrăcat în robă? cu elogiu la adresa Regelui Mihai. Țasta a fost discursul lui inaugural. Am avut profesori... marea majoritate a profesorilor mei de la Drept au înfundat pușcăriile. Eu, ca student, fiind amestecat în grevele studentești, aș fi riscat să înfund pușcăriile, așa cum au înfundat-o Laura Săulescu și Titu Dobrescu, poate pe vreo douăzeci de ani. Și am pierdut atunci marea șansă ca azi să fiu coleg în Camera Deputaților cu dl Ion Diaconescu. Și a trebuit să-l abandonez, să mi se piardă urma. De fapt, filologia, ce să mai vorbim, mă atrăgea încă de atunci. Nu mă duceam la Drept. În afara cursurilor lui Istrate Micescu și de cursurile de economie politică ale lui Gh. Strat, marele economist liberal, nu mă duceam. Dar ne duceam cu toții, de la toate facultățile veneau, de la Politehnică, veneau de la Medicină, ne duceam la cursurile lui Călinescu, lui Vianu, lui Dimitrie Gusti – iertați-mă că vă pomenesc această splendidă galerie – și care s-ar fi dorit urmată. Dar, dl. Regman... Cum era un om luminat, cum era un om atras spre carte, cum era dat în lături. A urmat acea jumătate de secol a selecției inverse, ceea ce în nici o epocă a istoriei nu s-a întîmplat în această lume văzută și nevăzută a Bărăganului. Chiar în lumea cailor cînd călăreai se făcea o selecție onestă. Te trîntea calul? nu erai bun. Și s-a terminat. Ei, cum se făcea, domnule, în acest jumătate de secol de erai bun cînd nu știai nimic? Cînd a apărut lumea atoateștiutorului, a activistului care știa tot și nimic. Și în această selecție inversă, care a distrus destine, și, iertați-mă că mă întorc la aceste destine hulite, scriitoricești. Știți dvs. cîte destine au fost frînte? Cîți mari scriitori în devenire? Mi-e și rușine să pomenesc. Încă o dată apelez, în mod secret, la memoria domnului Regman, el însuși om marginalizat, și el are lista de oameni care au fost dați de-o parte și au intrat în față cohorte și iar cohorte de semianalfabeți, care au pus mîna pe cultura acestei țări, care se întindea pînă aici, domnilor. Pînă în acest colț, și se întindea cum trebuie. Și, ca să revin, și să vă spun că m-am bucurat foarte mult. Nu evoc aici fardolii... vreo douăzeci de operații am suferit... dar am venit. Cu mare bucurie am venit. În satul meu natal nu am fost. Pentru mine e o lume închisă. M-a uluit...

În acest imperiu m-am conservat. Nu am mai fost pentru a nu mai tulbura. În cărțile mele veți găsi o lume apusă. Dar această lume apusă, să știți că era mai deschisă viitorului, decît lumea jumătății de secol ce a urmat după cel de-al doilea război mondial. Cînd am trecut în cursul superior, am venit pe jos 74 de km pentru că nu mai circulau trenurile. Era țara ocupată. Fals eliberată. N-a eliberat soldatul sovietic nimic în România, nimic, domnilor. În afara unor lupte în Moldova. Absolut nimic. Citeam în satul meu ziarele și rîdeam cînd aflam că ne-au eliberat satul. Treceau pe șosea și cîntau din armonică! Tot ce-a fost greu, toate luptele cu nemții, care vroiau să ne distrugă țara asta cînd s-a produs marea ruptură a extraordinarului înfăr Mihai I, toată țara a fost curățată pînă spre Transilvania de trupele românești. Rușii au mers cîntînd și jucînd cazacioc. Intrau în gospodării, luau poloboacele, luau caii de la căruțele cojanilor pentru a-și schimba caii de la tunuri ș.a.m.d. Și a trebuit să vin pe jos, cu cărțile în spinare. Nu circulau trenurile decît de două ori pe săptămînă: marțea și vinerea. Pierdeai trenul la Fetești marțea, așteptai pînă vineri. Dar, riscai... riscai, adică îți făceai iluzia că tu vei urca în tren. Trenurile tot de soldați ruși erau ocupate. Pentru că invadau și jefuiau trenurile. Rareori am prins și eu un loc pe acoperișul vagonului. N-aveam bani. Erau banii devalorizați. Erau hîrtii de un milion. Ferească Dumnezeu. Și mi-a dat mama, îmi amintesc, mi-a cusut aici, la piept, o hîrtie de 250.000 lei. Enorm. Dar știți cît costa un bilet de tramvai în București – 25.000 lei. Aveam 10 călătorii de tramvai în buzunar. Vă jur! Și eram un om... pentru că suma era mare și am pornit pe jos cu cărțile. Pe care le-am lepădat pe drum. Dar mi-a fost greu să le lepăd, pentru că noi nu cumpăram cărți; noi aveam negoțul de cărți în curtea școlii. Vindeam de la o clasă la alta. Și știam ce cărți se vînd. Fiecare profesor avea manualul lui pe care nu-l schimba. Cînd au venit elevii de la Silistra în '40, ne-au invadat altfel de cărți. Dar noi aveam cărțile lui Mihalache Dragomirescu la română, ale lui Pamfil Georgianu la istorie etc., etc. Cărțile de latină, la fel. Și a trebuit să le lepăd, că nu mai puteam... și m-a prins pe mine, m-a prins mereu istoria pe jos,

ca pe oamenii de pe-aici. M-a prins istoria pe jos. Mereu. Mereu, mereu noi, oamenii aștia de pe-aici... ne-a prins istoria pe jos... Și războaiele... și tot... ne-au dus... Toate forturile astea erau forturi ale Țării Românești, de pe firul Borcei. Absolut toate. Pe dealurile Dobrogei își așezau numai puștile... Ca să apere țara. Dar aici erau marile forturi pe care le pomenește Bălcescu în cartea sa și alte și alte cărți. Și acea Cetate de Lîna unde s-ar fi născut Mihai Viteazul. Nu știu dacă s-a născut acolo... Nu sufăr de-această bravadă... Bine că am avut un astfel de om. Și vă spun că mi-a dat un mic sfat... domnule, nu mai umbla prin porumbiști cînd te duci spre Călărași. 74 de km aveam... ziceam eu că peste cîmp e mai de-a dreptu', pe la vreo 50 km tot o scot! Zice: mergi pe Drumul subțire. Era un singur drum: Drumul subțire. Pe tot cîmpu' ăsta imens drumu era/deși nu era prea subțire, era subțire, Doamne!

Și de ce spun că eram un om liber? Că aveam totdeauna cerul deasupra și legătura cu pămîntul. Toate orizonturile îmi erau deschise. N-aveam treabă de nimic. Putea să apară și... Și cînd am cîmit atunci, am trăit clipe unice din viața mea. Mi-au tăiat drumul prepelițele; cîrduri de prepelițe. Dropiile, pe care, în sfîrșit, nu le-am mai prins ca Odobescu, dar oricum le-am văzut. Dar am văzut și armatele care veneau. Au trecut armatele române. Și la cîteva zile m-au prins convoaie în plin cîmp. Nu ajunseseam încă la satul Tonea. Îmi spunea cineva: "Doamne, ia-o pe aici la Tonea, ieși la șosea, că dacă nu ieși la șosea, îți dă cineva una în cap și a terminat cu dumneata". Și vream să ajung la șosea, să ies la lumea deschisă... să nu pățesc ceva. Domnule, și m-a prins istoria asta pe jos. A venit un convoi de călăreți, care umbla din conac în conac, din gospodărie în gospodărie, m-au somat cu puștile, erau însoțite de un basarabean care era tălmaci, m-au înjurat pe limba lor și suie-te pe cal. M-am suit pe cal. Și tălmaciul, răsindu-se la mine: "Mergi cu noi!" Pentru ce? n-am priceput. Multe lucruri nu se pot pricepe în istoria asta nenorocită. Și am mers, pînă s-a văzut drumul la liziera unui conac. Și tălmaciul ne-a spus: "Acolo!" Era cel mai frumos conac, cu uneltele agricole cele mai moderne,

crescătorii de vite, ce să... Și am pătruns în conac. Eu călare lângă ostașii sovietici. Mi-au dat un pumn, m-au dat jos de pe cal. Și-au luat mitralierele și s-au dus la crescătoria de porci. Cu o rafală au distrus tot. S-au dus la grajdurile de vaci, iarăși rafale... au pus totul la pământ. S-au dus la grajduri... la fel. Și, în sfârșit, apare și acest un fel de administrator. Era un tînăr superb, brunet. Era venit de pe cîmp. Avea praf și în chiloți. I-a pus pistolul în piept și a urcat în casă. Și ce era să facă? Le-a spus: luați tot! Și l-au pus pe tînărul ăsta să arunce tot pe fereastră. N-au luat nimic din boarfele alea. Numai ceasul și paralele. Și au luat și reviste, documente. Pentru că, să știți, prizonierii sovietici erau duși la munci agricole. Și au luat documentele să-i descopere, că în momentul în care au venit armatele sovietice, acei prizonieri au spart lagărele și au fugit ca nebunii. Le era frică să nu fie-mpușcați. Pentru că, să știți, aia cu fiul lui Stalin că n-a vrut să-l răscumpere nu-i o legendă. El îi executa. Educația lor de partid era asta: cine cădea prizonier era executat. Și au fugit... și erau cei mai nenorociți oameni cu puțință, credeți-mă! Uzbeci, cazahi, ucraineni, care fugeau... doar le veniseră frații. Și în sfârșit, după ce-au lichidat, au luat ceasul și documentele, mi-au mai dat un pumn și-au plecat. Și n-au luat pe cai decît un porc, căruia i-au tăiat capul, picioarele. Calul ăla pe care l-au pus era ăla al meu. Și au plecat... Și am ieșit la șosea, eram trecut în cursul superior, se dădea examen de capacitate în clasa a IV-a. Aveam la șapcă o bentiță albă, și, cînd am ajuns la bariera orașului, din nou m-au dezbrăcat, mi-au tras un pumn și mi-au dat drumu-n oraș.

Și am crezut că, în acest oraș, istoriei i s-a pus pecete. Ei, nu! S-a făcut ora șase și călărășenii, ca orice oameni care se respectă, tineretu' și-au făcut plimbarea pe strada Știrbei Vodă, pe Corso.

La Călărași, ca la Heidelberg, pe strada Știrbei Vodă nu era voie să se plimbe nici trăsură, nici cal și nici automobil. Numai oamenii... cum la Heidelberg se plimbă studenții.

Și asta m-a fascinat și mai mult. Și marea mea zestre a fost că am prins acei ani și luminile acestui oraș.

Am cunoscut cultura în acest oraș

și nimic din ce a fost de valoare nu mi-a fost străin. Nici numele marilor scriitori, dar nici al marilor actori. Am fost în pas cu ceea ce se petrecea în cultura românească, prin bibliotecile școlilor, prin trupele de teatru, prin scriitorii care veneau aici. Nu vreau ca orașul să sîntoarcă la ce-a fost. Doamne ferește...

Dar vreau să vă repet, era mai deschis spre lume decît a fost în ultima jumătate de secol. Mă bucur că am trăit aici, și marea mea zestre, care m-a ținut în picioare și nu m-a frînt, cum frîng afitza destine de scriitori și de artiști, e drept că m-a rănit, chiar și pe la degete, marea mea zestre a fost că am prins acei ani și luminile acestui oraș.

Eu n-am trăit în Bucureștiul iluminat cum era după război. Eu am cunoscut acest oraș luminat noaptea, ca ziua: parcul, străzile, toate erau foarte luminate. Era o curățenie a orașului, o curățenie a hainelor, o civilitate, cu respectarea vîrstei. Toate aceste lucruri simple, care m-au minunat și m-au fascinat ca niște lucruri fantastice, aici le-am întîlnit prima dată, în familia mea și apoi aici, în acest oraș. Și încă o dată mulțumesc pentru onoarea pe care mi-ați făcut-o și voi privi acea diplomă pe care mi-ați oferit-o ca pe un înscris care-mi confirmă cetățenia mea de om al locului.

Vă mulțumesc.

**Prof. Nicolae ȚIRIPAN,
Arhivele Naționale Călărași**

GENEROZITATEA CĂLĂRĂȘENILOR CU FRAȚII DE PESTE PRUT

După cum este cunoscut, la 26 iunie 1940 guvernul sovietic adresa României nota ultimativă prin care solicita evacuarea Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herței.

Două zile mai târziu, începea evacuarea acestei părți de țară românească. Atunci, în vara anului 1940, mii de români au ales calea bejeniei, lăsând în urmă tot ceea ce clădiseră în decursul unei vieți. Situația se va repeta în primăvara și vara anului 1944.

În drumul lor spre alte zări, mulți au sosit și în Bărăganul călărășean.

Atunci, în acele vremuri de restriște, care s-au abătut asupra României, locuitorii orașului Călărași și ai județului Ialomița, a cărui reședință era pe atunci Călărășiul, locuitorii – spuneam –, au văzut trecînd de-a lungul șoselelor și drumurilor, cînd prăfuite de arșiță, cînd desfundate de ploii, sute de care încărcate, fiecare ducînd cîte ceva din agoniseala gospodăriilor abandonate.

În acele momente grave și pline de răspundere, înțelegînd situația, primarul orașului nostru, avocatul Eugen Cealîc, lansa "un cald apel către toți călărășenii și toate călărășencele", cerîndu-le să se dovedească mai presus de orice și mai ales astăzi – se spunea în apel –, români adevărați și oameni întregi la suflet.

"Dați – continua apelul – nu din frica de sancțiuni, ci din prinusul inimii voastre, sprijin de frate celor pribegi.

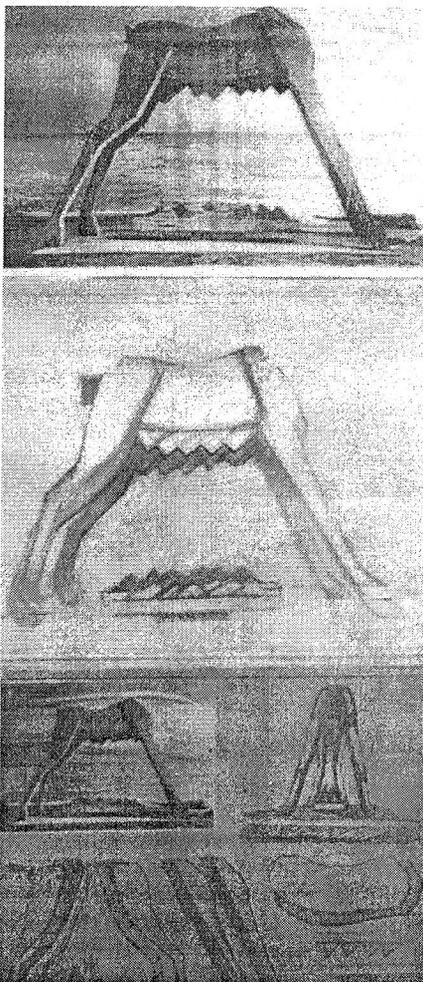
Gîndiți-vă că toți cei care vin la noi și-au lăsat în mîna cotropitorilor casele, gospodăriile și toată agoniseala unei vieți întregi.

Ei, ca și voi, au avut o casă dragă, o gospodărie în care și-au închis strădania unei vieți de muncă.

Le-au părăsit pe toate în urgia cumplită a vremurilor!

Faceți-i să simtă, prin căldura cu care-i primiți, prin ajutorul pe care să-l oferiți spontan și nesilit, că sînt în aceeași țară și că au venit aici, la frați adevărați, care le înțeleg necazurile și care pot și vor să-i sprijine în durerea lor.

Călărășeni și călărășence – încheia apelul –, primiți pe fratele nostru pribeg așa cum ați fi vrut voi să fiți primiți, dacă ați fi fost siliți de aceleași cumplite împrejurări să vă

Titi CEARĂ. Lupoanca, poliptic. Simpozionul Național de Sculptură "Ion Vlad". Metal, Călărași, 1998.

părăsiți căminele”.

Și, într-adevăr, călărășenii și-au făcut din plin datoria față de cei goniți de vitregia vremurilor de la căminele lor dragi. În satele de pe traseu călărășenii i-au așteptat cu drag pe frații pribegi, i-au îmbrățișat, i-au găzduit și i-au hrănit. Mii de familii de refugiați și-au găsit adăpostul în satele Bărăganului călărășean, fiind primiți ca adevărate rude, ca membri ai aceleiași familii, reveniți la căminele proprii.

Au fost create pe itinerariile de deplasare numeroase cantine, s-au servit zeci de mii de porții de mîncare, s-au dăruit mii de kilograme de lapte, zeci de mii de ouă, sute de mii de pîini.

La Călărași, autoritățile locale, în frunte cu primăria orașului, au organizat cantine care serveau mii de porții pe zi pribegilor ce veneau din fundurile îndepărtate ale țării. Colonelul N. Deleanu, comandantul Regimentului 23 Infanterie a confecționat cu mîna de lucru a unității sale două bucătării de campanie la școlile nr. 1 de băieți și nr. 2 de fete, capabile să servească peste 3000 porții de mîncare celor în trecere prin oraș. Au fost puse la dispoziția autorităților 22 cazane mari de aramă, așezate pe cuptoare special construite și minunat înzestrate să facă față celor sosiți.

C. Movilescu, șeful poliției orașului, a avut o idee fericită. Acea ca fiecare gospodină să confecționeze pachete cu alimente nealterabile, pe care să le pună la dispoziția tineretului din regiunile ocupate de dușman. În urma acestei inițiative, numeroase familii au dăruit celor în trecere sau stabiliți în oraș pachete cu hrană rece, lapte, ouă etc.

Erau, toate acestea, semne de înțelegere a suferințelor celor care-și părăsiseră rosturile și gospodăriile dragi.

Documentele de arhivă oferă nenumărate dovezi că generozitatea călărășenilor nu a fost o vorbă goală.

În comuna Dor Mărunt, numeroși cetățeni, sosiți din județele Basarabiei după sfîrșitul lui iunie 1940 sau chiar mai înainte, declarau în fața organelor administrației locale că: “de

bună voie și neforțați de nimeni doresc ca să rămînă în țară, știindu-se că sînt români de origine etnică și nu vroiau să fie supuși altui stat străin”.

Între cei care depuneau astfel de declarații pretorului plasei Dragoș Vodă, amintim pe: Pocriciuc Fedot din Sturzeni – Tighina; Țarălungă Alexandru din com. Choba – Cetatea Albă; Serghei Androne, com. Păpușa – Cetatea Albă; Bordei Ștefan, com. Cleștită – Cetatea Albă; Gavrilă Alexandru, com. Arciz – Chilia Nouă; Purice Florica, com. Românești – Tighina; Zabolotni Axente, com. Seliște – Hotin; Colesnic Claudia, com. Tătărăști – Chilia Nouă; Dзіc Anastasia, elevă, și mama sa Achilina din Seliște – Hotin și încă mulți alții, de profesie plugari, meseriași, profesori, învățători, pensionari, unii cu șapte, opt sau nouă copii mici.

La solicitarea Comisariatului general al refugiaților, primăria orașului Călărași încadra în diferite posturi pe: Gotmanuc Alexandru, maistru dulgher din Lăpușna; Panait Constantin, arhitect din Cernăuți, care în cererea sa menționa că a lăsat în Cernăuți “toată averea imobiliară și mobilară în valoare totală de 7 milioane lei, pierzînd deci existența și toată averea”; Tiplev Vasile de la primăria Soroca; Șubă Paraschiva, dactilografă din jud. Cahul; Costrachievici Emil, agent de urmărire la Storojineț.

Erau, toate acestea, dovezi ale generozității călărășenilor, care la scurtă vreme vor primi cu aceeași generozitate noi valuri de refugiați din Cadrilaterul Dobrogean.

Liviu CAPȘA

BLITZ-URI DIN CHIȘINĂU

I

Pentru cineva care călătorește frecvent la Chișinău, ostilitatea și (chiar) bătăria grănicerilor și a vameșilor par de neînțeles. Unde sînt oare zilele cînd "ținîndu-ne de neamuri" ne simțeam în bătăile aceleiași inimi? Ce să-i fi înrăit într-atît pe vajnicii veghetori ai granițelor "republicii"? Umilînțele și jena trăite la vamă (penibila așteptare de peste 3 ore, ostila interogare privind scopul vizitei) se combină cu cenușul vieții cotidiene din Chișinău, cu sărăcia tot mai accentuată, cu indiferența și blazarea oame-nilor.

Iată, în continuare, cîteva blitz-uri ale unui "seismograf" de suflet al Chișinăului acestui început de an, și, evident, început de drum spre o nouă primăvară, care, sperăm, nu se va mai așeza pe "vechile dureri".

- Teribila inflație a rublei (cupoa-nele fiind "moneda" amăgirii) a scos practic subdiviziunea sa, copeicile de pe piață. Urmarea: telefoanele publice funcționează gratuit. Să tot dai telefoane!

- Vizitarea magazinelor de stat (evident, mult mai sărace decît consignațiile) îți creează iluzia unei vămi continui. Aceasta din cauza somației, scrise, ce-i drept, cu caractere latine: "prezențați pașaportul". Pentru a putea cumpăra, desigur! (Pașaportul – "pas-portul" – este buletinul de identitate al moldovenilor). Slavă domnului că nu apare și urmarea clasică: bagajele la control!

- Deși au trecut cîteva ani de la apariția legii privind grafia latină, mijloacele de a o pune în aplicare sînt în mare suferință. Un exemplu: la notariate, din lipsa mașinilor de scris cu caractere latine, funcționarii sînt obligați să exerseze ore în șir o trudnică și disperată caligrafie. Toată stima pentru seriozitatea "păstorilor" acestor înscri-suri indispensabile.

- Privatizarea are aici un singur și pricăjit nume: cooperativele. Și cum produsele acestora sînt de o foarte proastă calitate (un fel de "spoieli turcești", mai puțin strălucitoare) și foarte scumpe, vă închipuiți cu cîtă bucurie întîmpină omul de rînd acest prim pas spre economia (socială!!!) de piață. Să fie o compromitere voită? Mai cunoaș-tem cazuri.

- Și totuși, peste toate acestea, moldovenii, cu firea lor prietenoasă și primitoare, îți fac din șederea la Chiși-nău o sărbătoare.

Ianuarie, 1992

II

- Sărăcia și precaritatea vieții locuitorilor orașului îi determină să se transforme în comercianți ad-hoc. Trotuarele orașului sînt flancate de rînduri întregi, pe distanțe de sute de metri, de persoane care, ținînd în mîini un obiect (de obicei îmbrăcăminte), ți-l oferă spre cumpărare. Majoritatea lucrurilor sînt purtate, demodate sau pur și simplu inestetice. Nu am văzut pe nimeni cumpărînd ceva, dar ei continuă să spere, așteptînd în frig ceasuri întregi.

- 1995 a însemnat un an în care rusofonii au revenit în forță în prim-planul vieții politico-economice din "republică". Rușii au abandonat învă-țarea limbii române, oricum își vor păstra posturile "grase", roadele privatizării sînt culese numai de potențații antiunioniști, numărul cărților și al publicațiilor în limba română scade spre cota zero.

- Ajudat de o vreme destul de caldă, noroiul este atotstăpînitor. La sate, pe uliți și în curțile oamenilor, pe șosele (cărată de pe drumurile laterale), pe străzile Chișinăului, o clisă enervantă și omniprezentă, ca un blestem întu-necat, te însotește pretutindeni, îți îngreunează mersul, te dezechilibrează și te îndispune cu o stăruință demnă de o cauză mai bună, vrînd parcă să te imobilizeze într-o stare continuă de apatie și inconfort. Privind fețele basa-rabenilor, se pare că în bună măsură a reușit.

- Ultima premieră a Teatrului Național "Mihai Eminescu", o piesă după un roman de Gabriel Garcia Marquez, rezumă (poate nu întîmplător) dezolanta realitate basarabeană. Titlul piesei este "Un veac de singurătate".

Mai, 1995

BUCOVINA – ALTĂ LACRIMĂ A NEAMULUI NOSTRU

Ca să ajungi la Cernăuți, plecând din Chișinău, trebuie să treci prin mai multe "filtre" ale "GAI"-ului (miliția sovietică) de care "scapi" numai cu mult noroc și prezență de spirit. Cum numărul moldovenesc al mașinii te trădează imediat, iluzia că nu vei fi oprit se dovedește deșartă. Trebuie să inventezi ceva plauzibil, și, mai ales, să fii însoțit de cineva care să converseze în rusește. Integrarea unională pare să nu impresioneze oficialitățile ucrainene.

Drumul dintre cele două orașe, care durează câteva ore, îți lasă un gust amar. La câteva zeci de kilometri mai spre vest, cineva care ar înainta paralel, ar întâlni aceleași peisaje, și, desigur, aceiași oameni. Îi desparte însă un gard de sîrmă, o "fișie" greblată cu grijă, și, din loc în loc, câte un turn de control.

Diferența dintre Basarabia și nordul Bucovinei este că aceleași denumiri de sate românești, în cea din urmă sînt scrise cu caractere slave. O absurditate ilustrată cel mai grăitor la Mămăliga, sat din imediata apropiere a Cernăuțului. O Bucovină tristă, fără acea dulce lumină a surorii sale gemene. Sate mai sărace, dar cu aceleași gene-roase fîntîni pe marginea șoselei, cu

pomi încărcăți de roade. Corul ce însoțea o înmormîntare întîlnită pe drum îți picură în suflet un strop de eternitate românească. Încă o existență, frîngînd clipele trecerii, se așterne, asemenea tuturor celor ale firii, humei eterne. O lecție pentru ambițiile "imperiale" de astăzi și dintotdeauna. Și iată Cernăuțul, bătrîn, trist și curat ca un moșneag ieșit duminică la poartă. Și asemenea lui, îți dă binețe, dar vai, într-o altă limbă. Încremenit parcă în așteptare, asistă neputincios la prăbușirea timpului. Zidurile, vechi și igrasioase, contrastează grotesc cu lozincile "roșii". Principala stradă (bulevard ar fi prea mult spus) se cheamă, ca peste tot în "uniune", "Lenin". Nu lipsesc nici celelalte denumiri clasicizate. Lipsa de imaginație este o armă eficace a propagandei comuniste. Doar parcul de la intrarea în oraș îți dă o gură de oxigen pentru a rezista "deșertului roșu".

Este duminică și lumea se scurge spre târgul de pe malul Prutului. Ca peste tot, se vinde și se cumpără (mai puțin) de toate. Marfă cu precădere din Polonia și Turcia. Cîțiva români, stîngheri, și-au înșirat pe mașini produsele. Cei care îi înconjoară nu o fac în primul rînd pentru a cumpăra. Îi atrage altceva. Și unii și alții își uită (sau ignoră) rostul venirii aici. Parafrazînd o celebră frază a lui Marin Preda, putem spune: românii cînd vin la Cernăuți, tot români caută.

Isolați și mult mai puțin ca număr, bucovinenii nu au, deocamdată, forța basarabenilor în a-și susține drepturile. O fac însă cu ochii spre noi și cu o tenacitate sporită. Și nu-i puțin.

August, 1988

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii: 16 august 1954.

Locul nașterii: Spanțov, județul Călărași.

Numele părinților: Sava și Maria. Școlile absolvite: Facultatea de Drept, București.

Locul de muncă, funcția: inspectoratul pentru Cultură Călărași, consilier.

Data debutului: în presă: "România literară", 1975; în volum: **Hipodromul cailor de mare**, Editura Calende, 1993.

Membru al Uniunii Scriitorilor: 1997.

Membru al Asociației București (secția poezie) 1997.

Reviste la care a colaborat: "Lucaefărul", "Convorbiri literare", "Tomis", "Calende", "SUD".

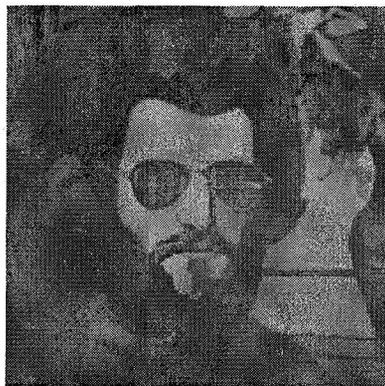
Cărți apărute: **Hipodromul cailor de mare**, parodii, Editura Calende, 1993; **Victoria cotidiană**, poeme, Editura, Calende, 1994; **Noi, sudiștii**, versuri împreună cu Marin Lupșanu, Editura Calende, 1995; **O fantastică pădure**, poezii pentru copii, Editura AGORA, 1995; **Evadarea din vis**, note de călătorie, Editura Agora, 1997; **Mesaje pe robot**, versuri, Editura Cartea Românească, 1999.

Referințe critice reprezentative: Dan Cristea, Alex. Ștefănescu, N. Prelipceanu.

Igor ISAC

MEMORIA ZIDULUI

Pînă nu demult credeam că zidul înălțat solemn între noi, ne despărțea. Și, adică, eram condamnați să trăim înstrăinați unul față de celălalt, în două lumi diferite. Astăzi am înțeles că imensul zid nu ne despărțea, ci, de fapt, ne unea, grație speranțelor pe care le proiectam pe de o parte și de alta a zidului. Căci trăiam, de fapt, într-o lume identică, solidări în propria noastră solitudine cu cei care, în aceeași măsură, își îndreptau, zi de zi, ochii plini de credință spre marele zid. Astfel, acesta a creat în mod sistematic un univers iluzoriu. Unde totul era posibil: de la cea mai profundă libertate, pînă la cea mai cruntă teroare. În privirile iluminate de dragoste, candoare și teamă, zidul într-un fel își regăsea propria identitate și astfel devenea transparent. Și spiritul se autodepășea. Și dimpotrivă, cuvintele pline de ură, dispreț și cinism făceau zidul să devină opac, fioros și

Igor ISAC. Autoportret

răzbunător. Zidul era ca o ființă vie care reacționa cu fidelitate la tot ce se întîmpla în jur. Cred că în esență zidul e o formă eternă, ajunsă în prezent la limită, de a descoperi posibilitățile nelimitate ale spiritului. Cei care își asumau cu demnitate labirintul amăgitor al iluziei, pînă la urmă, printr-un miracol traversau zidul... Iar cei care striveau iluzia în sine și în alții, după cum ar spune Goethe, la rîndul lor erau striviți de zid. Dar zidul s-a supărat și la orizontul așteptărilor noastre a apărut un vid, care ne înstrăinează și ne privează de libertate. Paradisul mult așteptat era în interiorul zidului și nu în afara lui. Un alt zid întîrzie să apară și astfel

Igor ISAC. Claudia.

Igor ISAC. Luceafărul II.

peste vidul creat așternem pînza țesută cu migală de memoria zidului vechi. Zidul care ieri ne amenința cu-n dezastru, astăzi ne salvează cu memoria sa luminoasă. Cu memoria pe care a împrumutat-o chiar de la noi.

AȘTEPTAREA

Așteptarea e o permanentă stare de veghe, unde, ca într-un aliaj, sînt amestecate dorul, nostalgia, teama, visul, durerea, speranța... Cu atenție sporită, ochii spiritului scrutează zările. Însă, idealul rîvnit nu va veni niciodată...

Altfel, așteptarea ar fi lipsită de sens. Se așteaptă sosirea dintr-o anume direcție, însă, pînă la urmă, cel mult așteptat vine dintr-o cu totul altă parte. Și într-o formă absolut originală. E aproape de nerecunoscut. Dintr-o mică neatenție sau dintr-o insuficientă intuiție, nici nu ne dăm seama de sosirea lui... Poate cel așteptat e deja lîngă noi, dar nu-l observăm. Și continuăm să-l aștep-

tăm. Și, după ce pleacă, abia atunci ne dăm seama ce înseamnă el pentru noi.

...Nu sîntem în stare să recunoaștem ceea ce atît de mult ne dorim. Nu putem să ne însușim sacrul. Deci încă nu știm ce așteptăm.

Poate că sensul așteptării este de a limpezi apele tulburi din ființa noastră.

Așteptăm ceva care să ne ducă departe...

Spre binecuvîntata mîntuire.

FIȘIER

Născut la 10.03. 1957 în satul Olișcani, Republica Moldova.

În 1976 absolvește Liceul de Arte Plastice din Chișinău, clasa profesorului Aurel Guțu.

Studii la Universitatea de Arte Plastice Estonia (Tallinn, 1984-1990).

Din 1982 participă la expoziții organizate în Chișinău, Tallinn, Moscova, Iași. Expune în Germania și Franța.

Începînd cu anul 1993 organizează un șir de expoziții personale în România.

Pictează și restaurează biserici.

Ilie-Ștefan RĂDULESCU

ERORI DE VOCABULAR

1. CONFUZII SEMANTICE (ȘI FORMALE)

a) *SERVIȚI (LA MASĂ) =
LUAȚI SĂ MÎNCAȚI* sau
DAȚI ALTORA...

O reputată lingvistă, Valeria Guțu Romalo, semnala – cu peste un sfert de secol în urmă – un fenomen extrem de supărător și cu mare răspîndire în limba actuală: întrebuirea greșită a verbului *a servi* cu sensul *a mânca* (*a lua masa*), folosindu-se formule ca “Mai serviți” (în loc de “Mai luați”, “Mîncați”); “Ce doriți să serviți la micul dejun?” (în loc de “Ce doriți să mîncați...?”); “Să mergem să servim masa” (în loc de “Să mergem să mîncăm”); “De ce nu mai serviți puțină friptură?” (în loc de “De ce nu mai luați...?”) etc.

Faptul că asemenea construcții incorecte se aud la tot pasul are, desigur, circumstanțe atenuante. Este bine totuși să consultăm un dicționar explicativ, pentru a afla distincția dintre cele două forme ale aceluiași verb: activă (*a servi*) și reflexivă (*a se servi*). Iată cîteva formulări greșite: “După lucrări, parlamentarii au plecat să servească masa”, “Ne apropiem de cei care *au servit* masa, întrebîndu-i...”, “... timp în care elevii pot *servi* masa la cantina școlii”, “Azi dimineață, I.I. *a servit* micul dejun”; “R.S. și G.P. *au servit* (...) masa împreună” etc. În ce constă deosebirea dintre cele două forme verbale amintite?

● *A se servi* înseamnă nu numai “a îndeplini anumite funcții, însărcinări, datorii față de cineva”, “a fi de folos cuiva, a sluji pe cineva, a executa o comandă”, “a pune mingea sau cărțile în joc”, “a oferi cumpărătorilor

cele cerute”, ci și “a pune, a aduce la masă mîncare, băutură etc., a prezenta cuiva o mîncare ca să ia dintr-însa, a trata pe cineva cu ceva, a da să mînînce”;

● *A se servi* înseamnă nu numai “a se folosi, a face uz de...”, ci și “a lua să mînînce sau să bea”.

În consecință, are perfectă dreptate lingvista sus-amintită cînd afirmă că e justificat să spunem “(Nu vă deranjați) *am să mă servesc* singur” (cu sensul “Am să-mi iau singur de mîncare”) sau, adăugăm noi, “*Servește-te*”, adică “Ia să mînînci”, “mînîncă”, ori “*Serviți-vă*”, adică “Luați să mîncați”, dar nu e justificată formularea greșită “(Să mergem) să servim masa”, pentru că înseamnă “(Să mergem) să *le servim altora masa*”, “Să le dăm *altora* să mînînce”, și nu “să mîncăm noi”, toate accepțiile verbului *a servi* vizînd “pe cineva *din afara* subiectului”. Confuzia dintre verbele *a servi* și *a mânca* se pare că are la origine “cultismul”: “pentru a evita “trivialul” *a mânca*, “banalul” *a lua masa*, se recurge la *a servi* – neologism, onorabil cînd e folosit corect, supărător însă cînd întrebuirea lui nu respectă restricțiile impuse de conținutul său semantic, “efectul de eleganță” eșuînd, căci, greșită, “construcția are o rezonanță periferică, de incultură”.

b) *A FI EXAMINAT (DE DOCTOR)*
= *A FI CONSULTAT* sau
A CONSULTA?

În paralel cu confuzia extrem de frecventă – aproape generalizată – dintre formele “a servi” și “a se servi” (*masa*), se întîlnește și cea dintre *a fi consultat* și *a fi examinat* (de doctor), cauza acestei “substituirii” nefericite aflîndu-se în necunoașterea sensului exact al verbului *a consulta*, verb a cărui semnificație tranzitivă fundamentală este “a întreba, a cere o părere, un sfat, a cere avizul cuiva” (de pildă: “Directorul a căutat să verifice justetea acestei distribuții *consultînd* întreg ansamblul” sau “Te-am trecut pe lista colaboratorilor fără să *te consult*, fiindcă nu știam

Ilie-Ștefan RĂDULESCU

ERORI DE VOCABULAR

1. CONFUZII SEMANTICE (ȘI FORMALE)

a) *SERVIȚI (LA MASĂ)* =
LUAȚI SĂ MÎNCAȚI sau
DAȚI ALTORA...

O reputată lingvistă, Valeria Guțu Romalo, semnala – cu peste un sfert de secol în urmă – un fenomen extrem de supărător și cu mare răspîndire în limba actuală: întrebuirea greșită a verbului *a servi* cu sensul *a mânca* (*a lua masa*), folosindu-se formule ca “Mai serviți” (în loc de “Mai luați”, “Mîncați”); “Ce doriți să serviți la micul dejun?” (în loc de “Ce doriți să mîncați...?”); “Să mergem să servim masa” (în loc de “Să mergem să mîncăm”); “De ce nu mai serviți puțină friptură?” (în loc de “De ce nu mai luați...?”) etc.

Faptul că asemenea construcții incorecte se aud la tot pasul are, desigur, circumstanțe atenuante. Este bine totuși să consultăm un dicționar explicativ, pentru a afla distincția dintre cele două forme ale aceluiași verb: activă (*a servi*) și reflexivă (*a se servi*). Iată cîteva formulări greșite: “După lucrări, parlamentarii au plecat să servească masa”, “Ne apropiem de cei care *au servit* masa, întrebîndu-i...”, “... timp în care elevii pot *servi* masa la cantina școlii”, “Azi dimineață, I.I. *a servit* micul dejun”; “R.S. și G.P. *au servit* (...) masa împreună” etc. În ce constă deosebirea dintre cele două forme verbale amintite?

● *A se servi* înseamnă nu numai “a îndeplini anumite funcții, însărcinări, datorii față de cineva”, “a fi de folos cuiva, a sluji pe cineva, a executa o comandă”, “a pune mingea sau cărțile în joc”, “a oferi cumpărătorilor

cele cerute”, ci și “a pune, a aduce la masă mîncare, băutură etc., a prezenta cuiva o mîncare ca să ia dintr-însa, a trata pe cineva cu ceva, a da să mînînce”;

● *A se servi* înseamnă nu numai “a se folosi, a face uz de...”, ci și “a lua să mînînce sau să bea”.

În consecință, are perfectă dreptate lingvista sus-amintită cînd afirmă că e justificat să spunem “(Nu vă deranjați) *am să mă servesc* singur” (cu sensul “Am să-mi iau singur de mîncare”) sau, adăugăm noi, “*Servește-te*”, adică “Ia să mînînci”, “mînîncă”, ori “*Serviți-vă*”, adică “*Luați să mîncați*”, dar nu e justificată formularea greșită “(Să mergem) să servim masa”, pentru că înseamnă “(Să mergem) să *le servim altora masa*”, “Să le dăm *altora* să mînînce”, și nu “să mîncăm noi”, toate accepțiile verbului *a servi* vizînd “pe cineva *din afara* subiectului”. Confuzia dintre verbele *a servi* și *a mânca* se pare că are la origine “cultismul”: “pentru a evita “trivialul” *a mânca*, “banalul” *a lua masa*, se recurge la *a servi* – neologism, onorabil cînd e folosit corect, supărător însă cînd întrebuirea lui nu respectă restricțiile impuse de conținutul său semantic, “efectul de eleganță” eșuînd, căci, greșită, “construcția are o rezonanță periferică, de incultură”.

b) *A FI EXAMINAT (DE DOCTOR)*
= *A FI CONSULTAT* sau
A CONSULTA?

În paralel cu confuzia extrem de frecventă – aproape generalizată – dintre formele “*a servi*” și “*a se servi*” (*masa*), se întîlnește și cea dintre *a fi consultat* și *a fi examinat* (de doctor), cauza acestei “substituirii” nefericite aflîndu-se în necunoașterea sensului exact al verbului *a consulta*, verb a cărui semnificație tranzitivă fundamentală este “*a întreba, a cere o părere, un sfat, a cere avizul cuiva*” (de pildă: “Directorul a căutat să verifice justetea acestei distribuții *consultînd* întreg ansamblul” sau “Te-am trecut pe lista colaboratorilor fără să *te consult*, fiindcă nu știam

alternativă valabilă: politica de rezolvare democratică a reformei”; “Guvernul a apreciat că există două *alternative*: fie elaborarea unui proiect de ordonanțe de urgență, fie un act normativ care să creeze noua comisie” etc.

Și în exprimarea (devenită obișnuită în limbajul parlamentar): “Nu avem *alternativă la guvernare*”, cuvântul “alternativă” – folosit alături de un predicat cu formă negativă – ascunde afirmația, ce se deduce din propoziție, că pentru “guvernare” există o *singură cale, strategie* etc. (neexistând deci “posibilitatea de a alege între două soluții!”).

d) MASS-MEDIA – PRESA?

Este de înțeles “apetența” societății românești actuale pentru termenii noi, moderni, iar efortul asimilării anglicismelor “la modă” este desigur salutar atunci când se respectă întru totul sensurile acestora, respectiv o calitate stilistică fundamentală: *proprietatea* cuvintelor (concordanța dintre conținut și expresie).

Cerința sus-amintită este însă deseori încălcată în cazul unui termen (compus) cum este *mass-media*, pe care îl întâlnesc incorect folosit în presa atât cotidiană, cât și săptămînală: “Adversarul nostru este presa, *mass-media*”; “După ultima ședință de consiliu, primarul D. a publicat în *mass-media* un comunicat care...”; “drept care întâlnirea dlui Lantos cu *mass-media* românească a avut loc într-o încăpere amenajată pentru maximum 20 de persoane”; “Nu de alta, dar argumentul e contrazis de chiar întâlnirea de ieri cu o parte a reprezentanților *mass-media*”; “Trage-rea concursului, pe 8 martie 1998, ora 18,30, la Centrul Militar Slobozia, în prezența publicului și *mass-media* locală”; “N-a fost admis accesul *mass-media* în sala de spectacole”; “Delegația română a răspuns întrebărilor puse de *mass-media* din Cernăuți”; “Stînd de vorbă cu *mass-media*, cu echipa de fotbal...”; “Bineînțeles, nu puteau lipsi profesorul N.S., L. M.,

mass-media locală”; “A venit la mine *mass-media* să-mi ia un interviu”; “Domnul D. a informat reprezentanții *mass-media* că s-a mai primit o adresă din partea Romgaz-ului, prin care directorul regiei nu acordă nici o șansă județului nostru” etc.

Din exemplele de mai sus se vede cu claritate că autorii citatelor (“adversarul nostru este presa, *mass-media*”, “... a publicat în *mass-media*...”, “... întâlnirea dlui Lantos cu *mass-media*”, “N-a fost admis accesul *mass-media*...”, “... a răspuns întrebărilor puse de *mass-media*”, “A venit la mine *mass-media*...”, “... a informat reprezentanții *mass-media*...” etc.) se referă la *presă* (“totalitatea publicațiilor cotidiene și periodice – ziare, reviste etc. – folosite ca mijloace de informare, de educare etc. a publicului”), și nu a *mass-media* (“totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informațiilor”), ceea ce are ca efecte negative nu numai sărăcirea enormă de conținut a acestui neologism (căci *mass-media* presupune înglobarea, pe lângă *presă*, și a altor mijloace importante de informare în masă: *radioul, televiziunea, cinematograful, discul, magnetofonul* etc.), ci și “inculcarea”, greșită, în conștiința marelui public, a ideii că *presa* și *mass-media* sînt sinonime, cea ce reprezintă o mare eroare.

- e) A ÎNSERA = A INSERA?
A ACROȘA = A LOVI?
A ADJUDECA = A CÎȘTIGA?

● În limbajul folosit de diverse canale *mass-media*, mai ales în publicistică, unii cetățeni fac o nedorită confuzie între verbele *a însera* și *a insera*, acesta din urmă (neologism de origine franceză) fiind înlocuit deseori, în mod eronat, cu primul, din cauza, pe de o parte, paronimiei lor (ele sînt asemănătoare ca formă, dar deosebite ca sens), iar, pe de altă parte, necunoașterii adevăratei semnificații a termenului confundat. Date fiind diferențele semantice dintre cele două verbe: *a însera* (care înseamnă “a se face

seară, a se lăsa seara, a amurgii” sau “a rămîne undeva pînă seara, a întîrzia pînă seara, a-l surprinde pe cineva seara”) și a insera (care înseamnă “a introduce, a adăuga, a include un adaos într-un text, într-un șir de numere, într-un tabel etc., a da un anunț, o informație într-un ziar”), este incorectă formularea “Mi s-a inserat în presa locală nota referitoare la simpozionul omagial «Mihai Eminescu»” (corect: “Mi s-a inserat în presa locală...”) sau “În raportul prezentat vor fi inserate și observațiile mele științifice” (corect: “vor fi inserate și observațiile mele științifice”).

● Din emisiunile de radio sau din buletinele de presă ale poliției rutiere iau cunoștință, uneori, de anumite informații în care verbul *a acroșa* apare folosit, aproape fără excepție, referitor la mai toate accidentele produse pe șosele, ceea ce îmi dă senzația de neverosimil, căci verbul în cauză are un sens strict specializat, și anume acela de a atîrna, a agăța, a prinde. Citind știrile următoare: “După ce a acroșat un Toyota aflat pe carosabil, a coborît în canal”; “Încercînd să depășească un autocamion, a acroșat, pe partea stîngă, o bicicletă”; “Autorul, cu antecedente penale, a derapat și, părăsind carosabilul, a acroșat un copac” etc., e firesc să te întrebî dacă, într-adevăr, și autoturismul Toyota, și bicicleta, și copacul – din informațiile sus-amintite – au fost “agățate” sau “atîrnate”, iar nu, pur și simplu, “lovite” sau “izbite” (căci, “acroșat” fiind, autoturismul Toyota ar fi trebuit, logic, să... coboare și el în canal!...).

● Un verb “deturnat” de la sensul său fundamental, îndeosebi cu prilejul comentariilor sportive, este și *a adjuđeca*, termen eminent juridic, întrebuintat în contexte improprie de felul: “Primul set jucătoarea și l-a adjuđecat cu scorul de 7-6” (corect: “... l-a cîștigat cu scorul de 7-6”); “Olandezul și-a adjuđecat primul set încă din minutul 3” (corect: “Olandezul a cîștigat primul set...”); “Succesul de public a fost adjuđecat de...” (corect: “... a fost obținut de...”). De ce este “impropriu”, în aceste formulări, verbul

a adjuđeca? Pentru că, în primul rînd, el înseamnă “a atribui, prin hotărîre judecătorească, un bun scos la licitație persoanei care oferă prețul cel mai mare”; în al doilea rînd, verbul este activ, nu reflexiv (a se vedea primele două exemple), construindu-se obligatoriu cu *dativul* (ceea ce înseamnă că, de pildă, jucătorii respectivi nu-și pot “adjuđeca”, deci “atribui” singuri primul set...). În concluzie, verbul *a adjuđeca*, din exemplele date, este nepotrivit atît din punct de vedere semantic, cît și din punct de vedere gramatical.

f) A INVESTI = A ÎNVESTI? INVESTITURĂ = ÎNVESTITURĂ?

Să ne ocupăm acum de confuzia ce se manifestă destul de frecvent – îndeosebi în stilul colocvial și oratoric (de natură politică) – între verbele *a investi* și *a învesti*, întrebuintîndu-se unul în locul celuilalt, cu precădere *investi*. Se pare, pe de o parte, că originea acestei confuzii – după opinia unor lingviști – este mai degrabă una formală, fiind vorba de un fenomen de hipercorectitudine: știindu-se că nu rareori se fac greșeli de exprimare în care “in-” este rostit “în-” (de pildă: “încarnare” în loc de “incarnare”, “încrimina” în loc de “incrimina”, “îndemnizație” în loc de “indemnizație”, “întrepid” în loc de “intrepid”, “înveterat” în loc de “inveterat” etc.), anumiți vorbitori recurg, din dorința de a nu greși, la forme presupuse de ei corecte – în realitate, greșite –, înlocuindu-l nejustificat pe *investi* cu *investi*.

Pe de altă parte, confuzia dintre cele două verbe (așa-zise “paronime”) ar putea fi evitată dacă autorii acestui tip de eroare (lexicală) ar consulta orice dicționar explicativ, pentru a constata că limba română dispune de două verbe perfect distincte ca sens: *a investi* – mai vechi în limbă –, cu înțelesul de “a acorda cuiva, în mod oficial, un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție” (în evul mediu însemnînd “a da cuiva o *investitură*”, “*investitură*” fiind o “ceremonie

solemnă prin care o persoană era investită cu o demnitate, cu un drept etc. de către seniorul său”) și a investi – mai nou în limbă –, cu sensul de “a plasa, a aloca, a cheltui un fond, un capital, diverse mijloace materiale într-o întreprindere; a face o investiție”.

Date fiind semnificațiile diferite ale celor două verbe, desigur că citatele următoare, extrase din presă, sînt deficitare din punct de vedere semantic: “Astăzi este prima zi în care dl secretar de stat a fost investit...” (corect: “... investit...”); “Președintele a citit discursul de investitură (corect: “... investitură”); “Senatorii au fost corespunzător investiți pentru apărarea drepturilor naționale” (corect: “... investiți...”); “Au trecut aproape două luni de cînd noul guvern a primit votul de investitură” (corect: “... investitură”); “N.D. a fost investit ca șef al acestei instituții” (corect: “... investit”); “Investirea domnului C.P. a tulburat apele” (corect: “Investirea...”); “Dorința unor cercuri de afaceri din SUA de a investi în România...” (corect: “... a investi...”).

- g) A DEBUTA = A ÎNCEPE?
A ABSENTA = A LIPSI?
A OCOLI = A EVITA?
A SUSTRAGE = A OBȚINE?

Se constată deseori în vorbirea curentă – mai ales în cea voit pretențioasă – că se fac flagrante confuzii de sens între diferitele cuvinte, cauza principală constituind-o sinonimia parțială a acestor cuvinte. Să le exemplificăm:

● A DEBUTA este, într-adevăr, sinonim cu a începe, însă numai atunci cînd e vorba de “a-și face debutul pe scenă, într-o profesiune artistică, literară etc.”, “a începe o carieră”, deci este greșită formularea de tipul: “Apropiindu-se examenul pentru obținerea permisului de conducător auto, am debutat, în pregătire, cu proba teoretică” (corect: “Apropiindu-se examenul..., am început, în pregătire, cu proba teoretică”);

● A ABSENTA, însemnînd de fapt “a lipsi de undeva – unde trebuie să fie – în mod sporadic, pentru scurtă

durată, limitat ca timp”, este preferat uneori lui a lipsi în contexte unde semnificația este nepotrivită, de pildă: “În epoca totalitarismului comunist, drepturile omului au absentat din viața politică a României” (corect: “În epoca totalitarismului... drepturile omului au lipsit din viața politică a României”);

● A OCOLI, respectiv “a străbate o distanță făcînd un ocol, a merge de jur-împrejur, a înconjura; a evita să atingi sau să lovești pe cineva sau ceva, ferindu-te într-o parte, făcînd un mic ocol”, este impropriu folosit în locul lui “a evita” (care înseamnă “a căuta să scape de..., a se feri de..., a împiedica, a îndepărta, a înlătura”) într-o formulare de genul: “Pentru a mă însănătoși cît mai grabnic, mi-am propus să ocolesc orice supărări” (corect: “Pentru a mă însănătoși cît mai grabnic, mi-am propus să evit orice supărări”);

● A SUSTRAGE, avînd semnificația de “a-și însuși, prin fraudă sau prin viclenie, un lucru care aparține altei persoane; a fura, a opri, a abate, a împiedica de la ceva”, este incorect utilizat în locul lui a obține (care înseamnă “a dobîndi, a căpăta ceva, a reuși să ajungă la..., a realiza ceva”) într-o exprimare de felul: “Datorită unei activități meritorii, eficiente, întreprinderea a sustras venituri importante” (corect: “Datorită unei activități meritorii, eficiente, întreprinderea a obținut venituri importante”).

- h) A VIZIONA = A VEDEA?
A AUDIA = A ASCULTA?
A SOLICITA = A CERE?
A AVIZA = A APROBA?

O tendință, desigur laudabilă, este aceea pe care majoritatea dintre noi o manifestăm zilnic, și anume aceea de a ne exprima din ce în ce mai îngrijit, mai literar, de aici “căutaRea și preferința pentru termenul mai puțin familiar, mai “solemn”, mai “cult”, mai “tehnic”, chiar atunci cînd nu e destul de cunoscut și există riscul de a-l folosi greșit” (Valeria Guțu Romalo). În sensul celor menționate, vorbitorii mai pretențioși preferă – atunci cînd pot

să aleagă între un cuvânt vechi și unul nou, mai mult sau mai puțin sinonime – termenul neologistic, apreciat mai “literar”, mai “cultivat”; partea regretabilă este că nu întotdeauna această sinonimie este perfectă, ci doar parțială, deci termenii în cauză nu se pot substitui în toate împrejurările. Să exemplificăm acest lucru:

● **A VIZIONA** înseamnă “*a privi, a urmări, a vedea un film, un spectacol (înainte de premieră pentru publicul larg)*” și este doar parțial sinonim cu *a vedea*, căci, spre deosebire de acesta din urmă, “*a viziona*” presupune “*a privi ca specialist, a examina din punct de vedere tehnic*” (V.G.R.), deci apare ca nepotrivită folosirea acestui verb atunci când ne referim la spectatori în general, fără nici o deosebire (ca în formularea: “Împreună cu părinții, am fost la teatru și am vizionat piesa “Trei surori” de Cehov”), corect fiind întrebuințat în propoziția “După ultima repetiție generală, spectacolul de estradă a fost vizionat de comisia artistică de specialitate, hotărîndu-se reprezentarea lui cu prilejul inaugurării stagiunii teatrale”.

● **A AUDIA** semnifică “*a asculta un martor în vederea rezolvării unui proces; a asculta un șir de lecții, de prelegeri, de înregistrări muzicale etc.*” și, ca în cazul precedent, se identifică parțial cu verbul *a asculta* (fiind greșită formularea “Trecînd pe lîngă ușa deschisă a biroului, am audiat, fără să vrem, reproșurile adresate șefului de producție”), corect fiind să spunem: “Pasionat de istoria muzicii, am audiat toate simfoniile lui Beethoven”.

● **A SOLICITA** (însemnînd, la origine, în latinește, “a deranja, a tulbura”) are înțelesul de “*a cere – cu stăruință – să i se acorde ceva, a se adresa cuiva cu o cerere, a ruga, a apela la..., a invita să...*”, deosebindu-se de verbul *a cere* nu numai prin caracterul mai pretențios (fiind propriu stilului administrativ), ci și prin sensul de “*a cere, dar numai unui superior*” (fiind improprie formularea “I-am solicitat copilului cartea uitată pe masă”), deci corect ar fi să zicem: “În scopul clarificării aspectelor sesizate

în presa locală, i-am solicitat o audiență specială, urgentă inspectorului general școlar”.

● **A AVIZA** se întrebuințează cu sensul de “*a-și expune părerea autorizată într-o chestiune la care a fost solicitat*”, deci – mai simplu spus – “*a-și da părerea*” (în sens pozitiv ori negativ); avînd o semnificație mai largă decît verbul *a aproba*, din cauza necesității de a fi însoțit de adjectivul “favorabil” sau “nefavorabil”, utilizarea lui “*a aviza*” în locul celui alt verb (ca în formularea “Cererea noastră de a ne construi o locuință a fost avizată de primăria municipală”) este evident eronată, corect fiind ori “... a fost avizată favorabil...”, ori “... a fost aprobată...”.

ARBITRAR = ARBITRAL?
 FAMILIAR = FAMILIAL?
 CORECTURĂ = CORECTARE?
 FORȚAT = FORTUIT?
 INCIDENT = ACCIDENT?
 INFECTARE = INFESTARE?
 ENERVA = INERVA?

Din cauza necunoașterii corecte a înțelesului unor termeni a căror formă este asemănătoare cu a altora (realizîndu-se așa-numitele relații de “paronimie”), apare posibilitatea confundării lor, unul dintre termenii unei perechi paronimice preluînd sensul celui alt. Să exemplificăm mai departe o serie de astfel de cuvinte al căror sens se confundă cel mai des în vorbire:

● **ARBITRAR – ARBITRAL**. Utilizarea acestor termeni este greșită în expresii de felul “Comisia arbitrară a restabilit dreptatea în instanța de judecată” (corect: “...arbitrală...”) sau “Decizia mea fusese arbitrală, de unde și eșecul suferit” (corect. “...arbitrară...”), căci ARBITRAR înseamnă “*făcut la întîmplare, după bunul plac, samavolnic*”, pe cînd ARBITRAL înseamnă “*hotărît de arbitru, format din arbitri*”.

● **FAMILIAR – FAMILIAL**. Numeroase substituirii nedorite se produc, între aceste cuvinte, în formule de genul: “Căsătorindu-mă, le-am creat părinților noi probleme familiare

deosebite" (corect: "... *familiale...*") sau "Adresându-mi-se calm, pe un ton *familial*, prietenul meu reuși să mă liniștească" (corect: "... *familiar...*"), deoarece FAMILIAR are sensul de "*prietenos, nepretențios, obișnuit, știut, intim*", iar FAMILIAL are sensul de "*care aparține familiei, referitor la familie, de familie*".

● **LITERAR – LITERAL.** Confuzia dintre cele două cuvinte se relevă în expresii ca "Îți reamintesc *literar* cele afirmate cu altă ocazie" (corect: "... *literal...*") sau "Vocabularul modern presupune întrebuintarea unei exprimări *literale*" (corect: "... *literare*"), fiindcă LITERAR semnifică "*aspectul cel mai corect al limbii naționale, care corespunde normelor literaturii, referitor la literatură*", în timp ce LITERAL semnifică "*literă cu literă, cuvânt cu cuvânt, textual, exact*".

● **ORIGINAR – ORIGINAL.** Ambele cuvinte sînt deseori confundate în poziții de tipul: "Orice creator autentic este implicit și *originar*" (corect: "... *original*") sau "Poetul George Coșbuc este *original* din Ardeal" (corect: "... *originar...*"), pentru că ORIGINAR are înțelesul de "*care își are obîrșia în... care se trage din..., în forma de la început, inițial*", iar ORIGINAL are înțelesul de "*personal, nou, necopiat, inedit, care este propriu unei persoane sau unui autor, neimitat după altcineva*".

● **TEMPORAR – TEMPORAL.** Confundarea celor doi termeni poate fi ilustrată în formulări ca: "Sub raport *temporar*, concediul acordat a fost scurt" (corect: "... *temporal...*"), sau "Angajarea mea pe șantier este *temporală*" (corect: "... *temporară*"), din cauza că TEMPORAR înseamnă "*vremelnic, trecător, provizoriu*", pe cînd TEMPORAL înseamnă "*care indică timpul, privitor la timp, care are loc în timp; os al timpului, care aparține regiunii timpurilor*".

● **CORECTURĂ – CORECTARE.** Cu toate că ambele cuvinte au sensul comun general de "îndreptare", ele au totuși utilizări specifice, fiind greșite formulări ca: "Din cauza baremului de evaluare foarte sever, *corectura* probei scrise de concurs va fi extrem de dificilă" (corect: "... *corec-*

țarea...") sau "În timpul tipării ziarului, toate articolele trebuie supuse unei *corectări atente*" (corect: "... *corecturi...*"), deoarece CORECTARE are înțelesul de "*îndreptare, corijare, corecție*", pe cînd CORECTURĂ are înțelesul de: "*îndreptarea greșelilor care se ivesc în cursul imprimării unui text; foaie de probă, tipărită provizoriu, pe care se înseamnă greșelile de tipar care trebuie îndreptate în tipografie*".

● **FORTUIT – FORȚAT.** Frecventă este folosirea primului termen în locul celui de-al doilea, așa cum apare în expresia "Copil, înghițeam cu regularitate, în mod *fortuit* – deși nu mi plăcea – untură de pește" (corect: "... *forțat...*"), adecvată fiind întrebuintarea aceluiași termen în expresia "Întoarcerea mea *fortuită* din delegație s-a datorit rezolvării rapide a sarcinilor încredințate", pentru că FORȚAT are sensul de "*făcut, impus prin forță, printr-un efort deosebit; silit, nefiresc, nenatural*", în timp ce FORTUIT are sensul de "*venit pe neașteptate, neprevăzut, întâmplător, inopinat*".

● **CONCESIUNE – CONCESIE.** Deși sursa celor două forme este comună, ele au dobîndit sensuri distincte – primul fiind mai îngust decît al doilea –, sensuri confundate în formulări de genul: "În ciuda *concesiunilor* mele morale, atitudinea ta nu s-a schimbat foarte mult" (corect: "... *concesiilor...*"), sau "Conform celor prevăzute în contract, drepturile de *concesie* a imobilelor au expirat" (corect: "... *concesiune...*"), căci CONCESIE înseamnă "*îngăduință, cedare față de cineva, renunțare (la ceva) în folosul sau în interesul altuia*", pe cînd CONCESIUNE înseamnă "*convenția prin care o persoană (fizică sau juridică) dobîndește dreptul de a exploata anumite servicii publice sau anumite bunuri ale statului, în schimbul unor beneficii care revin acestuia din urmă: obiectul material al acestei convenții*".

● **REVELA – RELEVA.** Deși cele două cuvinte conțin ideea de "reliefare", sfera lor semantică este totuși diferită – de unde și necesitatea adecvării lor la context, fiind greșit folosite în enunțuri de felul "Procesul verbal de inventariere a *revelat*

stocurile existente în magazie” (corect: “... *relevat*...”), sau “Recitind romanul, mi s-au *relevat* frumuseții pe care nu le observasem anterior” (corect: “... *revelat*...”), fiindcă RELEVA semnifică “a pune în lumină, a scoate în evidență, a evidenția, a remarca, a sublinia”, iar REVELA semnifică “a (se) dezvălui, a (se) destăinui, a (se) descoperi, a face cunoscut prin inspirație divină, a dezvolta un film”.

● **CONSULTAȚIE – CONSULTARE.** Și acești doi termeni sînt confundabili – primul avînd un sens mai larg decît al doilea –, precum se constată în formulări de tipul: “La începutul carierei mele profesionale, multe succese le-am datorat *consultației* colegilor cu mai multă experiență” (corect: “... *consultării*...”) sau “Fiind răcit, l-am rugat pe medicul curant să-mi acorde o *consultare*” (corect: “... *consultație*”), căci CONSULTARE are sensul de “întrebare, cercetare, ascultare a unei păreri, solicitare a unui aviz”, pe cînd CONSULTAȚIE are sensul de “îndrumare, indicație, lămurire, explicație dată asupra unor chestiuni de specialitate în discuție, examinare a unui pacient de către un medic”.

● **INCIDENT – ACCIDENT.** Deși cei doi termeni conțin în comun ideea de fapt petrecut brusc și dezagreabil, totuși sensurile lor nu se suprapun decît parțial, de unde și confuziile ce apar în formulări de genul: “În timpul simpozionului a avut loc un *accident*, căci, defectîndu-se lumina, suita de conferințe a fost întreruptă” (corect: “... *incident*...”) sau “Traversînd neregulamentar strada, un pieton a fost acroșat de o motocicletă, *incident* soldat cu urmări grave pentru imprudent” (corect: “... *accident*...”), deoarece INCIDENT înseamnă “întîmplare neașteptată și neplăcută care apare în desfășurarea unei activități”, pe cînd ACCIDENT înseamnă “întîmplare neprevăzută venită pe neașteptate, care curmă o situație normală, provocînd avarii, răniri, mutilări sau chiar moartea; întîmplare care duce la nenorocire”.

● **IMINENT – IMANENT.** Asemnarea formală a celor două cuvinte

induce de multe ori în eroare, creîndu-se confuzii de sens în enunțuri ca: “Din cauza conflictelor sociale și politice tot mai acute, revoluția părea un fenomen *immanent*” (corect: “... *iminent*”) sau “În urma ploilor de primăvară, lanurile de grîu își dezvăluiau o calitate *iminentă*: verdele pur” (corect: “...*immanentă*...”), căci IMINENT are înțelesul de “care este gata să se producă, să se întîmple, inevitabil”, iar IMANENT are înțelesul de “propriu naturii obiectului, intrinsec, constant, permanent”.

● **INFECTARE – INFESTARE.** Fiind termeni medicali de specialitate, unii vorbitori îi confundă, utilizîndu-l, uneori, în locul primului pe cel de-al doilea, ca în propoziția: “În cazul epidemiei de gripă, izvorul *infestării* este omul bolnav, din cauza virușilor transmiși prin salivă cu ocazia vorbitului, tusei sau strănutului” (corect: “... *infectării*...”), oportună fiind prezența acestuia în formularea: “Prevenirea *infestării* organismului uman se face printr-o igienă individuală și alimentară riguroasă”, fiindcă INFECTARE semnifică acțiunea de a face o infecție, de a transmite microbi patogeni într-un organism, cu îmbolnăvirea acestuia”, iar INFESTARE semnifică “pătrunderea unor paraziți vegetali sau animalii în organismul uman, urmată de apariția bolii”.

● **INSOLUBIL – INSOLVABIL.** Substituirea lor duce la formulări improprii de tipul: “Ieșirea din criză, ce se credea *insolubilă*, s-a rezolvat cu bine” (corect: “... *insolubilă*...”) sau “În urma cheltuirii fără profit a capitalului investit, unitatea a rămas *insolubilă* față de Bancă” (corect: “... *insolvabilă*...”), pentru că INSOLUBIL înseamnă “care nu are nici o soluție, de nerezolvat, nerezolvabil”, iar INSOLVABIL înseamnă “care nu-și poate plăti datoriile, care nu este solvabil, insolvent”.

(Va urma.)

Ilie-Ștefan RĂDULESCU

PACEA – ASPIRAȚIE INTERIOARĂ ȘI IDEAL NAȚIONAL, ÎN LIRICA EMINESCIANĂ

Un cunoscut moralist francez, La Rochefoucauld, afirma că "Degeaba cauți pacea aiurea, dacă n-o cauți în tine însuși", adevăr a cărui dialectică este probantă, chiar în cazul unui mare artist cum este Eminescu.

Deși extrem de bogată în exegeze pline de erudiție și bun gust, dată fiind însă marea complexitate a operei poetice eminesciene, înțelegerea infrastructurii sale estetice nu este totuși lipsită de dificultate. Tudor Vianu descifrează în evoluția poetului trecerea de la "entuziasmul civic" din tinerețe – orientat către "viitor și civilizație", la "cugetarea și sentimentul pesimist al existenței" – privind spre trecutul istoric și cel anistoric, la o atmosferă a eternității, întemeiată pe o viziune "statică și elastică a vieții"¹. Liviu Rusu apreciază că armonia eminesciană "semnifică o vastă viziune asupra lumii, în care șoaptele cele mai ascunse ale sufletului și inimii se contopesc cu marile adieri cosmice, dând expresie concretă ideii lui Platon despre armonia sferelor"². Contestând că Eminescu a fost în fondul său adânc un pesimist schopenhauerian, același autor ne previne asupra faptului că viața sufletească a poetului, "complexă și multidimensională", conține straturi de suprafață și straturi de adâncime și că nu trebuie să uităm nici un moment că în versurile **Luceafărului**: "Și din a chaosului văi,/ Jur împrejur de sine,/ Vedea, ca-n ziua cea de-ntâi,/ Cum izvorau lumine", haosul însuși conține inițial năzuința spre luminozitate, deci spre

o lume dătătoare de speranțe, năzuință ce susține și tinde să reliefeze armonia lumii și care, în fond, este animată de iubire³.

O concluzie interesantă în ceea ce privește biografia intelectuală a lui Eminescu o extrage Vladimir Streinu din poezia **Odin și poetul**, unde dialogul dintre cei doi protagoniști devine "un document al disputei estetice între formula agitației romantice și aceea a serenității clasice". Ca un Apollo, Odin i se adresează muștrător Poetului, care se vrea prins cu a sa harfă în marile frământări ale veacului: "Sărman copil.../ De ce răscolești tu toată durerea/ Ce sufletul tău ținși a cuprins?/ Nu crede că-n furtună, în durere,/ În arderea unei păduri bătrâne,/ În arderea și-amestecul hidos/ Al gândurilor unui neferice/ E frumusețea. Nu – În seninul,/ În liniștea adâncă sufletească/ Acolo vei găsi adevărata,/ Unica frumusețe". Acest Odin – apreciază criticul – este cu siguranță "latența clasică a conștiinței eminesciene"⁴.

Într-un studiu referitor la "Vocabularul eminescian", același Vladimir Streinu releva că, acesta, "primind culoarea nucleului solar în jurul căruia gravitează, are puterea de a ne conduce în alcătuirea intimă a poetului", "la muzeul lirismului eminescian". Analizând o serie de cuvinte "și specifice ca valoare, și remarcabile ca frecvență", printre care "senin", "soare", "lumină", "viață" etc., conchide că, prin valorile lor expresive, ele sugerează nu numai "culoarea percepției poetice", ci și negarea însăși a labilității vieții individuale, "adeziunea efemeridei omenești la plenitudinea vieții în tipuri eterne"⁵. Incitați de frumusețea acestor deducții, ne-am propus noi înșine să studiem valențele puțin cercetate ale unui cuvânt de adâncă semnificație, focalizând aspirațiile clasice, apolinice ale lui Eminescu – "pacea", cuvânt ale cărui tradiții estetice superioare însoțesc creația lirică eminesciană de-a lungul întregului său traseu spiritual (termenul fiind utilizat de 55 de ori).

Dacă în unele poezii, puține la număr, filosofice mai ales, "pacea" este metafora neantului ori a nopții

adânci, fie de dinaintea genezei: "Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface, / Și în sine împăcată stăpînea eterna pace", fie din timpul apocatastazei: "Și în noaptea neființei totul cade, totul tace,/ Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace" (**Scrisoarea I**), în majoritatea poeziilor însă "pacea" devine o stare constitutivă, de liniște și calm, de echilibru interior, prelungită dincolo de marginile vieții finite, "o expresie a unei reacțiuni morale quietiste și meditative proprii firii sale"⁶.

Născut "în sîntul Arcadiei", sub privirile ocrotitoare ale "zeului lin al păcii" (**Resignațiune**), "... răsăriți / Abia din carnea vechiului Titan,/ Noi – spune Eminescu – suntem buni pînă suntem copii./ O binefacere ne dă pămîntul,/ Neprețuită-n duioșia ei,/ El ne permite ca să îtoarcem/ Dup-o viață vană, zgomotoasă./ În sînul lui – în sînul lui – și-al păcii./ El ne-a și pus, bătrîn-duiosul tată,/ Adînc în suflet o dorință dulce/ Și de-ntrebăm această-enigmă scumpă/ Ce însemnează și dacă voim/ A o pricepe, ea răspunde: **pace**" (**Demonism**).

Spațiul fundamental în care eul poetic găsește odihna binemeritată și alinarea este natura, expresie simbolică a esențelor primordiale și eterne: "Natura-i fericire și veșnic e în pace –/ Și leul și cu taurul de mult stau să se-mpace/ Iar omul ce-i făptură aleasă, are anume/ Un crier și un suflet – pentru dureri în lume" (**Mureșanu**); noaptea, îndeosebi, "Natura doarme dusă, tăriile în pace" (**Sarmis**), iar luna dobîndește măreția divină a seninătății cosmice, netulburate de vitregiile diurne: "O, dormi, o, dormi în pace printre făclii o mie,/ Și în mormînt albastru, și-n pînze argintie,/ În mausoleu-ți mîndru, al cerurilor arc/ Tu adorat și dulce al nopților monarc!". (**Melancolie**). În această atmosferă de armonie universală, făptura imaginară a iubitei se integrează firesc: "Doar izvoarele suspină,/ Pe cînd codrul negru tace;/ Dorm și florile-n grădină –/ Dormi în pace!" (**Somnoroase păsărele**), chipul celei dragi însoțindu-l în singurătate ca un terapeutic moral: "Puterea nopții blînd înșenina-vei/ Cu

Cană de faianță (sec. XVII), Lichirești (Călărași). Muzeul Dunării de Jos, Călărași.

ochii mari și purtători de pace?/ Răsai din umbra vremilor încoace,/ Ca să te văd venind – ca-n vis, așa vii!" (**Sonet III**).

În disputa dintre rațiune și sentiment – dispută ce are loc la lumina zilei –, vocea lirică a tinerei îndrăgostite înclină să dea câștig de cauză rațiunii, sentimentele fiind un izvor de nefericire: "Eu susțin că orice casă/ Din convenție se face/ E mai multă fericirea/ Căci într-însa este pace" (**Minte și inimă**). De fapt, Eminescu ne dă să înțelegem, în altă parte, că nimic nu este mai presus decît starea de liniște, de pace sufletească – abstragerea din mijlocul unei lumi generatoare de amărăciune și tristețe: "În ladă aur oricît gră-mădire-ar –/ Cu aur nu se strînge-n veci amarul/ Și Pace numa-n inimă-i găsi-re-ar (**În căutarea Șeherezadei**), aceasta fiind singurul privilegiu de care poate profita în voie un artist a cărui operă, prin mesajul ei de mare noblețe, riscă să fie ignorată, din motive cu totul prozaice: "Aducînd cîntări multime/ Și mai bune și mai rele,/ Mă întreb cu îndoială/ Cine caută la ele?// Cată cei ce noaptea, ziua/ Își muncesc sărmana minte –/ Plebea multe știutoare/ Pentru pîne, pentru linte?// ... Toți acei ce-n astă lume/ vor ceva... mă lese-n pace,/ Eu nu voi nimic, nimica,/ Decît pace,

pace, pace!" (**Aducînd cîntări multime**).

"Suflet etic", nelipsit totdeauna de viziunea unui viitor mai drept, "Eminescu – observa George Călinescu – a fost un patriot înflăcărat", "îndrăzneț în numele ideii, sfios și blazat în numele său". Consecvent idealului său de armonie interioară, poetul caută liniștea și tihna omenirii întregi în veacurile îndepărtate ale miturilor și ale istoriei, cînd "sufletul liber" se bucura văzînd o "Patrie nouă, sublimă, iubită,/ De cîntece plină din veacuri fugite/ Aici lumea-antică urmează-a ei trai" (**Povestea magului călător prin stele**). Ulterior însă, cînd relațiile dintre popoare încep să se deterioreze, idealul bunei conviețuirii și cel al păstrării ființei naționale devin ele însele principii sacre ale întregului neam românesc, apărute cu demnitate și mîndrie patriotică de un Mircea cel Mare în fața unui Baiazid Ilderim: "Orice gînd ai, împărate, și oricum vei fi sosit./ Cît sîntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!/ Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți;/ Dar acum vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți,/ Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,/ Să ne dai un semn și nouă de mila măriei tale.../ De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,/ Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război" (**Scrisoarea III**). Revoluția franceză va fi întîmpinată cu entuziasm de Eminescu: "Cine moare – moare-n cuget c-a rămas trăind în el;/ Tot ce-i nobil și puternic în ăst secol de mîndrie/ Îl urmează... Căci prin noaptea unei lumi în bătălie/ Lin lucește-**eterna pace**, luminos și mîndru țel" (**Memento mori**), iar revoluția de la 1848, în țările române, îi dă și ea puternice speranțe: "O, nație iubită!/ Vei înțelege doru-mi, vei ști să-l prețuiești?/ Voi să te văd, iubito! Nu fericită, mare!" (**A. Mușan**).

Iubirea și buna înțelegere, o dată cu eliminarea războaielor, gloria națiunii române, în condițiile asigurării idealului de pace și independență națională, constituie visul de aur al poetului: "Îngerul iubirii, îngerul de pace,/ Pe altarul Vestei tainic su-

rîzînd,/ Ce pe Marte-n glorie să orbească-l face,/ Cînd cu lampa-i zboară, lumea luminînd,/ El pe sînu-ți vergin încă să coboare,/ Guste fericirea raiului ceresc./ Tu îl strînge-n brațe, tu îi fă altare,/ Dulce Românie, asta ți-o doresc" (**Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie**).

Cu peste un sfert de veac în urmă, Rafael Alberti și Maria Tereza Leon considerau că "Mihail Eminescu este România", iar Rosa del Conte afirma că, de fapt, "cîntecul său nu aparține numai României, ci unității și lumii întregi". În 1999, comemorînd 110 ani de la moartea genialului poet, cuvintele de prețuire, amintite mai sus, își păstrează nealterat valoarea și actualitatea, veacurile viitoare ducîndu-i mai departe figura luminoasă în eternitate.

NOTE

¹ Tudor Vianu, **Studii de literatură română**, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965, p. 286.

² Liviu Rusu, **În fața universalității**, apud *Dedicații lui Eminescu*, Botoșani, 1972, p. 406.

³ *Ibidem*.

⁴ Vladimir Streinu, **Eminescu**, Editura Junimea, Iași, 1989, p. 195 și urm.

⁵ *Ibidem*, p. 114 și urm.

⁶ Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 240.

⁷ George Călinescu, **Viața lui M. Eminescu**, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 318-319.

Sorin ARDELEANU

RECEPTĂRI SOCIO-JURIDICE ALE ROMANULUI ION

Dacă tot ce s-a afirmat despre romanul **Ion** aparține unei matrice irevocabile, aspectele funciare ale personajelor sînt redobîndite mereu printr-o genă ereditară care codifică relația om-pămînt.

Simțul proprietății, acutizat în psihologia complexă a unor personaje, evidențiază o caracteristică permanentă a țaranului român.

Aceste valențe valorice se păstrează dincolo de timp, acolo unde omul rămîne doar o reprezentare a ceea ce a făcut și a lăsat în această lume. Permanentizarea stărilor sufletești, neconsumabile, acceptarea unor realități a confruntărilor, expresia energiei violente reprezentată de Ion – toate acestea la un loc formează un subansamblu al mecanismului numit "dragoste pentru pămînt".

Defecțiunea acestuia pune în mișcare celălalt angrenaj – "blestemul iubirii".

O dragoste adevărată nu poate fi decît ideală, de aceea, la alte paliere sălășluiește echivocul, persuasiv pînă în cele mai mici detalii. Ana este o funcție biologică a pămîntului născută din mistică. În raport cu ea, Ion se manifestă ca o materie haotică, cu un magnetism față de chemarea pămîntului.

Ion are vocația pămîntului, se armonizează durerilor din jur, într-un corolar al antitezelor. Nu este un personaj tipic unei perioade istorice de timp, ci, prin resursele trăirilor, capătă disponibilitate în orice societate. Romanul îl consacră ca tip volițional, cu foamea de pămînt a unei

vechi sărăcii a Glanetașilor. În acțiunile sale, suprema manifestare a vieții e dominată de spiritul autohton al țaranului român din Transilvania.

Determinismul, ca o coardă sensibilă a socialului, provine dintr-un instinct ancestral, dar și dintr-un spirit de conservare a vieții. Ion nu este numai un sclav al pămîntului – în sensul în care e legat de acesta, prin faptul că îi asigură existența – ci este și o creație a himei, față de care rămîne tributatar pînă la ultima suflare.

Dezvoltarea în cele mai mici detalii a scopurilor, a finalităților materiale, în mijlocul cărora evoluează Ion, invederează dorința tipică a omului de a agonisi. Acest aspect îl regăsim și în alt mare roman țărănesc, **Moromeții**. Ion este un fel de Ilie Moromete transilvănean, dar cu alte proeminențe. Simțul de proprietate al omului este înnăscut. De la copilul care nu-și lasă jucăria din mînă și pînă la adult (herald al înțelepciunii), instinctul rămîne același. Pînă la moartea Anei, Ion ascultase numai "glasul pămîntului". Nefericirea sufletească îl face să se apropie de Florica, adevărata lui dragoste, căuțînd în această relație "glasul iubirii". Este iubirea ideală, accentuată de confuzia unui sentiment adevărat pînă în acel moment.

În goana după căpătuire, el a călcat în picioare cele mai elementare sentimente omenești, manifestate pînă atunci de Ana. Dragostea dintre soți, afecțiunea paternă, toate sînt supuse cu brutalitate banului. În aceste condiții, Ana încetează de a mai fi o ființă omenească pentru Ion. Eroina își refuză existența în robie față de bărbat. Actul sinucigaș, rezultat al suferințelor și durerilor acumulate, are un rol eliberator. Tot acest proces devolutiv, căderea psihică, este expresia unei dezumanizări treptate.

Mentalitatea personajelor, a tuturor păturilor sociale din mediul rural, sînt fixate cu multă ascuțime critică. Condiția omului simplu nu

înlătură confecționarea de către autor a unor mobiluri existențiale. Viața trăită cu un pragmatism al dramaticului persistă, și își are continuitatea în izvoarele mitice.

Legea pământului, caracterul primordial al acesteia, rezidă în fiecare gest și acțiune umană. Fiecare personaj respectă regulile impuse de cutuma conviețuirii rurale. Simbioza om-pământ-lege reprezintă și o trinitate a echilibrului. Orice dereglare produce deviațe, atât în planurile intime ale personajelor, cât și în derularea acțiunii. Insuficiențele se răstrâng și asupra celorlalte momente ale fluxului ideatic. Afectivitatea personajului principal are consecințe în toată comunitatea. Deși mentalitatea omului, în general, nu suferă nici o transformare – avînd un caracter matriceal – psihotehnica modelării este o funcție a traversării evenimentelor, a cadrului re-formator urmărit de autor.

Omul nu este un instrument în mîna cuiva, ci își are propriile sale instrumente în abordarea relațiilor sociale, conform cărora își stabilește statutul. Ca un observator, Rebreanu a căutat să descopere, în plan cognitiv, fațetele redimensionate ale omului, în virtutea unui efect de "oglină în valuri", deformativ.

Chipul hidos al morții este greu de acceptat pe fața acestor oameni. Mai degrabă se închipuie privirii imaginea dezolantă a eșecului social. Veșnicele întrebări ale omului, zbaterea spre moarte, nu aduc o rezolvare a idealului iluzoriu.

Constant supus tandemului format de "legea pământului – legea iubirii", Ion oscilează în interferența celor două planuri, ca pînă la urmă să vibreze la chemarea iubirii, plătind tribut pentru aceasta. Legea iubirii e o chemare posesivă a adîncului enigmatic. Legea pământului își păstrează doar în prima parte a romanului cele două înțelesuri: cel de obicei și mentalitate a locului și cel de "glas al pământului" (dorința de înavuțire). În partea a doua, înțelesul cutumiar se

păstrează, dar celălalt, adică "dragostea de arginți", suferă un proces degenerativ. Debutul acestei taine se petrece chiar la hora din sat, cînd Ion, deși "stăpînit" de pământul Anei, jinduiește după dragostea față de Florica.

Aceste controverse îl neliniștesc. Ion nu reușește să-și normalizeze viața, să-și definitiveze rostul. Ana și Florica sînt cele două jumătăți care îl compun pe Ion. Astfel, alcătuirea acestui personaj este cu mult mai complexă decît cea a shakespeareianului personaj Romeo.

Ion nu este numai un personaj al fundalului tematic (de dragoste) al epicii rebreniene. Tabloul social, cu toate formele și amprentele monografice, îl descrie în conflictul la fel de amplu al propriului său discurs. Pentru că Ion este vorbire despre uman mai mult decît orice, despre alternanțele emoționale, despre complementaritatea oscilațiilor.

Romanul Ion se poate defini ca un cuvînt distorsionat, pus în balanță, născut din aburul sufletului, acolo unde inima bate spre moarte...

Elena BORTĂ

PANAIT ISTRATI – SCRIITOR ROMÂN SAU FRANCEZ?

Scriptor "sudic" (și, mai exact, balcanic) prin excelență, brăileanul Panait Istrati publică pentru prima dată, în numerele din 15 august – 15 septembrie 1923 ale revistei pariziene "Europe", **Chira Chiralina**, cu un cuvânt înainte al lui Romain Rolland, patronul său literar. În împrejurările atentatului de suicid al lui Panait Istrati în 1921, Romain Rolland a fost plăcut surprins de tonul tumultuos, vitalist al confesiunilor – adresate lui – găsite asupra "sinucigașului" de la Nisa. Între cei doi se închegease o corespondență. Istrati, care vreme de două decenii colindase prin țări mediteraneene și orientale, nevoit fiind de circumstanțe interioare să-și schimbe mereu locul, ambianța, iar de circumstanțe exterioare – să-și schimbe meseriile (a fost chelner, plăcintar, salahor, hamal, zugrav, ziarist, fotograf ș.a.), datorit cu talentul povestirii, e numit de Rolland "Gorki al țărilor balcanice" și e îndemnat să scrie. Lectura în manuscris a **Chirei Chiralina** îl face pe scriitorul francez să exclame: "E formidabil! Nu există nimic în literatura de azi care să aibă tăria această". Debutul mai sus-amintit, ivit într-un context de împrejurări excepționale, a fost primit cu entuziasm în Franța, apoi în România, fără a lipsi totuși rezervele (H. Sanielevici, spre exemplu, arată că atîta "murdărie" expusă într-o carte ajunsă "în mîinile tineretului" nu face decît să păteze sufletele!). Printre aprecierile pertinente, favorabile, se numără cea a lui Perpessicius, care se apropie de proza lui Istrati, cu o disponibilitate afectivă specială (criticul descinzînd din aceeași zonă a țării); sînt sublinate sursele prozei lui Istrati în eposul popular autohton,

cu precădere în ceea ce privește Chira Chiralina – "patroana eponimă a Brăilei în lumea cîntecului bătrînesc". În analiza din "Viața românească", introdusă ulterior în volumul **Scriptori români din sec. XX**, Tudor Vianu arată că opera lui Panait Istrati "a adus în lumea noastră literară o variație de probleme care nu poate decît să înviorze" și încheie, însă, cu regretul că, "scrisă într-o limbă străină și aparținînd, prin urmare, unei alte literaturi, cartea lui Istrati, așa de interesantă pentru noi, nu ne poate vorbi decît prin reflex".

Chestiunea apartenenței sau neapartenenței lui Panait Istrati la literatura română a întreținut, de altfel, exprimarea unor puncte de vedere contradictorii, dat fiind – pe de o parte – faptul că autorul a scris în franceză și – pe de altă parte – că universul operelor sale ar fi – după unii – prea puțin românesc. Între cei care neagă cu vehemență inspirația autohtonă a prozei istratiene sînt și Octav Șuluțiu, Nicolae Iorga și Ovid Densusianu, cel din urmă afirmînd, cu tentă moralizatoare și dintr-un unghi de vedere extrem de îngust și exclusivist, că: "s-ar fi convenit ca, singur autorul, să lase să se înțeleagă că bestialitățile și smintelile orientale, cum îi place să le descrie, nu sînt firea celor de la noi".

Însă apartenența lui Panait Istrati în primul rînd la literatura română este demonstrabilă la mai multe niveluri. Pornind de la concursul de circumstanțe în care autorul a ajuns să scrie în Franța, amintim faptul că Istrati a fost purtat într-acolo, ca și în Orient, de un imbold al instabilității. De altfel, la un moment dat a refuzat el însuși cetățenia franceză. Precedată de vagabondajul în țările Levantului și în cele din vecinătatea Mediteranei, plecarea în Franța, mărturie a unui instinct picaresc, este – ca și imboldul povestirii – o formă de manifestare a unei acute înclinații spre evaziune.

Lumea operei sale, fie că e vorba de o situație în spațiul cvasi-arid al Bărăganului, fie în cel contaminat de "orientalism" balcanic al Brăilei, respiră un aer autohton.

Originea scriitorului, care îi marchează temperamentul și experiența primilor zece-douăzeci de ani din viață, înainte de a-și fi început șirul nesfârșitelor peregrinări, își spun puternic cuvîntul.

La aceasta se poate adăuga și marele număr de cuvinte și mai ales de expresii românești, folosite ad litteram în franceză, calcuri lingvistice care contribuie la aspectul exotic al textului francez.

Dacă la un scriitor artizanal opera rămîne puternic și imutabil marcată de structura din limba de origine a scriitorului, textul unui scriitor de tipul lui Panait Istrati nu este aflat de dependent de expresie, cît timp pentru el a face literatură înseamnă cu totul altceva decît a scrie frumos sau exact, realitatea fundamentală a textului constituind-o substanța și nu nivelul său formal.

Viziunea estetică istratiană, în măsura în care se poate vorbi de aceasta, e marcată, de altfel, de inabilitatea construcției epice propriuzise. Nu rareori textul se compune dintr-o materie epică risipită, fragmentată; unele pasaje nu sînt legate direct de țesătura fabulei (în sensul atribuit fabulei de formalismul rus), aceasta constituind adesea pledoarii umanitariste, scrise sub imperiul momentului, al exaltării. Imaginile construite, mai ales cînd e vorba de natură, sînt adesea truisme; iată cum descrie autorul, în **Moș Anghel**, un răsărit de lună: "luna plină de miez de noapte se ridicase pe cer de trei sulite și își arăta tîpsia de jăratîc potolit" (vezi Panait Istrati, **Opere**, I-VI, EPL, 1966). De cîte ori s-au întîlnit, în literatura română, imagini asemănător construite...? La Panait Istrati primatul nu este al artei de a scrie, ci al freamătului vieții care clocotește în aceste povestiri. Literatura sa este opusul celei profesate de Ion Vinea, spre exemplu, adept al ideii că sinceritatea în artă e un prost sfătuitor și duce la cea mai josnică (în sens estetic, evident) literatură.

Panait Istrati este unul dintre autorii cu o vervă, un temperament și o franchețe explozive, care dau curs trăirilor și gîndurilor, într-o manieră

tumultuoasă, debordantă. Unica formă mai elaborată, printre prozele sale, este cea din *Prezentarea haiducilor*, structurată conform schemei **Decameronului**, și nu a celor **1001 de nopți**, precum celelalte.

Actul scrierii este act de spunere, povestire (în accepția originară a cuvîntului), iar povestirea, la rîndul ei, este (sau transcrie) o experiență; mai precis – experiența de viață a autorului, al cărui alter ego, în primele sale proze, este Adrian Zograffi. Dacă prin caracterul direct, vorbit al literaturii sale, Panait Istrati ar putea fi alăturat lui Creangă, prin faptul că ea este o transpunere scriptică de experiență necontrafăcută stilistic / estetic, poate fi încadrată în categoria autorilor ce profesează așa-numita literatură a autenticității, precum Camil Petrescu, sau Mircea Eliade, cel din tinerețea bucureșteană.

În *Istoria romanului modern* R.M. Alberes îl menționează pe Panait Istrati, făcînd referire la **Familia Perimutter**, printre neorealiști, autorii din această categorie incluzînd pe englezoaica George Eliot, pe Maupassant, suedeza Selma Lagerlöf, norvegianul Knut Hamsun, pe Giovanni Verga și Lev Tolstoi. "Aparent absorbit de grija picturii sociale (neorealismul este) în realitate dominat de sentimentul tragic al destinului" – notează Alberes, ceea ce e aproape evident la Istrati.

Destinul tragic, conceput ca o fatalitate, apare frecvent în proza lui Panait Istrati. Formularea gnomichortativă a lui Cosma din **Moș Anghel** este un rezumat al concepției de viață a eroilor istratieni: "Mînă-ți barca așa cum poți, trăiește și mori"; personajul eponim al aceleiași narațiuni e la cheremul vînturilor, și oricît am fi de iscușiți, n-ajută la mare lucru". Conform unor predestinări, un erou, Cosma, moare după ce trage trei focuri, pe lună plină, asupra dușmanului, fără a-l nimeri, iar sfîrșitul Neranțulei va fi adus de un băiat din același neam cu tatăl ei.

Universul operei istratiene este o proiecție în imaginar a spațiului românesc sud-estic, cu sau fără peștișul colorit balcanic. Astfel,

Ciulinii Bărăganului debutează cu prezentarea unui spațiu mitizat, spațiu al visării cu burta goală, pe un pământ pustiu, arid, misterios, peste care crivățul sau "Muscalul" suflă, toamna, ciulinii – atmosferă ce prefigurează nuvelele lui Ștefan Bănuțescu: **Dro-pia, Satul de lut** etc. Ceea ce este caracteristic, însă, în mod esențial, la Panait Istrati, este autohtonul cu infiltrații exotice, de obicei balcanice, mai precis în proza al cărei univers este zona portuară a Brăilei. În **Neranțula** aceasta este umanizată în termeni foarte concreți: "Brăila, paceaură planturoasă, care-și contemplă Danubiul, amantul ei, cu o privire când înfrigurată, când lăscivă, Brăila asta are un plan care poate că-i unic în lume. E ca un evantai desfășurat".

Lumea ce populează acest spațiu are o teamă pînă la oroare de rațiune; o lume care supralicitează clipa, în detrimentul oricărui ideal, al oricărui proiect de viitor, deci al oricărei construcții mentale. Simpatia autorului se îndreaptă către tipul de personaj pe care îl aflăm în primele pagini ale prozei **Neranțula**: "Îmi place omul care poartă-n sine, de cînd s-a

născut, prietenia. Îmi place femeia cînd clocotește de pasiune trupească. Mă dăruie cu frenezie, fără țîrguială. Îmi caut peste tot norocul cu o furie de cartofor. Joc pe sume mari, pentru că detest pe scîrțani. Și cînd mă-nșel nu pierd nimic: celălalt pierde. Nu pierzi nimic cînd te dăruie cu totul (...)"

Eroii trăiesc într-o frenetică dezordine existențială, avînd, nu rareori, gustul opulenței. Farsori sau oameni de bună credință, ei sînt pasionați, impulsivi, posedați de demonii simțurilor.

Lumea lor e guvernată de legea sîngelui, căreia i se supun toți, fără excepții. Ei trăiesc tumultuos, de la tumultul cu elemente de sublim al unor mari pasiuni, ca cea a lui Cosma pentru Floarea Codrilor (se observă romantismul, caracterul local, folcloric chiar al onomasticii), la cel infernal și imund al conviețuirii dintre părinții ciudatei Neranțula. "Ființe torturate de un exacerbat geniu al simțurilor" (după expresia lui Panait Istrati din **Neranțula**), ei se află neconțenit sub zodia unei nestăvilite tentații a necunoscutului.

Destinele se desfășoară într-un mare bîlci al existenței, populat de

Statuetă redînd un personaj mascat, Cultura Gumelnița, mileniul IV î. Hr., Popina Bordușani (st.). Statuetă feminină, Cultura Gumelnița, mileniul IV î. Hr., Măriuța, comuna Belciugatele (dr.).

contrabandiști, hetaire, salepgii, limonagii, lăutari – model ontologic în care își dau mîna legea hazardului și cea a plăcerii.

Cele două Chire execută zilnic un adevărat ritual al sulemenelii, iar noaptea se dedau zaiafeturilor. Nimeni din cei ce populează acest bîlci al existenței nu se simte legat de ceva, cel puțin de un cadru domestic sau de pămînt. Le place fie lîncezeala levantină, în nelipsită tovărășie a narghilelei și a cîntecului, fie cad pradă dorului – haiducesc sau nu – de ducă. Lumea din prim-planul narațiunii nu se compune din oameni care acționează ca niște români neași, cum se întîmpla în tradiția literară românească de pînă la începutul de secol douăzeci, de unde principala noutate a prozei lui Istrati. Aici lenea și contrabanda sînt mai presus de muncă, iar gheena amorului e mai presus de toate. În **Chira Chiralina**, un tîrgoveț e scandalizat la un moment dat de un altul care, cu banii de pe salba de la gîtul ibovniciei ar vrea să cumpere doi cai, să are cu ei pămîntul, și-l face de ocară.

Acest mod de a-și asuma existența e corelat, în structura întregii proze a lui Panait Istrati, cu un adevărat motiv al singelui amestecat: Neranțula e fiică de ovreică și de grec; în vinele Chirei curge sînge din mai multe neamuri ("turcesc, rusesc și grecesc, după asupritorii care stăpîniseră țara în trecut"). Unele personaje au o identitate incertă, fapt vădit și prin schimbarea sau adoptarea unor nume, identitate în spatele căreia se află cîte o poveste tristă, pusă sau nu în lumină prin logos (vezi capitolul "Dragomir alias Stavru"). Neranțula își refuză numele din copilărie pentru a uita trecutul, mai tîrziu adoptă o poreclă, *sacagița*, apoi un nume atribuit ei în împrejurări sentimentale: Neranțula fundoti ("năramză amară").

Mai mult sau mai puțin flecari, firi nomade și, în orice caz, ciudate, eroii se pleacă în fața instinctelor ca în fața unei fatalități; se supune fiecare unui demon, cu care se naște și care îl îndeamnă la nesupunere față de tot ce înseamnă lege socială sau de orice alt fel.

Imaginarul, de factură preponderent balcanică, se compune dintr-o lume imperios stăpînită de impulsuri primare și, în multe cazuri, de un logos abundent, care se răsfrînge într-o scriitură ternă.

În termeni saussurieni, semnificantul e covîrșit de semnificat.

Adesea Panait Istrati recurge la tonuri prea retorice, la prea exaltate intruziuni auctoriale.

Inabilității de construcție epică i se adaugă inabilitatea analizei / intuiției psihologice.

De aceea tipologiile nu se rețin decît rareori, și atunci foarte sumar, reduse la una-două trăsături. Fire spontană, autorul nu are răbdare, priceperea și mai ales profunzimea pătrunderii psihologice, și nici a structurii cu preștiință a textului. Nu e de mirare că **Neranțula**, una dintre cele mai izbutite narațiuni ale sale, s-ar fi născut, așa cum afirmă un prieten grec al autorului, Apostolis Monastirioty, după o oră – textual – "dintr-o" oră – "fierbinte de dans".

În pofida destulelor carențe, proza lui Panait Istrati, care e mai degrabă a unui povestitor decît a unui scriitor adevărat, și care respiră un aer la fel de închis ca Zorba lui Nikos Kazantzakis, cucerește și rezistă prin noutatea sa și prin debordantul vitalism al spațiului său imaginar, un spațiu românesc de sud-est, amestecat de autohtonism și balcanism, ceea ce face ca autorul, pe bună dreptate revendicabil de cele două literaturi, română și franceză, să aparțină indiscutabil (și) literaturii române.

Ana BANTOȘ
Chișinău

**PAVEL ȘUȘARĂ:
REGULA JOCULUI***

Caracterizat de către Nicolae Manolescu drept ultimul optzecist, în ordinea apariției, și unul dintre cei dinți, în ordinea creației, Pavel Șușară este un poet care își alimentează versurile din expediții spontane în realitatea "nefardată". Din perspectiva sa, *poezia bate din mâini și din picioare, bate din metrii antici și moderni să ne salubrizeze conștiințele, să ne pună sensibilitatea la rezon, să ne însănătoșească planeta. Ea e o mamă-eroină blîndă și grasă care a dat uitării buletinul de identitate sau, conform altei "definiții", este un manej săltăreț (săltărețile dactile) bîntuit de utopii taumaturgice. Pactul încheiat cu imaginarul este condiționat de puterea credinței. O credință care se întemeiază și, concomitent, se lasă trasă înapoi pe sfoară, de metaforele "amăgitoare". Iar acestea, prezente din abundență, sînt amplasate în zona de confluență a realului cu imaginarul, a existentului cu inexistentul, existentul fiind potențat de inexistent. Astfel, poezia e un fel de a pune bandaje pe locurile goale, nu din dragoste, ci din pudoare sau din disperarea de-a nu descoperi fiii fiilor noștri ca părinții părinților lor etc. etc. etc.* Pe această undă în versuri pătrunde obsesia vidului existențial și al incapacității de comunicare, specifică unui mod de percepție postmodernă: *Și iată așa pierdem unul cîte unul sensurile cuvintelor, prin inexistența nestematei și prin inexistență în general.*

Demersul poetic de care e atras autorul *Regulii jocului* trebuie raportat la distanțarea dintre teoria și practica poeziei.

Perfecțiunea prozodică sau cea

* Pavel Șușară, *Regula jocului*, Editura Crater, București, 1996.

formală nu-l interesează pe autorul care a divorțat de retorica tradițională și de poezia ca spațiu eroic. Cuvintele adresate iubitei sale sînt convertite într-un instrumentar al comunicării după alte principii: sentimentul vital, aruncat în mreaja unor cuvinte-instrumente, apare întreg numai cu condiția respectării *regulii jocului*, a unui joc în care e antrenată ființa fără false ascunzișuri:

aș vrea să fac un elogiu sincer ființei tale în ansamblu și în detaliu, dar cum nu mă interesează literatura, ci numai autenticitatea, o să-ți elogiez chiar și micile poticneli.

Expresivitatea stilistică este persiflată iar textul nu e unul persuasiv sau hipnotic. Capacitatea de absorbție a cîntecului este luată în seamă dintr-o perspectivă ce diferă de cea obișnuită: amplificată, rezonanța lui presupune cunoașterea trecerii nu pur și simplu dincolo ci prin moarte:

*aș vrea un cîntec mai încăpător decît
visa ion barbu
să te pot trage în el cum se trag țărani în
chip pentru moarte
să te cunoască lumea pînă-n planeta
venus¹.*

¹ v-ați așteptat la marte

(cîntecul nr. 13 pentru
doamna Kalivé)

Poetica sa presupune drept element indispensabil provocarea la duel a simțului comun. Provocarea la duel a sensibilității ordinare – elocventă ca fapt în sine – dusă la extremă, pînă acolo unde se șterge distincția între dorința de a revoluționa și tentația de a anihila o experiență culturală precedentă, poate ușor determina degradarea "provocatorului" într-un eventual complex al inferiorității în fața unei practici poetice universale. Nu e însă și cazul lui Pavel Șușară care are un sentiment rezonabil al măsurii. Acesta conferă versurilor sale un semn distinctiv al autenticității. Autorul care fie că lasă în afara percepției sale gustul comun, fie că îl repune în circuitul poeziei sale după principiul postmodern al reciclării, în

aceiași timp, se sustrage unei cenzuri democratice a postmodernismului. Astfel din loc în loc, în mod paradoxal, sînt plasate niște supape de rezervă pentru personajul său liric. Aceste *deschideri* pentru comunicarea cu transcendentul iau forma motivelor și simbolurilor mitice sau biblice (vezi poeziile: **criptonomia sau despre nașterea mitologiilor; topos**). "Traseele" mișcării în versurile lui Pavel Șușară sînt construite astfel încît să *de-ruteze* călătorii angajați în circulație sau, cu alte cuvinte, să scoată cititorul de pe *ruta* unei sensibilități perimate. Toate acestea se conjugă cu așezarea voluntară a versurilor în scară, cu finalizarea poeziilor cînd prin rotunjimi cu rime perfecte, cînd prin surprerea versului la mijloc de gînd. Ritmul incantatoriu e programat, uneori, nu de la o strofă la alta, ci, amplificat, așa încît sfîrșitul unei amplitude să coincidă cu includerea cititorului pe lungimea de undă a poeziei. În felul acesta zona de căutare a soluțiilor poeziei se contopesc cu cele ale timpului și ale epocii și include un magnetism, similar cu cel oriental, dintre lumea existînd în fiecare "eu" și "eul" contopindu-se cu lumea. Este evident că poezia sa refuză să se deschidă doar cu o singură cheie, cea postmodernă, cea a limbajului sau a retoricii. Deși anularea deosebiriilor de gen și amplasarea în prim-planul textului a discursului despre lumea fără fard, a unui discurs transliterar vădește textualismul acaparator. Ceea ce îndepărtează impresia de sterilitate este un anume instinct de "conservare" a sentimentului estetic al pudorii. Ludicul, atît de frecvent amintit în legătură cu postmodernismul, camuflarea nevoii de seriozitate gravă în fața actului creației denotă angajarea pe direcția nevoii de descătușare a energiilor creatoare. Deslușirea fără veste a rosturilor lunecării, tendința de suprapunere, oarecum romantică, a contrariilor ("Iutul prelins în flăcări"), divulgă dorința de aflare a unui rost mai înalt în schimbare: *Șarpele smălțuit și rece sub ciupercei umbroase, în cămașă nouă dese-*

nează drumuri ne-nțelese-n humă. Să nu uităm, că, după cum menționează însuși autorul, textele adunate în volumul la care ne referim, cu excepția cîtorva dintre ele, au fost scrise în perioada 1977-1981. Cu atît mai firească este această față a poeziei sale ca factor al schimbării necesare într-o lume stagnantă. Pe de altă parte, provocarea inexistentului:

... ține minte ce ți-am spus într-un text precedent

că tu iubita mea

nebuna mea

eroul meu liric

nu ai nici decența minimă și absolut obligatorie de a exista...

(O invocație care ar putea trece drept patetică)

echivalează cu provocarea complexității. Se instalează astfel niște "reper" ale unei lumi precare și complexe.

Pendularea între abstract și concret (*Duminică e astăzi și au venit coșarii/ să roadă coaja de pe capricorn/ țîrziu s-au aruncat din ursa mare/ în capul meu și-apoi în capul horn...*), ca și tonul melancolic de romanță trucată dau o alură de metatext și revigorează discursul poetic.

Indezirabili, trubadurii din placheta poetului călărășean, *închiși într-o rezervație, au murit unul cite unul de-o boală misterioasă. De fapt, spune autorul, moartea lor nu este o dispariție propriu-zisă, ci doar o altă față a instinctului de conservare. Indubitabilă, atracția irezistibilă a unei culturi logocentrice nu anihilează "eforturile" personajului aflat în luptă cu păcatul inautenticului (cea mai *insană* relație cu realul e considerată *repetiția*). Autorul, interesat de autenticitate, comunică de pe un pisc, atras deopotrivă de avalanșa mistificării, de reveria adîncă a unei interiorități comune dintre lume și eu și de evidența sau adevărul din preajmă. Poezia *ca stare de sictir* pledează pentru re-punerea adevărului în condiții de normalitate. În aceasta își vede rostul personajul navigînd între două poetici: una, mai veche, rilkeană, a reveriei incurabile, și alta, mai nouă, a discursului orientat spre o cultură logocentrică.*

Tudor ARGHEZI

BĂRĂGANUL

Ții firea ta de la pământ.
Dai tuturor cu jurământ
Un petec de brazdă și-o groapă.
După ce le-ai dat pîine și apă
Li le iei înapoi
Și-ți hrănești buruiana țapoasă și pepenii goi
Îndoit,
Cu mîzgă trăită și suflet dospit.

În sufletul tău sufletele lor,
Ale tuturor,
Se aștern ca rufăria moale
în sertarele goale
Teanc. Năframe, tulpane, barișe
Cu croiala piezișe.

Dintr-o viață, a rămas curată
O batistă pătrată.
Dacă s-o topi și batista, or să rămîie
În dulap, încuiate, miezuri de lămîie,
De pelin, de calomfir, de clematite,
Plămădite.

Cînd nu mai are timpul nici trup, nici os
Vîntule, îmi cunosc neamurile
și strămoșii după miros.

Panait ISTRATI

BĂRĂGANUL

Cînd sosește toamna, întinsele cîmpii țelinoase ale Munteniei dunărene se pun să trăiască, timp de o lună, existența lor milenară.

Aceasta începe chiar în ziua de Sf. Pantelimon. În ziua aceea, vîntul dinspre Rusia, pe care noi îl numim "Muscalul" sau Crivățul, mătură cu suflarea lui de gheață nesfîrșitele întinderi; dar cum pămîntul arde încă, înfierbîntat ca un cuptor, Muscalul își cam rupe dinții în el. N-are ce face! Barza, care stă pe gînduri de mai multe zile, își țintește ochiul roșu-i asupra aceluia ce-o desmiardă în răspăr, și iat-o plecată spre ținuturile calde, căci ei nu-i place Muscalul.

Plecarea acestei păsări respectate, puțin cam temute la țară, — ea "aduce foc în plisc dacă-i strici cuibul" —, plecare așteptată, pîndită de ialomițean sau de brăilean, pune capăt stăpînirii omului asupra gliei Domnului. După ce a urmărit pe barză în zborul ei pînă a pierdut-o din vedere, cojanul își îndeasă căciula pe urechi, tușește ușor, din obișnuință, și, gonind cîinele care i se vîră între picioare, intră în casă:

— la vedeți, băieții ăia, să înceapă să adune uscături!

La aceste cuvinte întunecate, femeie și copii tușesc și se înfioară la rîndul lor, tot din obișnuință:

— Au plecat berzele?

— Plecat...

El o face, mai întîi, lăsîndu-se greu, ca un om care s-ar trînti cu fața la pămînt și n-ar mai voi nici să se scoale, nici să moară. Un uriaș!

Întins, de cînd e lumea, peste toate țarile pe cari le arde soarele, între duioasa Ialomiță și Dunărea ursuză, Bărăganul se află, cît ține primăvara și vara, în luptă vicleană cu omul harnic, pe care el nu-l iubește și căruia îi refuză orice bunăstare, afară doar de aceea de-a hoinări și de-a urla în toată voia. De acolo vine și vorba, cunoscută în toate țările locuite de români și care se adresează aceluia ce-și îngăduie prea multe libertăți în public:

— la ascultă, mă: ce, ori te crezi aici pe Bărăgan?

Căci Bărăganul e singuratec. Pe spatele lui, nici un copac! Și de la un puț la altul, ai tot timpul să mori de sete. Nici împotriva foamei nu prea e treaba lui să te apere. Dar dacă cumva ești înarmat contra acestor două nevoi ale gurii și dacă vrei să te afli singur cu Domnul tău, atunci du-te pe Bărăgan: e ținutul pe care Dumnezeu l-a hărăzit Munteniei, pentru ca românul să poată visa în voe.

O pasăre care zboară între două lanțuri de munți, e ceva demn de milă. Pe Bărăgan, aceeași pasăre urcă cu ea în sbor pămîntul și depărtatele lui zări. Întins pe spate simți cum talerul pămîntesc se înalță spre zenit. E cea mai frumoasă ascensiune ce poate s-o facă nevoiașul lipsit de toate.

Acestei împrejurări s-o fi datorînd și faptul că locuitorul Bărăganului e o ființă oarecum tăcută. Și cu toate că știe să glumească și să facă haz, cînd i se dă prilej, îi place și mai mult să asculte cuviincios. E fiindcă viața lui e grea și el nădăjduiește mereu că cineva va veni poate să-i arate cum ar putea să muncească mai cu folos îndărătnicul Bărăgan.

Visări, gînduri, înălțare și pîntec gol, iată ce dă gravitate omului născut pe

Muzeul Dunării de Jos, Călărași.

Bărăgan – această pustietate care ascunde apa în adâncimile ei și de unde nimic nu răsare de la sine, nimic, afară de ciulini.

Nu e vorba de acei scabeiți cari cresc ca păpușoiul și fac o frumoasă floare liliachie, ca un pământuf, pe al cărui pufoșor fetele îl tund în seara de Sfîntu-Toader, cîntînd:

**Codițele fetelor,
Cît codița iepelor!**

Ciulinii, de care e vorba aici, apar de îndată ce se topește zăpada, sub forma unei ciuperci, un sbîrciog. În mai puțin de o săptămîină, dacă e cald, ei năpădesc pămîntul. Asta e tot ce Bărăganul poate să îndure pe spinarea lui. Mai îndură și turmele de oi cari sînt lacome de acest ciulin și îl pasc aprig. Dar cu cît îl pasc, cu atît el crește, se rotunjește mereu și ajunge să atingă dimensiunile unei mari damigene, cînd oile se opresc de a-l paște, îl lasă în pace, căci atunci înțeapă groaznic. Știe să se apere, buruiana dracului!

Ca și buruiana omenească: cu cît e mai netrebuincioasă, cu atît știe să se apere mai cu înverșunare.

Dar ce siguranță avem noi despre ce e trebuincios ori netrebuincios pe pămînt?

Atîta timp cît ialomițeanul se sbate, se încăpățînează să smulgă țelinei un căuș de porumb sau cîțiva cartofi, Bărăganul nu e interesant. Nu trebuie să-l vizitezi. E ceva pe dos, ca o femeie frumoasă îmbrăcată în sdrențe, ca o mahalagioaică împodobită cu diamante. Pămîntul n-a fost dat omului cu scop să-i împle burta cu mălai. Mai sînt și colțuri hărăzite reculegerii.

Asta e Bărăganul!

El începe să domnească îndată ce omul se retrage în coliba lui, îndată ce ciulinii înțeapă rău și cînd vîntul dinspre Rusia se pune să sufle cu temei. Asta se întîmplă prin Octombrie.

Poți vedea atunci, din depărtare, un cioban care stă cu spatele întors spre Miază-Noapte și întârzie cu păscutul turmei. Nemișcat locului, sprijinit pe bîta lui, vîntul îl clatină uneori, parcă ar fi de lemn.

În jurul lui, atît cît privirea să cuprindă roată, nu mai vezi decît ciulini, nenumăratul norod al ciulinilor. Plini, stufoși, ai zice că-s niște oi cu lîna de oțel.

Numai spini și sămîntă. Sămîntă de răspîndit pe pămînt, ca să crească ciulini, numai ciulini.

Ca și ciobanul, la fel se clatină și ei. Căci în masa lor compactă Muscalul suflă mai cu îndrjire, în vreme ce Bărăganul ascultă, iar cerul de plumb strivește pămîntul; în vreme ce păsările se dau peste cap în văzduh, risipite de vijelie.

Așa, o săptămîină întregă... Suflă... Ciulinii rezistă, îndoindu-se în toate chipurile, cu balonul lor fixat pe o scurtă tulpină, nu mai groasă decît degetul mic.

Ei mai rezistă încă puțin. Dar ciobanul, nu! El lasă în plata Domnului strășnicia Domnului, și se închide în bordeiul lui.

Noi spunem atunci: țipenie! Nu mai vezi om! E numai Bărăganul!

Și, Doamne, ce frumos e!

Cu tot avîntul de care armăsarul lui e în stare, crivățul galopează în împărăția ciulinilor, frămîntă cerul și pămîntul, amestecă norii cu pulberea, ucide sburătoarele, și iată-i porniți, ciulinii! Plecați să-și semene netrebica lor sămîntă.

Mica tulpină se frînge pocnind, cosită la rădăcină. Balonașul spinos începe să se rostogolească, mii și mii! E marele pohod al ciulinilor, cari "vin Dumnezeu știe de unde și se duc Dumnezeu știe unde", spun bătrînii, privind fereastra.

Ei nu pleacă toți odată. Unii o șterg la cea dintîi suflare furioasă, adevărată puzderie de oi cenușii. Alții par să țină piept, nu vor să cedeze, dar ceilalți dau năvală peste ei, îi agață în goană și-i tîrăsc. La un moment dat îi vezi încîlcindu-se, formînd mari purcoale ce se rostogolesc cu greu, pînă ce Crivățul se repede odată cu furca lui, îi spulberă în văzduh, îi face să joace o horă îndrăcită și apoi îi împinge înainte.

Atunci să te duci să vezi Bărăganul! Ai zice că, aci se cocoșează, aci se întinde, după voință, bucuros de toată lumea asta de ciulini care se dă de-a berbeleacul pe spinarea lui, pe cînd Crivățul își suflă turbarea. Uneori, în clipe de liniște, Bărăganul parcă-și reține suflarea, ca să simtă cum trec fuğulița trei ori patru ciulini, ca niște buni tovarăși, se ciocnesc unul de altul și se întrec în glumă, dar repede se pun în rînd și o pornesc cot la cot.

Spre sfîrșitul vijeliei, vin ciulinii singuratici. Sînt cei mai iubiți, fiind cei mai așteptați.

Fie că tulpina lor n-a fost destul de uscată, ca să se rupă de la început, fie că vor fi avut norocul de a se fi înțepenit un timp în cine știe ce șanț, fie în fine că vreo bandă de ștregari i-a urmărit și oprit în drumul lor, ei sosesc cu întârziere, sărmanii.

Și îi vezi cum se perindă, izolați, rostogolindu-se ca niște cocoloașe de omuleți grăbiți. Văzduhul și tot Bărăganul îi privește: sînt singuratici, adică cei mai iubiți.

Apoi, orice viață se oprește, brusc. Nesfîrșitele întinderi sînt curățate ca lespezile unei curți princiare.

Atunci Bărăganul se învâluie în cojocul lui de iarnă și se pune să-i tragă un pui de somn, care ține șase luni.

Dar ciulinii?

Ei își continuă povestea.

Ion ANGHEL-MĂNĂSTIRE

BIZANTE
(fragment)

Asta făcuse Bizante. Așteptase de zeci de ani, cu fiecare secundă, cu fiecare minut, cu fiecare zi, clipa când totul urma să fie în regulă, când viața sa trebuia să intre în normal. Cel puțin așa crezuse el. Prin normal înțelesese nu neapărat ca cei vinovați să plătească în aceeași măsură ca cei nevinovați. Dacă se gândea mai bine, o anumită vină ce plutea pe deasupra tuturor, *nu mai era nici un fel de vină*. Căci mulți au greșit-o chiar din prostie, unii din neștiință ori convingși că fac un mare bine. Asta făcea acum Bizante, aștepta crezînd că cineva va veni într-o bună zi și, precum Bunul Dumnezeu, o să-i spună: *“Gata, s-a terminat, ți s-a sfîrșit chinul. De acum încolo totul o să fie bine”*.

Un prieten, probabil Artistul, nici nu-și mai aduce aminte numele lui, îi spusese cîndva: *“Nu uita, Bizante, că și așteptarea poate perverti. Uneori este necesară, însă în doze prea mari poate deveni periculoasă”*. Nu realiza prea bine cît de periculoasă, însă bănuia că scurgerea vremii i s-ar putea întoarce împotriva. Tot împotriva lui? Dar el nu greșise cu nimic față de nimeni, nu se știa vinovat nici cît negru sub unghie. Atunci de ce trebuia să-și cerșească izbăvirea? Spera că poate se va trezi Dumnezeu și o să se îndure și de el. Dar dacă acea clipă nu va veni? De ce se tot amăgea cu gîndul că se va intra în normal, ce ar fi însemnat normal pentru el? Normal ar fi fost ca într-o bună zi, poate mîine, peste o săptămînă, o lună ori chiar peste o clipă-două să-i bată în poartă Agentul, Paznicul, Directorul sau chiar Nea și să-i spună, pe de-a dreptul – nu pe ocolite – după cum sînt ei obișnuiți să o învîrtească: *“Gata, mă,*

s-a terminat! Te poți duce acolo, știi tu unde, să ți-l ridice pe ala al tău, întreg și nevătămat. Este așa cum îl știi tu, du-te și ia-ți-l pe Visu. Noi nu mai avem nevoie de el, să-l hrănim degeaba nu mai e cazul. S-a dovedit că îți aparține. Acum o știm cu toții și dacă-i așa, de ce să nu ți-l dăm înapoi?”. Dar nu venea nimeni. Aproape zilnic, fie că avea sau nu vreun motiv, Bizante își făcea drum prin fața construcției înconjurată de un gard din tufe de trandafiri sălbatici care crescuseră peste șase coți înălțime și se făcuseră atît de deși, încît nici măcar o miță nu se mai putea strecura printr-atîta țepime. Porțile închise mai tot timpul, cînd nu se anunțau inspecții, ascundeau lătratul cîinilor slobozi, hrăniți, poate – cine știe? – din carnea celor care nu mai putuseră supraviețui ori poate chiar din Visu. Altfel cum să-și explice Bizante atîta muțenie din partea ălor? Și apoi, cine avea curajul să vadă ce se petrece în tăcerea aceea, dincolo de porți, mai ales că nimeni nu răspundea, oricît de tare ar fi strigat?

Se mai întâlnea cîteodată cu Paznicul și îl întreba din priviri: *“Hei, ce mai este nou, ce știi de ala al meu?”*. Omul ridică din umeri, zîmbea și-l bătea prietenos pe umăr: *“Nu-i nimic. Ce să fie? Mata știi că nu-i nimic nou, toate sînt bune și se merge înainte”*. Odată a îndrăznit să-l descoase la o bere, în fosta cîrciumă a lui Marin Pînlațiuă. Asta s-a întîmplat după ce Petru își făcuse curaj de mai multe ori dacă să-l întrebe sau nu: *“Ziceai că totul este bine, nu-i așa?”* *“Păi, cum altfel –”* răspunse Paznicul – *ce, tu nu știi?”* *“Oi ști eu, dar n-am aflat nimic despre Visu. El ce mai face? Cînd mi-l dă înapoi?”* Paznicul, mirat de atîta îndrăzneală, a mustăcit de vreo două ori nehotărît, neștiind dacă să răspundă sau nu, dacă s-o spună cu voce tare, așa ca să audă toată lumea, sau dacă să-i șoptească la ureche numai lui. Apoi, fără să-și explice nici el cum, se trezi vorbind tare. Toți curioșii și bețivanii veniseră lîngă el, nerăbdători să asiste la un

Sculpturi în lemn de Georg MITROHIN.

scandal între Bizante și cel mai al dracului om, așa cum era cunoscut Paznicul. "Ce să facă?! El face bine, al dracului de bine, nici n-o să-l mai recunoști după atîta vreme. Iar de dat înapoi, nu depinde de mine. Alții stabilesc, alții se ocupă de el, n-ai grijă. Cînd totul va fi gata și n-o mai fi bun de nimic, ți-l trimitem înapoi, în deplină regulă, dar încă nu se știe".

De atunci, de fiecare dată cînd se întîlneau, Paznicul trecea atît de indiferent și de bătos pe lîngă Petru Bizante, încît acesta nici nu mai avea curajul să intre în vorbă cu el. Tot el se hotărîse apoi să-l aștepte pe Director, să stea odată și odată de vorbă cu el și să-l întrebe ce are de gînd cu Visu al lui? Îi spusese lui Nea, prietenul său: "Mă, eu nu mă las cu una cu două, dacă ăla mai face pe-al dracului și nu vrea să stea de vorbă cu mine, îi sparg capul, îi arunc un pumn de cuie în fața mașinii și, cînd s-o da jos să-și schimbe roata, mă dau la el, să-mi spună ce are de gînd cu ăla al meu. Dar poate că n-o să fie nevoie, poate s-o dovedî om de

înțeles și dacă el, nici chiar el, nu mi-l poate restitui, cel puțin să mă lase să-l văd, să-mi dea voie să vin zilnic, să-i am de grijă, să-l hrănesc eu cum știu, căci nimeni nu se poate înțelege cu diavolul ăla, numai eu îi știu năravurile, iar chestia asta pot s-o fac și fără bani, numai și numai să-l pot vedea în fiecare zi".

Peste nici o săptămînă de la această discuție, Directorul oprise mașina lîngă Petru, care, ca de obicei, aștepta la poarta gardului de spini înfloriți.

Îi spuse: "Noroc, domnu' Marin, am auzit că mă cauți". Petru se uită în stînga, se uită în dreapta, însă nu mai văzu pe nimeni altcineva. Deci, el trebuia să fie acel Marin, căruia i se adresase Directorul. După ce se uită îndelung, mai întîi la roțile mașinii, apoi încă o dată de jur-împrejur și nevăzînd pe nimeni altcineva, îndrăzni: "Despre mine este vorba? Pe mine mă întrebi, dom' Director? Pe mine nu mă cheamă Marin, ci Petru, Petru Bizante, dacă nu-mi știi numele întreg, așa mi se spune". Directorul a

zîmbit, vădit încurcat, încercînd o scuză: "Iartă-mă, domnule Petre, mă gîndeam la altcineva...". "Petru îmi zice, nu Marin, dom'le Director, și nici Petre, ci Petru Bizante, așa mă strigă lumea. Dar nu ăsta e baiul, te-am căutat, de vreun an, eu mi-s ăla cu... problema, cu Visu adică. De cînd mi l-ați luat... Am venit să-l văd și să mi-l dați înapoi, că este al meu și îmi trebuie și..." Directorul coborî din automobil, îl luă cu brațul de după umeri, de parcă ar fi fost din același contingent și ar fi făcut armata împreună în aceeași companie, ba chiar în același pluton, și îl bătu ușurel, cu palma, pe spate. "Știu că m-ai căutat, am aflat-o mai demult, însă am și eu treabă, am multă treabă, alergătură multă, așa se întîmplă cînd ai funcție importantă ca a mea." "Și eu îs vinovat cu ceva la treaba asta, dom' Director? Hai, spune! Sînt eu de vină de trebuie să te cauți în fiecare zi?" "Păi, nici eu nu sînt și nici n-am cum să te ajut, mie mi l-au adus cu acte în regulă și nu pot să ți-l dau înapoi decît tot cu acte. Mi s-a dat o răspundere cînd am semnat de primire, iar dacă mîine sau poimîine o să vină cineva și îmi va cere să-l predau pe Visu ăla al tău, eu cum o să mă descurc? Răspunzi dumneata în locul meu? Nu, pentru că nu-l ai în acte. Asta este, du-te la cine ți l-a luat, du-te la primar și la ceilalți, du-te la Comisie. Eu l-am primit și îl am cu acte. Dacă obții o hîrtie valabilă, eu ți-l dau înapoi, n-am nimic împotriva. Ce să fac cu el? Și așa nu se poate înțelege nimeni cu el. Este mai rău ca o fiară. Nimeni nu se poate apropia de el. Cînd vrem să-i dăm de mîncare, trebuie să-l ținem legat pînă i se pune fînul în iesle. Și tot în ștreanguri îl ținem cînd i se rînește ori chiar atunci cînd îl dăm la iapă. Asta este animalul dracului, cu care nu te poți înțelege, nu altceva. Dom' Bizante, să-ți mai spun ceva, chiar dacă o să vii cu o anumită aprobare, mie trebuie să-mi plătești tot, toată hrana și îngrijirea lui. Statul nu poate și nu trebuie să piardă. S-a cheltuit destul cu el, cu Visu ăla al dumitale, și cine crezi dumneata

că va suporta toate cheltuielile? Eu? În nici un caz." "Plătesc, dom' Director, plătesc, că toată viața n-am făcut altceva decît să plătesc, îmi vînd tot, și casa, și via, și zilele, dacă este nevoie, pentru ăla și plătesc. Doar sînt, cel puțin așa cred, un om cu mintea întregă și înțeleg că, după ce v-ați chinuit atîția ani cu el, nu mi-l pot lua înapoi pe degeaba." "Vino cu o hîrtie de la Comisie și pe urmă mai stăm de vorbă, du-te la primar, el știe și, dacă vrea, o să te învețe ce și cum ai de făcut." "O să mă duc. Ce să fac? Am altceva de făcut? N-am. O să mă duc. Nu-i drept să nu mi se dea ce este al meu. Nu-i drept să-l folosii voi pînă la istovire și pe urmă tot eu să plătesc." Cu o voce aproape răstită Bizante continuă: "Dom' Director, am și eu o rugăminte la mata, lasă-mă deocamdată să vin măcar în fiecare zi, cînd vrei dumneata, să vin să-i dau de mîncare, să-l hrănesc, căci îi știu toate năravurile, și ăla așa a fost învățat: să mă asculte numai pe mine, și să-l mîngîie, și să-l țesă, și să-l adăp și să mă ocup eu de el. Degeaba vor să încerce alții. N-o să facă nimic din el. Numai pe mine mă ascultă, așa l-am crescut, așa l-am învățat de cînd îl am. Numai eu știu cum l-am crescut. Este al meu, – nu-i așa? – îl știu, îi cunosc toate năravurile, de care alții n-au habar. După cum fți zisei, dom' Director, altceva n-am de făcut. De ce nu mi-l dai măcar în grijă? Poți să-l ții deocamdată, aici în închisoarea asta, dar lasă-mă, cel puțin, să-l văd o dată pe zi". "Asta n-am cum. N-am cum. Aici este o instituție a statului și nimeni n-are voie să intre și să facă ceva decît cu aprobare. Asta n-o pot face, nu e voie. Prin toată lumea circulă tot felul de boli care pot fi aduse ori transmise, iar noi, noi cei îndrituiți, trebuie să ne gîndim că sîntem permanent în carantină. Oricînd pot apărea diferite boli. Și dacă e carantină, înseamnă că nu e voie să vină nimeni la noi, nu ți-e clar?" "Dar n-o să se termine și carantina aia? Trebuie să se termine! Că de vreo doi ani numai așa o ținem." "Nu știu, nu-i treaba mea. Ți-am zis:

vino cu acte în regulă și pe urmă mai vedem, te-ai lămurit? Altfel degeaba vorbim.” Apoi, ca și cum orice discuție devenise inutilă, Directorul se urcă în mașină și dispăru prin porțile acelea deschise la comandă și atârinate de cei doi stâlpi mari de piatră. În urma acelei mașini imensele uși se închiseră tăcute, de parcă n-ar fi fost niciodată nici un fel de Director și nici un fel de întrebare.

Lui Petru îi reveni în minte Primarul. Stătea în fața unui teanc de hîrtii și nu mesteca decît foarte rar cîte o vorbă. Parcă îi era foame, atît de flămînd părea cînd își înghițea cuvintele și abia reuși Bizante să înțeleagă ceva. *“Ce-i, dom' Bizante, ce s-a întîmplat, ce te doare? Iar ai necazuri? Te vād tras la față. Hai! Curaj, spune-mi ce belele mai ai? Că noi d'ăia sîntem ce sîntem, să le facem față la toate”.*

Zîmbea mînzește, parcă n-ar fi știut ce îl durea pe Petru.

Și dacă i-ar spune: o să-l ajute? Are putere, dacă el vrea, se poate

orice. *“Păi, Visu, dom' Primar, Visu, despre el este vorba, știi bine că mi s-a luat pe nedrept și că este al meu. Am venit să mi se dea înapoi.”* *“Aaa! Mata ești ăla cu Visu? Păi, de ce nu spui, bre, nea Bizante, așa? Eu de unde să știu?! La noi, la primărie, se strîng numai alea rele și sînt multe, chiar prea multe... de unde să le știu eu chiar pe toate? Deci, mata ești ăla cu Visu, care umbli peste tot cu revendicarea. De ce n-ai spus așa de la început, căci altfel ar fi stat vorba, nu-i așa?”*

Auzi! Să nu știe! Păi, cum să nu știe cînd toată lumea vorbea numai despre asta? Cum să nu știe atunci, imediat după ce Visu i-a dispărut de acolo, din lăstărișul bălții, el, Bizante, începuse să-l caute înnebunit peste tot, pînă cînd a aflat că cineva de la Centru a ordonat să fie confiscat Visu. A venit prima dată la Primărie, așa cum erau regulile, să-l ceară înapoi. Cum să nu știe? Făcea pe niznaiul! Și cine? Tocmai el, Primarul să nu știe?

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data și locul nașterii: 13 iulie 1950 în comuna Mînăstirea, județul Călărași.
Studii: cursul primar în comuna natală, liceul la Oltenița; absolvent al școlii de ofițeri de poliție și al Facultății de Drept din București.

Colaborări la publicații: “Civica”, “Orizont civic”, “Semafor”, “Vremuri noi”, “Pămîntul”, “Poliția română”, “Pentru patrie”.

Prozator, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Activitatea social-culturală:

– ofițer de poliție de carieră, își desfășoară activitatea la Inspectoratele de poliție din Slobozia, Călărași și municipiul București;

– frecventează cinaclurile literare din Slobozia, Călărași și București;

– publică fragmente de proză în presa locală și revistele de profil ale Ministerului de Interne;

– în prezent este director al Direcției Cultură din Ministerul de Interne;

– a fost redactor și apoi redactor-șef la revista “Pentru Patrie”.

Volum:

– **Talanii**, București, Editura Albatros, 1982, premiat de Uniunea Scriitorilor, 1983;

– **Noaptea nu se împușcă**, București, Editura Albatros, 1985, reeditare în anul 1990, în toamna anului 1985 liderii culturali ai dictaturii au înscenat un proces literar, cartea a fost interzisă și retrasă din librării;

– **Cîntece pierdute sau Carte pentru persoanele curioase** (versuri), Călărași, Editura Allas, 1995;

– **Bizante** (roman), București, Editura Art Print, 1996.

Ștefan BĂNULESCU

DRUM ÎN CÎMPIE

Nu-i pe Bărăganu spîn
Decît numai un salcîm
Salcîm nalt, salcîm subțire,
Umbra ta, cîteva fire,
Stă pe lung, nu stă pe latul
Atîrnă ca spînzuratul.

Umbră, să mă sui la tine
Că tu nu cobori la mine;
Nu mă sui, c-a mai fost unu
Pe nume Costea Nebunu
Hoț bătrîn și scăpătat
Care umbră a cătat

Și oricît ar bate-o vîntul,
N-atinge umbra pămîntul.
N-o ajung și mult aș vrea
Să mă odihnesc sub ea
Că mă arde dogoarea.

La salcîmul cel subțire.
Sus la umbră s-a urcat
De-o cracă s-a cățarat
Și pe cîmpul gol și spîn
S-a spînzurat de salcîm.

Străbăteam aleile de salcîmi tineri.

Sîntem toți patru înalți, înalți cît salcîmii. Bocancii ni se afundă în pămîntul moale. Nu s-a luminat bine de ziuă, stelele sînt încă vii peste Bărăganul negru și umed de brazde.

– Pilotul s-o fi trezit?

Întreabă Gîrju.

– L-am trezit eu.

Răspunde Bursuc.

Grozea tace. Merge cînd înainte, cînd înapoia noastră. E încă somnoros. Nici cămașa nu și-a încheiat-o bine. De sub pufoaică i se vede pieptul gol, deșirat, de adolescent. Dar basca și-a așezat-o bine, cu un colț lungit înainte, deasupra frunții. După un timp Grozea rostește două cuvinte latinești:

– Zabrus și Tanimecus.

Nu știi cine sînt Zabrus și Tanimecus (un fel de Castor și Pollux?). Așa că nu-mi pot da seama că, prin aceste două nume ciudate, Grozea continuă, cu întîrziere, discuția în jurul pilotului...

... Peste cîmpul negru cu brazde umede se zăresc contururile gării Ciulnița.

Nu se aude nici un tren. Terasamentul îngust de cale ferată, culcat peste Bărăgan, își pierde capetele talazurilor de pietriș alb, undeva, printre stele. E liniște. Peste arături și grîie stăruie pulsațiile motoarelor de la uzina electrică. De pe cîmpuri ne vin în auz foșniri stinse ca de mare îndepărtată. Poate-s pătrunderile pînzelor de apă ale primăverii în adîncurile cîmpiei arate și semădate pe tarlalele de mii de hectare. Poate creșterea ierburilor. Sau, undeva, se pregătesc păsările migratoare să inunde cîmpia pe care au simțit-o mai generoasă. Sau toate la un loc. Gîrju ascultă cu ochii întredeschiși, ușor melancolici. Brusuc încruntă din sprîncenele cînepii, stufoase, își încordează auzul, nasul lui ascuțit se ascute și mai mult. Grozea clipește des, trezit din ațipeală și scutură cu grijă scrumul țigării pe marginea aleii. Aș vrea să știu ce aud ei. Peste Bărăgan vin rostogoliri încete, grele, calme, nevăzute de aer cald. Foșnirile, pornite din adîncurile cîmpiei și de pe întinsurile ei, cresc; dacă le-am putea zări, le-am vedea izbîndu-se greu de orizonturi.

Stelele pălesc. Din marginile cîmpiei încep să se ridice țărături înalte, de stîncă roșie, cu umbre violete. Se vestește răsăritul soarelui.

– Să mergem – zice repezit Bursuc.

Urcăm talazul și trecem terasamentul de cale ferată. E linia ferată București – Constanța, care, s-ar putea spune, trece prin curtea Gospodăriei de Stat Dragalina, unde lucrează cei trei tineri tractoriști pe care-i însoțesc. De-a dreapta și de-a stînga terasamentului se desfășoară aleile și clădirile gospodăriei. De pe terasamentul înalt, pot privi mai bine cîmpia cu turnuri și castele...

... Caut să disting, dincolo de lizierele de salcîmi, aerodromul gospodăriei unde se odihnește, sub prelată, avionul-prăfuitor, folosit la împrăștierea îngrășămintelor chimice.

“Nu-i pe Bărăganu spîn...”

Balada celui care s-a spînzurat de umbra salcîmului în imensitatea cîmpiei goale nu se mai cîntă. Mi se pare veche, din vremi neștiute, deși n-am memorat-o decît de vreo douăzeci și cinci de ani, din copilărie. Se ară, se seamănă, se culege și se construiește pe potriva dimensiunilor cîmpiei. Cîmpiei – urfîțită atîta vreme de moșii în paragină, fărîmițată în loturi de pogoane – i se redau dimensiunile adevărate. Apele primăverii pot pătrunde în același timp peste tot pe cîmpurile arate și semănate. Pe cîmpie se poate asculta, în martie, agitația întregii mări fecunde a pămînturilor.

– Dacă nu vă deranjez, permiteți...

Grozea, rămas lîngă mine, mi-i arăta pe ceilalți doi că au plecat înainte. Coborîm și noi pe talaz și ne îndreptăm pe aleea principală a gospodăriei, spre parcul de tractoare. Ne întîlnim cu pilotul care se grăbește spre aerodrom. Grozea îl reține, îi întinde pachetul cu țigări și-i zice confidențial:

– Ne vedem pe cîmp. Ai grijă, atacă-i pe Zabrus și pe Tanimecus. Fără milă.

– Deocamdată numai pe Zabrus – îi răspunde pilotul rîzînd.

– Ascultă, îl întreb pe Grozea după plecarea pilotului, cine sînt ăștia, Zabrus și Tanimecus?

Grozea mă privește cu mirare gravă, se saltă pe vîrfuri și-mi declară sumbru, fără alte explicații:

– Zabrus și Tanimecus trebuie uciși!...

... Pămînturile grînelor netezite cu grapa se odihnesc apărute de soarele primăverii, care nu mai poate fura ușor umezeala. Nu departe de drum, un agronom, lăsat într-un genunchi printre rîndurile de grîu, scormonește cu palma pămîntul. Alți agronomi și “brigadieri vegetali” sînt înșirați pe cîmp. Felcerii pămîntului. Aflu mai tîrziu că marchează puncte pentru itinerarul avionului. Mă apropiu de agronomul de lîngă mine. Îmi întinde palma cu un bulgăre de pămînt în care cu greu descopăr o larvă mică, albă, printre frunzele de grîu mărunțite și mîncate:

– Zabrus, mîncătorul de grîu fraged! – îmi zice agronomul.

Avionul se apropie razant cu pămîntul, lăsînd în urmă pulberi lungi de hexacloran peste tarlalele de grîu. Distrugerea lui Zabrus!

– Și Tanimecus, fratele lui? – îl întreb pe agronom.

– Ăsta-i la porumb. Nu s-a semănat încă porumbul, dar a apărut. Pîndește, fiara!

Agronomul e scund, îndesat, vorbește cu gesturi repezite: “Zabrus și Tanimecus, scîrbele astea, sînt moșteniri vechi, înspăimîntătoare. Exploatatorii de sub pămînt. Trebuie să purificăm pămîntul. Uită-te la Zabrus ce groaznic e, ce feroce, un monstru alb!”. Mă uit: Zabrus, cît vîrfu unghiei, se zbate pierdut, mic și alb, în bulgărele de pămînt greu, lucios în bătaia soarelui.

Avionul întinde pînze de pulberi albe peste grîiele verzi...

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

S-a născut la 8 septembrie 1929 în comuna Făcăieni, județul Ialomița. Este al 8-lea fiu al lui Ion Bănulescu și al Elenei, agricultori.

1938-1945 – Urmează și absolvă cursurile Liceului Știrbei-Vodă din Călărași, secția filologică, română-latină.

1945-1948 – Studiază științele juridice la Facultatea de Drept din București.

1948-1952 – Urmează Facultatea de Filologie din București, avînd ca profesori pe: George Călinescu, Tudor Vianu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Al. Graur.

Debutează în activitatea publicistică în 1949 la revista "Viața Românească", autor al unui eseu despre nuvelistica lui Gogol, iar în volum, cu **Drum în cîmpie** (1960).

1949-1962 – Desfășoară o intensă activitate publicistică, scriind pentru revistele "Contemporanul", "Gazeta literară", "Tribuna", "Steaua" reportaje-eseu, îndeosebi cu caracter literar-cultural (în unele dintre ele înserează cîteva dintre Cîntecele de Cîmpie). Semnează eseuri despre universul locurilor de baștină ale scriitorilor clasici: Eminescu, Caragiale, Creangă, Rebreanu; dintre acestea, va include în vol. **Scrisori provinciale, Realitatea în căutarea ficțiunii (Rebreanu) și Haimanale – Ploiești – Mizil – București** (Caragiale).

1954-1959 – Este redactor la "Gazeta literară" de sub direcția prozatorului Zaharia Stancu. 1966 – Bursier la Universitatea din Urbino. 1968-1971 – Redactor-șef al revistei "Luceafărul" și Vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. 1971-1972 – Bursier la Universitatea din Iowa City, International Writing Program. 1983 – Bursier invitat la Akademie der Kunst (Berlinul de Vest) în cadrul programului DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst).

1963-1964 – Nuvelele **Mistreții erau blînzi, Dropia, Gaudeamus, Masa cu oglinzi, Setul de lut, Vară și viscol**, apar în periodicele "Gazeta literară" și "Luceafărul".

1965 – Apare volumul de nuvele **Iarna Bărbaților** (Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor). Volumul a apărut integral sau parțial în antologii în limbile germană, rusă, franceză, engleză, spaniolă, sîrbă, maghiară, cehă, polonă.

În definitiv, Bănulescu este singurul personaj real al operei sale, în sensul unei autoconfesiuni predominante, fiindcă numeroase deghizări autobiografice sînt descifrabile în nuvele, în povestirile din **Scrisori provinciale** (1976), în roman.

1967 – Apare la E.P.L. ediția a II-a a vol. **Iarna Bărbaților**.

1968 – Apare la E.P.L. vol. **Cîntece de cîmpie** – tipărite anterior în periodice între anii 1957-1964.

1973-1975 – Publică în revistele "România Literară" și "Familia" eseurile ce vor întregi vol. **Scrisori provinciale**, apărut la Editura Albatros în 1976 și care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor.

1977 – Apare la Editura Eminescu romanul **Cartea de la Metopolis**, înfiul volum din tetralogia **Cartea Milionarului** (Premiul pentru roman al Uniunii Scriitorilor).

1979 – La Editura Eminescu apare ed. a IV-a, definitivă, a vol. **Iarna Bărbaților** cu un *Cuvînt înainte* al autorului și o *Addendă* cuprinzînd **Cîntece de cîmpie** (pentru a sublinia universul unitar al Cîntecelor cu cel din nuvele).

1980 – În revista germană "Literatur in technischen Zeittter" (Berlinul din Vest) sînt publicate ample extrase din capitolele romanului **Cartea de la Metopolis**.

1984 – În "Literarisches Colloquium – Editionen", Berlinul de Vest, apare în limba germană o culegere de proză scurtă a autorului, intitulată **Verspatetes Echo** (*Ecoul întîrziat*).

1985 – Apare la Editura Eminescu ediția a V-a a vol. **Iarna Bărbaților**.

1988 – Începe publicarea, în revista "Viața românească", a primelor fragmente din **Memoriile unui tînăr**.

Ștefan Bănulescu este autor al unei proze tragice, cu infuzii de grotesc și absurd, tratată narativ modern și cu tendința spre parabolă prin vehicularea unor motive literare autohtone și universale – totul robind pe seama unei autoconfesiuni înfrigorate.

Impune, de la început, obstinția temelor, subiectelor, tehnicii narative, din ce în ce mai perfecționate, ducînd la o unificare, prin vectori structurali, a întregii opere.

Prezent la Călărași în data de 5-7 decembrie 1997 la Concursul de Literatură "Al. Odobescu", Ștefan Bănulescu primește premiul de excelență din partea Inspectoratului pentru Cultură Călărași, făcînd acum și ultima sa mărturisire literară.

Aceasta a fost ultima sa ieșire publică, peste numai cîteva săptămîni lumea culturală românească înregistrînd marea pierdere a scriitorului și totodată intrarea sa în eternitate.

Mircea BÂRSILĂ

FAPT IZBITOR

A venit la mine
 ca la un cocor doborât
 și mi-a spus: "te caut de secole.
 Eu sînt fisura prin care vei simți
 cum noaptea își face din tine o rădăcină.
 Iarba și viermii – a mai spus – iarba și viermii"
 și mi-a vorbit ca despre o mașină care mă așteaptă
 în stație
 despre iarba și despre viermii neadormiți.
 A venit la mine ca la un cocor doborât
 deși întîiul meu fapt izbitor
 era un fel de răsărit de soare
 "prin mine – zicea –
 te vei obișnui întrucîtva cu moartea
 așa cum pentru a se obișnui cu ea
 rîndunicile iau pămînt moale în plisc".

ÎN ACELAȘI TIMP

Au tu ești femeia pe care
 încă din copilărie o caut, încă din antichitate,
 printre femeile cele atît de frumos desenate
 încît la lumina lor
 ochii mei se cred două găuri de flaut?
 Au tu îmi dai tîrcoale la trap
 călare pe un cal fără cap,
 călare pe un cal fără picioare
 prin brazda mare? Au tu să fii, Moarte,
 cînd aud cîinii lătrînd, noaptea,
 într-un vacarm înnebunitor, sub cerul înalt,
 sau ochii cînd mi-i aud
 lătrîndu-se, înfricoșați, unul pe celălalt,
 de parcă ar vedea întinzîndu-se către ei –
 la fel ca o limbă de bou, prin întuneric,
 spre rănile Isușilor de tablă ce veghează fîntinile –
 privirea celui ochi atît de mare
 încît este, în același timp, și triunghiular și sferic,
 atît de mare încît nu are margini
 și tot ce contemplă se află înlăuntru său.

ARGINT GALBEN

Acordeonul din care soarele cîntă,
la fel ca un muncitor tînăr, la sfîrșitul săptămînii,
într-o baracă de șantier. Și stratul de rugăciuni
tot mai gros de deasupra acestei lumi. Și fumul
ritualic și alintător al semințelor de cînepă. Argint
galben. Cinabru. Morții nu sînt nici ei fericiți: niște
oale cu lapte pus la răcit în zăpadă. Argint galben.
Cinabru. Și grohăitul stelelor în amurg: atunci
cînd ne cheamă din fiecare copac pe la ea cîte-o femeie.
Îndepărtatul grohăit și inocenta lor deschidere
către alegoria florii albastre. Și vedeniile ce nu mai
pot fi rostite ale celui ce moare: fete neprihănite,
în mătăsuri, clopote și mii de cocori asimetrici:
pe o parte cu aripi, iar pe cealaltă cu țipete. O perdea
atîrnată strîmb – umbra fiecăruia dintre noi. Un oraș
pe care nu te poți hotări să-l părăsești – realitatea.
Și umezeala rotundă a ochilor noștri, aici pe pămînt,
unde simbolurile consolează, iar sufletul este sfoara
unui zmeu de hîrtie.

VERDELE POM

Cînd mă izbesc de pomul care va crește din mine
de mine mă izbesc. Verdele pom cu care o să fiu înlocuit
într-o zi ca acordeonul în timpul petrecerii de picapul
cu cîntecele vechi ale lui Zavaidoc sau ale regretatei

Maria Tănase.

A te izbi de pomul care va crește din tine,
printre sîrmele ghimpate ale frumoasei dorinți de a exista.
A aparține prin el mai departe realității
recunoscînd că este mai mult meritul lui
distingîndu-te printre puricii feerici de pe ecranul
panoramic al delicatei sale miresme, primăvara,
sau miez de pîine fărîmițat la vrăbii
în amarele ceasuri ale desfrunzirilor.

Vei fi însuși Mircea Bârsilă, verde pom, așa cum luna
este soarele îndepărtat maximum de sine.

Și încă ceva

care nu poate lua în conștiința mea un înțeles sigur:
ale cui lacrimi, ale tale vor fi (mă întreb) sau ale mele
fructele căzîndu-mi grele pe mormînt toamna? Ale cui,
verde pom, pentru că și tu vei muri pînă la urmă
și încă de pe acum îți pare atît de rău încît aș putea
să te cred, în atîtea momente, un disc pe care este
cum rîciie sub treptele anilor mei ca un cîine, tristețea?
A te izbi de pomul care va crește din tine
și cînd zbori deasupra gurii iubitei.

Șerban CODRIN

PARADISUL

CONDUCĂTORUL

Dis-de-dimineată.

Prin Ordinul Său, nu funcționarii au ajuns mai repede la birouri, ci tancurile.
Sacii de boabe se prăjeau în pîrjolul cafenelelor. Magazinele vomau flăcări. Rezervoarele avortate sub șenile pictau asfaltul cu motorină. Infanteriștii băteau călușul în gura băncilor. Diplomații se expediau împachetați în portbagaje. Geniști brodau garduri, metereze și cortine de sîrmă ghimpată.

A doua zi, deasupra lumii răsărea o lumină apoasă, de gălbenare.

Agențiile de presă ridicau din umeri.

Telexurile își imaginau.

Circulația se întrerupea de uimire pe autostrăzile internaționale.

La bursa mondială prețul cartofilor escalada piscurile, valoarea acțiunilor se îngropa la șapte stînji sub iarbă.

Veștile goleau televizoarele, se tipăreau cu paginile albe ziarele.

Și a venit ziua a treia.

Dușmanii de clasă s-au numărat bucată cu bucată în oboare și țarcuri.

Academicienii, contabilii, fabricanții de zahăr, învățătorii, dirijorii de simfonii, portarii cu șapcă de mareșal, pictorii de nuduri, cîntăreții de romanțe, secretarii de stat, proprietarii de două costume, alte categorii retrograde.

S-au ras în cap unii pe ceilalți.

Mobilizați în batalioane, cu rîngi, cazmale, tărcăți în bulendre au suit muntele,

Astfel s-au angajat în slujba poporului, să astupe rîpile,

Să urce în spinare coșurile cu vîrf și îndesate,

Să învelească piatra cheală cu ondulații de pămînt zemos, unde cei din urmă biografi, arhivari, oratori, teologi, filozofi au plantat puieti, pînă la ultimul.

Și a venit ziua a patra.

Din indignarea firească a țăranilor cu mulți copii, a percutat războiul popular împotriva scaieților vineți, a crăpușnicului, a spinilor cu ace, a scailor galbeni, a lipanului.

leri, la ora exactă,

Clasa muncitoare a ieșit pe șosele, pe munți, pe țarmuri, pe acoperișuri cu steaguri mari și cu lozinci mai mari,

Într-un glas cu ciocîrliile, peștii, vulturii pleșuvi, difuzoarele, sirenele cantinelor populare și ale grănicerilor, canarii, cocorii, corurile și cormoranii,

Să intoneze eroului între eroi un imn între imnuri.

Astăzi, soarele verde, verde,
Aseptice de verde iluminează muntele pictat cu praf de mătase.
Milioane și milioane de pini aliniați din piscuri pînă în văi dau onorul palatului
cu turnuri de pagodă, unde poporul, prin fiul său cel mai prețuit,
meditează.

În vreme ce catifeaua înrămează scena în chenare de purpură, iar ramurile
de prun cu petale de hîrtie roz pavoazează iubitul portret,
Patrioții din lumea toată îi dedică epopei, cutii cu bomboane, paltoane din
blană de leopard.

Reprezentanții cei mai harnici ai pescarilor de stridii din insula Fifi-Kuku
interpretează tabloul coregrafic "Soarele deasupra oceanului
liniștit are chipul marelui vizionar".

Soțiile credincioase ale pescuitorilor de perle văluresc mîinile, mișcă ritmic
degetele, fac piruete pe vîrfurile picioarelor, aproape zboară în
"Dansul albatroșilor, cînd biruie asupra cuirasatului".

Corurile reunite ale culegătoarelor de ceai și ale numărătorilor de orez,
împreună cu fanfara diviziei de șoc și propagandă intonează
oratoriul "Reflecții asupra agriculturii și produselor ei principale".

Tenorul cultivator de porumb din America de Sud cîntă "Arborele de mag-
nolia din fața școlii populare de brodat are vîrsta Supremului
Călăuzitor", alături de orchestra de țambale din Hymalaia și
Ansamblul Academic al Institutului Internaționalist de promovare
a legăturilor între agitații de profesie.

Din mijlocul sălii, din cubul cu pereții ermetici, de sticlă, Atotîndrumătorul
se apleacă asupra biroului sculptat, spre tezaurul de manuscrise
luminoase.

Reflectează adînc sub reflectoare.

Creează opere de o solară strălucire a gîndirii, le scrie cu trusa de stilouri
primită în semn de recunoștință de la cooperativa colectivă a
povestitorilor de legende și izbîzni.

Astfel a fost demascat atentatul unui ghimpe, care, în vremea celei mai
grandioase insurecții, rănise anume parte din trupul drag al
Marelui Cutezător.

Și a venit ziua a cincea.

La propunerea congresului de fierari, preparatoare de conserve, ciocănari,
mecanici, croitorese, zidari, gropari,

Și care au rămas în continuare fierari, preparatoare de conserve, ciocănari,
mecanici, croitorese, zidari, gropari,

S-au smuls definitiv din dicționare

Foame, ban, gunoi, buruiiană, tîrfă, exploatare, groază, țîță, Dumnezeu,
nefericire, tristețe,

Bătrîni să le ducă în mormînt, copiii să le uite, nou-născuții să nu le mai
învețe niciodată,

Ajung 335 de cuvinte de lemn.

Și a venit ziua a șasea.

Gheorghe ZĂRNESCU. Compoziție III. Simpozionul Național de Sculptură "Ion Vlad". Metal, Călărași, 1998.

La cererea unui grup de împletitori de coșuri, istoria s-a rescris, cîmpiile au devenit iazuri, munții s-au mutat mai la stînga, să facă loc proaspetelor ogoare de sorg pentru mături, poeziile s-au corectat, petele de pe soare s-au anulat, cele 12 constelații au devenit Cele 12 Înfațișări ale Supremului Inspirator, legile matematicii au primit fundamentale indicații, operațiilor de ridicare la putere li s-a demonstrat caracterul dușmănos, fluviul a mărșăluit mai la dreapta.

Frunzele de frasin nu s-au mai înroșit, lăsau acest înalt privilegiu trandafirilor și celorlalte flori ale recunoștinței.

Alaltăieri s-au spălat

În genunchi șoselele, s-au șters cu prosoapele și s-au lustruit.

Praful din patrie s-a aspirat.

Norii pe cer s-au aliniat în formații bine lustruite.

Nivelul de cunoaștere a atins cote amețitoare, astfel întreaga națiune și-a dat mîna de la grădiniță la universitate și mai departe într-un unic popor gînditor la același nivel.

Recoltele deja au depășit de nenumărate ori producția record mondială și încă mai cresc spărgînd țândări statistice.

Studiind învățătura despre viața nouă, un petrolist a forat șapte sonde și o fîntînă cu apă lină ca la mîndra în grădină, îndeplinindu-și planul cu atît mai devreme.

Mîine, cincizeci de caporali,

Numărul de aniversări ale insurecției, cea mai luminoasă din lume,

Înnobilăți pentru meritele vîrstei de-a dreptul cu rangul de generali,

Vor oferi, pe o pernă sterilizată, foarfecele de platină.

Însuși Cel mai Clarvăzător, ovaționat de instalațiile stereofonice reproducînd entuziasmul omenirii cinstite, va reteza panglica de vernisare

A zgîrîie-norilor cașerați pe interior cu fotografii, grafice și scheme demascatoare,
 A sălilor polivalente, cu manechine înfățișînd mizeria de la cocktailurile miliardarilor și stelelor de cinema,
 A palatelor cu drapelele de muncă, de luptă și de asalt pavoazînd saloanele,
 A parcurilor cu lozinci caligrafiate floral pe vasele ornamentale,
 A obeliscurilor de marmoră omagiînd cu profeție izbînzile viitoare,
 A bulevardelor cu ringole înflorite la roșu,
 A teatrelor cu batalioane de recitatori în spectacole revărsîndu-și zi și noapte ghirlandele lirice,
 A muzeelor, unde se va expune cutia goală de conservă consumată în chiar dimineața glorioasă de Supremul Viteaz, ori se vor prezenta, în ierbare, sub ziduri de geam, străvezii, fosile de ciuolini reacționari –
 Totul în tot, cadou întregului popor, oraș fără nici un locuitor.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Poet, prozator și dramaturg, editor s-a născut la 10 mai 1945 în București, fiul lui Adolf Gheorghe Denk, inginer silvic din nordul Bucovinei și Serena, născută Petrovici.

Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română, Universitatea București, promoția anului 1968. Din 1998, director al Bibliotecii Județene "Ștefan Bănulescu" – Ialomița.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1990); membru al Societății române de Haiku și al "International Haiku Society" (Tokyo); membru al "International Writers Association" (IWA, Statele Unite ale Americii, 1998).

Debut literar în revista "Lucefărul" (1967). Debut editorial: **Imnuri către soare**, Editura Albatros, București, 1982.

Colaborează la revistele "Lucefărul", "Poesis" (Satu Mare), "Arca" (Arad), "Tomis" (Constanța), "Arcadia" (Slobozia), "Steaua" (Cluj), "Poezia" (Iași); "Vrabac" (Croatia), "Linx", "Mirror" (SUA), "Blith Spirit" (Anglia), "Itoen New Haiku" (Japonia), "Albatros", "Haiku", "Orfeu", "Orion" (România) ș.a.

Poezie: **Carte dintr-un exil interior**, Editura Startipp, Slobozia, 1997; **Între patru anotimpuri**, Editura Haiku, București, 1994; **Dincolo de tăcere**, Editura Haiku, București, 1994; **O sărbătoare a felinarelor stinse**, Editura Startipp, Slobozia, 1997; **Scoici fără perle**, Editura Helicon, Timișoara, 1997; **Missa requiem**, Editura Sud-Est Press, Slobozia, 1999; **Conuri de brad**, Editura Startipp, Slobozia, 1999.

Teatru: Farsele tragice **Mesagerul**, 1972; **Ion cel Bun**, 1977, **Pe drumul Parisului**, 1988, **Paradisul**, premieră: Teatrul de Stat, Oradea, 1994.

Epopei dramatice: Întemeietorii (Întemeietorii, Vestitorii, Secerătorii), Editura Cartea Românească, 1984; **Horeadele** (Judecata, Răsplata, Roata), premieră: Teatrul Casandra, București, 1984.

Proză: "Ion Budai-Deleanu **Țiganiada**", poem în proză, Editura Dacia, Cluj, 1994; Editura Ion Creangă, 1999.

Este prezent în **Haiku sans frontières. Une antologie mondiale** de Andre Duhaime, Les Editions David, Ontario, Canada, 1998.

Premii literare: Premiul I la Concursul național de teatru scurt, Oradea, 1992, pentru farsa tragică **Ionel**, rescrisă cu titlul **Paradisul**; Premiul I "Al. T. Stamatiad" al Societății Române de Haiku, 1997, pentru **Între patru anotimpuri**, **Dincolo de tăcere**. Mențiuni de onoare "Stoen New Haiku Contest", Japonia, 1994, 1997.

Mircea DINESCU

SCRISOARE CĂTRE VACLAV HAVEL,
ARUNCATĂ LA COȘ

Havel, fii bun și retrage-te la mănăstire
nu mă pot obișnui cu ideea
că vulturul
e angajatul Salubrității.
Revoluțiile și-au mâncat copiii,
disidenții șomează,
protestatarii stau spășiți
la coada chitului McDonald's
numai tu, din catifeaua aceea istorică,
ți-ai tras câteva costume pe cinste
pentru care te invidiez.
Te invidiez că la Praga
marijuana-i mai ieftină decât pîinea
și adolescenții pe poduri
ling timbrele impregnate cu krak.
Te invidiez că ești uns
din trei în trei zile
doctor honoris causa;
și maică-mea spera s-ajung
doctor în litere s-o vindec de plămîni
– n-am ajuns.
Te invidiez că ți-ai luat înapoi prăvăliile;
Ezra Pound visa și el o mică tutungerie
– n-a avut parte.
Cînd anafura mucegăiește
trebuie îngropată cît mai adînc
să n-o scurme șobolanii sau cîinii,
deși, la inflația asta de îngerii,
ce mai contează un șobolan cu aripi
sau un cîine în zbor?
Pe la noi însă e ceva în plus
care mă neliniștește.
Mașinile-s în continuare
de cinci ori mai grele decît ar fi normal
și-abia se duc pe ele însele.
Vacile mor de inaniție
la trei sute de metri de gară
unde grîul uitat pe-o linie moartă
scoate prin acoperișul vagoanelor
limba lui verde la călători.
Gîffie și noua societate,
gîffie cu spinarea îndoită sub nemuritorii funcționari.
Paznicii nu-s prea bine păziți
și fură în continuare de sting.
Săracului, norocos cum îl știm,
îi cade în continuare pîinea-n căcat,

i se scoală la liturghie, în timpul slujbei,
și are parte de pompieri pe casă
în noaptea nunții.
Ce să înțeleg când comuniștii
s-au pitulat în biserică
și-ntr-un acces de filantropie burgheză
sînt gata să mă angajeze
să le rescriu cît mai artistic
teoriile și legile Capitalului?
Ce să înțeleg când barbarii
nu mai pot ajunge la porțile Romei
din pricină că-s oprîți la granița cehă?
Ce să înțeleg? Că îngerul e mai citeț decît Marx?
Sigur că-mi vine să strig,
precum nebunul din Luvru:
"Dați-mi un cuțit să-mi tai șoricul de Crăciun
din Breugel cel Bătrîn, din Velazques sau din Goya,
dați-mi pe mîină o țară
și veți bea în curînd ceaiul polițist
profetit de Mandelștam..."
O, cititor fățarnic, tu, semenul meu, frate,
nu te acri,
nu te acri,
nu te acri și fii atent cînd traversezi strada
să nu te calce mașina Salvării.

CAFEA ÎN CENUȘA IMPERIULUI

În mahalalele istoriei, acolo-i mustul
și fleica
zarul
ceasul fără limbă.
Acolo țarul
e un fel de neica
nu donator de sînge ci de limfă
căci sfinte-s porcul, cocina și teica
și fotbalul, Măria Sa, augustul...
Acolo libertatea-i o prostie,
încurcă-lume
măcinînd degeaba.
E-o țară cu miros de băcănie,
e-o închisoare bună pentru glume.
Tristețe, facem tîrgul? – Bate laba!

Hai, intră cu fanfara-n labirint
să ieși cu minotauru-n conserve.
Nu știi că toate miturile mint?
Ce Sparta? Ce Atena? Ce Corint?
Hai, taie-o scurt și vezi să nu te observe.

Să crească marea?
Fie!
Nu și prețul.
Pe datorie:
sarea

și nutrețul.
 Unde-i imperiul
 Dracul și piperul
 I-au înțărcat și i-au legat buricul.
 Cu tot cu apă l-au zvîrlit din scaldă.
 Barbarii i-au făcut demult safteaua.
 Scurmă-i cenușa, vezi dacă e caldă.
 Pune ibricul.
 Să ne bem cafeaua.

ISTORIA ROMANTICĂ A SINUCIGAȘULUI RATAT

În '47 foamete și griji,
 era să mă nasc
 dar maică-mea surzînd l-a născut pe frate-meu, orbul.
 Era să mănînc duche
 dar a bătut vîntul și le-a scuturat în curtea vecină.

Războiul era mai rece decît berea.

Era să intru într-o fată
 dar a intrat altul cu prioritate de dreapta.

Cînd am concurat singur am ieșit al doilea.

Cînd m-am aruncat în Sena
 Mi-am amintit, penibil, că știu să înot.

INVITAȚIE PENTRU COPACII DIN NORD

E-un an al viermelui. Copaci boemi
 n-au bani măcar să-și cumpere culoare,
 înfipti în gări, cu frunza-n buzunare
 ce tren or aștepta ciuciți sub vremei?

O coborî vreun înger-țapinar
 să-i facă plute hăulind prin aer?
 Le-o mirosi cumva a bidermayer
 sau a dulap cazon și ordinar?

I-aș invita aci, la clasa-ntii,
 cu tot cu rădăcini, pudrați de zgură,
 să bea un ceai, să guste-o prăjitură
 și poate-n ramuri le-or miji lămîi.

COPIL DE ZID

lui Andrei Pleșu

Să nu-ți închipui Doamne că de mîine
 sufletul meu înalbăstrit în rele
 l-or trece îngerii-lipoveni prin piine.

Sîntem doar două lacrimi paralele.
Ne-om întîlni în Infinit probabil
cînd trupul meu va fi demult arabil,
dar pîn-atunci scutește-mă de dijmă,
de spaima de-a fi viu, de cifra șapte,
îngăduie-mă ca noroi pe cizmă
căci, ori de cîte ori te simt pe-aici, mă
frec de zid și zidul îmi dă lapte.

ÎNVIEREA BUFONULUI

Paharele-s pe prag, mortu-i pe masă
oglinzile-s în rochii moi de danț
pisica va fi și ea prinsă-n lanț
paharele-s pe prag, mortu-i pe masă.

Munții-s tociți. Și caprele-s tocite.
Și-un soare cîrn și norii beți și ciungi.
Și șerpi scîrbiți de pieile lor lungi
frecînd morminte ca tacîmuri scite.

Yorik e viu și princiara hîrcă
o va jongla-n culise făcînd fente.
Oh, bieți catîri ai unor sentimente
pe care ni le-au pus părinții-n cîrcă,

mai rumegăm tărițele candorii
dar brusc relațiile se brînzesc
și-aud distinct în rîsul meu mînzesc
rîsul tatălui meu ca pliscul ciorii.

TRAMVAIUL

Se va găsi și pentru mine un tramvai
dar cîți din voi vor fi dispuși să moară
pentru cuvîntul alungat din rai
pe buze pămîntii a cîta oară?

Și dacă plîng e ceață pe oraș
mașini de scris imită corul antic
se ard în piețe genii de talaș
se-aruncă-un os poetului romantic.

Funcționari urcați în arbori triști
lentilele de mult privesc în lipsă
ca să vezi iarba trebuie să riști
ca să visezi plătești o taxă fixă.

Se va găsi și pentru mine un tramvai
din sînge vă veți face voi armură
din piele bici pentru frumoșii cai
însă nimic din blestemata gură.

GRÎU PĂZIT DE MACI

Poetul dacă doarme netulburat în flori
Treziți-l voi prieteni că vin secerători
cu palmele-înroșite ascunse printre maci
dacă eu tac tu mâine n-ai nici un drept să taci.

De mii de ani pământul precum un ceas e-ntors
aceeași cai mănîncă mereu același orz
unde mormîntul ține în brațe alt mormînt
ning oase de luceafăr pe-o gură de pământ
și dragostea se duce mai sus de noi mai sus
iubind chiar răsăritul ce ne-a promis apus
cum ne-am întins în zare cu trupul ca un pod
și-am îmblînzit zăpada venind din polul nord
și fiarele vărsate din prea străine cuști
(tîrziu în loc de gloanțe ardeau cuvînte-n cuști)
le-om arăta o țară cu grîu păzit de maci
cînd eu nu tac tu mâine n-ai nici un drept să taci.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Cel care avea să primească *Premiul Herder* în anul 1999 s-a născut la 11 noiembrie 1950 în Slobozia, județul Ialomița, fiu al lui Ștefan și al Aureliei.

A absolvit Facultatea de Ziaristică, 1984.

Debutul a avut loc în revista "Lucefărul" (redactor-șef: Ștefan Bănulescu), 1967, cu poezie, publicînd prima carte *Invocație nimănu*, Editura Cartea Românească, 1971.

După ce a fost portar la Asociația Scriitorilor din București (1972-1976), devine redactor la "Lucefărul" (1976-1982) și "România literară" (1982-1989), de unde este dat afară (martie 1982) în urma publicării unui interviu împotriva dictaturii comuniste în ziarul "Liberation" (Franța), și este arestat la domiciliu (pînă în 22 decembrie 1989).

După Revoluție, se înscrie pentru moment în avalanșa evenimentelor, dar, treptat, se retrage, devenind un supralucid judecător al istoriei inedite, prin apariții la televiziune, în presă. Ales Președinte al Uniunii Scriitorilor (1990), fondează, mai apoi, "Academia Catavencu" și revista cu același nume, de severă satiră politică.

Alte volume: *Ēlegii de cînd eram mai tînăr*, Editura Cartea Românească, București, 1973; *Proprietarul de poduri*, Editura Cartea Românească, 1976; *La dispoziția dumneavoastră*, Editura Cartea Românească, 1979; *Teroarea bunului simț*, Editura Cartea Românească, 1980, cu o postfață de Lucian Raicu, colecția Hyperion; *Rimbaud negustorul*, Editura Cartea Românească, 1985; *Moartea citește ziarul*, interzis în țară, e tipărit în Olanda, prin grija lui Sorin Alexandrescu, în vara anului 1989; Cartea Românească editează volumul cu același titlu în 1990; *O beție cu Marx*, Editura Seara, 1996, "Colecția 33"; *Pamflete vesele și triste*, Editura Seara, 1996, cu o postfață semnată de "un grup de patrioți din Slobozia"; *Fluierături în biserică*, Editura Seara, 1999, o antologie completă de autor; *Unter der billing gemieteten Sonne*, Gedichte, Einbaudgestalteng von Edmmud Hofer, Bukarest, Kriterion, 1980; *A votre disposition*, Univers, 1982, traduit en francais par Marc Rombout et Constantin Crișan.

Premii literare: Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor, 1971 (*Invocație nimănu*); Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor, 1976 (*Proprietarul de poduri*); Premiul "Mihai Eminescu" al Academiei RSR, 1976 (*Proprietarul de poduri*); Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor, 1981 (*Democrația naturii*); Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor, 1985 (*Rimbaud negustorul*); Premiul Herder, 1999, Viena, Austria.

Ștefan DRĂGHICI

NO COMMENT

îndeosebi atunci cînd fiecare cu fiecare/ 'mpreună pentru un el tendința
mai mult decît nuda realitate

ficțiunea metoda/ voința de a denunța explicația pragului pe care
consecutiv înțelegerii conexiunea
presărată-i
cenușa un alt impuls/ numele dat de oameni
lucrurilor nume date de oameni oamenilor cifre statistice iată-ne bine
așezați la primul nivel o numire neașteptată acțiuni și evaluări
indemnizații de naștere no comment/ un monstru care murdărește
cu nerușinare falsifică bruschează replici dure pornind de-aici sau de-
acolo
să cercetăm/ să vedem ce rezultă pe de altă parte să recunoaștem efemerul
ceea ce se consumă instantanee cîntul revistele convențiile veșnic
stabilite-ntre autori date preliminare distincția care se impune
inevitabil căci în aceste locuri în aceste sisteme pentru cîteva clipe
în prezența oamenilor puncte de vedere abstracțiuni și distincții

după-aceea opinii colective variațiuni bucăți amețindu-ne cu frecvența
repetării/ reluării

în cumpănă pe singura cale conturată/ pe care-ai fost îndrumat mă ajut
pe mine însumi pe străduțele de la margine prin cartierele populate
peregrin care are planuri deliberează se dăruiește vederii/ trăirii
și din cînd în cînd despre oxigen/ o gură de aer devoratorii cei pe care-i
căzut vâlul longevității favorabile
deja am circulat mult/ pe fragmente am încercat să-nțeleg printre primejdii
ca printre-ai mei dincolo de îndoială ca-ntotdeauna
universul perspectivelor domesticit imposibilul erori
ca o influență a trecutului și de fapt un prezent erodat/ un prezent
păcăleală viitoru-i trecutul în sistemul nostru
solar dumnezeul nostru eșecul nostru răsunător originarul
asistă neputincios ca o mobilă cu sertare ca o sarcină toxică ca și cum
cineva m-a muștrat ce surpriză/ omul poza față spate și
dintr-o parte/ lateral omul ale cărui fapte
complica și mai tare faptele/ simplifica omul
cel măcar presupus

nesincerități care-și vor depăși timpul/ indici utili și mai ales femei și
copii isprăvile-n care vor fi implicați
ignoranța e chiar pasul făcut/ experiment împotriva rezultatelor
și rîvnesc la bunul altuia deși n-o spun/ oricît de periculos ar fi pentru mine
deosebiri/ cădere sau prăbușire simptomele antrenate pe rînd
toleranță sau bunătate nici fuziune nici disoluție poate doar

zborul imaginilor ce liber ești să le-nșiri/ urmărești
 poate înfățișarea pe care soarta/ destinul ți-o dă integrarea în zodie
 în vreun serviciu viciu/ viu
 cum încă de la naștere emoții trebuințe memoria/ bucurii și tristeți și
 când îți dai seama nici nu-ți dai seama

recompensa în centrul ideii de recompensă/ descoperiri utilități organizare
 iată mărturii și metode atitudini și pledoarii/ tulburător pasionant rod
 al activităților după care s-a-nchis labirintul birourile
 și ocupanții lor în jur chipurile cioplite găurile din podea sofismele
 grijuliu/ inițiat în tainele de tot felul în forme tot mai subtile îmi
 pierd suflul ca un muritor oarecare

cîntărețul cel orb legiuitorul tălmaciul
 cel care doar pe dinafară există cel de pe căi ocolite apărut cel cu
 urechea la pîndă alții netrecuți în revistă dar neuitați
 violatorii perversii schizofrenicii imitatorul și obiectul studiului său
 dar ce să spun că mă pot repeta/ cred că deja am făcut-o
 uzajul obișnuit nimic altceva/ decît ceea ce de la sine
 există foarfecele fierul de călcat stîngăciile bunătatea-nsoțește scenariul
 de altfel înfățișările se succed

ceea ce-i de repetat se repetă
 diferențierile neîndoios se vor face

istoria părților înconjurătoare
 tulburătoare și care se pot corecta

și n-a fost numai așa
 adaug marile insurecții demersurile minore studiile și cercetările
 părerea mea despre ce se-ntîmplă întîmplări pe care nici măcar nu le știu
 pantofii dintre care unul se pierde ghișeele pe care le-am frecventat
 frustrat chinuit de dezgust mînat de dorințe vinovate/ bolnave
 prin mărturisirile mele abrupta intrare în însăși natura mărturisirii
 eu mărturisitorul curățat de singele care căzuse asupra-mi
 semnul binelui într-un suflet alergînd acolo unde-i nevoie de bine/ eu
 victima unor ironii mușcatoare episod în mare/ întreaga aventură eu
 care pot să întreb

care pot să definesc/ eu asemănătorul cu tot cu nimic
 ne asemeni formă și sens/ primejdioasa glorie eu
 deviația spre eu

care-atribuie asemănare neegalată solitar tocmai pentru a putea înțelege
 imaginația mea emancipată datorită ție contribuabilul de serviciu tu și

succesul meu de casă donatorul meu de cuvinte
 pentru tine efortul meu și ocazia îți redau ghicitorile îți asigur
 sincerități detestabile/ vulgare poziții tranșante
 din ignoranță n-o să părăsești astă lume ignorat poate că te-ai salva
 eul profund desfigurat și fug spre cealaltă portieră de parc-aș fi
 argatul din curte/ m-aș găsi în locul deschis

cuget/ infinitul e mare vorba multă aduce comentarii de-o seamă
 și am intrat în corabie cînd despre potop mai nimic și toți din jur erau răi
 și stricați și singur am știut ce s-adun/ ce-mi va fi de folos
 de crezut nimeni nu mă credea sărbătorile nu mai erau ținute și mîncau
 la-ntîmplare întinări și abateri și alte asemenea

și asistam neputincios la schimbarea ființei și vedeam cum alungarea
 din rai cu-ndreptățire fusese făcută și nu mai știu despre ei/ ea
 că am poposit sus pe munte și trecuseră zile și nopți furtuni și dezastre
 și-mi fu dată lumea cea nouă/ o nouă viață

abia ajuns a-nceput carantina izolat trebuia să reconstitui ce pierise
 să fac haine și hrană un acoperiș însănătoșit
 vesel tare mă voi ocupa de povești și desene de instrumente muzicale și dans

mori de vînt construiesc căci știu arta demonii îi închid în sertar
ce înțeleg ce explic

convingeri

interpretări/ roluri scrise anume   texte care așteaptă

ca urmare toate au legătură cu toate   fiecare cu fiecare
pe fundal sînt tablouri

la ce/ cine credeți că mă gîndesc
frivoli dar nu mă interesează virtuoși dar pe ei îi interesează îmi asum
riscuri/ tensiuni uite am deja barba albă

nu

da

nu da

frica mă covîrșește aici condiția mea din perspectiva vieții cotidiene
epica liricii pe care-o supun orgoliului lumii   dificil
ascult prostit limbile pămîntului/ limbile în care textele mele răsună
interiorul celor în interiorul căroră răsună

limbile singurățiilor vorbitoare
forme și proporții în mai mare măsură folosul pe care-l are gigantul/
persoana   în paranteză momentul făptura
subiectul senzație   urzeli sonore căci într-adevăr e ciudată
nedefinita suprafață în discuție pîn'aici
un fel de fericire disperată și ea/ o folosesc că mi-e la-ndemîna
datorită structurii

aceleași subiecte altfel tratate/ frecvența repetării
în prealabil/ nu despre asta nu discutăm   nu cunoaștem
unii/ alții vor obiecta
asupra unor elemente mă mai aplec/ pot îndura pot aștepta mă pot păzi de
poruncile mele
respingerea propunerilor ca o povară/ act de gîndire
pînă la urmă reperate
legături cu magia
rădăcinile suferinței și de-aici și de-acolo/ dintr-o rădăcină
un manuscris

SUBVERSIVITATEA TEXTULUI/ ÎNTÎMPLĂTOAREA LECTURĂ

Ștefan Drăghici, născut în anul 1953, este un nume relativ nou în poezia românească contemporană. Apariția este întârziată/amînată (poetul aparține generației anilor '80), dar debutul lui poetic în ultimii cîțiva ani (din 1995 încoace) este foarte convingător și neîndoielnic. Alături de volumul deosebit de emoționant *Apocalipsă minoră* (tragi-comedie în două acte), care a apărut ca a 32-a carte în eminenta colecție *Dramaturgie românească contemporană*, a publicat încă două cărți de poezie: *Un rebel mai puțin* (1997) în renumita colecție de poezie a editurii "Eminescu" și *Dig și speranță* (1999), pe lîngă o mulțime de texte poetice, dramatice, eseistice și altele, răspîndite prin ziare și reviste.

Nu este vorba despre destinul autorilor care trăiesc și creează în afara capitalei și marilor centre (privilegiate în sens cultural) și care cel mai adesea

(aproape obligatoriu), scapă atenției criticii literare și celei a cititorilor. Este vorba, desigur, de o comoditate cronică, de superficialitatea și neseriozitatea recepției critice a produsului literar actual.

Cu excepția criticului generației, Dan-Silviu Boerescu, una dintre cele mai tenace și mai autoritare pene critice a publicației de autor, după 1989, Drăghici aproape a scăpat citirii adecvate și atenției. La mijloc este, desigur, și faptul că scriind din afara (și fără) generației, autorul poate trece lesne și necitit, iar necitirea, se știe, atrage după sine... și tăcerea.

De asemenea, însăși natura textului poetic al lui Drăghici este ceva ce-l distinge în mod absolut prin mulțimea de glasuri asurzitoare ale corului. Chiar și când este apropiat postmoderniștilor și textualiștilor (termeni asupra cărora insistă în tălmăcirea momentului literar contemporan – Marin Mincu, unul dintre cei mai interesanți și mai influenți tălmăcitori ai produsului poetic contemporan), chiar și când poetul Drăghici este un exemplu rasat și foarte impresionant al unei asemenea practici poetice – schimbările sînt mici (schimbarea este mică).

Întîlnirea întîmplătoare cu autorul și poezia sa m-a surprins plăcut și m-a obligat la o citire mai responsabilă (a se citi cu mai multă rigurozitate).

Subversivitatea textului și a gândirii poetice, rafalele retorice întinse, mobilitatea și rapiditatea frazei, întreruperea în vorbire, fragmentarea declarației/prescurtarea frazei fără sfîngenirea și limitarea viziunii, siguranța în dozarea efectelor ironice, incursiunile discrete și "grosolane" în materiale de diverse genuri (de actualitate, mitologie, biblice, păreri savante, filozofie, jurnalistică și altele) și mixarea acestora, descompunerea, anihilarea, aranjarea și toate acestea alături de o strategie poetică chibzuită mai presus de orice, și dacă vreți – textuală – și viziunea complet rotunjită a "necunoscutului" Drăghici (asupra cititorului), versat și binesuștinîndu-se chiar și în traducere, îl fac recunoscut, acceptat, convingător.

Miliurko VUKADINOVIČ

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Născut la 14 noiembrie 1953 în Găiești – Dîmbovița. Mama: Eugenia, n. 1924 – Herța, fostul județ Dorohoi, funcționară – Protoieria Găiești, m. 1996. Tata: Ion, n. 1916 – Găiești, Dâmbovița, funcționar – Primăria Găiești, m. 1969.

Absolvent al liceului "Vladimir Streinu" Găiești și al Facultății de Istorie-Filosofie a Universității București.

Activitate literară în cercuri, cenacluri, grupări: Cenaclul "I.C. Vissarion", Găiești; Cenaclul "Universitas" – sporadic; Cenaclul "Albatros", Călărași; Grupul Cultural "Sud".

A debutat publicistic în revista "Ramuri" – 1987, poezie. Debut editorial cu volumul **Un rebel mai puțin**, 10 poeme, Ed. Eminescu, București, 1997.

Colaborări la "Luceafărul", "Contrapunct", "Sud", "Calende", "Ateneu", "Tomis", "Convorbiri literare", "Cronica", "Art Panorama".

Volume publicate: **Un rebel mai puțin**, poezie, Editura Eminescu, București, 1997; **O apocalipsă minoră**, Editura Expansion-Armonia, Colecția "Dramaturgie originală românească", București, 1997; **Un sfert de veac de poezie**, antologie, Editura Fundația Luceafărul, București, 1998; **Dig și speranță**, poezie, Editura Crater, București, 1999.

Premii literare obținute: Premiul pentru debut al Festivalului internațional de poezie de la Sighetul-Marmației – 1997; Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor, Filiala Dobrogea și al Revistei "Tomis" – 1997, pentru volumul **Un rebel mai puțin**.

Traduceri în străinătate: Volumul antologic: **Cartea unui rebel de ocazie**, traducere în limba sîrbă de Miliurko Vukadinovič, Editura "Sfîntul Sava", "Europoint", Belgrad, 1999.

Autorul este consilier-șef la Inspectoratul pentru cultură al județului Călărași; Consilier editorial al Editurii "Star tipp"; Președinte al Fundației pentru dialog cultural-civic "Sud"; Membru fondator ASPRO; Membru U.S., Asociația din București.

Ovidiu DUNĂREANU

PĂCUIUL LUI SOARE

După monotonia și austeritatea stepei și a dealurilor de pînă la Mănăstirea Dervent, dezvățul de ape și vegetație de baltă, care-mi răsare dintr-o dată în față, pare neverosimil. Plictisit de lungimea de la Constanța pînă aici, cînd te aștepți mai puțin la un revirement, peisajul se deschide cu o generozitate de neînchipuit, capătă adîncimi și contururi de filigran. Printre turlile argintii ale bisericii, pe dreapta, deslușesc Dunărea ca un fulger de sineală. De partea cealaltă soarele reverberează în uriașe vetre de aur viu peste luciul fără contur al lacului Bugeac. Nu trebuie să mire pe nimeni, așa a binecuvîntat Dumnezeu acest colț de sud-vest al Dobrogei, ca împărăția verii să se dezlănțuie cu orgii de nuanțe de albastru, portocaliu, verde și galben, cu un desfrîu de armonii, profunzimi și rezonanțe. Caleidoscopul culorilor devorează imaginile, modificîndu-le frenetic de la o clipă la alta. Și cum cobor așa încîntat și surprins în Valea Ciulinooasei, privirile nu-mi mai conțin să se înfrupte lacome din aceste fragmente de viață. Lîngă piciorul podului de peste privalul ce leagă lacul Bugeac de Dunăre mă abat din șosea pe un drumeag pietruit. El mă scoate în mai puțin de un sfert de ceas pe malul stîncos al fluviului la complexul arheologic din Vadul Dervent.

Urc pieptiș pe cea mai semeată culme din această parte a podișului, pe lîngă minusculele locuințe ale arheologilor. Spoite cu var, clădite din chirpici și lemn direct în coasta protectoare a dealului, avînd o singură cameră, rareori două – refugii ideale pe timpul caniculei, ploii, nopții și furtunii –, împrejmuite de pîlcuri de sălcii tinere și grădinițe cu petunii, margarete și călțunași, așa albe, adunate în singurătatea malului asemenea unui cuib uitat de lume, oglindindu-și simplitatea în limpezimile repezi ale anafoarelor, ele par mai degrabă un colț rupt dintr-un expresiv tablou naiv al cărui farmec îți taie respirația.

Ajuns în vîrfurile mușuroiului uriaș, ceea ce mi-e dat să văd depășește cu mult orice imaginație. Sub mine pulsează respirația domoală a fluviului care mă ia pe nesimțite în puterea ei, desfășurînd în ființa mea impresia unei deplinătăți ce n-am mai avut-o niciodată pînă atunci; începînd din marginea de dincolo a apei, se desface ca în palmă păcura verde a Bălții lalomiței; înspre apus, cît pot cuprinde ochii, năpădesc cele două brațe impunătoare; Dunărea Mare și Dunărea Veche; după aproape douăzeci de kilometri de cînd se despart unul de celălalt, mai sus de Gura Borcei, în drept Chiciu-Regie-Silistra, își adună la Dervent, din nou, apele în aceeași matcă; mai departe, peste vîrfurile pădurilor de plopi de Canada, dantelînd zările spre sud, se rotunjesc încărcate de case, de vii și livezi de cireși, piersici, migdali și caiși, platourile inconfundabile ale Ostrovului.

Pe sute de hectare, între brațele sale, Dunărea a desăvîrșit în viitura ei un adevărat labirint de insule și ostroave, despărțite între ele printr-o țesătură de albi înguste. Ostroave și insule acoperite de ierburi înmiresmate și păduri impetuoase, de nisipuri migratoare, fierbinți, cutreierate de herghelii de cai sălbatici, de cirezi de vite și turme de oi; tărîm al căpriorilor singuratici, al cîrdurilor de cocori și mistreților albi refugiați în legende. Ostroave, insule și brațe purtînd nume de lotri: Jianu, Iordan Călin, Preoteasa, Strîmbu; nume de țări iluzorii: Tîlchia, Opa, Pastramagia, Lata, Lunga, Păcuiul lui Soare; nume de

constelații nemaiauzite: Aurora, Fermecatu, Florida, Puiul, Trei Ulmi, Sffrșituri. Ostroave și insule adăpostind jepși și bulboane adânci, pline cu pești, grinduri bătrâne care nu sînt inundate niciodată, sălașuri sigure pentru viețile bălții, locuri de pescuit și vînătoare cum doar în Deltă mai pot fi întîlnite.

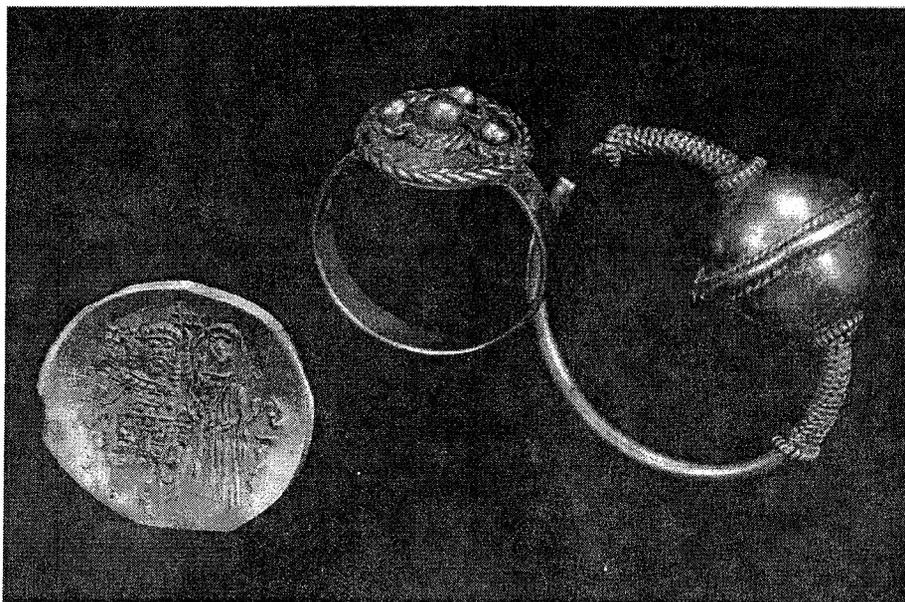
Lureșul privirii îmi este captivat de plajele înguste, ca niște folii aurii, din lungul Dunării, peste care se surpă acum în miezul zilei atîta amar de soare, mi se agață de pereții veșnic roși la rădăcină de umezeală ai malului prăpăstios al Dobrogei. Cu fiecare anotimp, porțiuni mari din ei se prăbușesc, iar apa fărîmițează bolovanii, spală nămolul și readuce în lumină, la tot pasul, resturi aparținînd unor străvechi morminte geto-dacice sau obiecte din ceramică, sticlă, marmoră, aramă, os și bronz, ale unor locuințe prospere din epoca romană.

Îmi mut ochii spre mijlocul fluviului, pe cea mai întinsă dintre insule – Tîlchia, și răzlesc prin scama subțire a golișurilor pădurii de ulmi și sălcii în capătul de nord-est al ei. Stîncos în afund, șlefuit de gresia aspră a curentului celor două brațe și înfipt ca un pinten în despicătura lor, acest grind enigmatic, acoperit de mîluri negre, mînsoase și nisipuri fine, nu este altul decît *Păciul lui Soare*. Acolo, pe muchia lui dinspre Dunărea Mare, descopăr ruinele enormelor ziduri ale "Cetății".

Săpăturile și cercetările începute cu patru decenii în urmă – și continuate pînă astăzi cu un devotament și o pasiune cum rar ți-e dat să vezi, de către un fiu al acestor locuri, arheologul Petre Diaconu, autorul monumentalei monografii **Păciul lui Soare**, apărută sub auspiciile Academiei Române – au dat la iveală vestigiile unei puternice baze navale bizantine din a doua jumătate a secolului al X-lea, și pe cele ale unei așezări civile înfloritoare din secolul al XI-lea. Bogăția mărturiilor descoperite l-a determinat pe reputatul istoric să avanseze cu îndrăzneală chiar ipoteza localizării aici a controversatului oraș Vicinia, aflat în mare strălucire în secolele XIII-XIV. După părerea sa, faimosul centru bizantin al bisericii ortodoxe – cu "mulți locuitori și un ținut fertil, cu venituri însemnate din comerțul său", unde genevezii descărcau stofe de lux, postav lombard și franțuzesc, mătăsuri și mirodenii din Orient, saci de in de Caffa, lemn cu esență rară – și care a dat mitropoliți Țării Românești, a "ființat într-o insulă dunăreană. Singura, de pe cursul inferior al Dunării de Jos în pămîntul căreia s-au găsit urme de viețuire ce se potrivesc în timp, este Păciul lui Soare". Această convingere, greu de zdruncinat, l-a fost întărită lui Petre Diaconu și de publicarea, în anul 1978, de către italianul Motzo, la Cagliari, a celui mai vechi portulanum referitor la Marea Neagră – din 1296 –, în care se precizează că de la Sulina la Vicinia sînt 200 de mile italiene, a căror valoare în kilometri exprimă, cu aproximație, distanța dintre Sulina și Păciul lui Soare.

Ceea ce nu s-a știut despre "Cetatea" de la Păciul lui Soare este că, în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, ea a făcut parte dintr-o formațiune statală necunoscută pînă în prezent. Aceasta strîngea între hotare întreg colțul de sud-vest al Dobrogei cu așezările de pe malul Dunării și cele din jurul lacului Bugeac și își avea "instituțiile și monedele proprii". Cel mai mare număr dintre monedele bătute a fost descoperit la Păciul lui Soare. Aversul lor înfățișează un vultur bicefal, semn heraldic binecunoscut, în epocă, în Țara Românească. Orașul Dristra, numit de multe ori în cronicile și actele oficiale ale timpului și Tristria, care este în realitate unul și același cu vechiul Durostorum din perioada romană, era capitala acestui teritoriu. Locuit în cea mai mare parte de români, legăturile lui cu Țara Românească erau firești, dintre cele mai trainice, fapt atestat și prin documentele emise de Mircea cel Bătrîn, care se intitula, printre altele, și "Tristri Dominus", mențiune ce dovedește că mica formațiune statală făcea parte din posesiunile înțeleptului și viteazului voievod.

De cîte ori ajung în acest colț de lume, de unde-mi trag stirpea, încerc, pe lîngă un sentiment de bucurie totală, în aceeași măsură și unul de neliniște, fiindcă simt că nu-mi va fi de ajuns o viață întregă pentru a-i pătrunde pe îndelete rosturile, pentru a mă satura pe deplin de măreția desăvîrșită a privesții

Monedă bizantină de aur, nomismă Ioan al II-lea Ducas Vatatzes (1223-1255). Inel de aur cu șaton cu cinci bumbi sferici. Cerceul din aur bizantin, Vicina-Păcuiul lui Soare. Muzeul Dunării de Jos, Călărași.

lui. Și tot de atâtea ori prospețimea avalanșelor de lumină, sub amenințarea cărora își petrece existența, vastitatea pădurilor, cerului și apelor lui îmi iau definitiv în robie sufletul, redeșteptînd în mine parcă o mare orchestră. Prin ochii minții, jefuiți de himerele și transparența unei asemenea nemărginiri, mi se deșiră atunci depărtatele chipuri și povești ale copilăriei:

“Plugarii din neamul maică-mi: sensibili, meditativi, temători, statornici, ancesrali; țărani din neamul lui taică-miu: pătimași, iuți, mînioși, tragici, lăudăroși, săraci, mai puțin umblați pe la școli, iscusiți, ironici. Vigoarea și a unora și a altora uimește. Bărbații sînt demni, luptători, rezistă pînă la capăt în orice confruntare, chiar dacă rămîn singuri. Femeile lor, tot atît de “oțelite”, știu la fel de bine să-și iubească – se zice despre ele că atunci cînd fac dragoste sînt ca o stepă în flăcări –, dar să și mînuiască securea și fierăstrăul, să tragă la vîsle, să cosească și să secere, să pescuiască și să vîneze; la Gura Canliei o ceată de mocani voinici, trecuți fără veste, pe-o noapte de catran, înot, de dincolo, din Balta Țării, se taie cu turcii pentru nevestele și fetele lor furate. Șuvoiul înspumat al sîngelui spală gleznele cailor, iar locului așa-i rămîne numele – Canlî – însîngerat, Dere-vale; treizeci de bărbați în straie muierești, zgrăviți cu tăciunele pe obraji – lumea le spune cuci – joacă halucinant, singuri, în tăcere, prin aburul din marginea incendiată de maci, a lanurilor crude de grîu; pe ceair, un cioban mut, din Galița, își reazemă capul de o piatră crescută din pămînt, și adoarme. Cînd se trezește, începe să vorbească. Vestea cade ca trăsnetul peste sat și de la mic, la mare, dau buzna în jurul lui să vadă cu toții minunea dumnezeiască. Credincioșii cuprind piatra tămăduitoare, întîi într-o cămăruță de rugăciuni, apoi în jurul ei se ridică un schit, pentru ca mai tîrziu să se înalțe Mănăstirea Dervent; alaiuri de nuntă zboară prin valea Licinei, peste Dunărea înghețată, după mirese, spre lalomița, și nu se mai întorc de-acolo din negură niciodată; moruni negri-albăstriei, de cîteva sute de ocale, asemenea unor butuci prelungi, scînteietori și însuflețiți, se zvîrcolesc, spulberînd năprasnic sloiurile sfîrșitului de iarnă, prin cotloanele inundate ale Cetății, încurcați în

setcile de mătase ale regilor Dunării, cum sînt cunoscuți pescarii și barcagii români-turtucăieni din neamurile lui Vane, Gavgagiu și Caragea; după Paști, oameni mititei cît o palmă, din lut, în sicrie de papură, cu lumînări aprinse în colțuri, rătăcesc noaptea pe apă în voia curentului; Anghelina lui Topuzu, goală, vara dinspre ziuă, prin porumburile fragede, înfășurată cu un șarpe peste coapse, se scaldă în pulbere de stele căzătoare. Costică Cimpoca – sergentul venit pe jos din prizonierat tocmai din Olanda – se ține morțiș după ea și cîntă straniu dintr-un fluier s-alunge șarpele și să iubească femeia; Picarici și Rică țiganul, cu prăjinile de calcie ale undițelor la spinare, mînjiți din creștet pînă-n tălpi de soarele lui cuptor și tulburați de o misterioasă făgăduială, cutreieră bălțile și spun, celor înfilniți în cale, că mreana verzuie cu cercei de aur – Dina Sindina –, crescută de colonelul de aviație Damian în japa de la moșia sa și răpită de zăporul din primăvară, li s-a arătat în anafor, la Cetate, și numai lor le-a destăinuit cînd și cum se va lăsa prinsă – pe lună plină, în noaptea cuvioasei Macrina, cu nuia de sînger și strună de păr din coadă de mînz aluniu, neînțarcat, cu ac din iadeș de egretă, iar ca momeală numai greieri albi, tăvăliți prin polen de flori de sulfină și rouă ne-ncepută – altminteri nici pomeneală să pună mîna pe ea și pe recompensa colonelului: doi ponei roibi de Abisinia; la reniile din coada puiului de insulă Aurora iese, în amiaza mare, din afund, vaporul pămîntit, cu zbateri, și umblă în sus și în jos printre ostroave și țiuie de țiu se face părul măciucă și nu-l zărește nimeni; enigmaticul student Uctep Uidivo, făuritorul de visuri, în vacanță, vîrît pînă la piept în apă, la mijlocul albiei scăzute, în dreptul gurii brațului Iordan Călin, dis-de-dimineată, scoate nisip cu lopata în barcă și-l vinde, mai pe nimic, la cine se nimerește, în sat. Odată treaba isprăvită, coboară pe mal la Zăton, se despoaie, se unge cît îi de lung cu nămol și se rostogolește prin pudra fierbinte a dunelor, se ridică apoi în capul oaselor și, învăluit într-un potop de văpaie, pierе în încîlceala rugilor după tălănița de Dia, nepoata paznicului de la geamanduri, Ieronim, nemaifiindu-și sieși stăpîn, închipuindu-se de aur. Dia bate și ea pădurile, ca o apucată, de una singură, să găsească iarba fiarelor. Iarba e auroasă sau argintie ori roșie la culoare. Cîteodată chiar neagră. Noaptea – ca para focului, iar la lumina soarelui – verde, de-o poți confunda ușor cu celelalte. Cine o vede se face năzdrăvan, pricepe limba tuturor dobitoacelor, păsărilor și florilor. Cine o culege și și-o pune în scăldătoare, rămîne tînăr și nu cunoaște moarte; și cîte altele pe care nu știi dacă e locul și timpul acum să le destăinui”.

Prădat de fantezmele copilăriei, aici, la marginea de prăpăstie albastră, de la Dunăre, a podișului, unde oamenii le-au plăcut, de cînd se știe, întîmplările tainice, nemărturisita mea, pînă acum, bănuială că Dobrogea își are porțile ei secrete prin care lesne se poate trece “dincolo” în intimitatea fosforescentă a galaxiei, devine certitudine. Una dintre ele, desigur cea mai pe potrivă sufletului meu, este Păcuil lui Soare. La el mă reîntorc cu fiecare anotimp, biruit tot mai pustitor de chemarea unei iubiri fără seamăn. Pridvor al veșniciei, cu el începe picătura mea de cer. Sub viforul de lumină al acestui cer binecuvîntat, descălecătorii mei – țărani și mocani ardeleni din neamurile lui Banu, Soare și Găliceanu – au îngenunchiat făcîndu-și larg cruce. Aceeași fascinație mă ține de-o viață și pe mine într-o captivitate statornică. De peticul acesta de azur fără egal, misterios și subtil, a cărui frumusețe te soarbe, sînt legate de-acum, cu tot ce au esențial, făptura, viața mea. Și nici nu mai știi dacă, în afara orizonturilor lui diafane, ele ar mai putea avea vreun sens. Între vastele-i oglinzi, o stare intensă de minunare îmi devoră neliniștile și-mi potolește nevoia de puritate și profunzime, nevoia de autodefinire. Ispita năvalnică și aspră de a-i trăi cu feroare splendorile văzute și nevăzute, își află în mine, aici la Păcuil lui Soare, suprema împlinire. Și poate niciodată ca în acele clipe nu mă simt atît de fericit, nu sînt atît de aproape de simburile inefabil al lucrurilor.

Marin LUPȘANU

PROVINCIE

Monumentalitatea salcîmilor seara
cînd se rostuiesc toate în jur
și lumina-i difuză – ceva între viață și moarte –
aerul pur de pădure împușcată în tîmplă
cîntecul greierilor în secolul XX
și munca nevestelor pînă tîrziu în bucătăriile mici
îți dau măreția și nostalgia acestor locuri
din mijlocul Bărăganului
unde oamenii se aseamănă între ei
după pofta cu care mănîncă pîinea și roșiile
și se deosebesc după felul discret în care
pleacă din viață –
ciudat asemeni stelelor dimineața.

CÎMPIE

Te-am iubit cîmpie cu naivitatea cu care
copilul își strecoară fruntea sub rochia mamei
te-am iubit cîmpie cu movile asemănătoare
sînilor cruzi de adolescentă
te-am iubit cu dușmănia cu care
gemenii îndrăgesc una și aceeași fată
pe sub ascuns te-am iubit rîvnindu-ți frumusețea
utopică precum soarele pentru condamnatul la ocnă
te-am iubit cînd alții te-au vîndut
cînd doar vrăbiile și ciorile benchetuiau
pe spinarea ta imensă de bivol bătrîn
te-am iubit blestemîndu-te, te-am urît
cînd scăpăra sapa-n pămîntul arid
și-mi ardeau tălpile mai tare ca sudălmile tatei
cînd soarele era o albină enormă – încît mi se părea
că orașenii te petrec dincolo de orizont
că mîinile lor lunecă pe obrazul tău
niciodată fardat niciodată altfel
decît ori roșu de bucurie sinceră ori alb ca varul
cînd vestea accidentării bărbatului sănătos tun
străpunge pieptul femeii rămasă acasă
te-am iubit cîmpie cu Luna prinsă-n păr
cu picioare frumoase
peste care n-ai tras ciorapi fosforescenți de mătase
cîmpie cu privirea rușinoasă a fetei de țară
care naște din flori ascunzîndu-și fața plînsă
în palmele crăpate de femeie umilă ce deretică
la casele mari

te-am iubit cu patimă ca pe-o văduvă de război
 căreia camarazii celui neîntors și uitat de lume
 îi dau tîrcoale cu îndîrjire pînă și-n somn
 te-am iubit cîmpie ieșind de sub ploile mari
 curată precum țărâncile-n noaptea-nvierii
 te-am iubit simplu ca pe-o bătrînă
 care s-a făcut stană de piatră la mormîntul fiului ei.

ORAȘ DE CÎMPIE

Ce simți tu orașule
 cînd îți spulberă vîntul praf în ochi
 ridicîndu-ți afișele în văzduh
 ca pe zmeiele unei copilării
 și de ce îți pui salba de rufe multicolore
 în fiecare sîmbătă la gît
 dacă teii se uită-ndelung după liceene
 dacă pruncii tot mai merg la grădiniță
 fără sărutul matern de la semafor
 și Luna e o pisică alunecînd pe acoperișe
 noaptea cînd femeile tinere se zbat
 în brațele bărbaților lor
 ca firul de iarbă sub autostradă
 și șoselele ies din tine spre mari depărări
 ca panglicile din jobenul circarului?
 Ce simți tu bătrîne
 dimineața cînd laptele zgrunțuros
 e un imn renașcentist
 și toate robinetele susură același cîntec,
 la prînz cînd taxiurile picotesc
 frunte lingă frunte
 numai autobuzele pendulează domol
 între centru și periferiile cu manufacturi
 dar mai ales seara, orașule,
 cînd țaranii învață jocul de șah
 în aerul fierbinte din fața blocurilor
 în vreme ce soarele
 la marginea cîmpului
 își scoate ghimpul din palme?

ZI DE TÎRG

Dimineața rece precum vîna apei în mîna fintînarului,
 dealul tîrgului cu bolovani la roți,
 femei osoase frîngînd limbile focului în mîini
 și aprinzînd obraji la nepoți.
 Pe spinările sacilor tolăniți țaranii
 cum timpul prin miezul anilor.

Cocoși cu capetele scurse
 goi de cîntece precum scorbura de inele
 în această dimineață rece de toamnă

cînd se scutură chiciura de pe stele.
 Basmele 'nflorate, icoane cu îngeri avari,
 mărunțișuri de tîrg. Dar mai presus de toate: Fructele
 ah, fructele ispititoare ca niște fete mari.

Pe muchia dealului bărbații țin bivolii de nări,
 sparg semințele-n dinți cîntărindu-le miezul,
 pielea berbecilor cu numărul copiilor o măsoară;
 fluturînd fiecare mirosuri specifice
 de var, de rășină sau grîu și secară.
 Cu privirile rup unul din marfa celuilalt
 ca și cum un pumn roșu de grîu
 n-ar cîntări cît un pumn negru de bazalt.

După obiceiul pămîntului fac aldămașul:
 în jurul căruțelor ca niște garduri strașnice – țaranii –
 cu clăile căciulilor pe frunți
 descurcînd amintiri împlîntate-n părinți
 duioase și lungi cum sînt mesele la nunți.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

- Data nașterii: 1 mai 1952.
 Locul nașterii: loc. Lupșanu, jud. Călărași.
 Numele părinților: Anton, Dumitra.
 Școlile absolvite: Liceul teoretic "Al. Odobescu" Lehliu-Gară, jud. Călărași.
 Locul de muncă, funcția: Școala cu clasele I-IV Lehliu-Gară, jud. Călărași –
 secretar.
- Data debutului:
 – În presă: "Luceafărul", 1995;
 – În volum: **Basoreliefuri**, Editura Cartea Românească, București, 1981.
 Membru al Uniunii Scriitorilor din 1990.
 Membru al Asociației: București, 1990.
- Premii literare obținute:
 – 1977 – Premiul Revistei "Luceafărul";
 – 1997 – Premiul Revistei "Vatra Românească";
 – 1981 – Premiul de debut cu volumul **Basoreliefuri**, Editura Cartea
 Românească, București, 1981;
 – 1987 – Premiul special al juriului la Festivalul de proză și poezie "Alexandru
 Sahia", Călărași.
- Reviste la care a colaborat: "Luceafărul", "România literară", "Contemporanul",
 "Amfiteatrul", "Viața românească", "Tomis", "Convorbiri literare", "Steaua",
 "Transilvania", "Sud", "Arcadia", "Dunărea de Jos".
- Volume:
 – **Basoreliefuri**, Editura Cartea Românească, București, 1981;
 – **Văzduhul teluric**, Editura Albatros, București, 1983;
 – **Între viață și moarte**, Editura Cartea Românească, București, 1984;
 – **Sat de cîmpie**, Editura Albatros, București, 1987;
 – **Noi, sudiștii**, Editura Calende, Pitești, 1994 – în colaborare cu poetul Liviu Capșa.

Laura MARA

IARNĂ CU ÎNLOCUITORI

Anul acela, iarna venise târziu, după o toamnă ce părea că nu-și mai dă obștescul sfârșit, ca o boală cronică ținută în frâu de regim alimentar și medicamente. Bineînțeles că românii au fost din nou surprinși, ca de fiecare dată când anotimpul langorii dulcege își dădea haina la întors, de parcă Nostradamus ne-ar fi prezis, printre altele, cum ar fi Supremația Universală, și schimbarea climei prin alunecare peste paralele spre ecuator. Sau măcar tropice.

Dar cum continentul se deplasează cu trei centimetri la o mie de ani în nu-știu-care direcție, rămîne de neînțeles speranța secretă a milioane de conaționali că, poate, anul acela nu va mai fi... iarnă. Iar ea, parșiva, simțindu-se nedorită, se instala temeinic, plesnind nu doar țevile caloriferelor pe care poetul aștepta înfrigorat seară de seară să le audă susurînd molcom în singurătatea garsonierei sale, ci și fețele vinete ale oamenilor, ochii lor apoși, chiar și inimile pline de griji și neliniști. Fiindcă, pe lîngă urgia vremii, cea a vremurilor părea să fie un uragan alături de o flușturistică furtună de vară, gălăgioasă și, slavă Domnului, scurtă. Orice nenorocire cunoscută dinainte își pierde în grozăvie, dînd oamenilor posibilitatea să-și păstreze, totuși, încrederea în ajutorul bunului Dumnezeu. De data asta însă, capătul tunelului era prea departe, tăvălugul istoriei părea s-o fi luat razna, rostogolindu-se apocaliptic la vale; nimeni nu pricepea cum și, mai ales, cînd se va opri. De parcă altă dată ar fi priceput ceva.

Dar este deja în firea lucrurilor să oftezi după timpurile apuse, după zăpezile d'antărt, care erau cu siguranță mai albe, mai strălucitoare, ca detergenții din reclame, decît cele de acum, cînd murdare, fleșcăite, mocirlite, cînd înghețate tun și cu un strat înșelător de polei deasupra.

Asta e, s-a stricat lumea, nimic nu mai găsești la locul lui, babilonu' ei de viață, oftau unii cu nostalgia biciului în priviri, cine-ar fi crezut că vom ajunge vreodată aici; visele lor doar dădeau foaia, nu săreau capitole întregi dintr-un foc, că d-aia e brambureală. După o vreme de căzneli, lăsau dracului totul baltă și decretau că nu mai au ce înțelege, gata, s-a ales praful, s-a dus de rîpă. Poate doar o dictatură militară să ne mai scoată din rahat, dar ți-ai găsit, cu o armată bleagă, infiltrată de agenți străini precum blana javrei de purici... Alții, adevărați crocodili amorțiți vegetînd în mîlul anonimatului impus de restricțiile și interdicțiile de tot felul ce alcătuiau biblia comunismului, au intuit clipa de neatenție și au atacat fulgerător, nelăsînd victimei răgazul revenirii din perplexitate. E-he, ei nu erau făcuți să piardă vremea întrebîndu-se de ce varza e mai puțin creată decît la Bruxelles sau de ce plouă azi dacă la buletinul meteo s-a anunțat soare. Iei lucrurile așa cum se prezintă și urmărești doar profitul. Atît. El e mama și tatăl tău, pustiești amarnic tot ce-ți stă în cale pentru a-l obține. Și-n fond, ce e rău în asta, așa se construiește capitalismul, pe capital, nu?

Cum să-l faci? Aștepți să ți-l dea statul cu lingurița, omu' și cuponu'? Egalitate, ca pe vremuri, care vasăzică. A se scuti. Vindeți gogoșile astea

fraierilor, că-s destui pe-aici. Cei cincizeci de ani au mai născut un zeu, alături de conducătorii multiubiți: descurcările. O zeiță, de fapt. Pricăjită, jigărită, amărită la început, căci ce putea ea aduce în afară de niște haleală, țoale mai acătării sau, pur și simplu, țoale, o Dacie, o excursie la Moscova, cu ceva blănuri argintii și-un inel, două, un post de secretar de partid pe secție sau unul de administrator de cantină? Mizilicuri care făceau oamenii fericiți și încrezători în capacitatea lor de a fenta soarta și timpurile. Acuma, de ce să mint, noi n-am dus-o rău nici înainte, auzi pe la suetele lor stropite din belșug cu coniac Napoleon în locul legendarului Bastion. Exact, bastioane, redute, fortărețe de opreliști de li s-ar fi așezat în cale, ei ar fi surmontat orice ocolind, furișînd, cătărînd, prelingînd, scobind, săpînd. Niciodată pieptiș, pe față, la vedere, de-a dreptul, ca berbecii, noo, păi ce, erau proști? De ce să fii luat la ochi, țintă, pe de-a moaca, na, lupule, țigan de-a gata, nu? Să sufere alții dacă au chef, cinste lor, nimic de zis, nimic de făcut. Noi sîntem șmecheri, și asta-i mare lucru, e un talent. A fost și a rămas. (Steinhardt povestește cît de oripilat a fost de răspunsul unei țărănci bătrîne la o întrebare de genul "cum trăiți, cum o mai duceți?": Bine, maică, binisor. Cu ce avem, cu ce ne dă de la ceape și cu ce mai furăm și noi, ne descurcăm.)

Au trecut destui ani de la schimbare și reporterii încă mai descoperă cu uimire că la sate lumea nu-i cum o cunoșteau ei din birourile primarilor, președinților CAP și a directorilor IAS.

Scriitorii nici acum nu vor să accepte că singurul lor contact cu țărănimea se limita la explorarea limbajului, a obiceiurilor și tradițiilor pe cale de dispariție, la *Miorița* și picioarele de plai aferente. Restul era meschin, teran și nu prezenta valoare artistică. Doar dacă n-o împleteai artificial cu niscai proces de conștiință și dragoste nețărmurită pentru învățăturile partidului, așa, taman bine cît să-ți iasă omul nou, ca lui Săraru. Acum sar și ei de coadă în sus, că s-a stricat lumea. Pardon, alterarea se desăvîrșise deja, binefacerile forțate ale epocilor tovărășești au adus societatea în pragul dezastrului – replica El de cîte ori auzea pe cineva plîngîndu-se pe această temă. Oamenilor le vine greu să-și recunoască greșelile, și-atunci, nu-i mai comod să dea vina pe ce se întîmplă acum? De parcă prezentul acesta ar sta suspendat în aer, fără nici un fundament, fără măcar o forță care să-l fi propulsat acolo. Schimbarea, pare-mi-se, ar fi rupt toate punțile de legătură cu trecutul. Luna aceea de iarnă ar fi avut puterea miraculoasă, vezi, doamne, de a spăla păcatele, precum băncile dolarii mafiei. Am intrat în ea draci și-am ieșit îngerii. Spălătorie rapidă automată.

Adică, de la automatele cu care s-a tras atunci – completa Ea pentru amatorii de calambururi. He, he, ce-o să-l mai pîngeți voi, tinerii, pe Șeașescu... trîntea cu năduf de Cassandra cîte-o babetă ce-și expunea zilnic părerile politice pe banca de la intrarea în bloc, unde se făcea, de altfel, un fel de revistă a presei, îmbogățită cu adnotări personale. Ascultați ași la mine, că jineri-miu o fost șofer la comersul exterior și-o văzut șe-i dincolo, nu-i niși o ferisire, să știți. Asta cam așa e – sărea un electrician vînjos venit de vreo zece ani de la țară și calificat la locul de muncă. Alde tătucu și-a ridicat casa, a tencuit-o, și-a făcut gard, a crescut o grămadă de porci, plus trei nunți! Și toate astea pã vremea lu' Împușcatu. Da' io, acuma... nimic. Și nici ei nu mai are dă unde, a-nțarcat Bălaia, că-ți dă în cap cu toporu dacă te prind oamenii în porumbu' lor... La iaseu fură șefii cu camioanele, nu mai rămîne și pentru cărat cu sacu', așa că degeaba ești vrednic și nu dormi noaptea, că n-ai nici un folos. Cu trei' dă pogoane moștenire, poa' – să se șteargă la cur cu ele, de-abia să nu moară de foame, dă unde să mă mai ajute și pe mine, că ziceam să îmi iau și eu mașină. Așa... n-am decît să plec afară, Germania, Israel, să vedem ce pică.

Trăgeam speranța cu caritasul, da' s-a ales prafu' și de ăla. Chiar așa, nu ne dă ăștia care-a câștigat alegerii banii înapoi? Să mai poftească altădată să-i votez! Nu mai votez pe nimeni, e-te-ai dracu! Noi cu votu' și ei umflă potu'. Toți e hoți, vedeți-vă de treabă, nu umblă nimeni cu miere fără să se lingă pe dește, încă nu s-a pomenit român așa fraier.

Să-i bag în dumnescrania mării lor dă bandiți! Dacă întrebă nevastă-mea de mine, sînt la bar la Oiță – termina el invariabil *speech*-ul, intrînd apoi pe scara cealaltă. Acolo, la parter, un vecin își încropise o cîrciumioară intimă cu intrare prin bucătărie. Sufrageria fusese amenajată drept bar, iar în dormitor locuia familia proprietarului, atunci cînd nu era închiriat cu ora pentru clienții doritori de odihnă activă. Asta da, afacere. Își luase omul și un Ford la mîna a doua, o furgonetă fostă Salvare, un scuter pentru ăla micu, s-o calce pe învățătoare cînd făcea pe-a dracului și refuza să-i încheie situația din cauza absențelor.

Nesimțita – își încuraja mama odrasla, și-am îmfundat-o cu atenții de cîte ori am adus marfă de la turci, ce-o mai fi vrînd să-i dau, da-r-ar sida peste ea, nenorocita! Ce să spun, mare sculă de basculă, o amărîtă cu două sute de mii pe lună, io-i fac într-o juma' de zi și ea se dă cu buricu' mare la noi, că multă nevoie are fi-miu de balvernele ei, chichiri-michiri, hop-și-așa! Se duce degeaba la școală, nu-i învață nimic din ce le trebuie să se descurce în viață. Doar așa, pentru hîrtia aia la mîna, de! Și i-am explicat tîmpitei că trebuie să vadă cineva de firmă cînd e plecat tat-su după marfă și eu după... clienți. Ea ce-o fi crezînd, că banu' să face așa, singur, vin proștii și țî-l bagă în buzunar? Ce să știe asta, dacă era în stare dă ceva, nu stătea acolo, ca miloaga, cu mîna întinsă la noi. Hai, mă, că-mi vine dracii acuma, și te mut la altă școală, băga-mi-aș picioarili să-mi bag!

Lumea nu era toată aceeași, evident, după cum iarna zilele începeau invariabil înecate în ceața groasă a dimineților, continuau cu iluminarea din jurul prînzului cînd, în sffrșit, griurile deveneau strălucitoare și sintagma cu anotimpul purității pe pămînt căpăta oarece materialitate și se sffrșeau cu nopțile sticloase, sosite de pe o altă planetă, îndepărtată, unde nu existau forme de viață. Nici durere. Unde totul era un imens mormînt neidentificat. Depersonalizat. Parcă noi ce-am fost, timp de jumătate de secol? Ah, ce-am fost și ce-am ajuns, of, of, of.

– Păi, cîți ani ai?

– Ei, și tu, ce naiba! Noi, ca popor, dragă!

– Lasă popo'ul în pace și adormire, că doar tu nu vorbești pînă acum în numele lui. Lasă-l, zău, nu-l conturba, că știi ce pățește, îl ia amețeala. Turmentat, anemiatic, dezorientat. Cu simțurile tocite și conștiința roasă pe la colțuri.

– Nea, stai puțin, atunci, cum e cu loviluția, a? Explică-te.

– Dumnezeule, ce mi-e greață... Nu cumva cîrnațul ăla a fost stricat?

– Adică, l-ai mîncat și mă întrebi pe mine cum a fost?!

– Ei, a fost oribil, na. Ținînd cont de foamea subsemnatului, pe de altă parte, să mai fi fost.

– Chiar așa, alterat?

– Ce-a mai rămas bun pe lumea asta, toate s-au stricat. Bate un vînt putred, e șubredă rău șandramaua.

– Vax, asta a zis-o și vărul lui Marin Sorescu, Shakespeare, dacă nu mă înșel. Și, vorba aia, nu era decît cinquecento.

– Sei...

– Mă rog, pe-acolo. Propun să ne apropiem de zilele noastre și să îmi

dezlegi enigma revoluționară, dacă nu-ți e cu supărare.

– Îmi e cu greață, n-auzi că mi-ai paradit ficatu'?

– "Cîrnațul care-a demolat ficatul!" sau: "Consumați cîrnațul care vă eliberează ficatul. De toxine". Asta pui în paranteză, adică nu-i obligatoriu să se întîmple. Ce zici?

– Ce-ar fi să-ți deschizi o agenție de publicitate? Oricum nu ai ce pierde.

– Ce-ar fi să te cari urgent la slujbă, că iar întîrzi? Iar eu n-am nevoie de o prezență care se eschivează. Eschivatoare.

– Excavatoare, mai bine. La adio, tu! se maimuțări el, trimițîndu-i o beza din prag.

– Hai sictir! sună drăgăstos răspunsul, însoțit de bufnitura moale a pușorului de pernă în tăblia ușii. Așa să-i spui mă-tii, mai mormăi Ea și își trase radiatorul lîngă fotoliul în care sta de obicei cînd cugeta.

Îi plăcea s-o frigă la picioare, că și așa toată viața nu a făcut altceva decît să se lase friptă de unii și de alții. I-ar fi trebuit o duzină de vieți doar ca să se răzbune, sentiment ce reclama o ambiție anume, străină însă de temperamentul ei.

Contemplă o vreme, golită de gînduri, lumina halogenică din gura brăzdată de gratii subțiri a sculei de încălzit. Din punctul ăsta de vedere, chiar că nu s-a schimbat nimic, tot cu înlocuitori trăim de pe o zi pe alta. *Substitutio est mater...* a cui? Merita oare trăită o viață guvernată de falsitate? Zăău?! și unde s-ar afla adevărul? Pe drum, evident. Afară, în iarnă.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii: 3.09.1955.

Locul nașterii: loc. Ostrov, jud. Constanța.

Numele părinților: Dumitru – Cornelia.

Școlile absolvite: Liceul teoretic nr. 2, Călărași; Institutul pedagogic, Slobozia, 1978.

Locul de muncă, funcția: Grădinița cu program prelungit nr. 2, Călărași – educatoare.

Data debutului:

– În presă: **Între ape**, 1967.

– În volum: **Aceste femei**, poezie, Ed. Calende, Pitești, 1995.

Premii literare obținute:

– 1982 – Premiul revistei "Lucefărul" la Festivalul "Nicolae Labiș", Suceava;

– 1983 – Premiul II la Festivalul "Panait Cerna", Tulcea;

– 1983 – Premiul special al juriului la Salonul literar Dragosloveni, Focșani;

– 1986 – Premiul II al Festivalului de poezie "Muncă și creație", Călărași;

– 1987 – Premiul I la Festivalul de proză și poezie "Al. Sahia", Călărași;

– 1998 – Premiul III la Concursul național de literatură "Al. Odobescu", Călărași.

Reviste la care a colaborat: "Lucefărul", "Albatros", "Sud", "Convorbiri literare", "Tomis", "Dunărea de Jos".

Cărți apărute:

– **Aceste femei**, poezie, Ed. Calende, Pitești, 1995;

– **De-a cuvinte mari și mici într-o carte cu arici**, poezii pentru copii, Editura Integral, București, 1997.

Dan MĂRĂCINARU

POLITICHIA (fragment)

PERSONAJE:

- Șeful de cabinet
- Secretara
- Moș Martin
- Nașu
- Țăranul
- Ali

Într-un birou monstruos (lucruri/ birouri – dulapuri vechi-stil, cuplate cu dotări de biroatică ultimul tip), răstignit în scaunul cu pivot, se lăfăia un tînăr de treizeci și ceva de ani, 'năltuț, frumușel, cu o umbră de barbă. Fuma și, din cînd în cînd, juca la un calculator cu monitor color pocker/ dădea pasiențe. Undeva pe o măsută, un filtru de cafea. Pe pereți poze de oameni politici, în dezordine ziarele din ceva ce se voia colecție. Un telefon nou cu memorie, lîngă unul vechi, cu manivelă. Tînărul fuma cu evidentă plăcere și scutura tăcut țigara într-o scrumieră ultimă. Undeva se vedea scris "Cabinet senatorial". Sună telefonul și tînărul răspunde cu o voce egală:

Șeful de cabinet: Alo, da! Cabinetul senatorial. Cu ce vă putem ajuta?

...
Șeful de cabinet: Da. Înțeleg. V-aș ruga să treceți pe la noi, să detaliem. Chestia cu pămîntu... vorba aia...

...
Șeful de cabinet: (zîmbind

afectat) nu se zice "...in internum", ci "restitutio in integrum". Așa, tataie. Și... să veniți... că o descurcăm noi: internum... integrum... Mai vedem.

...
Șeful de cabinet: Știu... Știu... O instruiesc pe secretară... (tocmai intră secretara, îl privește surprinsă).

Secretara: Dle!

Șeful de cabinet: (ridicînd o privire tăioasă) Vezi că peste puțin timp vine la noi Moș Martin din comuna Tuțulești. Mi-e prieten... îl bagi...

Secretara: Imediat!

Șeful de cabinet: Biensur. Imediat ce vine. (la telefon) Moșu, ai auzit...

...
Secretara: Și dacă lumea... îmi sare-n cap?

Șeful de cabinet: (privind-o de sus) Vezi, să nu-ți sar eu... că e mai rău. (spre telefon) Moșu, totu-i O. K.! Ai auzit... Te-aștept... (închide, spre secretară): Scumpa! Drăguță! Că tot vorbeai de lume. Lumea e făcută să stea la rînd. Individul... se strecoară. Reușește. Reușește. Tu, spre exemplu, vei reuși să-l aduci pe Martin la mine fără ca lumea să se supere.

Secretara: Dar, acum cîteva zile vorbeați despre egalitate, șansa fiecăruia de a ...

Șeful de cabinet: Scumpa! Drăguță! Femeie! De atunci au trecut cîteva zile. Se mai schimbă omul, că doar nu e Divinitatea... A propoz! Trebuie să facem și-o ședință. Una mică și eficientă.

Secretara: Mai dăm afară pe cineva din partid, pentru că și-a spus punctul de vedere direct? A mai făcut cineva pipi contra vîntului?

Șeful de cabinet: Nu! O ședință a B-Ex-ului.

Secretara: Biroul Executiv. Înseamnă că se apropie vreo sărbătoare. Sau poate alegerile?

Șeful de cabinet: Drăguță! Scumpa! Femeie!

Secretara: Ei, da!

Șeful de cabinet: Nu ți se pare că încalci regula de trei simple: surd, orb, tace?

Secretara: Scuze? Voi convoca ședința în anul, luna, ziua, ora...

Şeful de cabinet: Ei, da! Faci pe deşteapta cu mine. Ce-i drept, ai privire inteligentă. Dar, nu ştiu de ce trebuie să ți-o exprimi?

Secretara: Serviți cafeaua?

Şeful de cabinet: Orice cafea la timpul ei (se uită la ceas). Şi, zău, chiar îi e timpul. Ia fă-te-ncoa' cu una. (Secretara își face de lucru la măsuța pe care găsește filtrul. El se uită admirativ la picioarele lungi, care, în partea de sus, sînt acoperite de o fustiță. Secretara face și-i servește cafeaua.) În principiu poți să-ți pui și tu o cafea. Deși mă gîndesc că tu o bei cu lapte...

Secretara: Da. Și pe muzică. Și cu o persoană plăcută în anturaj.

Şeful de cabinet: Eu nu pun muzica. Ce părere și-ar face țăranul care încă umblă după dreptate (ca Diogene, cu lumînarea), muncitorul, mai tot timpul șomer, intelectualul care veșnic cîrtește?

Secretara: Și chiar directorii... care trebuie să repare sediul. Să ofere mese...

Şeful de cabinet: Ai început iar să vorbești... Dacă-i spun șefului că ai spiritul ăsta de fraudă... nu mai scapi de șomaj nici dacă treci prin pat...

Secretara: Ce-ți spune că n-am trecut deja? Și că tu... (în acel mo-

ment băgă capul pe ușă un țăran).

Ţăranul: Bună ziua, domnișorilor.

Şeful de cabinet: Nu, că sînt super-inspirat. Ți-am spus că brazda răstoarnă-ncoa' un sătean. Bună, tataie!

Secretara: Ești geniul acestui loc de muncă. Și nu uita ce vorbești și tu...

Ţăranul: Pot intra, domnișorilor?

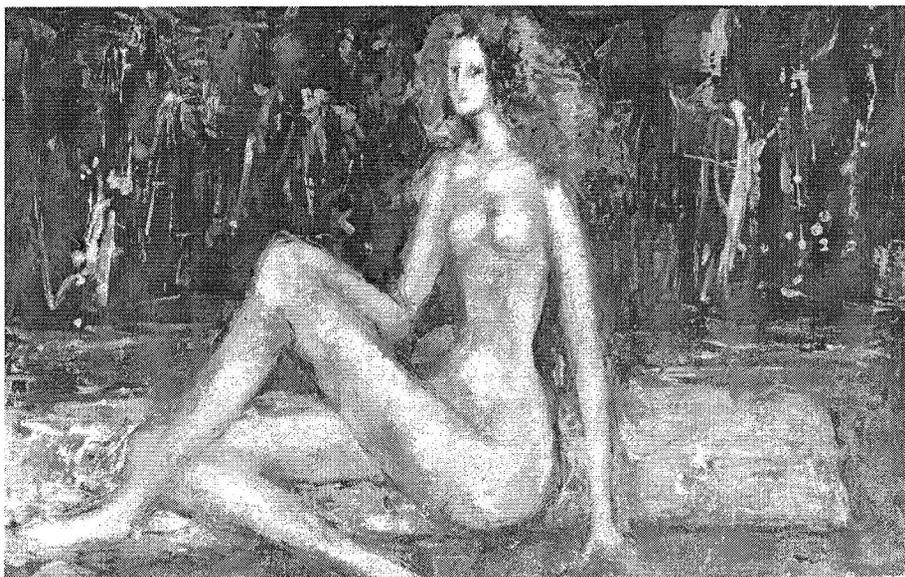
Şeful de cabinet: Poți, nene, că e democrație și intră care vrea și se ridică cine poate. Da, mai bine, te bagă secretara. (Secretara iese cu țăranul. Şeful de cabinet își aprinde țigara și stă la calculator foarte important. O bătaie în ușă, intră secretara.)

Secretara: Pot să-l bag pe... nenea în...? Că eu trebuie să le fac pe toate.

Şeful de cabinet: Da. Dar adresează-te conform protocolului. Căci eu sînt nu numai șef de cabinet, ci și consilier departamental... și membru al comisiei...

Secretara: Comisii, comitete..., epitete.. Dle șef, consilier etc., etc. vă caută un domn consilier rural. (Își ia o scamă de pe fustă. Şeful de cabinet îi urmărește privirea admirativ).

Şeful de cabinet: Nu mă iau de tine, să nu zici după aia că te hărțuiesc... și să-mi stric imaginea...

Igor ISAC. Nud.

Secretara: Ce să vă mai stricați? (e mai mult mormăită toată treaba). Poate intra personajul?

Şeful de cabinet: Da! Repede. Să vadă că noi sîntem atenți cu toată lumea (insinuant) mai ales cu... (o priveşte şmechereşte).

Secretara: Poftiți, domnule! Domnul vă aşteaptă. (Se duce să pună o cafea).

Ţăranul: Bună ziua! Domnule, aş vrea... că am auzit că dumneavoastră...

Şeful de cabinet: (către secretară) Aşa, fetiço! Pune-i omului o cafea... (către ţăran) la loc şi bună ziua. Să nu crezi că te-am supus protocolului doar aşa ca o toană! Exersează doamna secretară, că e nouă... Şi ne obişnuim şi noi... (o priveşte) cu dumneaei...

Ţăranul: Dac-ați avea timp şi pentru mine, poate.

Şeful de cabinet: Ai auzit bine. Îmi fac timp. Uite, tocmai lucrăm la calculator... L-am lăsat... spune care-i baiul?

Ţăranul: (secretara-i pune cafeaua) Păi, ştiu eu... cum să-ncep...

Secretara: Scurt, concis... la obiect... (către şeful de cabinet) Şi sedința!

Şeful de cabinet: E B-Ex-ul.

Secretara: Îmi dați dumneavoastră indicații...

Şeful de cabinet: Vei primi tot ce trebuie (o priveşte insistent, fumînd, se întoarce spre ţăran). Spune cît, cînd, pînă unde vrei povestea ta. Am să te-ascult.

Secretara: Şefu! Pe linia doi directorul ă! mare!

Şeful: (ia receptorul, se scuză către noul-venit, apasă pe clape) Alo, da! Ziceți... Da, domn' director. Nu sînt ocupat, domn', director. E un moşulică la mine (uitîndu-se la ţăran: scuză-mă)... Vă aştept! (îchide – către intrus) Ce ziceai?

Ţăranul: Păi, am nişte probleme... (intră secretara: pe linia doi domnul director general).

Şeful: (se repetă ritualul) Nu, domnule secretar, ne putem vedea... dumneavoastră stabiliți ora... Eu sînt

acolo... (îchide – către intrus) Da!

Ţăranul: Ştiți, pămîntul...

Şeful: Pămîntul, deocamdată...

Ţăranul: Nu, asta-i problema.

Am...

Şeful: Stai... Noi vrem...

Ţăranul: Să vă spun... Primarul...

Şeful: Povestea...

Ţăranul: Domnule, aici e beleaua. Nu-i poveste. Nu-i poezie... Să fie pură...

Şeful: Anunțați poliția... Vă pot ajuta (îl priveşte cu ironie) Scuză-mă! Dar care-i baiul?

Ţăranul: Domnule consilier... Nu-mi da tot pămîntul, ne plimbă...

Şeful: Pe banii lui?

Secretara: (intră) Vedeți că peste cinci minute aveți întîlnire...

Şeful: Merci, ştiu! (către moş) Primarul face mînării. Îl ajută notarul. Şi așa din pămîntul...

Ţăranul: Pămîntul e mascat...

Şeful: Bade! Din ce sat ziceai că ești?

Ţăranul: (amărit) Zimbru!

Şeful: Uite! Îți promit... că vin pîn' acolo. Te-am înțeles! Te rezolv. Ceva membri de-ai noștri...

Ţăranul: Nu prea... Dar intru eu la ai noștri, dacă...

Şeful: (surîde) Păi... De ce nu spuseși, din cap...

Ţăranul: Că și tata fuse tot... Da eu nici la unu... Da țin cu ai noștri...

Şeful: Care ai noștri?

Ţăranul: Păi, opoz... Aștia, de-s sus... Care nu-s ai noștri?

Şeful: Bine! Să faci organizație... Să faci treabă... Că trec și te rezolv...

Ţăranul: Poate-l rezolvați și pe Pătru, frate-miu, că el e mai fricos și n-a vrut să vină...

Şeful: Pe toți îi rezolv. Să facem treabă împreună.. Organizația n-o s-o lăsăm noi baltă...

Ţăranul: Așa, şefu'... Să veniți să ne rezolvați... și n-o să vă pară rău...

Şeful: Și să vă organizați. Să nu ne lovească adversarul...

Ţăranul: Cum știți dumneavoastră... (intră secretara).

Secretara: E timpul...

Şeful: Da, e timpul...

Ţăranul: Eh! Trece timpul... Eu plec...

Secretara: Șefu', trebuie să plecați și dumneavoastră.

Țăranul: Bună ziua!

Secretara: Bună!

Șeful: Și fă organizație acolo! Că vin eu și vă botez. Și vă și rezolv. Și vorbesc și cu Prefectul' să-i mai scuture. Da' cînd vin, să fiți și voi organizați un pic. Știi, colea, vin ca oaspete!

Țăranul: Doamne, doar sîntem de-ai noștri. O să fie bine. Mă duc... (intră secretara).

Secretara: Telefonul, pe unu, vă caută Ali...

Șeful de cabinet: Alo! Ali? Stai așa. Să-ți pun și reportofon, că-mi place seara să ascult cum vorbești tu românește. Adorm mai ușor... A, vii tu aici. Hai că-ți fac o regie de-o să pici pe spate! Vino! Cît durează? Aștept (închide) ca la curțile boierului. (Către secretară) Așază-te lîngă mine și notează:

1. Ședința e mîine – ora...

2. Ordinea de zi: situația în partid cu subtitlul: Partidul și administrația.

3. Susținerea candidaturii candidatului stabilit să candideze.

4. Uită-te clar pe cine convoci și acu' du-te la librărie și ia pocnitori, pungulițe și tot ce poate face zgomot. Să-l primim pe Ali...

(Revine țăranul, apare și Martin)

Hai, ședeți pe scaune cît mai sînt locuri.

Moș Martin: Am auzit că berbecul ăla de-l alungarăm din organizație umblă pe la București să facă alegeri... să ia el șef...

Țăranul: Și eu tot de-aia m-am întors. Am auzit... de... vorbește lumea...

Șeful de cabinet: Vorbește. Ei, și? Voi vă luați după ea?

Secretara: (intră) Șefu'! Ați auzit? Cică...

Șeful de cabinet: Ce-i, mă? Vă zăpăcirăți? Nu mai aveți încredere în cine trebuie? Uite cum vine treaba, din interior te lovesc băieții... Spaima asta e mai periculoasă decît...

Țăranul: Da, dacă-i așa?

Secretara: Prea multă lume...

Moș Martin: Șefule! Nu-mi miroase a bine.

Șeful de cabinet: Bine, bine! Vă asigur că voi lupta pînă la ultima...

Moș Martin: Picătură...

Secretara: De sînge...

Șeful de cabinet: Nu vă grăbiți. De energie pentru stabilitate... echilibru... șansă...

Secretara: Nu știi ce să mai crezi! (iese).

(Șeful de cabinet se fîfîie pe la calculator, mormăie: bă ce fricoși, bă ce lume!)

Moș Martin: Om vedea...

Țăranul: Om vedea...

(Zgomote, pocnitori, capse explozînd. Moș Martin și țăranul sar speriați).

Șeful de cabinet: Stați cuminți! Vine Ali! Asta e primirea ce-i era pregătită. Și el e în panică. Ba, și eu m-am speriat puțin. Că uitasem...

SCENA A II-A

(Intră secretara).

Secretara: Conform scenariului, trebuia să-l anunț pe Ali. Iată-l! A sosit!

Șeful de cabinet: Bine! Bine, drăguță, dar prea s-a făcut gălăgie. Și eu cu el am probleme de pace. Colaborare. Frățietate. Fratele meu, turcu'!

(Țăranul și Moș Martin încă speriați).

Șeful de cabinet: Ce să fac? Am uitat să precizez amploarea... Dar, lasă, merită și Ali un spectacol. (Secretara pune cafeaua. Intră Ali.)

Ali: Salutare, mare șef! Puna ziua! Da știu că trage la voi. Mereu se-mpușcă... Cinefa cu...

(Ali are degetele pline de inele.)

Șeful de cabinet: Salutare, Ali! Bă, din prea mare politețe am acceptat să vii. Păi, n-am vorbit noi că n-ai ce căuta? Dacă te prinde fo unu' și-ți ia interviu, scapi tu fo vorbă? Ă? Dacă te-mpușcă naibii cineva, că bine-ai remarcat că aici... cu trasul...

Cei doi (Țăranul și Moș Martin): Hai șefu'! că nu-i chiar așa! Ce Dumnezeu sperii oamenii!... Chit că ăsta-i turc... și... merită...

Șeful de cabinet: Bă, ia, hai gura

mică sau roiu! Cine vă dă voie vouă să vă tocmiți cu mine?

Cei doi: Păi, șefu', e demo...

Ali: Democrație?... democrație...

Șeful de cabinet: Ce democrație, bă? Când am treabă, nu-i democrație... e treabă... Ați înțeles? Și acu mucles! (către Ali) Hai, zii tu, Ali, care-i baiul?

Ali: Treaba grea, șefu'! Treaba grea. Necaz la Ali. Și nu știe cum făceam, că nu deranjam la șef.

Moș Martin: Știam eu că turcii ăștia nu știu nimic. Da, uite că s-au întors.

Țăranul: Dacă nu i-am nimic la timp. Unii să nu fi scăpat.

Șeful: Moșule, ia ieșiți voi că treabă avem, nu joacă! Așa, Ali?

Ali: Așa, așa! (Moșul iese).

Șeful de cabinet: Ia zii, băi Ali! Că au ăștia dreptate. Nu-ș' de unde ați apărut iar!

Ali: Nu rîde, șef. Cum să plătesc un tir de țigări? A'nebunit la vameș capu'. Vameș că deschide tiru'. Eu că nu. Vameș că plătește Ali. Ali că nu...

Șeful: Și?

Ali: Prapad! Ali nu avea ciocolată, ci țigări avem și...

Șeful: Bă, tu ești nebun! Nu ți-am zis să mă suni întâi pe mine și apoi să intri în vamă?

Ali: Data, șefu' mare. Da Ali alergat mult și uitat. Ce să facem?

Șeful: Să vedem (ia telefonu' și formează după cîteva secunde). Șefu'! Am o problemă. Un prieten îmi aduce un cadou din străinătate...

...

Șeful de cabinet: Nu, șefu'... Nu... Un tir... Un tiruleț cu ciocolată... Mă rog... și cîteva cartușe de țigări...

...

Șeful de cabinet: Nu șefu'... O vorbă... Știți... Săru' mîna, șefu'. Sînt bun de cinste. La ședință... știți dumneavoastră... Nu, șefu'... un tiruleț... Eh! La cîte-au trecut... se-mpiedică porcii de ăsta?

...

Șeful de cabinet: Nu... da-i place nevesti-mii tipu' ăsta de ciocolată...

...

Șeful de cabinet: Nu, șefu'! Nu-s doar țigări. E și ciocolată pentru nevastă-mea. Așa a vrut ea. Să-i

aduc cu tiru'. Ce! Îi dau socoteală unui vameș că doar eu (pardon, dumneavoastră) l-am pus. Salut, șefu' (încinde telefonul; către Ali): Mai dăm un telefonel. Că așa-i la noi. În loc să fie treaba oablă, să-și ia fiecare jucăria lui – ne alergăm unii pe alții, ca ziua cu noaptea.

(Ceilalți doi moși reapar cîte unu' și se așază pe scaun. Intră secretara – către șeful de cabinet).

Secretara: Șefu'! ăștia nu mai stau cumînți. Au năvălit în cabinet. N-am...

Șeful de cabinet: (formînd la telefon) Lasă-i! Au dat ei turcii... Ce să mai... (către Ali) Băi Ali beg... Greu mai e...

Țăranul: (arătînd cu capu' către turc) și dînsul tot cu pămîntul?

Șeful de cabinet: Nuuu! "Noi nu ne vindem țara"???... E cu altele... Da stai acolo și lasă-mă că dau în bîlbîială... V-am primit... aveți răbdare... că omu ăsta are probleme...

Ali: Hai, că trebui dai telefon...

Șeful de cabinet: Nu vezi că nu se formează? (formează de zor numărul de telefon).

Ali: Hai, că se topește ciocolata!

Țăranul: Legume n-adeucei...

Moș Martin: Lasă-l, mă! că are treabă... Fiecare...

Șeful de cabinet: Bravo, moșule Martin. Așa e. Diviziunea muncii.

(Îi răspunde la celălalt capăt al firului): Alo!

...

Șeful de cabinet: Cu șeful Vămii, vă rog. Sînt... Alo! șefu'! Sînt... Avem o problemă. Doamne, zău, nu-ș cum nu ne înțelegem între noi? E numai Ali lîngă mine. Văr cu nevastă-mea, mai pe departe. Cară și el un cărucior cu ciocolată.

... (ascultă).

Șeful de cabinet: Hai, bă, și v-a găsit corectitudinea la el. N-o fi un cărucior, o fi un tiruleț. Hai, lasă-l că-mi cască depozitu' de plictiseală și n-am ce vinde. Mor de poftă... Și eu și nevastă-mea. Ce, vrei să ne lași în șomaj? Hai, merci. Și spun și eu unde trebuie... Fii prieten și... Merci... Te pup... Bine, spun eu unde trebuie. Vine Ali mintenaș.

(Intră secretara și-l anunță pe moș șefului).

Șeful de cabinet: Băi Ali! rezolv-o iute. Vezi că am și alte probleme... (Face apoi socoteala – intră Moșul): Moșule, stai așa că-i am pe băieții ăștia... Buni și drepti. Așteaptă să le zic vreo cîteva (căt-re cei doi): Fraților, vă rog să lăsați cereri la Registratură – care e și Secretariat. Și vă chem sau vin cînd rezolv. Moș Martine, să ne mai sunăm... Zău că sînt obosit... să nu zic vreo prostie... Mai vii... mai... ești pe aici... Uite că veni și nașu', Trebui să mă văz cu profu' lui fi-miu... (cei doi ies bombănind).

Șeful către țaran: Vezi că vin să facem ce-am zis!

Țaranul: Da, da! (bombăne, iese).

Șeful de cabinet: Moșule Martin, nu uita. Sună-mă. Găsim noi o zi să punem țara la cale. Halivoar!

Moș Martin: Măi băiete! Nu'ș ce să zic... Ȑm venit iar degeaba... Iar... Om trăi...

Șeful de cabinet: Ș-om vedea... Te pup... (Se întoarce spre Ali) Pleacă, Ali! Hai, roiu! Rezolv-o!

(Pe hol iar hărmălaie, iar pocnitori; bagă capul secretara): Șefu', i-am condus pe domnii...

Șeful de cabinet: (căt-re ea) Zăpă-cea-lă! Asta e. Ședința-i pregătită?

Secretara: Da! Unii zic că-i dealegeri, că vor să-l dea în gît pe șefu'!

Nașu: Și eu aud asta! Cam peste tot se vorbește așa... Cred că e groasă...

Moș Martin: (reintră) Uitai să-ți spun... Vor să-l radă pe ăl mare... Cică e-o ședință acu'.

Șeful de cabinet: Nu-i nici...

Moș Martin: Vezi că s-au adev-erit multe din cele auzite... Să nu pățim... Eu atît îți spun, salut!

Nașu: Și eu zic să fii atenți...

Șeful de cabinet: Om vedea... Dar e zarvă mare!

Secretara: Să-l informăm pe șefu'.

Nașu: Pregătiți bine ședința. Să nu iasă vreo dandana. Zici că e sfîrșitul pămîntului. Bei ceva?

Nașu: O tărie!

(Șefu' iese, dă porunca necesară. Intră urmat de secretară.)

Secretara: Domnii vor și apă minerală sau beau simplu?

Nașu: Bă, da știu că ești mare (privind spre secretară). Ce să mai bem, domnișoară? Sorbim cu ochii...

Șeful de cabinet: Alo! Nașu! Tu spui cum trebuie și să te văd atunci. Că dacă sar nevastă-mea și fina pe tine...

Nașu: Lasă, că uite, am uitat și de ce-am venit.

Șeful de cabinet: (ridicînd paharul și bînd) A propos! Voiai ceva sau ai trecut doar așa, din greșeală, pe la mine?

Nașu: (bea și el) Băi, finule, cu asta ești tu încurcat sau pot să mă-ncurc eu?

Șeful de cabinet: Hai zii, că n-ai venit de asta. Nu-i așa? Că parcă auzii o poveste.

Nașu: (mîrîind) Mda! (își mai toarnă o porție).

Șeful de cabinet: Zii, că iar intră omu' aici fără să aibă probleme. Probleme au fost și mai sînt încă... Pot să-ți recit... Dar, uite, ajut lumea că la vot nu te-ajută recitatul.

Nașu: Știu. Da, pentru mine e groasă!

Șeful de cabinet: Tocmai de-aia... Ai noștri...

Mircea NEDELCIU

ALTE PĂRERI (fragment)

Cînd ți se povestește ceva foarte captivant, teme-te de un singur lucru: să nu uiți de-ale tale!

L. METODA PAȘILOR ADĂUGAȚI

Din locul din care se oprise trenul, prin fereastra compartimentului în care se afla elevul Popescu, se putea citi pe o stivă de țevi subțiri de trei țoli următoarea propoziție:

Trăiască pacea pe Ttera!

Cel care folosise vopsea roșie a întreprinderii în felul mai sus arătat era, probabil, un bun cunoscător al limbii franceze și își amintise, în timp ce scria Terra cu doi T, de cuvîntul franțuzesc *courgette* (dovlecel) în care, de asemenea, r-ul e simplu, iar t-ul dublat.

Luete una cîte una, se gîndi Popescu, țevile n-ar mai păstra pe ele decît linii roșii, în lung sau în curmeziș, virgule și arce de cerc, puncte sau linii piezișe și nimeni, odată pusă în funcțiune instalația din care trebuiau să facă parte acele țevi, n-ar mai fi putut reconstitui textul care acum strălucea la soare pe rampa de mărfuri a acelei gări de cîmpie. Poate tocmai de aceea țevile erau păstrate în continuare acolo, lăsate pradă ruginii.

Unul dintre ceilalți doi ocupanți ai compartimentului citi cu voce tare inscripția și spuse: Hm!

Popescu îl recunoscuse după voce, fără să întoarcă ochii spre el: era cel gras, cu ochelari, cel căruia însoțitorul său i se adresase tot timpul cu tovarășe-director. Băiatul aștepta cu răbdare ca celălalt să găsească și în acest gest atît de simplu al directorului un pretext pentru a începe o nouă poveste. Pînă atunci Subalternul (e numele cel mai potrivit pentru un asemenea personaj) tot găsisese astfel

de pretexte la fiecare kilometru de cale ferată și tot povestise ținîndu-l pe bietul director cu gura căscată mai abitir decît reușise cîndva Șeherezada să-l țină pe sultan.

Treceau pe lîngă un cîmp pe care mai mulți țărani semănau cu călcîiul pepeni și Subalternul deducea imediat (nu atît pentru el însuși cît pentru tovarășul director) că aceea seamănă pepeni, așa că începea să-și amintească de copilăria lui și de cele două pogoane pe care tatăl său punea pepeni în fiecare an. Descria sămînța dicotiledonată și planta în toate fazele ei. Descria fructul cu miezul portocaliu și semințele maronii, "cel mai dulce pepene din cîți există și are și coaja foarte subțire" (aici directorul se mira și ochii Subalternului sclipeau o fracțiune de secundă de bucurie), vorbea de recoltatul lor de cu seară și de transportul cu roaba în beciul de sub casă. De cît de reci erau acei pepeni dimineața cînd erau puși în căruță să fie duși la vînzare în piața Obor. Directorul se ștergea pe gît și pe față cu o batistă uriașă, era transpirat tot, apoi ofta, probabil gîndindu-se la răcoarea din beci și la gustul pepenilor. Da, da, continua Subalternul, pe la patru dimineața eram deja la bariera Vergului și uneori nici nu ajungeam cu pepenii pînă-n Obor, că ni-i cumpăra lumea pe drum, din căruță.

Odată încheiat ciclul natural al plantei pepene, povestitorul trecea, fără să-și permită să răsufle, la grîu și la porumb, la castraveți și vișini, la arbagic și roșii, vinete, viță de vie, mei românesc și pruni sau corcoduși. Viața la țară, așa cum o prezenta el, era un fel de paradis în care numai el, Subalternul, pe atunci copil, muncea cît șapte oameni mari. După aceea își aducea aminte brusc de altceva și-l întreba pe director;

– Dumneavoastră, tovarășe director, n-ați lucrat de mic așa, în agricultură, nu?

– Eu? – zicea directorul. Ohoho, de la cinci ani eram cu sapa în mînă la prașilă.

Situația nu era tocmai convenabilă pentru povestitor, nu-i convenea nici lui să povestească unuia care era deja cît de cît avizat asupra subiectului și alegea altul cu o iuteală de invidiat.

– Dar în mină n-ați fost, nu?

– Nu, uite, în mină n-am intrat niciodată – recunoștea grasul.

Era deja mai mult decât suficientă această recunoaștere pentru ca celălalt să înceapă acum să vorbească pe larg despre galerii și vagonete, stâlpi de susținere și catastrofe adevărate sau posibile. Când ajungea la catastrofe, omul se înfierbînta pur și simplu (deși n-ar fi fost necesar, erau cel puțin treizeci de grade la umbră, iar în compartiment căldura devenise insuportabilă), nu-ți puteai da seama dacă inventează sau relatează obiectiv, enumera detalii dintre cele mai insolite, găsea chichițe și descoperirea vinovații, știa exact ce vîrstă și cîți copii avea fiecare accidentat, ce declarase directorul minei și ce spusese reprezentanții ministerului de resort, cine furase material, cine nu fusese atent, care nevinovat fusese pedepsit, oferea soluții și propunea măsuri radicale. Directorul aproape că începea să moțăie în acest timp, și Subalternul se oprea brusc, căuta cu privirea lui agilă încă ceva de care să-și lege povestirea pentru a o face mai atractivă, aproape că nici nu sesiza prezența lui Popescu în compartiment, își arunca privirea pe fereastră și striga:

– la uite, domnule, ce-au făcutăștia aici!

Directorul redevenea dintr-o dată atent și Subalternul îl și stimula:

– Ați văzut?

– Nu, ce era?

Povestitorul nu aștepta mai mult decât acest minim semn de curiozitate că și începea cu un alt potop de vorbe din care se vedea că el e un om umblat și priceput, drept, cinstit, curajos și cu o moralitate de netăgăduit. Construcțiile de drumuri, conducte, linii de înaltă tensiune, poduri sau hidrocentrale erau domenii prin care el însuși trecuse și făcuse pe acolo un mare număr de minuni. Nici nu putea fi numită lăudăroșenie vorbăria lui continuă, era mai degrabă o performanță; la un concurs de ocupat atenția directorilor cu fleacuri ar fi ieșit primul.

Acum însă făcea o pauză inexplicabil de lungă, iar trenul întîrzia să se pună în mișcare.

Subalternul ar fi putut să vorbească despre trenuri și locomotive, dar acesta părea un subiect epuizat, povestise deja o catastrofă feroviară "care i se întîmplase chiar lui, adică în familia lui". Desigur că la o asemenea exprimare nu numai directorul, dar și Popescu și un alt călător, care se afla pe culoar și o auzise prin ușa întredeschisă, căscaseră ochii.

Totul se întîmplase în jurul Craiovei pe o vreme caniculară, probabil că unele șine se torsionaseră ușor și un cumnat de-al Subalternului se afla în cursă cu o garnitură de marfă. Acel cumnat al lui era, ați înțeles, mecanic de locomotive Diesel, un băiat bun, pîinea lui Dumnezeu, cuminte și ascultător.

Ei bine, și, cum mergeau ei așa pe căldura aia cu locomotiva și cu 34 de vagoane pline în urma lor, ajung într-un loc în care linia cobora într-o pantă destul de abruptă, iar la piciorul pantei se găsea și o curbă ușoară. Cumnatul cunoștea drumul, mai trecuse pe acolo de zeci de ori, știa cu ce viteză trebuie să meargă, avea și ochii ațintiți pe tabelul cu parametri regulamentari calculați pentru siguranța mersului în condițiile aceluia drum și a încărcăturii pe care o aveau în spate. Mai trebuia luată în calcul și căldura care ar fi putut deforma puțin șinele. Pe măsură ce povestea se complica cu toate aceste date tehnice, Subalternul mai adăuga și cîte un "și atunci" rostit pe un ton mai înalt. Cei trei ascultători trebuiau menținuți sub o presiune constantă. În fine, pe scurt, cumnatul mecanic primise ordin să se grăbească puțin pentru a face loc unui accelerat sau rapid care venea dinspre Timișoara și, la baza pantei, acolo unde începea curba aia ușoară, încercase să frîneze, locomotiva sărise de pe linii, iar vagoanele care se aflau în spate, deși nu căzuseră și ele, împinseseră locomotiva înfrînată pe deasupra traverselor, din traversă în traversă, cale de vreo două sute de metri. În fond, nimic foarte grav, cei trei chiar răsufliă într-un fel ușurați, directorul ceva mai convins decât ceilalți doi.

Ei, da, dar eroismul povestitorului în această catastrofă feroviară care "i s-a întîmplat chiar lui în familie" abia de aici încolo începea. El fusese

cel care aflase primul despre accident pentru că lucra pe atunci în funcția de contabil într-o gară mare din apropierea accidentului. Apoi tot el descoperise mai demult (este obligat să facă o paranteză) că anume o tanti Veturia, un fel de vecină a unei colege de serviciu a soției povestitorului, cunoscută în timpul unei excursii cu autocarul pe Porțile de Fier, era și cumnată cu unul dintre secretarii ministrului transporturilor, deci prin ea se putea ajunge în audiență la ministru. Povestitorul reținuse această prețioasă informație încă de atunci când avusese loc excursia și avusese grijă să întrețină respectiva relație. Meritul lui! Important era ca mecanicul de locomotivă, cumnatul deci, să nu fie dat afară din personalul CFR. Plătea tot, cheltuielile pentru reparații, deplasarea macaralei speciale care venise să repună locomotiva pe șine, alte cheltuieli legate de catastrofa pentru care nici nu era vinovat (suma nu era foarte mare), dar trebuia să fie salvat de la excluderea din rândul cadrelor CFR. Această grea sarcină și-o asumă tocmai povestitorul și, pentru a o duce la bun sfârșit, își luase chiar a doua zi după accident concediu de odihnă.

Partea a doua a poveștii cu catastrofa feroviară îl ținu foarte încordat pe director. Subalternul povestea, de fapt, ce poate fi mai captivant pentru un biet directoras?, cum se poate obține o audiență la un ministru și cum trebuie să faci pentru a-l convinge pe înaltul personaj că ceea ce ceri tu pentru un năpăstuit de cumnat este același lucru cu ceea ce de drept i se cuvine. Detaliile înaintării din secretară în secretară erau foarte captivante, iar discursul ținut în fața ministrului un adevărat poem. Printre altele zicea că-i spusese ministrului așa:

– Tovarășe ministru, noi am iubit calea ferată de mici copii, eu și cumnatul meu, pe care-l cunosc din fragedă copilărie, ne-am născut în fum de locomotive și în fum de locomotive vrem să murim...

Et caetera et caetera.

Directorul părea încântat de poveste, dar parcă și începea să se teamă puțin de volubilitatea subaltern.

Poate și de asta încerca acum

s-o facă pe ursuzul, pe distratul sau pe obositul, pentru a nu-l mai încuraja pe celălalt să-și dea drumul la gură. Sau, pur și simplu, acela încă nu găsisese un pretext și o temă convenabile.

Popescu se plictisi să mai aștepte reluarea inepuizabilului șir de ineptii ale Subalternului și ieși pe culoar. Directorul îi făcu semn să lase ușa deschisă. Căldura din tren era de-a dreptul sufocantă. Oricum, neobișnuită pentru luna aprilie.

În partea opusă rampei cu mărfuri se afla cîmpul. O tarla de culoare verde, un verde crud și foarte intens, bățind spre albastru (probabil o tarla cultivată de mai mulți ani cu lucernă) și o alta de culoare neagră, arată de toamnă și acum învăluită în aburi ușori.

Băiatul deschise fereastra și simți în nări mirosul proaspăt de primăvară. Urmări cu privirea drumul de țară ce despărțea cele două tarlale și un cîrd de ciori care-l survolau de-a curmezișul. Nu departe de terasamentul căii ferate drumul cobora într-un fel de vîlcea (deasupra căreia aerul încălzit de soarele puternic juca în ape) și putea fi văzut urcînd din nou aproape de orizont pe lîngă un copac uriaș, un stejar probabil, care străjuia singuratic întreaga cîmpie. Trenul părea înțepenit acolo, nici un zgomot, nici un șuierat de locomotivă nu se grăbea să-i anunțe plecarea. Cîmpul arat avea o mărție specifică, imposibil de descris sau de comparat, ceva în prezența căruia nimeni și nimic, nici chiar trenul, nu mai îndrăznește să se miște sau să șuiere.

Și totuși, după numai cîteva minute, Popescu văzu în marginea îndepărtată a plapumii de aburi, acolo unde drumul subțire și noroios se ridica din valea sau vîlcea care-l ascundea, un punct roșu. Rămase cu ochii ațintiți pe acel punct pînă cînd distanța scăzu într-atît încît presupunerea inițială să se confirme. Era o femeie tînără care venea grăbită spre calea ferată. Popescu deduse că în valea în care drumul se ascundea privirii se află un sat.

Fata era încălțată cu cizme de cauciuc și căuta să alerge, Popescu avu chiar emoții pentru ea, dacă aleargă să prindă trenul și personalul

ăsta care a înțepenit aici de mai bine de douăzeci de minute se pune tocmai acum în mișcare? O încuraja în gând în timp ce încerca să-i distingă trăsăturile feței. "Hai, surioară, că-l prinzi, ar fi nedrept să plece tocmai acum și dacă totuși o face, nu-i nimic, trag eu semnalul de alarmă!"

Prin ușa deschisă a compartimentului se auzi vocea Subalternului. Găsise în sfârșit un alt pretext de trâncăneală. Popescu nu reuși să-și dea seama care anume, era prea concentrat asupra efortului feței care se zbătea singură într-un câmp de basm ca acela.

Ajunse în cele din urmă, iar trenul, de parcă numai pe ea ar fi așteptat-o, se puse în mișcare încet-încet. (Ea se urcase în vagon). Abia după aceea dădu un șuierat și luă viteză.[...]

Tocmai atunci ușa compartimentului se deschise din nou și fata cu jachetă roșie pe care Popescu o văzuse traversând câmpul întrebă de un loc liber, dădu bună ziua și se așeză.

Avea o geantă de voiaj agățată

de umăr și o pungă de plastic în mîna dreaptă. Punga de plastic nu o avusese mai devreme cînd fugea pe cîmp și Popescu îi privi imediat încălțărilor; într-adevăr, purta pantofi albi, curați, deci în pungă își pusese cizmele cu care venise pînă aici. Părea să aibă puțin peste douăzeci de ani, dar figura ei copilăroasă, puțin speriată și obosită, nu se armoniza de loc cu fardul pe care și-l adăugase în grabă, la toaletă probabil, pe pleoape și pe sprîncene, pe pomeții obrajilor. Avea o frumusețe aparte, sportivă, sinceră și băiețoasă, cu un procent de feminitate foarte mic, dar perfect integrat în ansamblu. De altfel fiecare element al chipului ei părea urfît luat în parte și numai privite împreună dădeau senzația de frumos și ciudat în același timp. Popescu rămase cu ochii ațintiți la ea pînă ce, tot încercînd să-i înlăture, în imaginație, cele cîteva umbre de fard și să-i descopere adevăratul ei chip, își dădu seama că o cunoștea sau că, în orice caz, o mai văzuse cîndva.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data și locul nașterii: 1950 în orașul Fundulea, județul Călărași.

Studii: școala primară în comuna natală; liceul și Facultatea de Filologie la București.

Colaborări în aproape toate revistele literare.

Activitatea social-culturală: profesor navetist, ghid O.N.T., magaziner, vînzător în librăria Editurii "Cartea Românească"; a fost secretar la Uniunea Scriitorilor din România.

Volume:

– **Aventuri într-o curte interioară** (Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut), București, Cartea Românească, 1979;

– **Efectul de ecou controlat**, București, Cartea Românească, 1981;

– **Amendament la instinctul proprietății** (proză scurtă), București, Editura Eminescu, 1983;

– **Zmeura de cîmpie** (roman – împotriva memoriei), București, Editura Militară, 1984;

– **Tratament fabulatoriu** (roman), București, Cartea Românească, 1986;

– **Și ieri va fi o zi** (proză scurtă), București, Cartea Românească, 1989;

– **Femeia în roșu. Roman retro** (versiune), în colaborare cu Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, București, Cartea Românească, 1990;

– **Claustrofobie ș.a.**

Referințe critice:

– Ovid S. Crohmălniceanu, Nicolae Manolescu, Mircea Iorgulescu, Gheorghe Crăciun.

1995 – înființează împreună cu scriitorii din generația '80 ASPRO;

1998 – Premiul de excelență Călărași;

1999 – moare după o lungă și grea suferință.

Gabriela NEGREANU

HIPNOZĂ

Predestinat să alunec
pînă la demență, pînă la carceră, pînă la
șansă. Pe muchia lichidă salamandra –
cuțit. Cu solzul ei verde pe-o lume, cu torsul
pe cealaltă. Înghețîndu-mi sîngele, nervii
cu zvîcnetul ei
otrăvit.

Ce simulacru de degajare!
Inventez senzuri, ca de un ciine
mă apăr. Vrea culoare și sunet, vrea
alcool și vrea
vină. Cînd eu simt bruma morții sticlindu-mi
pe soartă, și pasu-mi hipnotic
pe jumătate topit în ucigașa
lumină.

ANAMNEZĂ

și poate am fost firul de iarbă plăpînd
rătăcit în scoica uitată la marginea mării
sau poate, în negura serii,
alt copil ce visează plîngînd

poate am fost vuiet dezlănțuit de talazuri
ori poate tînără cascadă de autori
ploaie azvîrlită peste lume
surîs de fericire
reîntors apoi în spume, în zori

nu știam nimic despre vii
timpul – ce greu și ciudat a venit
dintr-o rasă străină murindu-mă
cu licărul soarelui învinețit

Parcă eram ființa apei și-a lunii
fragilă, sclipind ca o boare
proteguind ușorul abur al horelor
în valea iluziei, lunecătoare

iar acum sînt atît de afundă
trup pămîntesc, de gravitație, am
cu ochiul fix, dureros caut lumile
din timpul lumilor cînd nu eram

ORA LUNARĂ

liberi dar singuri eram
într-o lume cu somn liniștit
ne-nseram, înnoptam –
templul vag al ideii trezit

de la-nceputuri friguroase arzînd
focuri bengale ne-au prins în plete
dansam și rîdeam
printre realii și ielele bete

fericiți ne-au azvîrlit către margini
noi unduiam în sălbaticul nins
ecou al luminilor, suflarea de gheață
nici n-am simțit-o cînd de suflet s-a prins

și lin am coborît, lunecînd
în somnul altora, ca adiere
nesfîrșiți și subțiri
în alba, muzicala tăcere

!

Oh, dimineața aceea cu stele
toride
cînd orașul se umpluse de fluturi
(îndrăgostiți)
iar eu pluteam printre iasomii și narcise
și pămîntul tremura năucit
sub tălpile mele

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data și locul nașterii/ morții: 6 iulie 1947 în Călărași/ 1995 la București.
Studii: liceul la Călărași;
Facultatea de Filologie București.
Activitatea social-culturală: redactor la Editura Ion Creangă și la T. V..
Volume: **Decorul și prezența** (Capricii), versuri, București, Cartea Românească, 1979; **Elegii pentru sufletul înflorit**, București, Editura Eminescu, 1981; **Jurnal: Eul pelerin**, versuri, București, Editura Eminescu, 1984; **Mototol și rostogol**, București, Editura Ion Creangă.

Ioan NEȘU

UITAȚI DE DUMNEZEU

Mantaua din pînză cauciucată îl acoperea aproape în întregime pe Nelu Brabete. Numai fața îi rămăsese liberă, de la ochi în jos, o față comună, de om cam bleg, aspect ce-i întărea și zîmbetul acela permanent ce-i stătea pe buze, de era singur sau nu, zîmbet ce nu-i dispărea nici cînd îi vorbea cineva, chiar dacă persoana respectivă își rîdea puțin de el. Numai tîrziu, cînd pricepea rostul cuvintelor, zîmbetul său se transforma în ceva amenințător, dar ochii îi rămîneau la fel de inexpressivi și de albaștri. De pe buze se strecurau vorbe de neînțeles, însă uita curînd și zîmbetul îi apărea iar. Mergea zîmbind, cu capul în jos, prin mijlocul drumului, nu vedea pe nimeni și dacă, din cînd în cînd, un cunoscut îl saluta, el răspundea vesel, trezit din visele sale. Îi plăcea să se afle în mijlocul oamenilor și, cum nu-l prea lăsa nimeni să vorbească, el asculta ce povesteau alții și zîmbea, iar dacă se spunea o glumă bună, de rîdeau și ceilalți, atunci el rîdea cel mai tare, dar se rușina apoi, simțind asupra lui privirile lor îngăduitoare. Deși, cu cîtva timp în urmă, ploaia stătuse, acum începuse din nou să curgă din cerul negru ca o scîndură putredă de gard. Picuri rezezi și grei se împleteau pe acoperișurile de tablă. Șoseaua era pustie și Nelu Brabete mergea ținînd mîinile lipite de corp, ca soldații. În dreptul casei lui Lică, ciobanul, deși el nu se gîndise să se oprească, pașii se domoliră de la sine, semn al obișnuinței: prea se oprea des în locul acela. De data aceasta privi mai cu luare aminte și văzu pămîntul ce începuse să se desprindă la temelia casei, mîncat de atîta umezeală, lăsînd paiantele goale. Îi plăcuse mult locul acesta de casă și l-ar fi cumpărat dacă Lică n-ar fi vîndut repede niște oi și i-ar fi luat-o înainte. Între gard și șosea, fusese înainte un șanț adînc, plin cu boji, unde-și aducea Lică oile cînd se îmbăta și nu mai putea să iasă cu ele la cîmp. De curînd însă groapa fusese astupată de primărie, lărgindu-se astfel și șoseaua. Dar acum apele se strîngeau mult vijelioase, veneau tocmai din mijlocul satului, treceau peste drum și rodeau în pămîntul proaspăt așezat, ca în nimic. Rîpa prindea să apară iar și Nelu Brabete socoti că, dacă vremea mai ține așa vreo trei sau patru zile, iar Lică nu pune mîna să-l repare, parul din colțul gardului o să rămîna atîrnat în aer, ținut doar de lațuri.

Apoi privirile îi lunecară spre cimitir, un vîrf de deal înconjurat cu panouri din prefabricate și acoperit cu o pădure de cruci, de mărimi și forme diferite. Vara, ele se vedeau albe printre tufele de liliac și salcîm pitic. Se gîndi la maiică-sa, la Brabetoaița, cum îi spuneau oamenii din sat, bătrîna și țintuită, de cîțiva ani, la pat. Din cauza ei nu mai avea zile bune nici cu nevastă-sa. Aștepta, din clipă în clipă, să-i închidă ochii și să-i aprindă lumînările, dar, de data asta, privind în jur, la cerul întunecat, la șiroaiele de apă și la noroiul greu, Nelu Brabete își zise numai pentru el, deși, dacă erai mai pe aproape, puteai chiar să-l și auzi: "Mai amîn-o, Doamne, să se oprească ploile astea, că nu poți urca dealul cu dricul pe umeri, poate aluneci dracu' și te duci cu el de-a berbeleacul, mai mare pomina!".

Ajunse acasă. Împinse cu cotul poarta veche, încet, parcă i-ar fi fost frică să nu cadă. Vedea în dreapta riul învolburat, amenințător, întins cît lunca, la nici o sută de metri de clădire. Pășii gînditor prin noroiul din curte. Demult vrusese să toarne o alee de beton pentru astfel de ocazii, dar niciodată nu fusese suficient

de hotărît. Cizmele grele intrau adînc în clisa de humă. Mersul devenea greoi, enervant. În fața ușii de la intrare pusese niște cărămizi și un pietroi mai mare, de care-și curăță încălțărilor, în timp ce se ținea cu o mîină de clantă. Cînd deschise, îl izbi un miros puternic de săpun făcut în casă și îl cuprinse un val de aburi. Erau atîția aburi în odale, că pe tavan varul se umezise și se colorase într-un albastru puternic.

Florica stătea aplecată deasupra albiei așezată pe două scaune. Avea mîinele sumese și mîinile băgate pînă la coate în clăbucii de spumă. Nelu Brabete intră și se opri pe sacul de nailon așezat în dreptul ușii. Pentru moment rămase așa, ca prostit, cu ochii țintă la Florica, parcă atunci o vedea prima dată. Era îmbujorată la față și puțin nădușită pe la tîmple. Avea părul adunat într-o basma legată sub ceafă și bluza descheiată. Linia sînilor începea să se vadă, învăluită în umbre. Și imaginea aceasta îi trezi aceeași dorință ca în urmă cu mulți ani, cînd se luaseră. Florica, gîndi el, este o femeie care nu se trece, are treizeci de ani, dar nu-i dai douăzeci și cinci. Ce-ar zice lumea despre ea, Florica tot frumoasă rămîne și tocmai pentru asta n-o pusese niciodată să muncească alături de celelalte, chiar dacă se mai șoptea ceva pe ici, pe colo.

Ce-i pasă lui acum, cînd umblase atîta timp după ea? Îi ținea toată ziua calea, dar cînd îl zărea, Florica trecea pe partea cealaltă, cu capul în jos, fără să-l vadă sau fără să vrea să-l vadă. Era în vorbă cu Voicu al lui Fane, dar el era convins că, odată și odată, tot o să-i iasă ei fumurile din cap și d'aia și continua s-o aștepte.

Cînd, într-o toamnă, Voicu al lui Fane a plecat la oraș, pe șantier, Florica s-a schimbat dintr-o dată. Parcă i-ar fi murit cineva în familie; maică-sa dacă ar fi murit, n-ar fi fost atît de plînsă. Dar și față de Nelu Brabete se schimbase. Cînd se întîlneau prin sat, ea ridica privirile spre el și atunci în ochii ei frumoși se aprindeau două luminițe, dar reci, care-l intimidau, făcîndu-l să se simtă prost. Iar cînd îl simțea pe urmele ei, încetinea pasul, îl lăsa să se apropie, apoi, brusc, se oprea și se întorcea spre el: "Ce vrei?" Îl întreba scurt și el se fisticea și nu mai știa ce să spună, parcă-l ținea cineva de limbă, deși își alcătuia dinainte zeci de planuri. Și aceasta pînă într-o seară cînd se întîmplase minunea. Privirile ei se mai îndulciseră, era mai răbdătoare, iar el sesizase schimbarea și putuse să rostească niște fraze. Cu sufletul la gură îi declarase că vrea să se însoare cu ea și fusese acceptat neașteptat de ușor. De bucurie, alergase la bufet și dăduse de băut la toată lumea. Oamenii beau și se întrebau ce se întîmplase cu Nelu Brabete, dar nu prea mult, pentru că țuica era bună, iar ocaziile astea nu apar în fiecare zi. Numai la sfîrșit, țînîndu-se de masă, el le mărturisi că se însoară, le spuse și cu cine și bărbații, încălziți de alcool, l-au înconjurat și l-au felicitat, deși mai erau și unii care-și făceau semne discrete.

La timpul potrivit, Nelu Brabete își dăduse seama că Florica mai fusese și a altcuiva și, de atunci, de fiecare dată cînd el încerca s-o întrebe și ea pricepea ce, îl înlănțuia pe după gît, se agăța de el, se freca de pieptul lui și el simțea că nu poate fi altul mai fericit. Socotea că totul fusese un accident pe care desigur că îl regreta, altfel de ce o găsea plîngînd adesea?

După șapte luni de la căsătorie, Florica pierduse un copil. Și deși trecuse atîta timp și el mai vrusese unul, ea se opusese spunînd că destul trebuie să aibă grijă de maică-sa, s-o curețe și s-o hrănească în fiecare zi. Pentru ce atunci o caznă în plus? În sinea lui Nelu Brabete îi dăduse dreptate și ajunsese să se roage și el să se termine odată...

... Florica se ridică încet, își îndreptă spatele și zări privirile de cîine credincios îndreptate asupra ei. Priviri pe care, adesea, nu putea să le suporte.

– Ce faci, nu închizi ușa aia? Mă vezi că stau aici transpirată! Eu muncesc, nu umblu creanga prin sat, ca tine!

– O închid, răspunse el moale și parcă, într-adevăr, numai atunci își adusese aminte de ușă, o închid, dar de ce strigi așa? Mă uitam și eu la tine, ești atât de frumoasă...

– Ha, ha, ha, țara arde și lui i se făcu de dragoste! Descalță-te acolo, nu-mi umple mie casa cu noroi, că nu măhuri tu!

– Parcă ție îți arde de altceva? Mai vezi tu pe cineva spălînd acum? Toată lumea stă cu ochii pe gîrlă, gata s-o ia din loc, și tu speli! Nici el nu credea în ce spunea, dar vrusese s-o supere puțin. De altfel se mîndrea cu pasiunea aceasta pentru curățenie a nevastei. Din două în două zile, în curtea lui, sîrma era plină cu rufe și parcă vedea vecinele dîndu-și cu cotul: "Iar a spălat Florica, parcă ar spăla pentru tot satul!" și pe el spusele acestea îl umpleau de o satisfacție ascunsă, pe care o savura singur, în clipele sale de pierzanie, atunci cînd recunoștea că, deși nu realizase ceea ce-și dorise el odată, demult, la începutul tinereții, o luase totuși înaintea altora.

– Și ce dacă spăl? Ție nu-ți place să ieși în sat cu o cămașă curată pe tine? Mai bine m-ai ajutat să storc preșul ăsta și ai spune și tu ce se mai aude.

Nelu Brabete își scosese cizmele, iar mantaua și-o atîrnase într-un cui, după ușă.

– Ce să se audă, oamenii așteaptă să se tragă apele. Doar nu este prima dată cînd rîul și-a dat în petic. Și nici ultima oară nu o să fie, răspunse el, vrînd parcă să insinueze că știe mai multe, dar pentru ea este suficient și atât.

– Dar nu vezi că plouă mereu, că nu mai are de gînd să se oprească?

Tocmai atunci ușa se dădu de perete și amîndoi, puțin surprinși de acest mod de a da năvală, o văzură pe Veta, nevasta lui Lică, mică în cizmele mari ale bărbatului, cu un sac de pînză pe cap. Rămase afară.

– Ce faci, țăță Veto, nu intri? Hai intră, că te plouă!

– Nu intru, că nu stau mult, am venit numai așa ca să vă spun, că poate n-oți fi auzit, că nici eu n-am auzit de mult, doar adineurea mi-a spus și mie Lică, de, așa cum vorbește tot omul cînd e singur cu muierea lui, că a fost în sat și a auzit și el de la oameni, că la gară, unde trece apa pe sub calea ferată...

– Ei, ce este acolo, țăță Veto? Întrebă Florica, scoțîndu-și mîinile din albie și începînd să le șteargă cu un prosop uscat.

– S-a înfundat, s-au adunat tot felul de lemne, de craci, de araci, de baloți, s-au încurcat unele în altele și în îngustimea aia de acolo, că e mică gura aia de sub pod, s-au încîlcit și s-au oprit și acum alea care vin se așază peste ele, parcă s-a făcut un zăgaz. Eu d'asta trecui pe la voi, să vă spun ca să fiți atenți la noapte, să nu vă pomeniți cu apa sub pat. Și așa aproape că a ajuns în spatele casei, dacă văzui eu bine. Acu' mă duc...

O clipă rămaseră, bărbat și femeie, ca loviți de trăsnet, gîndindu-se ce ar putea să se întîmple, la bătrîna care zăcea în camera ei, care nu știa nimic din ce se petrece afară, la greutățile unei eventuale mutări, la ce înseamnă să schimbi dintr-o dată rostul lucrurilor...

Florica își reveni prima:

– Îmbracă-te și du-te iar în sat și cască și tu ochii și desfîndă-ți urechile, că degeaba te duci; m-aș duce eu, dar uite că se întunecă și nu prea-i stă bine unei femei noaptea pe drumuri.

Nelu Brabete începu să se îmbrace în tăcere, cu o părere de rău în suflet după odihna pe care și-o dorise, dar mai ales chinuit de gîndul că el nu reușise să afle această noutate. Poate că Lică fusese chiar acolo, poate că el adusese vestea... Deschise ușa, vrînd să plece, dar Florica îl opri:

– Stai, du mai întîi albia asta în magazie!

După ce Nelu Brabete plecă, Florica făcu ordine în cameră și, înainte de a se apuca de cină, intră la bătrîna, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu fi pățit ceva.

Brabetoica stătea sfârșită, cu trupul ei puțin, vlăguit, rezemat de o pernă mare și privea drept înaintea cu o privire slabă, goală de orice expresie. Ținea mîinile pe piept, iar picioarele se ghiceau subțiri prin pătură. Părul ei alb ca zăpada și obrajii plini de crețuri, galbeni ca o felie de cozonac, și privirea aceea parcă fără nici o dorință o înduioșau adesea pe Florica. Și atunci aceasta se mînia pe Dumnezeu, că de ce cheamă la el, din cînd în cînd, cite unul tînăr care n-a tremurat niciodată pe vreun sîn de femeie, care n-a văzut niciodată cum răsare luna de pe genunchii unei fete și uită de cite o bătrînă și-o lasă să se chinuiască și să chinuiască și pe alții. O uitată de Dumnezeu era Brabetoica așa cum stătea toată ziua, în aceeași poziție, pe patul ei de scînduri, pe care Nelu așezase și o saltea plină cu paie.

– Mamă, vrei ceva? o întrebă Florica, apropiindu-se de pat și încercînd să mîngîie rămășița aceea de om.

Dar bătrîna rămînea la fel de nemișcată, cu privirea ei fixă în tavan, fără să răspundă; ea nu știa că afară este frig, că plouă, că vin apele. Florica îi potrivi puțin pătura la picioare, așa ca să nu fi venit degeaba, și apoi ieși, închizînd ușa.

Nelu Brabete nu se mai întorcea, era deja nouă ceasul. Mîncă singură și se culcă lăsînd lampa mică. Adormi repede și-l visă, după mult timp, pe Voicu al lui Fane, cum o ademenise el tocmai la capătul crîngului hotar cu săelenii și acolo o aruncase în apă. Ea se speriasă și țipase. Malul era drept și înalt și apa îi ajungea pînă la umeri. Voicu o lăsase să se zbată puțin, apoi se dezbrăcase rîzînd și venise după ea. După un timp au ieșit și au revenit la locul unde-și lăsase el hainele. El i-a scos rochia și a agățat-o într-o cracă, la soare și la vînt. Stătea pentru prima oară goală în fața lui, cu coatele acoperindu-și pieptul. El i-a dat cămașa lui, prea mare pentru ea, și a luat-o în brațe și a răsturnat-o în iarba mare și grasă și ea s-a lăsat în voia lui... Numai apa se izbea de mal, se îndepărta și se izbea iar...

S-a ridicat într-un cot și l-a văzut pe Nelu Brabete aplecat asupra ei la lumina slabă a lămpii.

– Ce-ai pățit, dragă?

– Am visat urît, răspunse ea fără nici un chef și vru să se culce iar.

Numai că rămase încordată la vuietul care venea de undeva, de departe, ca un zgomot de mașini grele ce se apropiau în coloană. Dar nu era zgomot de mașini, parcă era o revărsare uriașă de ape. Și atunci înțelese. Sări din pat și se duse la geam. Îl deschise și un val o lovi udînd-o de la brîu în jos. Emoția și surpriza o țintuiră locului un timp. Numai Nelu Brabete nu pricepea ce este cu apa care venea pe fereastră. Florica înțelesese. Îl privi cu dispreț pe cel care ar fi trebuit să aibă grijă de ea și, fără să-i spună o vorbă, își puse o șubă pe umeri și un batic pe cap și fugi afară lăsînd ușile vraise.

– Unde-mi sînt pantalonii? se căina Nelu Brabete în mijlocul patului. “N-o vrea și o cravată acum?” se gîndea Florica.

Cînd deschise ușa ce dădea în curte, apa care presa de afară fu gata s-o răstoarne. Ieși făcîndu-și cruce. Nu vedea șoseaua, nici gardul. Totul era în apă, o apă mîloasă, murdară, violentă. Nu-și dădea seama nici dacă locuința lor mai era la locul ei sau plutea pe undeva, pe luncă. Făcu cîțiva pași în întuneric, la întîmplare, nu avea idee încotro să se îndrepte, dar ceva îi spunea că nu trebuie să stea pe loc. Dădu peste alți oameni. Alergau toți. Se loveau unii de alții, se împiedicau, nimic nu mai conta. Și nu mai știau dacă sînt prieteni, dacă sînt dușmani, se uitaseră certurile, se uitaseră vechile dușmăanii, deveniseră un tot unit în fața primejdiei comune. Se strigau unii pe alții, se găseau, se încurajau. Cîinii urlau, parcă ar fi fost încolțiți. Unii apucaseră legați.

Florica nu se opri o clipă să se uite în urmă; fugea ca o nebună, disperată, cît mai departe, numai să scape de șuvoaietele alea care o loveau peste șolduri.

Rochia udă i se lipise de pulpe; dacă ar fi putut, ar fi dezbrăcat-o. Mergea la întâmplare, de fapt nici nu avea ce alege. Din când în când, călca în câte o groapă, cădea în genunchi, se ridica și pornea iar.

Apele creșteau. Se dărimau garduri. Se surpau casele. Țipau copiii.

Obosise. Emoția fusese și ea pe măsura efortului. Se așeză pe prima canapea care-i ieși în cale, când simți pământ sănătos sub tălpi.

– Floricaaa... Floricaa... se auzea din vale strigătul disperat al lui Nelu Brabete.

Dar ea nu-i răspunse, inima-i bătea cu putere. Și-o apăsa cu amîndouă mîinile.

Veni neașteptat de repede, veni lîngă ea și o luă în brațe. Priveau amîndoi la apa care venise deodată și care ajunsese aproape la acoperișul caselor mai mici. Ea-l lăsa să-i mîngîie mîna, poate nici nu-și dădea seama.

Nelu Brabete se trase deoparte cînd Florica sări în sus, parcă ar fi mușcat-o ceva, cînd îi văzu ochii mari, plini de groază.

– Mama, unde este mama?

Atunci el simți cum îl îneacă un val de căldură și, imediat după aceea, cum se transformă într-un lac de sudoare rece, ca o mușcătură de șarpe.

– Mama, reuși el să îngaiame, mama... a rămas acolo... mama, mă duc după mama... Mamăăă, strigă el o dată tare, un strigăt de condamnat, în timp ce-și smulgea părul, ce implora cerul, în timp ce privea neputincios la puhoiul care se dovedea tot mai stăpîn peste oameni și peste sat. Eu mă duc, trebuie să fac ceva, poate reușesc ceva...

– Ești nebun, izbucni ea sincer, unde să te mai duci acum? Ce să mai faci? Sau vrei să te înece și tu? și-l cuprinse cu căldură în brațe. El începuse să plîngă cu niște lacrimi mici, de om bătrîn. Și era prima dată cînd femeia nu rîdea de lacrimile lui, era prima dată cînd femeia întinse mîna să le adune...

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii: 01. 07. 1950.

Locul nașterii: loc. Turnu-Măgurele, jud. Teleorman.

Numele părinților: Iancu; Constantina.

Școlile absolvite: Facultatea de silvicultură, Brașov, 1974.

Locul de muncă, funcția: Stațiunea silvică Bărăganul – șef stațiune.

Data debutului:

– În presă: **Scrisori din Ialom**, Slobozia, 1979, ed. de C.C.E.S., jud. Ialomița;

– În volum: **Un pumn de iarbă**, roman, Ed. TAI-PAN, București, 1994.

Membru al Uniunii Scriitorilor: 1998.

Membru al Asociației: București, 1998.

Premii literare obținute:

– 1998 – Premiul special al juriului la Concursul de literatură "Al. Odobescu", Călărași, Ediția a XVIII-a.

Reviste la care a colaborat: "Steaua", "Art-Panorama", "Tomis", "Metafora", "Arcadia", "Sinteze", "Dunărea de Jos".

Cărți apărute:

– **Un pumn de iarbă**, roman, Editura TAI-PAN, București, 1994;

– **Marele necunoscut**, roman, Editura RAI, București, 1995;

– **Privire clandestină**, roman, Editura RAI, București, 1996;

– **Zi de toamnă cu cal**, proză scurtă, Editura Scriptor, Galați, 1998.

Nicolae STAN

VIS
(fragment)

[...] Ușa mănăstirii e descuiată falnic de către Lazăr, cu chei special croite, la cererea Didei, căreia-i place aici: e răcoare și pereții sînt pictați frumos, frumos, uite-i pe sfinții Constantin și Elena, solemni, ca la fotograf, sănătoși, păzind crucea, iată-l pe cumsecadele Sfînt Nicolae, cu barba albă, senin-senin..., pe Sfîntu Gheorghe, puternic bărbat, vînos, omorînd – exemplar! – balaurul cel rău,... pe Fecioara cu Copilul, duiosia întruchipată, apoi pe Copil ajuns la maturitatea-i impunătoare..., apoi pe... oho!... ce frumoși sînt sfinții și sfințele, așezați ei pe perete, cu bărbi mari, cu zîmbete darnice, oameni unu' și unu', plini de milă și de putere, cum scrie la Carte, cum să nu-ți placă?!... și icoanele împodobite și policandrele, patru, vechi și maiestuoase, spînzurînd de cupolă... oh! cupola... strașnic!...

Așa, da! Îți mai vine să trăiești. Aer și liniște, se declară mulțumit Lazăr, încuind ușa în față unor presupuși nepoftiți și îndreptîndu-se spre centrul lăcașului, unde, pe dușumeaua umflată, cîndva, de apele revărsate e întins un covor mare, gros, îmbibat de praf. Se așază dedesubtul cupolei, direct pe covor. Lazăr umple paharele cele mici. Gesturile îi sînt moi, calme, ca ale unui om care are, dintr-o dată, un nemăsurat de mult timp la dispoziție. Se uită la femeie, întinsă a lîngă el, și o dojenește potolit:

– Tu n-ai vrut să mănînci nimic.

Și doar aveam acolo cartofi... Să nu-ți fie rău...

– Drac mort ai văzut?

– Doamnă iart-o, sîntem în casa

Ta.

– Casa lui este pentru mine...

– Iart-o Doamne...

– Asta-i pentru Costea! șoptește

Dida, udînd covorul cu cîțiva stropi

de țuică din paharul ei, după care își înalță capul osos și, amintindu-și cuvintele lui Lazăr încheie triumfătoare. Mîncarea-i fudulie, băutura-i temelie, Lazăre!

– Ai o clantă, mamă-doamne! Noroc!

Golesc iarăși paharele. Privirile reîncep să le strălucească. Fețele li s-au rumenit. Aproape că seamănă, acum, cu ale sfinților străjuind pe pereți, deși vopseaua acestora s-a învechit, s-a decolorat, încît numai niște presupuși cunoscători într-ale sfinților ar putea ști, fără puțință de tăgadă, cum arată chipurile lor, de la începuturi...

Dida se mișcă pe covor, lungită, căutîndu-și o poziție mai comodă. Mișcările ei sînt la fel de lente ca ale bărbatului, amîndoi asemănîndu-se, într-un mod vrăjitoresc, așa cum seamănă două larve, și lipsite de putere, încolăcite în interiorul gogoșii dumnezeiești.

De afară străbat, ca prin vată, mici zgomote ale unei lumi prea îndepărtate. Parcă, de undeva din văzduhul încins, ajunge pînă aici, stîns, lătratul nevolnic al unor dulăi. Și, din nou, tăcerea revine.

Curînd, însă, dinspre podul mănăstirii se aude, tenace și neexploziv, ronțăitul unui șoarec, care se hrănește în voie, complet liber, cu cărțile uitate sau lăsate acolo, sub amenințare, de către foștii călugări, plecați, cum se vorbește, cu mare zor, la repezeală, fiind lăsați să ia cu ei doar ceea ce le-ar fi fost strict necesar pentru viața lor zilnică. Or, cei ce i-au alungat, au considerat că bucoavnele nu le sînt de nici un folos, ba, dimpotrivă, ele nu ar fi, credeau ei, decît sursa neostoită a răului și a smintelii. Așa se face că, în podul mănăstirii, au fost depozitate fel și fel de obiecte apreciate ca netrebuincioase, pe care, însă, călugării le-au lăsat în speranța că odată și odată, vor sosi și timpurile în care se vor putea întoarce la ele.

Sînt acolo, ținute spre păstrare pentru vremuri neștiute, cărți vechi, plouate neîndurător prin găurile tablei peticite; cărți cu coperte negre și cu paginile acoperite de praf; cărți rare, dar fără trebuință, se pare, odată ce

nimeni nu le-a deschis, după ce călugării le-au părăsit în podul acesta dărăpănat, aruncate grăbit, în neorînduire: unele căzînd închise, altele, deschise întîmplător și rămase așa, supuse unei veșnice încremeniri, pînă la vremea cînd, de bună seamă, stăpînii-și-le-vor-lua-iarăși-în-primire-și-le-vor-lua-iarăși-în-primire...; pînă atunci un șoarec bătrîn, tare bătrîn, străin de haită, alunecă din volum în volum, fugînd speriat de lumină, căuțînd semiîntunericul unde își trage sufletul, convulsiv, pe coperta interioară a celei mai groase și mai înnegrite cărți, deschisă, în care se poate citi, pe a treia pagină expusă vederii nimănui: FACEREA.

– Aia iar roade, spuse Dida, întorcîndu-și urechea sîngă către pod.

– S-aduc niște otravă d-aia..., promite Lazăr, vag, umplînd din nou paharele cu mîinile-i tremurînde, bătrîne, tare bătrîne...

Șoarecul, într-un moment prea rar de odihnă, își revine greu din oboseala pricinuită de salturile nesfîrșite printre cărți, precum și de forfecarea anevoioasă și la fel de fără sffrșit a nenumăratelor tomuri. Pare și mai mic și mai vîrtnic, rătăcind singur, ca și strivit între mormanele de hîrtii răbdătoare.

Pe fila a treia, a celei mai negre cărți, deși șoarecul s-a apropiat cu lucru-i stăruitor, stă, încă, scris: FACEREA. Rîndul întîi: LA ÎNCEPUT A FOST CUVÎNTUL...

În căldura sufocantă, rozătorul își reia munca lui dintotdeauna, perseverent, însă obosit, foarte obosit...

– Pînă la urmă n-ai ce face! Roade și el acolo... Înprăștie Lazăr, răsfrîndu-și degetele drepte în aer, obsesia gzomotului venit de sus.

Beau alt rînd de pahar și Lazăr, pentru a marca intrarea în alt timp, prin acțiune, se lipește și el, amețit, cu spatele de covor, ca Dida, fixîndu-și tălpile picioarelor în cele ale femeii. Astfel, situați unul în prelungirea celuiilalt, la poli opuși, cu picioarele în formă de V, unite la tălpile goale, cei doi formează un singur trup: imens, în așteptare, supus sub cupola prin gaura căreia fierbințeala văzduhului îi înfășoară.

– Dido, să nu-ți scape cumva că facem noi ce facem aici, în mănăs-

tire. Că asta s-ar putea să fie caz de pușcărie. Protoiera-aia a lor mă înfundă pe mine, că pe tine...

Deodată, pereții încep a se roti, la început mai lent, apoi din ce în ce mai tare, ca niște bucăți de hîrtie prinse într-un vîrtej. Policandrele se învîrt și ele precum comediile bîlcuitorilor, înlocuind trecutele lor luminări prin beculețele lor lunguiete, care, acum, par a fi aprinse, licărind toate într-un dans tot mai rapid, în care intră și picturile de pe pereții înalți, înnegriți de vreme, coșcoviți, sfinții schimbîndu-și locurile – ciudat! – în intensitatea vîrtejului: Constantin și Elena nu mai țin amîndoi crucea sfință, ci șarpele lipit de trunchiul copacului fără frunze..., Nicolae, bunul și distinsul Nicolae ucide, hotărît balaurul..., Fecioara poartă barbă albă (doamne ferește! doamne ferește! doamne ferește!)... și: unde-i lancea glorioasă a Sfîntului Gheorghe?... în locul ei, viteazul ține duios un nevinovat prunc... doamne ferește... totuși: ce bine e la aer și în mijlocul unor oameni atît de deosebiți, dintre care luda lipsește, nu se mai zărește, ceea ce este și mai periculos, căci nu știi de unde poate veni... și parcă toți șoptesc ceva, șușotesc între ei, au chef de vorbă, tăifăsuiesc cîte în lună și în stele... însă, lucru de mirare, vorbesc peltic, mîncîncă mult din litere, cît sînt ei de sfinți, bine că nu-i aude mulțimea cea rea și clevetitoare și răzbunătoare...

– Cu cine stau eu de vorbă, Lazăre, să spun eu?... Eu am păzit puii și acum păzesc astea și gata!

– Care pui?

– Puii lor... știi ei...

– Da, he, he, de ograda mea nu vrei să vezi tu?... he, he...

– Spurcatule! Să știi c-aș vedea, numai să ai și tu un cocoș, mai acătării, hi, hi...

– I-aminte de cocoș, ia!

– Da' un cocoș mai în putere, așa... care să facă față... hi, hi!

– Te-ai prostiț de tot, zău, femeie bătrînă...

– Hi, hi, hi... N-am înțeles. Eu?

– Stai să terminăm țuica asta și ți-arăt eu ție cocoș...

– Stai jos! Hi, hi...

– Tu te-ai înmuiat toată și-ți arde de tăvăleală...

– Cine, mă, s-a-nmuat? Auzi la el!...

– Ăla de la oi... he, he...

– Cine, mă?!... Știi că ieri veneam din sat și-am cumpărat o conservă.

– Minți, n-ai fost!

– Am fost. Și țuica asta, uite-o, am luat-o de la magazin, o juma, desfă-o!

– Dă-ncoa!... bună... bună... [...]

Acum, pereții unduiesc amețitor, ca într-o dănțuială apocaliptică, strivind locuitorii lor moleșiți, toropiți, cu sticlele goale alături; dinții, lacomi de rîs, se potolesc treptat din zvîcnitele neîntrerupte, iar sfinții, în rotirea lor devastatoare au devenit *unul*, care se poate spune, le închide ochii celor doi și le domolește răsufălările sacadate, cufundîndu-i într-un somn prelung, pînă spre seară, cînd, în sfîrșit, se lasă întunericul...

(Iată că se poate uita, cum spuneam, un indiciu, e drept, nu prea clar despre existența atît de dramatizată a Didei. Un zvon, ivit acum în memorie, atribuit poștașului comunei. "Are din ce trăi, nu-i o problemă. O plătește Colectivul nu știu cu cît, plus că are casa asigurată, nu? Gratuită. Și mai primește și pensie de urmaș, după bărba-su... că ea mai are un an și iese la pensie. Dă-o-n mă-sa".)

"Mărie, Mărie

la să-mi spui tu mie

Care floare-n floare

Noaptea pe răcoare...

Floarea dorului

Și a..." (aaa, aici nu mai știu!)

"Aia floare-nfloare

Noaptea pe răcoare...

Mărie, Mărie

la să-mi spui tu mie

Care frunză batee..." (și mai era,

tot așa...)

Vocea lui Lazăr țșnește înaltă, spărgîndu-se în ecouri prelungi în pereți, în boltă și în geamurile închise de care se lovește zbuciumat un fluture, formînd semicercuri scurte și iuți, bîzîitul lui continuu amplificîndu-se odată cu zbaterea de geam. În întunericul lăsat, albul fluturului se desenează perfect în linii zigzagate, frînte, pînă cînd vietatea își schimbă brusc traiectoria, zvîcnind drept în sus, spre boltă, pierzîndu-se în întunecime; sau găsind acolo, sus,

vreo breșă prin care să sfișie aerul curat al cîmpiei.

– E rece noaptea aici, spune Lazăr, liniștit, după un timp în care a așteptat zadarnic, bîzîitul, pe spate, alături de Dida, între ei cele două sticle goale zăcînd răsturnate.

– Trebuie să mergem în chilie, zice Dida ("... care floare-nfloare..."), dar nu se ridică nici unul.

Tăcere. Respirații rare, anemice, voci moleșite.

– Mă dor oasele, Lazăre...

– Reumatism.

– Nu mă lasă să dorm... mă doare carnea pe mine...

– Așa-i reumatismul ăsta.

Din pod, se aude un foșnet abia perceptibil, agonice. Apoi, din nou, liniște.

– Mîine plouă precis.

– Era senin.

– Plouă precis... așa mă dor oasele, Lazăre, mă dor... ("... care floare-nfloare...")

Tremurul ușor al vîntului de noapte se face simțit prin ușa rămasă, iată, întredeschisă. Se aude cîntatul unei păsări de noapte. Înăuntru, toate sînt la locul lor: sfinții așezați ca întotdeauna... aureola lor... pălăria lor de lumină din jurul capetelor... veșmintele lor țipătoare, roșii-violente, sau albastru, sau verzi, căzînd în falduri largi și regulate pînă la tălpi...ba, în cîteva icoane. Cartea cea mare li se odihnește în mîini, iar privirile ard, desigur, literele căutatelor cuvinte.

Sînt toți. Fiecare cu povestea lui adevărată, fără îndoială, dintre care poți expune, pe scurt, ca exemplu întîmplător, una singură:

– Împărăteasa Elena și împăratul Constantin... aaa... mari sfinți, maaari... se vede și după cum sînt ei pictați, mîndri și viteji... Se pierduse crucea Domnului Iisus Hristos și lumea nu mai avea credință, se rătăcise... era crucea Domnului prin catacombe, prin murdării și prăpăstii înfricoșătoare, alături de crucile celor doi țilhari de drumul de mare, doamne ferește... era pierdută crucea de sute de ani, aproape trei sute de ani și nimeni nu se ostenea... nimeni nu ridica un deget, măcar, un deget, acolo... dar, Sfîntă Împărăteasă Elena și cu Sfîntul Împărat Constantin (încă nu erau considerați ca sfinți, atunci, după aia... oamenii și-au dat sea-

ma...), s-au hotărât, mamă și fiu, s-o găsească... acuma, întâmplarea e că ei aveau mult aur... și erau darnici: au pus oamenii la treabă, să caute prin locurile cele mai neumbrate marea cruce fără de care nu mai exista credință... și lumea tînjea... și lucrătorii, muncitorii ce erau ei acolo, au primit multe pungi cu aur, căci crucea era de negăsit, atît de dușmănos o ascunsese diavolul... alții în locul lor ar fi renunțat la atîta muncă și la atîta chin, dar, nu! Sfînta Împărăteasă Elena și Sfîntul Împărat Constantin dădeau mereu la aur, umpleau buzunarele altora, luați! luați! și făceți-vă treaba!"... – că aveau, aveau... – și-atunci cei tocmiți își înteteau lucrul!... și tot așa îi împingeau cu aur de la spate pînă cînd, într-o zi, au găsit într-o prăpastie cele trei crucei asemănătoare, leit, leit, și problema a fost: care era crucea Domnului nostru?... Sfînta Împărăteasă Elena și Sfîntul Împărat Constantin s-au gîndit, pînă au găsit dezlegarea... au apropiat, pe rînd, fiecare cruce de un stîrv omenesc și la un moment dat stîrvul a devenit om întreg și mortul s-a făcut viu, și-atunci, fiindcă s-a petrecut minunea, s-a știut care e crucea Domnului nostru... și Sfînta Împărăteasă Elena cu Sfîntul Împărat Constantin au înălțat lăcaș cuvenit sfintei cruci și poporul s-a bucurat mult, au respirat oamenii ușurați, pentru că se dăduse iarăși liber credinței... ("eu, zău, domnu; vă povestesc, da' cam miros a usturoi, c-am fost la cumnată-mea și mi-a dat

pui cu mujdei și d-aia miros așa tare, de mi-e și rușine de un domn ca dumneavoastră..." "nu-i nimica, tușă, nu-i nimica, ce dacă?!... și?")... și de aici rezultă cît de mari, cît de maaari sînt Sfînta Împărăteasă Elena și Sfîntul Împărat Constantin... cît au muncit... pentru că și... din catacombe... după trei sute de ani... aproape...

– A! Lazăre! tresare Dida și corpul ei este parcă îndemnat de un frison să se ridice.

– Ce e ? întrebă Lazăr, nemișcat, privind sus.

– Visul..., își agită ochii și mușchii uscați ai feței, Dida, în aceeași poziție culcată. Mai știu că s-a făcut odată un alb complet și eu... și eu... Am uitat.

– Ce?

– Visul. Am uitat sfîrșitul visului, Lazăre, nu mai știu...

– Mi-e foame! mai zice Lazăr, șoptit. Și, deodată, se lasă o liniște totală și fără sfîrșit, încît se simt pereții foșnind, mișcîndu-se imperceptibil varul sau vopseaua pe ei, auzindu-se, totuși, răspicat, cum cad pe dușumea bucăți mici din trupurile pictate de demult ale sfinților, între care numai sus acoperind cupola, privirile îndreptîndu-i-se înspre cei doi, culcați cu fețele în sus, nemișcați, lisus, deci este mai întreg, parcă mai viu, liniile mai clare.

Dar, abia începe noaptea.

Pînă și în pod ronțăitul a încetat definitiv.

Așa că pînă la ziuă va fi multă tăcere.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Prozator și eseist. S-a născut în satul Crăsani, comuna Balaciu, județul Ialomița, la 2 ianuarie, fiul lui Niță, țaran agricultor, și Maria.

A absolvit Facultatea de Filologie, Universitatea București, promoția anului 1979.

După Revoluția din 1989, devine consilier-șef la Inspectoratul pentru Cultură – Ialomița, apoi, din 1999, director al Liceului "Mihai Viteazul", Slobozia.

Debutează cu proză în "România literară", cu o prezentare de Constantin Toiu, care întrevădea în scrierile lui Nicolae Stan un demn urmaș al lui Marin Preda.

Debut editorial: **Boare de Waterloo**, proze scurte, Editura Cartea Românească, București, 1984.

Alte volume: **Așezarea**, roman, Editura Cartea Românească, 1989; **Analize și aplicații filosofice: Îndrumar al manualului de filosofie pentru licee**, Editura All, 1998; **Apă neagră**, roman, Editura Nemira, București, 1999.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1990 și al Asociației Scriitorilor Profesioniști din 1994.

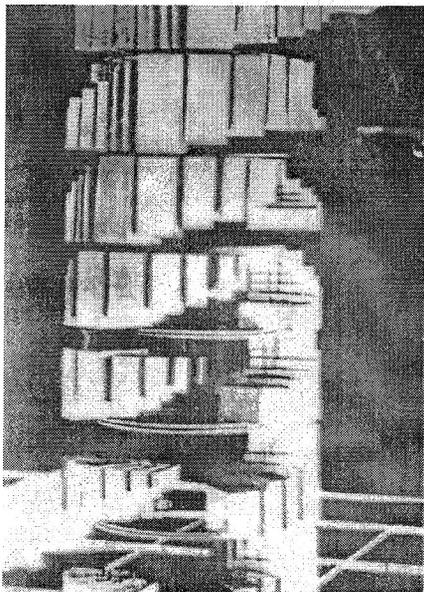
Marius STĂNILĂ

PESTE NISIPURI RÎZÎND (fragmente)

1. VARĂ, ANOTIMP DEZLÎNAT, când aerul se balansează atât de amar, încît sieși își este cer amar și dedesubt pămîntul văitîndu-se ca o iarbă aprinsă în savanele de la capătul lumii. Cai nupțialii pasc sîngele meu și din ei iarăși și iarăși se înalță pajști de somn și undeva zeul trebuie că rîde cu un singur ochi foarte albastru. Cîinii ling pereții casei și la marginea orașului țipă zadarnic morții din toate războaiele de pînă acum. Și orbul învîrte în amintire mînerul flașnetei pînă cînd sub ochii trecătorilor înge-nunche și cîntă solemn "serenada" de Schubert și apoi din craniul trecătorilor pare a se înalța catedrala de care această muzică are nevoie spre a fi ascultată. Lumina urcă asemeni unui păianjen de sticlă, decorații barbare și arabescuri de calcar și se deznoadă de trăsnet sub culburi leneșe de păsări. Și iată-mă călătorind pe străzi goale pe sub arbori de taină prin văzduhul care se umple de trupul meu precum o leprozerie se umple de numele bolii. Oameni strînși într-un balet alb-negru-alb la porțile care îmi apasă pupilele: Întoarce-te: Porunca, îndemnul, porunca. Pași... Dintr-un cimitir pornesc încolonate crucile care cîntă *Cantata profană* de Bach. Prea multă liniște. Prietenul care trecuse dincolo de amurg nu s-a mai întors. Era imposibil să nu-ți reamintești, mi-ar fi spus. Trec din ce în ce mai repede. Trec. Un cîine bătrîn, o piatră. Aici aștepta, la marginea altei veri, iubita tuturor. Portul își urca iubiiții pe mal ca pe niște epave marea. Marea: cel care o visează trăiește de-a pururi. De-a pururi pe alte tărîmuri cu ochii iconoclaști repeziți asupra sfîncilor:

Nu, nici măcar voi nu sînteți sfințe. De fapt, e mai bine. Oricum nu poți închide marea între pietre și a încerca să-ți înalți fruntea, scuturîndu-te de oboseală ca de un cîine bătrîn, e ca și cum ai încerca să rupi liniștea de piatră a acestui templu numit anotimp. Prietenul de sub pleoapele serii pășea mai departe ca printr-un nisip sau o apă tîrzie: unde nimic nu începe, sfîrșitul nu poate fi cunoscut. Odraslele trupului său alunecă pe gheața subțire a memoriei și în urmă totul se rupe de prea multa tandrețe a ochilor care nu văd.

2. DIMINEAȚA FĂRĂ DE CAPĂT. Curajul de a închide larg pleoapele nopții este curajul de a nu aparține nimănui. Cenușă și tigri sărind prin cercuri de foc. Aceasta e imaginea care mă stăpînește în ultimul timp. Othelo a ieșit din oraș, după ce și-a ucis toate iubitele, singur. Sînt fericit pentru șerpii care mă devoră. Am cumpărat iubitei un colier de șerpi, din argint vechi, vii parcă. Cînd merg spre ea, șarpele merge înaintea mea. Bătrînul așteaptă la marginea ferestrei cu părul alb și cu un șarpe de oțel în mînă – arma. A te apăra: gest inutil, cum inutile sînt toate pave-

Sava STOIANOV. Cartea deschisă. Simpozionul Național de Sculptură "Ion Vlad". Metal, Călărași, 1998.

zele – inima aşteaptă întotdeauna ceva – o iubire, una care dintre toate e singură, pumnalul, otrava, şarpele. Florile au chipul în alb: fecioara care aşteaptă semn de nuntă în subteranele roşii ale sîngelui. Culoarea verde e un bici dumnezeiesc peste umeri, dar cine se pleacă, o face pentru ultima oară. Cel care trecea singur printre perechile îmbrăţişate leneş, obosite de drum şi de lacrimi.

3. ÎN ANUL... un om trecea singur prin munţi. Inutil precum pierderea, în locul unde nimic nu poate fi cîştigat. Cîndva, într-o toamnă...

Iartă-mă, iubito, trupul tău de fum şi prelung precum ceaţa dintr-un fiord norveg mă înspăimîntă. Tu eşti începutul absenţei. Absenţa: golul amar dintre ochi şi neant unde castelele flutură spînzurate de amurg precum arborii. Senior şi fiu al nopţii sînt: stăpînul unic al imperiului în care se fac pelerinaje tîrzii cu regretele în palme ca nişte ofrande, vii încă. De mult nu mai sînt un fum palid rostogolit leneş peste Oraş, ci într-un pahar vinul albind spre zori cu tristete. Cine va vindeca rănile omului – plăgile rod coaja desprinsă a planetei. Sînt legat, precum trupul de suflet, cu cîteva fire subţiri de iarbă. Fitulul scurt al oaselor cu greu se leagă unul de altul. Eu n-am văzut îngerii arzînd ca nişte păsări nevinovate stropite cu benzină şi incendiate în aer. Hotarele dintre lucruri şi somn sînt tot mai subţiri, iar cine îşi trimite solii prin sîngele devastat de imagini e singur şi orb şi pururi pentru el este veşnică noapte.

4. ILUMINÎNDU-MĂ. Printre lucrurile nopţii pătrunde lumina. Aerul, trupul, carnea diafană în care pătrunde sabia somnului. Atunci au venit nebunii şi au bătut marea cu bice. Trupul meu l-au risipit lovindu-l cu pietre: îmi aminteam albitele drumuri de somn în care craniul meu se mişcă liber ca o limbă de clopot. De acum nu te amăgi cu minciuni, cînd eternul adevăr s-a îngropat sub brazde; la răstimpuri, trufia prea pămîntescă a demonilor îşi caută amintirile în mlaştini. Vin apoi păsările de pradă, corbi de cenuşă îmbătrîniţi

după ce au ciugulit ochii unui Crist de carton. Coborîm şi frumuseţea s-a înhămat la nisipuri. Pietrele trăiesc sărbătoarea beţiei, cît timp nu le înghite definitiv nisipul. Cine şi-a pătat mîinile cu sînge este aruncat dincolo de marginea cercului. Pîinea se împarte cu mîinile, copilăria lumii îşi clatină spicele şi grîul acesta împărţit nu poate fi, căci a-l atinge înseamnă a-ţi refuza vindecarea. La sfîrşitul zilei totul este luat de la capăt şi viaţa mai este amînată o zi, singurătatea se ascunde dincolo de surîsuri şi locul nevinovatului rămîne tăcut.

5. GLORIE. Templu rătăcit din care trupul mi-a fost gonit. O apă tulbure îmi înseamnă paşii. La marginea pămîntului florile înflinesc nisipuri şi trec înapoi. Există o ţintă precisă unde cuvintele se ating cu tăcerea. Umărul meu este adînc, atît de adînc – a continua să te adînceşti în tăcere – nebulie fără nume şi leac. Nici un ecou şi cuvintele mi se opresc între dinţi, inscripţii cu numele viilor şi ale morţilor mi se scriu pe obraz cu linişte şi acesta semnul liniştii este. Ținutul acesta e înalt şi albastru, maiestuoasa diademă a unui prinţ de bronz înălţat peste sîngele altora e dezgustător de frumoasă. Din cînd în cînd noaptea îşi rupe marginile şi se aruncă fecioară într-o campanie de mai multe milenii, pînă iese din ea pîngărită ţărîna. Aleargă printre arme ca printr-o galerie de fier şi doar unul e drumul nopţii şi destinul are talpa orgolioasă deasupra oricărei frunţi. Stăm cu toţii descumpăniţi şi goi în faţa cuvintelor şi mai jos e iadul şi mai jos e raiul, şi singurătatea inundă trupurile ca o apă şi sîngele aleargă biruitor. Visează căderi în alcool şi bărbăteasca senzaţie după o noapte de dragoste în faţa unui pat gol. Iată în sfîrşit agonia seminţelor. Minciuna orelor candido de pînă atunci. Frig ca într-un joc perpetuu. Mireasmă străveche de trup peste care frigul clădeşte temple hypnotice, fiecărei stele îi ia locul o posibilă întoarcere a celor plecaţi.

Pavel SUȘARĂ

jurnalul unei dimineți oarecare

zi de luni începută sub auspicii proaste
geamurile mariei își revarsă iarăși lumina
peste pîntecul și peste/ inima orașului

fumez somnambulic
aurel nicolescu trece grăbit la serviciu
am treizeci și unu de ani
și lumea continuă să rămînă un joc ipocrit
cu nașteri
beții
morți
și indigestii ușoare

mîine poate am să scriu un eseu
despre condiția miriapodelor
în acest sălbatic asfințit de secol
sau despre carnalitatea livrescă a martei petreu

apoi vom aduna din nou împreună
iubit cititor
aceiași greieri letargici ai străzii
pentru prînzul nostru mereu amînat
pentru chiolhanul zilei
ce nu va să mai vie

regula jocului

în comuna urbană călărași a sosit anotimpul musonului
frunzele nechează scăldate
în zeama pală a unei putreziri de rutină
dar tu nu interceptezi s.o.s.-urile mele isterice
pentru că tu nu exiști în lumea aceasta
întinsă ca o tîrfă între materie
și substanță
homo lupus est bis in flumen non descendimus
capul ce se pleacă sabia-l retează
iar aceste autostrăzi infectate
sînt mîinile noastre

liante ragile între creiere exfoliate
 și iluzorii geometrii perfecte
 regula jocului – sînge înfrînt în embolia
 unei clipe ratate

în definitiv ce importanță au toate acestea? tu oricum nu vei auzi glasul meu
 împărțit între gabi luncă și domenico theotokopoulos pentru că tu, cea care arzi
 în fața mașinii mele de scris ca un student eroic într-o piață publică, de fapt nici
 nu ești. te-am inventat, iubita mea, doar din orgoliu și din nevoia simplă de
 a-mi bandaja disperarea

cîntecul nr. 27 pentru doamna Kalivé

(portrait d'une femme)

de atîta vreme ai trecut
 în umbra gîndurilor mele...
 nu-mi mai amintesc nici cum te cheamă
 firele de nisip curg zilnic și te spală
 de cuvîntul iubit
 (cum se spală o scamă)

unde naiba te-ai dus
 ca luată de apă
 eram atît de fericit
 în izvorul ochilor tăi
 (aveau o culoare care astăzi îmi scapă
 așa cum în taină se pierd / sub cagulă călăii)

ții minte
 ne iubeam pînă frunzele rămîneau
 după noi ca-n tăvălitura de cai
 (harcea-parcea, chisăliță, zob)
 vino, hai vino! ghicește-mi în palmă
 cîți copii o să am – îmi spuneai –
 și eu trudeam (să dezleg întrebarea)
 cu suflet de rob
 acuma canci, nu mai știu
 nici cum arăți
 parcă aveai chipul osos
 și nasul cam mare
 cu degete lungi știai
 abitir să înhați
 destrămata mea chică
 înfrunzită la soare

cred că aveai totuși obrazul oval
 și năsucul șic răzvrătit
 cu un aer tăios.
 ochiul, un fruct lunguiet de migdal...
 dar care naiba era numele tău
 că aveai un nume așa de frumos!

despre scuturarea salcîmilor

a sosit toamna
 inima ta acoperită de frunze
 radiografiază amurgul agonic de secol
 în rest nimic deosebit...

lumini crepusculare ling articulațiile acestor clipe
 în care răsună doar numele tainic marusia
 și concertul brandenburgic nr. 2 în fa major

ca o cîrțiță zădărnicia ne roade acum
 cînd încă se scutură salcîmii
 dar la război n-a mai plecat nimeni
 pentru că
 vă spun din sursă sigură
 poeții și-au pierdut demult instinctul eroic

în rest nimic deosebit...

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii 4.01.1953.

Locul nașterii: loc. Bănia, jud. Caraș-Severin.

Numele părinților: Iosif, Icoana.

Școlile absolvite: Liceul "Eftimie Murgul" Bozovici, Caraș-Severin; Istoria Artei
 – Academia de Arte Frumoase, București.

Locul de muncă, funcția: Academia Română, Institutul de Istorie a Artei,
 cercetător.

Data debutului:

– În presă: "Almanahul literar", 1978, poezie;

– În volum: **Regula jocului**, poezie, Editura Crater, 1996.

Membru al Uniunii Scriitorilor: 1997.

Membru al Asociației București, 1997; UAP, Secția Critică, 1992.

Premii literare obținute:

– 1995 – Premiul pentru critică al U.A.P.;

– 1996 – Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut;

– 1997 – Premiul Fundației "Cella Delavrancea";

– 1998 – Premiul "Al. Odobescu" Călărași, poezie.

Reviste la care a colaborat: "Arta", "România literară" – rubrică permanentă
 din 1993, "Contrapunct", "Dilema", "Libertatea", "Lucefărul", "Contemporanul", "22",
 "Vineri", "Sud"-membru fondator în 1989.

Cărți apărute:

– **Regula jocului**, poezie, Editura Crater, București, 1996;

– **Urmuz**, parodii politice, Editura Crater, București, 1998;

– **Veto**, poeme în proză, Editura Crater, București, 1998;

– **Opt povești adevărate – cu ființe minunate**, poezii pentru copii, Editura
 Crater, București, 1999;

– **Corneliu Baba**, album, Editura Parkstone, Paris, 1999.

Doina TUDOROVICI

**UNDE NU SE DAU NUME,
UNDE UN CORP O IA ÎNAINTEA IMAGINII**

*Motto din memoria poemului:
și oh v-am iubit v-am plăcut
cu vehemența orbului mut...*

am iubit superbe ironii ale veacului
respirația lor prematură
am iubit pînă și tălpile și bătăturile scorjite
codițele ca niște antene întinse
în goana după senzații tari (pozitivul și negativul).

cearta universalilor "nimic nu tînjește după ceea ce este" –
"am iubit iubire pură"
of dragă!
nu mai e vreme pentru poemele contemporanilor
nu mai e vreme
să le răscolești pe muzică de Berlioz: "voi găsi oare-n
moarte ce n-am găsit în viață" ...
voi găsi adevărul
îngropat pînă la subsuori
în patul care scîrțîie cuvintele așteptîndu-mă?...

... ce-a rămas e aproape nimic
nimicul mărginit de tăblițe ca: "nu se sare de
la înălțimea acestei ficțiuni!" ca: "în sfîrșit, nu acest
pod deasupra prudenței, prudenței!"

... le pipăi!
le identific
rînjesc
ha, ha

ca un nomenclator prostit de obișnuința cu certitudinea
ca un corp care o ia înaintea imaginii

LECȚIA DE REALISM ÎNVĂȚATĂ ÎNTR-O NOAPTE

unu, doi, trei am definit
starea apoetică: "Nietzsche a murit" (Dumnezeu)

și acum în genunchi, domnilor
să ascultăm falsul unei ore de logică
patru negri mititei ademenindu-se
unii pe alții
cu mirosul de cizmă
al păcii... și-au rămas doar trei
am definit starea apoetică: săru'mîna

Mîna murdară – oamenii vorbesc și azi
o limbă pe care n-o înțeleg, în patria
iubirii mele se-ntîmplă să strivesc din nebăgare
de seamă

glezna vreunui inorog scos la licitație
și obligat să demonstreze acolo...
dar n-o să-mi irosesc viața cu idei
care umflă creierul și
ascut simțul proprietății
n-o să irosesc pentru asta cuvintele
mamă și tată (originea lor
tristă și hîdă) – principalul e lecția
de realism învățată într-o
singură noapte – propria mea
fantomă într-o singură noapte
devenită imensă.

NATURISM DE CONCEPȚIE

afară copacii se împerechează
cu
animalele
cu
această iluzie a pragmaticii: fiecare din noi
vădov de cîte două sau trei ori
fiecare o zămislire abstractă în oușoarele
de ciocolată, pînă cînd cineva ne prinde
de codiță și ne aruncă în pagină
și poemul continuă să existe
poemul unor existențe mici provocate
ascultate ore în șir
cu iluzia bolnăvicioasă a centrului...

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii: 19 august 1960.
Locul nașterii: Oltenița, județul Călărași.
Numele părinților: Nicolae și Lina.
Școlile absolvite: Facultatea de Litere; Universitatea București.
Locul de muncă, funcția: redacția "Ziarului financiar".
Data debutului în presă: "Luceafărul", 1976, în volum – Poeme provinciale, Editura Litera, 1989-1990.
Membru al Uniunii Scriitorilor și al ASPRO.
Membru al Asociației București.
Reviste la care a colaborat: "Luceafărul", "România Literară", "Contrafortul", "Viața Românească", "Contemporanul", "Convorbiri literare", "Poesis", "Tribuna" etc.
Cărți apărute: **Poeme provinciale**, Editura Litera, 1989-1990; **Un lucru peste puterile tale**, poezie, Cartea Românească; **Amurgul nobililor**, carte-document, Editura PRO, 1998.

Constantin ȚOIU

**DROPIA,
EMBLEMĂ A PROZEI**
(fragment)

Odobescu a trecut clasicizînd prin cîmpia aceasta.

– Arcadia lui umanistă... Lanuri de porumb obsedant, copleșitor de lungi, de încremenite și de compacte... Forța lor egală, îndărătnică, făcînd să rîdă teribil în soare știuleții crăpați de excesul creșterii, cedînd acestui exces, ca “spartii de însăși descoperirea în sinea lor făcută” – cum spune Valéry despre un fruct de la tropice.

Ion Ghica, și el călători pe aici, dar altfel, mai rece, mai lucid, împotmolit în noroiul sarmatic pînă la scara trăsorii. Dar – și se poate introduce aici adversativul, pentru că întoarcem deodată o pagină, o altă pagină a literaturii române – și Panait Istrati străbătu cîmpia vrăjită, cu ciulinii mînați de vîntul neliniștii peste tăcerea de tătă răpus de bir și de griji a Bărăganului – goniți pînă la imposibila, ireala promenadă “des Anglais”, locul sau postul lui de fotograf ambulant și amărît al realității și destinelor tragice omenești...

Fără această cîmpie, udată de sudoare, de lacrimi, de sînge și veșnic spălată de roua curată a dimineților ei radioase, proza românească ar fi fost, cert, mai puțin bogată în personajele ei, mai lipsite de sarea și adevărul vieții. Dropii or mai fi?... Acest soi ciudat de curci ale Traciei... Dropiile prevăzătoare, cu sentinele din loc în loc, scoțînd capul din iarba înaltă și ale căror aripi, iarna, de ger, de gerul spațial al Bărăganului, se lipeau de trup luînd, cine știe, poate însăși forma înaltă – și atentă – a Păsării măiestre a lui Brâncuși...

Un vîrtej amețitor, mii de pescăruși albi cu baza pe lacul Fundata se aruncă țipînd în picaj în urma tractoarelor și extrăgînd instantaneu cu pliscul insectele dezvelite brusc și mișunînd în brazda proaspăt răsturnată. Corbi negri de arătură se amestecă și ei în acest delirant, ca un drept al lor, firesc, de păsări de uscat, printre zburătoarele învățate cu largul apelor. Oamenii tăcuți de pe tractoare, aplecați toată ziua peste volanul greu trepidînd de muncă, spun – și asta e o explicație a lor, și mucalită și poetică, de înși avînd imaginația cîmpiei – că pescărușii confundă vuietul motoarelor cu bubuitul mării și că, pentru ei, acest zgomot însoțind brazdele ce se despică și înaintază, talazuri, este totdeauna o chemare, pe care ei, ca oamenii, o înțeleg și o acceptă – minunata confuzie a pescărușilor repezindu-se între crestele țărînii negre răscolite.

Patru pui de piscică vărğați și părăsiți și sălbăticiți se joacă în lumina de septembrie pe sub ciorchinii grei ai viei de lîngă Fetești. Ei par, din cauza formidabilei puteri de producție a acestui loc, născuți din rodul aracilor înalți în interminabile rînduri paralele printre care poate să circule în voie un automobil. Chihlimbarul de sub pilița transparentă a boabelor de struguri ar fi și ochii unei feline ce te privesc din toate părțile – corpul întins cît vezi ai acestui laseu... Istoria lasă pînă și în numele oamenilor amprente de neșters, pe care generațiile

viitoare le privesc cu simpatie, cu umor sau cu cine știe ce interes filologic. De pildă, acest director, Ghiauru... Omul, îmbrăcat în doc albastru, cu șapcă albastră și ea, trasă pe sprâncene din pricina soarelui reflectat de bălți, are în el vigoarea numelui său. El mai are și o mustață spirituală, căzînd subțire pe colțurile gurii, ceva din aerul unui podgorean abraș din Midi, sau Provența. Acest om activ, spune ce și cît au produs ai lui, aici unde Bărăganul se pierde treptat în mirajul Dunării. Dacă ar mai avea de lucrat încă pe atît pămînt cît lucrează, el și ai lui, ar răzbi și ar da recolte și mai spectaculoase... Apoi, fără a fi întreat, întinde, din via lui atît de îngrijită, în care patru pui de pisică sălbaticiți se joacă în soare cu ciorchinii, un braț arătînd către bălți și mirajul lor. Pe acolo, spune cu mîndrie, a trecut și "scriitorul Panait Istrati". Stătea de vorbă cu oamenii care munceau, la cîmp, la pește, sau cine știe unde, rîdea cu ei, cum zic cei mai bătrîni care și-l mai aduc pe hoinar aminte, și îi pune să spună din viața lor fapte și întîmplări – și astfel proza creștea din Bărăgan ca acest porumb des, puternic și obsedant, cu știuleții crăpați...

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Unul dintre cei mai importanți romancieri români din a doua jumătate a secolului XX s-a născut la Urziceni la 19 iulie 1923, fiu al lui Toma și Eugenia.

Urmează școala primară în orașul natal, liceul la Brașov. Absolvent al Facultății de Litere și Filosofie, promoția 1946, avînd profesori pe Tudor Vianu, Dimitrie Gusti, Mihai Ralea, Mircea Vulcănescu, Mircea Florian.

Redactor la Editura de Stat pentru Literatură, traduce și stilizează capodopere ale literaturii universale (romanul **Țării de Reymont**), redactor la "Lucefărul", "Secolul XX", Televiziune, "Gazeta literară" devenită mai apoi "România literară".

A debutat cu romanul de factură polițistă **Moartea în pădure**, Editura pentru Literatură, București, 1965. Urmează culegerea de nuvele **Duminica mușilor**, Editura pentru Literatură, 1967; **Destinul cuvintelor** (publicistică), Cartea Românească, București, 1971; **Pretexte** (eseuri), Editura Albatros, București, 1973, cărți care pregătesc de fapt marea frescă narativă **Galeria cu viță sălbatică**, Editura Eminescu, 1976. Este consacrarea definitivă a scriitorului în elita prozatorilor români. Încununat cu Premiul Uniunii Scriitorilor (1977) și Premiul Academiei (1978), romanul cunoaște ediții succesive și traduceri în limbile franceză, germană, poloneză, maghiară, engleză, aceasta din urmă apărută la Iowa City, S.U.A., unde autorul era prezent la International Writing Program.

Alte romane: **Însoțitorul**, Editura Eminescu, 1981; **Obligado**, Editura Eminescu, București, 1984; **Căderea în lume**, Editura Cartea Românească, 1988, retipărit în "Biblioteca pentru toți", Editura Minerva, 1995; **Barbarius**, în curs de definitivare.

Alte volume de publicistică și eseuri: **Alte pretexte**, Editura Eminescu, 1977; **Prepeleac**, Editura Cartea Românească; **Caftane și cafteli**, Editura Cartea Românească, 1994; **Mortis diaboli**, Editura Cartea Românească, 1999.

În prealabil, textele au văzut lumina tiparului la rubrica "Prepeleac" găzduită din 1988 de "România literară".

Î s-a decernat titlul de "Cetățean de onoare" al Municipiului Urziceni (23 mai 1995); Premiul de excelență pentru întreaga operă de către inspectoratul pentru Cultură-Ialomița (30 octombrie 1998).

Dumitru UNGUREANU

PRUNELE ELECTRICE

Cîțiva ani am scris cronici muzicale în revista Vox Pop-Rock.

Comentam casete video cu apariții în concert ale numelor genului – de la Pink Floyd la Napalm Death, de la Frank Zappa la Joy Division etc. Cînd am văzut un documentar numit *Punk in London*, ceva în adîncul ființei mele a tresărit inexplicabil.

Filmată de-o echipă TV germană, scena punk londoneză a anului 1977 mi-a amintit un fenomen asemănător – prin motivații, modalități de exprimare și eșec – trăit la proporțiile modeste ale satului natal.

Noi, românii, sîntem oarecum protocronici (vezi teoriile lui Edgar Papu și ale altora). Nu afirm că am fost (și) proto-punkiști, deși realitatea m-ar susține într-o măsură: exhibițiile la care am participat în vara lui 1974 aduc foarte mult cu revolta tineretului englez din 1977. Dar de la dadaști încoace, cam fiecare deceniu are contestatarii săi consacrați, așa că... nimic nou!

Interviul care urmează trebuia să fie publicat în revista sus-pomenită. Diverse împrejurări au amînat sine-die apariția. Am redus fără milă o discuție care se tot ramifica precum un fractal...

LA O VOTCĂ ȘI UN BLUES

Ne aflăm într-un apartament modest, dintr-un bloc stil comunist, în orașul Drăculești. O chitară electrică – Fender Stratocaster autentic – stă agățată pe un perete, ca o armă de colecție în panoplia unui miliardar. Un magnetofon Akai 747, o stație Pioneer, cu boxele aferente, un pick-up, cîteva rafturi cu benzi – majoritatea AGFA și BASF, se cunosc după cutiile negre și gri – niște discuri înghesuite. Lipsesc pozele și alte nimicuri pretențioase ce țin de latura narcisică a individului. Stăm în fotolii comode, vizavi de sticla Smirnoff, paharele și

ceștile de cafea închipuind un parapet. Banda rulantă decodifică *Stormy Monday Blues*, cu Albert King, chitară și voce, și Gary Moore, chitară solo. Discuția începe firesc de la cele două moduri de abordare a bluesului și de la îmbinarea lor în piesa pe care tocmai o auzim.

– Dragă Nicolae Jloveanu, cînd ai început să cînti la chitară?

– N-am cîntat niciodată la chitară! – rîde interlocutorul meu. Toată lumea din sat îi zicea zgripcă! Nu se mai văzuse, nici nu se auzise la noi o chitară, pînă cînd am venit eu cu una!

– Ce an era?

– 1969, cred! Da, 1969, pentru că am plecat la școala profesională în 1967, iar chitara mi-am procurat-o în anul al doilea, trimestrul II, după ce-am săpat la cazma toată grădina profesorului de mașini electrice, care a cumpărat instrumentul de la un coleg brașovean și mi l-a dăruit. Aia a fost prima. Cîntam destul de bine pe ea, dar nu-mi plăcea sunetul pur acustic, eram topit după chitara electrică, așa că i-am pus doză și-am construit amplificatorul *number one* dintr-un radio Telefunken fabricat în 1942.

Însă la noi în sat nici nu era curent, abia în 1971 au băgat...

– Cum ai învățat să cînti?

– M-a învățat un coleg din anul III, care avea o chitară electrică adevărată și dădea spectacole cu un grup la Casa de cultură din Cîmpina, unde am făcut profesionala.

Picasem ca din Evul Mediu, din satul nostru cu două aparate de radio, al lui unchiu Stan și al lui Marin Durdanu, jandarul pensionat de comuniști, picasem în plin secol rock'n'roll! Îți amintești că 1967 a fost un an de vîrf pentru Beatles, Rolling Stone, The Who, anul cînd se lansă Jimi Hendrix, cînd se afirma Cream, cînd scotea primul disc Pink Floyd... Nu numai că NU auzisem de așa ceva; nici măcar nu știam ce este o chitară!

Ce știam eu despre muzică, se rezuma la cei trei țigani lăutari care cîntau la hore, nunți, botezuri, cumeții. Vioristul, nea Tică, avea însă ureche muzicală perfectă. I-am cîntat

Obla-di Obla-da o singură dată; l-a prins și l-a reproduș notă cu notă, parcă toată viața cântase rok'n'roll! Dacă l-ar fi auzit alde John sau Paul sau altcineva din vest, nu se făcea atîta caz de rock simfonic și-alte prostii!...

– Ziceai că te-a învățat un coleg...

– Da, un coleg, un băiat de petrolist de pe lîngă Ploiești. Ce înseamnă să ai bani! Cum-necum, tatăl lui îi cumpărase instrumentul, o copie de Gibson. Tata n-avea bani să repare un gard, că șezuse pe lîngă colectiv cu nădejdea că-i dau ăia pămîntul îndărăt. Cînd s-a dus la construcții și a început să aducă bani acasă, cui să dea mai întîi? Că eram trei frați, și prin curte multe neterminate... Noroc că eu și Traian am apucat într-aceiași parte, și ne-am tras unul pe altul, am prins oarece cheag cu muzica. Dar la nunți, unde se cîștiga bine, am intrat anevoie, că era concurența tarafurilor țigănești. Noi vroiam să cîntăm numai rock, însă rockul n-a cîștigat prea mulți iubitori pe-aici, prin zonă... Simțeam că mi se ridică un dop în beregată cînd îmi cerea, la vreo cîntare, să zicem și ceva de-al nostru, ceva popular – și ce vrea tot românul băștinaș era, de fapt, muzica țigănească sau, mai încoace, turcească! Puah!

– De aceea ai ajuns să vomîți pe scenă?

– Și de-aia! E adevărat că atunci băusem, una peste alta, și bere, și votcă, și vin, și rom, și țuică "două prune" – asta era băutura-emblemă a formației! – și dracu mai știe ce, iar zeama de varză fusese așa de sărată, că mă mir cum de-am rezistat atîta să nu vomit în capul tipilor care se zbîntuiau lîngă scenă!

(Self-Destructive Blues – Lead vocal and guitar: Johnny Winter)

– Ai învățat în Cîmpina, deci...

– Școala profesională, da! Un an și jumătate am stat mai mult pe la Casa de cultură, un soi de *roadie* lîngă formația de muzică ușoară, parcă așa se numea... Furam meserie și hămăleam. Îmi plăcea al dracului de

mult ce vedeam și ce făceam, aș fi dormit pe scenă, printre difuzoare și amplificatoare. M-am întrebat de unde s-a născut pasiunea asta la mine, din ce fond natural pre-existent a răbufnit sămînța muzicii. Un răspuns ar fi linia neamului nostru, strict rurală, lipită de pămînt, telurică.

Ți-amintești de spusa lui Howlin Wolf, bluesmanul acela cu un craniu ca al lui taica Vlad, străbunicul cîntăreț bisericesc și cobzar amator! Zicea negrul cam așa: "Toți acești oameni de familie bună, care ieșeau dimineața să are pămînturile lor, simțeau nevoia să cînte și să hăulească. Așa își exteriorizau ei necazurile și durerile, așa își blestemau soarta care îi legase de pămîntul muncit cu dragoste și ură... Ți-amintești bluesul!"

Țăranul român a fost, într-un fel, negrul acestui pămînt. De asta muzica noastră populară este asemănătoare bluesului din Delta Mississippi. O palmă de țărîină, o pereche de vite, o casă șubredă, o droaie de copii, o nevastă uscată de muncă, o ibovnică mereu mincinoasă, o natură mai mult potrivnică, o șleahță de șnapani smulgînd rodul muncii – iată elementele comune ale celor două nații! Doar sistemele au diferit fundamental, dar aici o dăm în politică... Chiar și fructele durerii le-au fost furate de alții – negrilor, de alții care "cîntau ca negrii"! țăranilor români, de țiganii care au făcut averi cu lăutăria și sînt, auzi, "haiducii valahi", fir-ar mama lor a dracului!

– Tu ai făcut o școală, ți-ai lucrat singur P.A.-ul...

– Da, generația mea reprezintă saltul calitativ! Am învățat electrotehnica tot așa de bine cum puteam învăța teologia, limba chineză ori pilotarea avioanelor supersonice! Din stratul rural românesc au ieșit mereu capete deștepte, nu-ți dau exemple... Dacă mă stabileam într-un mare oraș și continuam studiile, puteam să fiu inginer strălucit, șef de uzină, orice... Am iubit prea mult satul și locurile de pe lîngă el, și Drăculeștii ăștia unde îmi fac veacul! Am crezut că pot să ridic, să pun umărul la scoaterea din ruralitate a lumii în care m-am născut!

Întîi ca electrician la IRE, apoi ca muzician de rock'n'roll, la curent cu ce e nou în domeniu! Credeam că tot ce e nou în industrie, tehnologie, noutate, este bun!

– Azi nu mai crezi la fel?

– I don't know! Nu știu ce să mai cred, pe bune! De cînd cu revoluția, toate s-au răsturnat, vorba știi tu cui! Nici muzica nouă nu pot să o mai înțeleg! Am îmbătrînit? Nu pot distinge ce e bun? Cine știe! Mi-am luat în primire pogonul moștenit de la tata și îl muncesc cu o plăcere tot mai... Toată chestia asta...

– Rădăcină telurică, probabil...

– Nu probabil, ci sigur! În fiecare an măresc proprietatea, cumpăr sau arendez, angajez lucrători, plătesc... Știi cît îmi iese?

– Asta te privește, și nu-i interesează pe cititorii mei!

(How to treat a man – vocal and guitar: Son House)

– Și vreau să mă mut din nou în sat, în Isvoru, mi-am cumpărat loc de casă, am turnat fundația, o să ridic o vilă așa cum ai văzut prin filmele americane, din balconul căreia să privesc lanurile de grîu sau porumb cum priveau sudiștii rîndurile de bumbac...

– Tu ce-o să fii? Plantator sau arendaș? Alb bogat sau negru?

– Vedem noi! Deocamdată să-mi ridic vila și să mă descurc cu creditul la bancă. Dacă pune dobîndă mare, o dau dracu de plantație, mă apuc de cîntat blues, e mai rentabil, ha-ha-ha!

– Să revenim la performanțele tinereții tale!

– De unde performanțe? N-am tras nici o piesă în studiourile profesionale, n-am lăsat nimic pe disc! Vorbeam deunăzi cu frati-meu, Traian, și cu Vlad – văru, că ar fi cazul să începem repetițiile, să ștanțăm un single sau o casetă demo... N-am cu cine, unul e superocupat cu atelierul auto, celălalt cu cai verzi politici. Măcar nu și-au vîndut instrumentele, poate-poate îi adun o dată la un loc, să facem acum ce n-am izbutit atunci.

– Ce v-a lipsit ca să izbutiți?

– Maturitatea de azi și conștiința

a ceea ce sîntem și ce reprezentăm. Dacă atunci știam toate chestiile de țî le-am spus adineauri, probabil că... Deși eu, unul, mă îndoiesc de asta, la noi – poate ai observat – contează pe cine cunoști, ce relații ai, ce pile folosești ca să obții dreptul de a-ți vinde talentul! Altfel, poți să fii Eric Clapton, n-ai ce face fără ajutoare extra-profesionale! Ce mă umilea pe mine atunci, era că trebuie să mă ploconesc la cîte un imbecil, șef de nu-ș-ce, ca să dea aprobare! Aprobare! parcă el ieșise din p... m... cu aprobare!

– Ai dreptate, sînt motive de revoltă...

– Categorie! Pînă la o vîrstă, observ azi, cînd am și eu o vîrstă! Acum sînt proprietar, posesor de oarece capital, nu patron, nici moșier, un fel de clasă mijlocie, cu interese direcționate... Am o Dacie pe care vreau să o schimb cu un ARO, dacă nu cu o mașină străină, am proiecte de modernizare și extindere, și dacă îmi dă Dumnezeu un pic de noroc, ajung la stare materială mulțumitoare. Ceea ce mi se pare normal la vîrsta asta! Dar să fiu al dracului dacă te mint: tot îmi vine să pun mîna pe-o chitară, să-mi vopsesc părul roșu, să adun o gașcă punk sau death – metal, și să-i trag niște flegme pe chelia lui Iliescu, așa cum i-am tras lui Vasile al Leanii lui Ghițăniță cînd a venit să ne închidă căminul, la balul de pomină din vara lui... Or în ce an era! 1974? Da, în august 1974... Mai știi?

– Cum aș putea să uit?

– Mămăligarul dracului, care habar n-avea să se iscălească bine, ajunsese mare ștab la primărie... Ce era?

– Cine mai ține minte? Nu merită scos din anonim!

– Ba nu, că de la el a pornit scandalul! Petrecerea era în toi, atinsese punctul maxim de comunicare între formație și public, urca lent și inevitabil spre scandal, numai că nimeni nu-și dădea seama, eram între prieteni, în familie parcă, și cum dracu să nu te certî! Ne simțeam bine împreună, ne simțeam prea bine ca să țînă mult! Îi vedeam pe băieți și pe fete cum se topesc în ritmurile instru-

mentelor, ca untul în tigaie... Riffurile încrîngite de mine îi agătau și îi țirau, îi făceau să... Acum li se zice *head-bangers*; noi găsisem ca etichetă *bîțitorii*, de la mișcarea lor, o clătinare ce nu putea fi nici rock, nici alt dans străin, dar cu nici un chip nu era vreo ciuleandă de-aia de-a noastră! Sigur, azi pot zice că era un soi de punk-rock, cu toate că punk-music sau punk-dance ar fi nimerit...

– Punk-ul a vrut să fie altceva decît rock'n'roll-ul, dar a rămas în show-biz ca punk-rock! Un fel de negru-alb!

– Sigur, s-au priceput să facă și din protestul punk o sursă de venituri, ca din folk sau flower-power... Na-i ce face, ăsta e sistemul! Inteligent, eficient, echitabil într-o măsură variată – dar un sistem normal, care îi dă și solistului – bani, glorie, femei, case, mașini – își ia și el porția... Numai un tip ca Roger Waters ajunge la psihoză din cauza sistemului!

– Pardon, din cauza ideilor de stînga! Waters și-a închipuit că poate exista o societate perfectă, fără războaie și fără inegalități, vorba poetului: "egală fiecare, și să trăim ca frați..." O utopie!

(Night Time Is Right Time – vocal and piano: Roosevelt Sykes)

– Da, și Vasile al Leanii lui Ghițăniță vine la cămin cînd petrecerea era încinsă la 78 de grade. Cu băutura nu prea ne omorîsem în seara aceea, berea proastă, țuca nu mergea la cald, vin puțin... Eu, Traian și Vlad-vărul puseserăm botul la o bodîlcă de coniac Triumf. Personal, trăiam o clipă de satisfacție cum rar mi-a fost dat... Publicul era al meu nu doar prin naștere, consăteni: era al meu, dependent de muzica mea! Apoi, formația începea să meargă... După vreun an și jumătate de trudă, frati-meu bătea tobele exact cum ceream, iar Vlad-văru umbla pe bas ca un șofer de clasă în poligon. Își formase vocea, beregata se asprise de tutun, coardele vocale se întăriseră, eram susținut și tot mai des înlocuit ca solist, ceea ce da libertate să scarpin griful cum îmi place... Verișoara

Mariana desenase pe o bucată de pînză emblema noastră: trei prune albastre, cu irizări indigo și violet, și cu scrisul acela mare, în caractere bisericești:

Prunele electice.

Împrumutasem titlatura unei formații americane, Electric Prunes. Mi s-a părut un nume potrivit pentru ținutul ăsta, habar n-aveam de marca înregistrată și-alte minuni...

Sîntem băutori de țuică, asta e băutura noastră națională, tradițional făcută din prune. Ai văzut că numele a prins, și nimeni nu ne-a iertat: la fiecare concert apărea de undeva o sticlă cu țuică de ... Dar din ce dracu nu era făcută?

– Țuică de pufoaică și din fier ruginit!

– Dă-o dracu, asta e producție ulterioară, din anii-lumină ai lu Ceao! Nici nu pot crede că am trăit și băut așa ceva!

– Important e să nu uităm, dar deja cădem în politică... Hai să revenim la cariera ta muzicală!

– Da! În armată n-aș fi vrut să arăt ce știu. Însă într-o seară a venit în dormitor unul din ciclul doi cu o chitară și n-am rezistat.

Tipul zdrăngănea cîteva cîntece, cu alea trecuse prin armată ca gîsca prin apă. Amator. Amator eram și eu, că n-am ținut să-mi iau atestat de profesionist. Cînd toți țiganii posedau "diplomă", eu am refuzat! Poate am greșit, un atestat atunci îmi aducea, în timp, statut de profesionist, iar azi... n-aș fi ajuns agricultor amator! Ha-ha-ha! Dar nu regret nimic, pe bune!

Ce-i puteam spune unui om care, vizibil, își mușcă sinele invizibil pentru greșeli care nu pot fi înlăturate, pentru că timpul nu mai poate fi reluat din clipa, sau dinainte de clipa cînd am greșit?

(It is Nobody's Fault But Mine – vocal and guitar: Blind Willie Johnson)

– Și-am cerut și eu chitara de la soldatul acela, și-am plimbat degetele pe griful ei cum plimbi mîna pe șoldul unei vechi iubite... Asta era senzația ce-am trăit-o. Poți să-ți închipui că

le-am cîntat băieților pînă mi-au amorțit încheieturile sau pînă cînd am rupt corzile cu *Nunta, Pocnind din bici pe lîngă boi și Ciobănașul*, că astea prindeau la mameluci, rockuri de inspirație autohtonă!

– Bine, dar influența folclorului asupra muzicii rock...

– Lasă-mă cu balivernele astea! Ai dreptate, dar mie, unuia, nu îmi place, vreau să cred că rockul și-a construit deja o estetică a lui, n-are nevoie de împrumuturi! Yes și Pink Floyd nu se duc la folclor... Da-n fine, zi că e o chestie de gust, și-am încheiat citatul, dacă mă respecti ca individ, nu mai argumenta contra!

– Cînd te-ai gîndit să alcătulești formația ta?

– Cînd am înțeles că rockul înseamnă o adunătură de nebuni hăituiți de o himeră! Altfel zis, cînd am priceput că în treaba asta nu voi reuși de unul singur... Atunci am început să-i bat la dovleac pe frati-meu și pe văru-meu. Admit că am eșuat frumos, fiindcă nu am imprimat nimic oficial...

– Înseamnă că neoficial...?

– Poți să intuiești că între benzile care odihnesc dinaintea ochilor tăi sînt cîteva cu smuceala tinereții mele! N-aș fi dormit liniștit dacă nu depozitam "tezaurul" ăsta! Sper c-ai prins ghilimelele!

– Credeam că te referi la tezaurul luat de ruși...

– Singura lipsă – și marele meu regret – e că n-am înregistrat spectacolul acela din august 1974! A fost primul show în care am mers ca o formație cu publicul ei, iar în sentimentul ăsta e ceva... cool! Nu cred că înțelegi, dacă n-ai fost pe scenă! După ce-ai trăit o singură dată treaba asta, nu-ți mai vine să cobori în lumea obișnuită...

The Band au o piesă în care vorbesc de frica de scenă ca de frica scriitorului profesionist în fața paginii albe. Eu cred că această frică – un sentiment cît se poate de real, trăit de mine în multe ocazii – provine din forța legăturii ce se poate stabili (nu e obligatorie) între artist și public! Este o forță nu prea ușor de controlat și uneori duce la tot felul de chestii stranii!

– Ai trecut prin ele!

– Păi chiar în seara despre care vorbesc! Era cam în 23 august, iar noi sărbătoream – cică – 30 de ani de la insurecția armată, bla-bla-bla... Vlad-văru inventase pretextul, îi plăcea să se bage în chestii de-astea! Cît pricepeau ăia, politrucii, că Vlad făcea bășcălie, dracu știe... Țsta, vărul meu, posedă un talent deosebit de a se lipi la sărbători oficiale, îi convingea p-ăia de la partid că... Și pac, venea cu aprobarea de spectacol! Eu, ți-am zis, numai cînd auzeam de aprobare, mă făceam roșu! Partea bună era că puteam să cîntăm, să facem un ban grămadă și să cumpărăm scule noi! Partea proastă era că nu puteam să cîntăm orice. Beleam ochii în paispe să nu ne prindă vreun politruc cu vreo *Mama, mamă* sau *Canarul*, sau cîntecul ăla al nostru, *Tata 'cea că-i bagabont...*

– Parodia după Papa was a rolling stone, piesă Temptation!

– Da, o găselniță de-a lui Vlad-văru, care trăsese niște versuri haioase, cu trimitere străvezie la tatăl nostru, tătucul Ceaușescu – Ceao – 'cea că... Mă mir de ce nu le scoate acum la vedere, versurile alea nu fac din Vlad vreun poet ca Dinescu sau Păunescu, dar merită să fie citite de mai multă lume. S-ar lămuri că n-am fost un popor de mămăligă, cum balmăjesc unii. Prea mulți scot acum versuri interzise, le-am cîntat pe scenă, avem înregistrări, nu ține figura!

– Poate că lipsite de muzică nu sînt mare brînză.

– Poate ai dreptate. Nu m-am gîndit la asta.

– Povestea ceva de august 1974...

– Da, iute că n-am mai isprăvit... Să vezi! Vine deci Vasile al Leanii lui Ghițaniță, cînd petrecerea fierbea. Vasile era unul d-ăia infecției, care nu dorm bine dacă nu strică voia bună a cuiva. Șters, chel, cu gura ca rîtul de porc, urechile clăpăuge – de-i zicea mama Urechiosu – ochii cu pleoape oblice ca de tatar... Nu de tatar, că la tătari sînt mai alungite, în fine, un ins de care ți se face greață cînd îl vezi! Cum l-am bunghit între capetele

dinspre ușă, parcă mi s-a făcut negru dinaintel!

– Parcă ziceai de roșu...

– Roșu, negru, totuna când mă enervez! Vasile s-a prelinș pînă la scenă. Bă, zice, gata, s-a terminat! Opierea și caraba! Cine zice? – am zis. Io, zice el, nu vezi? Pe ce bază? Nu e treaba ta, bă muceol! Avem probleme, intervine Vlad-văru. Oprisem muzica și încercam să nu ies la înaintare, să ne înțelegem. Aprobarea mi-s io, zice Vasile. Și io vreau să-nchid și gata! Arată scris, zice Vlad. Bă, zice Vasile, cîn ț-oi arăta scris un dos de labă, te-nvăț io să fii respectuos cu șăfii! Și-atunci mi-a sărit țandăra... Iar eu, cînd mă enervez, nu mai calculez urmările izbucnirilor: dau de-a dreptul prin șanț, prin gard, prin căcat... L-am scuipat pe Vasile al Leanii lui Ghițăniță drept în vîrfurile cheliei, care arăta ca – pardon de expresie – o p... belită! S-a oprit, a pus mîna pe chelie, s-a șters și a rămas ca prostul cînd a văzut flegma în palmă! M-am dus la microfon și-am spus către sală: Vasile zice să plecăm acasă, c-așa vrea pipota lui! Voi ce ziceți? Nuuu! – a răsunit răspunsul. Ce merită? – am întreat. Fiecare a zis cîte ceva. Am zis atunci: Vă spun eu ce merită: să-l scuipăm! Uite așa! Și iar i-am aruncat o flegmă pe chelie! Să fi văzut ploaie de scuipături – și mi se pare c-ai văzut, nu? Că erai în sală... Ți-am zis că stabilisem între formație și public, între scenă și sală, o legătură simplă și coerentă, ți conduceam pe băieți unde vroiam. Vasile a dat să se repeadă la mine, apoi s-a întors către bîfșitori. Ce-o fi vrut să facă, dracu știe! S-a pomenit în meclă cu o aversă de salivă...

Dom'le, am citit, am văzut în filme, am auzit: dar ce-am văzut în seara aia de august, zău că și azi mă face să vomit! Noroc cu votca asta!

(Sick Bastard – The Exploited)

– Alte spectacole memorabile unde ați dat?

– Păi, e greu să le ții minte pe toate... La botezul lui Lampagiu, la filmarea de pomină a steagului, cînd

Vivi Vîntulescu l-a părăsit pe Niculae Vornicu pentru Daniel, care știi cum a lăsat-o, la balul de Crăciun din Vălmași, cînd primarul Șerban s-a îmbătat turtă și s-a pișat de pe scenă în sală și-au plecat toți de-acolo... Sau cînd a făcut nuntă Nicu Pașalearcă, și Leana, mă-sa, a rămas în curul gol după ce-a plimbat-o naș Firică în roabă... Asta ca să mă limitez doar la satul nostru.

* * *

Am să limitez și eu mărturisirile acestui individ contradictoriu. Paginile anterioare ajung deocamdată. Interviuul a continuat și este imprimat pe bandă magnetofonică. Poate cu altă ocazie vom asculta noi mărturie despre traiectoria personajului nostru.

FIȘIER BIOBIBLIOGRAFIC

Data nașterii: 4.03.1956.

Locul nașterii: loc. Morteni, jud.

Dîmbovița.

Numele părinților: Andrei, Ioana.

Școlile absolvite: Liceul Industrial

Energetic București.

Locul de muncă, funcția: CONEL

Găiești, funcționar.

Data debutului:

– În presă: "Flacăra", octombrie 1975;

– În volum: **Prunele electrice**, Editura Marineasa, Timișoara, 1996.

Premii literare obținute:

– 1989 – Premiul I la Matineul de proză "Mihail Sadoveanu", Iași.

Reviste la care a colaborat: "Luceafărul", "Vatra", "Viața românească", "Tomis".

Cărți apărute:

– **Prunele electrice**, Editura Marineasa, Timișoara, 1996;

– **Cartea păcatelor**, Editura Marineasa, Timișoara, 1996;

– **10 legende ale bluesului**, Editura Marineasa, Timișoara, 1997;

– **Jertfă și steag**, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.

Năstase ZAMFIR

STÎLPUL DE LEMN

– Ar fi timpul să poposim, l-am auzit pe însoțitorul meu. Am colindat destul, sîntem osteniți. Nu strică să ne tragem o clipită suflarea, iar caii să se odihnească și ei.

Și, mai înainte să-i răspund, a sărit din șa. Am descălecat și eu. Îmi amortise spinarea, neobișnuit să călăresc. Ne aflam pe un grind, mărginit într-o parte de lacuri, iar în cealaltă de sălci dinspre care răzbăteau adieri umede și răcoroase. Din primul moment mi-a sărit în ochi o cruce de lemn, singuratică, înnegrită de vînturi și ploi, încremenită în coasta grindului. Ca și cînd mi-ar fi ghicit uimirea, însoțitorul meu a spus:

– Înadins ne-am oprit aici. O să stăm în iarbă, să ne recăpătăm puterile, iar în vremea asta am să-ți depăn istoria crucii aceleia. Socot că merită s-o ascuți. Cine știe, poate cînd te vei înapoia la casa dumată de la oraș ai s-o așterni pe hîrtie.

A dus caii pe coama grindului, unde vînticelul răscolea paiete de iarbă bogată și i-a împiedicat, apoi a revenit și s-a întins lîngă mine.

“Oamenii îi zic *Stîlpul de lemn*, spuse, iar grindul pe care ne aflăm și-a luat numele de la ea, *Grindul de la Stîlpul de lemn*. Povestea ei este povestea tristului meu prieten Haralambie Cerneț. O cunosc toți prin părțile astea. Cînd și-o amintesc, fetele își fac cruce înspăimîntate, mamele lăcrimează, iar bărbații se întunecă la chip și cad în muțenie. Vin uneori aici, stau o vreme și mă gîndesc la prietenul meu, apoi mă întorc în sat împovărat de neliniște, dar și mulțumit că mi-am adus aminte de el. Este ca și cînd ne-am întîlnit la taifas”.

Vorbind, scoase dintr-o traistă un codru de pîine, brînză și slănină. Așternu apoi un țol pe iarbă, depuse merindele pe el și se apucă să le dumice cu un cuțitaș. Și, în vreme ce-l iscodeam (un ins de statură mijlocie, vînjos, urcat în vîrstă, dar cu pletele și mustața neatînse de ani, privind blînd și îngăduitor), începu să povestească:

“Prietenul ăsta al meu, Haralambie Cerneț, cum am spus, a fost un om tare necăjit și fără noroc. De cum s-a ridicat copilându-l și încolțit grijile. Tatăl lui, Zaharia Cerneț, era sărac lipit și, ca să nu moară de foame, se spetea pe ogorul unuia și al altuia pentru un căuș de boabe ori o coajă uscată de mămăligă. Așa s-a amărît cît copilul a fost fraged și n-a putut aștepta sprijin din partea lui. Dar de cum Haralambie a răsărit, pentru a se mai despovăra de greutăți, a hotărît să-l bage slugă, măcar să-și scoată mîncarea și țoalele: “De-acum ești mare, i-a zis într-o bună dimineată, poți să-ți capeți codrul, numai să fii vrednic și să nu ieși din cuvîntul stăpînului”. Și, cu aceste sfaturi, l-a luat de mîna și s-a înfățișat cu el la conac. “Ăsta e, coane!” l-a arătat boierului. “Cam plăpînd”, a răspuns boierul. “Așa pare, a spus Zaharia Cerneț, speriat că n-o să-l primească, dar e puternic”.

Pînă la urmă, însă, boierul s-a învoit.

Ehei, amară este viața la stăpîn! Cine o trăiește, vai de măicuța lui! Boierul a chemat vechilul și i l-a dat în seamă pe Haralambie. Acesta n-a zis nimic, doar l-a cercetat bănuitor și a clătinat din cap: era și el nemulțumit. “Ce știi să faci, măi băiete?” “Ce-mi porunciți, coane!” a răspuns Haralambie. L-a plăcut, însă, felul lui supus și asta i-a alungat nemulțumirea. L-a băgat ajutor de grajdar. Aici, la grajduri, robotea unul lorgu Sarantoc, un bătrîn rău și bețiv cum nu se pomenea altul în tot Bărăganul. A auzit despre ce-i vorba și s-a arătat

bucuros să-l primească. De-ăcum el putea să se îmbete și să doarmă fără grijă, avea cine să rînească și să adape caii. De cum a plecat vechilul, i-a și pus furcoiul în mîină și l-a mînat la treabă.

Vai de bietul Haralambie! Cîtă vreme lorgu grăjdarul se îmbăta și zăcea în iesle se mai putea trăi, muncea din greu, însă nu-l chinuiau blestemele lui, dar de cum acesta se trezea mahmur și începea să împroaște cu înjurături era vai și amar. Din orice, chiar și fără pricină, se înverșuna contra lui și-l croia cu biciul. Haralambie nu crîcnea, își aducea aminte de vorba părintelui său și aduna în el toate suferințele și umilirile. Și, cînd grăjdarul ostenea să-l bată și se prăbușea iarăși în iesle, sosea vechilul. Și nu se putea să nu i se pară acestuia ceva în neorînduială, ba chiar de nu găsea nimic tot îl izbea pe ajutorul de grăjdar cu cravașa, să învețe să fie supus și să plece capul la porunca stăpînului. Și astfel, lovit ba de unul, ba de celălalt, trudind pentru un codru uscat și o bardacă de apă, jerpelit, duhnind a bălegar, în scurtă vreme ajunsese să i se facă lehamite bietului Haralambie de așa viață. Dar ce putea să zică? Mai cu seamă că la scurtă vreme de la plecarea sa de acasă, Zaharia Cerneț, tatăl, se prăpădi și se duse lîngă muiera lui. Căci am uitat să spun că Haralambie era orfan de mamă, nici măcar n-o cunoscuse, murise demult, iar el rămăsese numai cu taică-său. Și iată că se prăpădise și acesta, iar băiatul se trezi singur pe lume. Unde să pornească? Cui să se jeluie? La cine să caute îngăduință și adăpost? Așadar, era nevoit să rămînă la conac și să îndure bătăile și sudălmile.

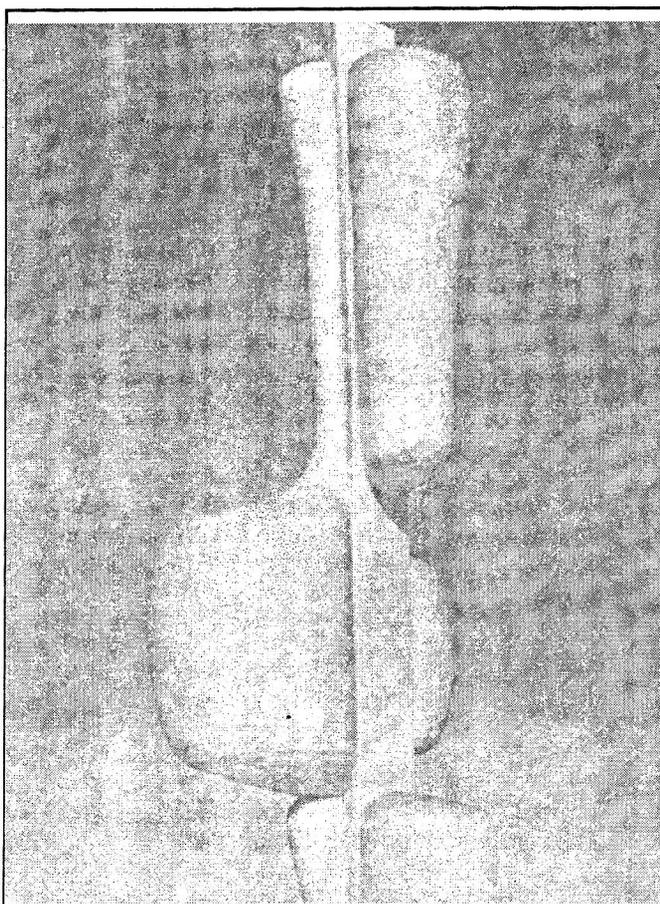
Isprăvi duminicarea și întinse în dreptul meu cea mai mare parte a merindelor.

“Trebuie să fii flămînd, zise. Este și vremea. Din zori tot rătăcim prin bălți, iar acuma se apropie de prînz. Iată, soarele s-a cocoțat deja în cumpăna amiezii!”

Abia cînd am luat înțilul duminicat mi-am dat seama ce foame mă încolțise.

– O singură dată, continuă însoțitorul meu istorisirea, i s-a părut că-i suride și lui norocul. Într-o duminică dimineața boierul se pregătea să plece la oraș. A venit la grajduri să pornească ce cai să fie înhămați la trăsura și, cînd a dat cu ochii de Haralambie l-a cuprins mirarea: cum adică, el, copilul acesta plătînd, are grijă de caii lui? Unde este grăjdarul? L-a găsit crită în iesle și, vînat de mînie, a poruncit vechilului să-l alunge de la conac, iar pe băiat să-l dea în seama ciobanilor. Aici l-am înțilnit eu, eram de aceeași vîrstă și în scurtă vreme am legat prietenie.

La stîne alta era viața. Te alungai prin păduri și pe cîmpuri, în bălți, cu oile și cîinii, și nimeni nu venea să te croiască cu biciul ori să te împroaște cu sudălmi. Și aveai de-ale gurii din belșug și ziua întregă puteai sta tolănit în iarbă să chibzuiești la toate cîte sînt pe lumea asta, și strîmbe și drepte, să grăiești cu oile și cîinii așa cum vorbești cu oamenii și să ți se pară că animalele pricep ce le spui și în sufletul lor sînt alături de tine, să te bucuri că ți se arată și ție pe lumea asta, în care ești al nimănui, dragoste. Și cum să nu ți se topească sufletul de duioșie și să nu-ți izvorască lacrimi din ochi cînd simți că, totuși, nu ești singur, că cineva se bucură la vederea ta, fie și un animal, dacă oamenii sînt așa răi și te hăituesc?! Și erai slobod ca pasărea cerului, slobozenie la care ai tînjit dintotdeauna, dar care nu ți-a fost niciodată cu adevărat limpede ce vrea ea să însemne, însă cu atît mai prețioasă, cea slobozenie de care omul a fost lipsit de semenii săi și numai natura și bunul Dumnezeu care a zămislit-o i-o mai pot înapoia, căci omul știe numai să jefuiască, niciodată să dăruiască ceva. Tatăl meu, care era starostele ciobanilor din Balta Buldului, dacă a văzut că fără multă vorbă am legat prietenie, a hotărît să purtăm împreună turma boierului. Asta ne-a ajutat să ne legăm mai strîns. Îndrumat de mine, Haralambie s-a deprins cu obiceiurile și îndeletnicirile vieții de la stîna, iar rîvna și priceperea sa au făcut ca în scurtă vreme să fie îndrăgît de toți bacii, ca și cînd ar fi fost dintotdeauna unul de-al nostru. Colindam pe grinduri, prin păduri, pe cîmpie și nu ne mai săturam să ne istorisim fel de fel de întîmplări. Și cîte nu au de vorbit doi tineri de aceeași vîrstă?! În nopțile tăcute și întunecate, cînd ne trăgeam la colibă, după ce terminam de muls, ne așezam

Sculptură în lemn de Georg Mitrohin.

pe scăunele de lemn, beam lapte din oale de lut și ne continuam istorisirile din timpul zilei, care parcă nu se mai isprăveau. Mi-a povestit din fir a păr toată copilăria lui și am plîns amîndoi pentru soarta care îi fusese un aprig dușman.

Și astfel au trecut anii, unul după altul, și ne-am trezit în pragul cătăniei. Am pornit împreună la cazarmă, norocul a făcut să nu fim despărțiți, am suferit și apoi ne-am înapoiat în sat, cu gîndurile pe care le rumegasem zile și nopți în tristețea și mizeria militariei, mai curajoși și mai puternici. El era hotărît să curme slugăritul și să-și întemeieze o gospodărie. Robotise destul, răbdase și îndurase, era vremea să se lepede de toate acestea și să apuce un alt drum. Chiar a doua zi s-a înfățișat la conac și a cerut boierului să i se facă socoteala. Și-a primit simbria, cîteva oi și ceva gologani, a mai cumpărat și el altele, a înghebat o stîină în coasta Buldului, apoi a intrat în curtea părintească, acoperită de paragină după atîția ani de părăsire în care nu se mai îngrijise nimeni de ea, a smuls bălăriile, a rînduit casa și acareturile, a ridicat gard. Alți ani de trudă au urmat. Bătea în treizeci cînd a luat hotărîrea să se însoare. Agonisise ceva, avea adică un oarecare rost, se spetise destul și multe sudălmi înghițise, era vremea să se așeze la casa lui și să înceapă o viață mai bună. Și, cu gîndurile astea, a căutat o fată. A găsit-o dincolo de lacuri, într-un sat de oameni gospodari. Am fost împreună în peșit, ne-am înțeles cu socrii și am hotărît să rînduim nunta după Bobotează, cum e obiceiul.

Se opri și strînse țolul, scuturîndu-l de firimituri. Apoi scoase țigările din buzunarul flanei. Tutunul era tare, parcă te freca pe gîtlej.

“S-a nimerit, reluă el, ca în anul acela să fie o iarnă amarnică. Îngheța sîngele în vine. De asprimea gerului, trosneau copacii, se sfărîmau pietrele, ciorile încremeneau în zbor și cădeau la pămînt fără viață, iar lupii ieșeau înfometați din vâgăuni și o porneau după pradă, nesfiindu-se să dea iama în sat, la saivanele oilor. S-a pornit viscolul și, după mai multe zile de vijelie, troienii s-au întins peste curți și ulițe, iar privalurile din bălți și lacurile au prins gheață. Baba cea ranchiunoasă s-a așternut hotărîtă, de părea că n-o să mai plece niciodată. Dar în gospodăria lui Haralambie era căldură și voie bună. Se dădea zor cu pregătirile. Acesta alerga cînd la stîne, cînd la băcănii, după cele de trebuință. Voia ca totul să se găsească, în ziua așteptată, în bună rînduială. Așa a trecut Boboteaza și ne-am pomenit în duminica nunții.

Dis-de-dimineață, au răsunit pe prispa mirelui urările de sănătate și noroc, iar viorile țiganilor tocmiți să veselească nuntașii au dat în cîntec. Ulița și curtea s-au umplut de lume. Era întîia nuntă a anului și nimeni nu voia s-o scape. Scanțoi, Balaurea, Drubea și Afrim, toți în păr, îi trăgeau de mama focului cu cîntatul. Fete mîndre, cu bujori în obraji, și flăcăi voinici, cu brîuri frumoase și căciuli pe-o ureche, se prinseseră în horă și chiuiau de răsuna văzduhul. Zăpada se bătea sub tălpile lor și prindea pojghiță, tropăiturile sunau înfundat, icnetele îi însoțeau în învîrtirea nebunească. Cei mai bătrîni, pentru care vîrtejurile horei nu se mai potriveau, stăteau pe prispă și încercau rachiul, răcindu-și gura la taclale, iar într-o parte bîrfeau cumetrele pizmașe, suferind că nu mai erau tinere să se prindă și ele în horă. Din uliță, privea altă mulțime de gură-cască, bățîndu-și picioarele după țambalul lui Balaurea și dîndu-și coate de admirație la furtunile jocului și întorsăturile pricepute ale tuciurilor.

Cum e obiceiul, trebuia ca la prînz mirele, însoțit de leții lui de nădejde, să pornească spre casa miresei, pentru a o cere părinților și a le ura sănătate și voie bună. La un semnal al lăutarilor, săniile, la care erau înhămați cai grași ca pepenii, jucînd nerăbdători în frîie și sunîndu-și zurgălăii de la căpestre, au tras înaintea prispei și nuntașii s-au cărăbănit în ele. S-au deschis porțile cele mari și alaiul a ieșit la drum și s-a pus în mișcare. În prima sanie sta mirele, gătit ca un prinț, mîndru nevoie mare. Privirea îi strălucea, chipul i se luminase. Întîia oară îl vedeam vesel și m-am mirat, de parcă uitasem că era și el om ca ceilalți, obișnuit să-l găsesc tot împovărat de îndoieli, mohorît, mînios ori resemnat în durerea sa, încît ajunsesem să cred că, de fapt, nici nu se putea bucura. După el veneau celelalte sănii, șir lung, însoțite de chiote, iar în frunte mergeau vatafii, flăcăi călări cu plosca la cingătoare. În curte au rămas numai cei bătrîni, în tovărășia rachiului și palavrelor, și eu, să port grija în lipsa mirelui.”

Se întrepruse și trase în tăcere cîteva fumuri. Freamătul bălții, cu foșnetul copacilor, șuierul stufului și cîntecul păsărilor, se revărsa asupra noastră. Însoțitorul meu coborîse fruntea și rămăsese nemișcat, ca și cînd și-ar fi adunat gîndurile, iar chipul i se acoperise de mohorîte.

“Eh, a urmat apoi cu glas tremurat, prins de treburi, nici n-am băgat de seamă cum a trecut timpul. Cîteva ceasuri s-au scurs cu iuțea clipelor. După socoteala mea, era vremea ca alaiul să se înapoieze. Ulița rămînea, însă, mai departe pustie. La început nu m-am neliniștit, de, or fi dat și ei acolo de căldură și voie bună, s-or fi așezat la masă să încerce vinul și merindele și să se dezmoștească și au cam uitat să mai plece, dar nu-i nimic, o să sosească, nici o grijă! A amurgit, însă, s-a întunecat, iar ei tot nu se zăreau. Atunci a început să mă încerce un fior nelămurit și teama să-și arate colții. Dacă s-a întîmplat ceva? Am strigat pe unul de-al lui Panu, care avea în seamă beciul cu butoaie, și i-am spus să ia un cal și să se repeadă în calea lor, să vadă ce și cum. Cineva a scos un armăsar din grajd, dar chiar cînd ăsta al lui Panu a dat să încalece, un vataf s-a repezit val-vîrtej pe poartă. Arăta înspăimîntat. Parcă un pumnal mi-a străpuns inima, văzîndu-l. “S-a surpat gheața, a strigat el, și sania mirelui s-a dus pe fundul apei!” Am încremenit cu toții, ca trăsniți de o așa veste. Sau poate că nu ne fu pe dată limpede ce voia el să zică? Sau refuzam

să credem ce auzisem? Ori ne închipuiam că e numai o glumă a flăcăilor? Greu de spus ce gîndea fiecare în acel moment. În jur stăruia tăcerea și privirile se holbaseră. Nimeni nu îndrăznea să deschidă gura și să încerce să afle mai mult. Teamă? Buimăceală? Cine știe?!... Mi-am luat inima în dinți și am coborît prispă. "Unde s-a surpat?" am întrebat și vorbele mi s-au părut a suna străine în tăcerea curții. "Pe Lacul Ciungului", a răspuns vestitorul. "Și mirele?" A pierit cu mireasa pe fundul apei, i-a înghițit gorganul". Abia acum ne-am dumerit și am înțeles din spaimă și tremurul lui că nu glumea. Se întimplase o nenorocire. Bărbații au început să sporovăiască înfrigurați, muierile au dat în bocete, copiii s-au pus pe țipete. "Aduceți caii! am strigat. Pornim într-acolo!"

Am ținut-o tot într-o goană. Am ieșit din sat, am apucat drumul bălților și ne-am pomenit în coasta lacurilor. Nimeni nu și-a cruțat animalul. Gerul ne frigea fețele, mîinile ne amortiseră, abia răsuflam. Am ajuns și am descălecat. Gheața se surpase chiar în mijloc, se auzea apa clipocind în copcă. Din pricina întunericului, n-am avut îndrăzneala să înaintăm mai mult. Nu se putea distinge pînă unde se croise copca și ne-am fi pomenit și noi înghițiți de apele viclene. Celelalte sâanii, cu oamenii lor, care avuseseră vreme, dar și noroc, să se tragă din calea nenorocirii, așteptau pe malul celălalt, la lumina torțelor. Le-am strigat să rămîna pe loc pînă la mijirea zorilor, ca nu cumva, încercînd să treacă, să nimerescă în altă spărtură. Iar noi, dincoace, ne-am adunat într-o parte și ne-am sfătuit ce urma să facem.

A trecut noaptea, anevoie, geroasă, un chin amarnic. La lumina zilei am putut cerceta cu atenție spărtura. Era mare, sania, cu cai și oameni, pierise în adîncuri. În apa neagră, ca de catran, nu se zărea nimic. Știam că Lacul Ciungului este adînc și că acela care nimeria în el cu mare caznă ar mai fi putut să scape, mai cu seamă iarna. Ne-am înapoiat în sat. Nu vorbea nimeni. O mare tristețe se așternuse peste curtea lui Haralambie Cerneț".

Întoarse capul și-și șterse pe furiș o lacrimă. Apoi, parcă rușinat, străduindu-se să-și strunească vocea spre a nu lăsa să se trădeze slăbiciunea ce-l cuprinsese, tuși de cîteva ori și urmă: "Am tocmit pescarii de la conac să caute leșurile. Gerul prinsese copca la loc. Au spart gheața cu topoarele, au înfundat cîngile, au răscolit. Peste puțină să găsească ceva. Trebuia așteptate dezghețurile. Cum a sosit primăvara, am pornit cu bărcile. Două zile am cutreierat: nici urmă de leșuri. Lacul le înghițișe pentru totdeauna în adîncurile sale. A trebuit să ne lăsăm păgubași. A venit preotul pe mal să slujească și, împreună cu tatăl fetei, au făcut cele creștinești pentru odihna veșnică a celor doi tineri. Apoi, cum e datina, ca la locul unde un om și-a aflat sfîrșitul să se ridice un stîlp pentru a aminti trecătorilor nenorocirea, am cioplit o cruce de ulm și am așezat-o în coasta grindului. E crucea de acolo. Iar acela este vicleanul și nesătulul Lac al Ciungului, în care mulți și-au găsit mormîntul, care de atunci s-a numit Lacul Mirilor".

Isprăvi, căzînd într-o muțenie adîncă. Amintirea nenorocirii prietenului său îl tulburase profund. În același timp, am resimțit și eu o înfiorare, ce mi-a iscat o neliniște stranie în suflet. Abia într-un tîrziu, ca vorbindu-și sieși, l-am auzit murmurînd:

– De, așa e omul, viața întregă se amărăște, iar la moarte nici măcar de un mormînt unde să-și odihnească ciolanele n-are uneori parte.

N-am spus nimic. Ceva mă reținea. Era ca și cînd nu mi-aș mai fi putut găsi cuvintele.

– E vremea să plecăm, zise el. Mai avem atîtea de văzut.

S-a ridicat din iarbă, aruncînd cît colo mucul de țigară și a urcat coama grindului să despiedice caii, pe care i-a adus în locul unde mă aflam. M-a ajutat să încălec, după care și-a aninat traista de gît și a sărit și el în șa. Mohorîrea încă nu-i pierise de pe chip. Privindu-l, am avut senzația unei apăsări mai mari a sufletului și m-am trezit deosebit de tulburat.

Fără alt cuvînt, am dat pinteni și am părăsit acel grind, afundîndu-ne în zăvoale, urmăriți de nefericita poveste, ca de o prevestire sumbră.

Ovidiu PETCU

COPILĂRIA LUI BRADBURY

"Stelele nu se văd ziua" îi spunea băiatul Ralph băiatului Ray. Dar, de fapt, Ray era, pe atunci, Christopher; "...și nu uita, domnule Christopher, că nu trebuie să știe nimeni că ai fost selecționat de către Consiliul pentru astronautică", iar băiatul Ray-Christopher derula din nou în minte, uimit, speriat și totodată mândru, formula aceea: "domnule Christopher"; ea îl consacra stelelor. Mai târziu, adultul Ray Bradbury avea să ne povestească cea mai mare parte a copilăriei sale; o copilărie de care nu s-a desprins niciodată definitiv.

Bradbury s-a născut în trecut, dar a copilărit în viitor. Era un viitor în care, dincolo de un gard, pe o "pajiște de beton", așteptau – materializări ale visului – RACHETE. Așa cum le vedea puștiul de atunci, așa cum le vede, cu încăpăținare, adultul de-acum: RACHETE. Alături de rachetele micului Ray adăstau, în acel viitor de dincolo de gard, "marțieni cu ochi de purice", "licurici electrice", "încrengătura de sîrme și casete de oțel (...) ca o auroră pîlpîitoare" – o Mașină a Timpului, cu ajutorul căreia puteai pleca să vițezi dinozauri – și mai erau "tigri, dinozauri, mamuți", "vulcani în erupție, ciclonuri și uragane", creații ale unei planete trădate, pierdută în depărtările stelelor. Și mai erau acolo, dincolo de gardul acela, oameni, oameni obișnuiți, și buni, și răi, și nici-buni-nici-răi, pur și simplu oameni ai domă vînzătorului de ziare, brutarului, învățătorului, oameni obișnuiți care, însă, făceau lucruri neobișnuite; ei se chemau, firească, Travis, Forrester, Chatteron, Driscoll, Fred, Koestler, și își practicau meseriile lor nefirești în modul cel mai firesc; pentru că erau astronauti, antropologi-mineralogi, mecanici specialiști în motoare de astronave, căpitani ai echipajelor trimise de Pămînt spre Neștiut. Bradbury a rămas legat de copilăria aceea din viitor, unde puteai bea limonadă în scaunul-balansoar, legănînd seninul de dea-

supra caselor cu verandă înconjurată de gazon tuns la vreme, peste care se năștea lumina-căldura mașinilor de foc atomic ce-i duceau pe oameni spre alte lumi și-i aduceau uneori, odată cu anotimpuri stranii.

Copiii nu au nevoie de amănunte, ei văd ESENȚA. Micul Ray vedea dincolo de gardul portului spațial planete de ger și de foc, pe care semințele vieții omenești cădeau din cer închise în coji de metal. Vedea colonizarea planetei Marte, vedea capcanele pe care Spațiul și Lumile lui le întindeau îndrăzneților. Vedea frumusețea și hidoșenia omului și le punea pe hîrtie: aici, în spatele stîncilor de fier stacojiu, un astronaut preferă să moară decît să participe la pîngărirea unei civilizații aproape stinse; dincolo, un mineralog vrea să ucidă o planetă vie și bună; pompieri încercînd să distrugă, prin foc, cultura lumii, înfrunțați de oameni-cărți; zborul senin al imaginației încleștat în luptă cu bezna tîrîtoare a stupidității, îmbrăcînd straiul ei de mlaștini și cețuri spre a organiza o pedeapsă efemeră și sofisticată, crudă și principială. Bradbury-adultul povestind bucuriile și spaimele lui Ray-copilul; ale lui Christopher, ale lui Sim, Robert, Doug. Bradbury-adultul, venit dintr-un viitor mult prea familiar lui ca să mai poată accepta prezentul, un prezent cel ține prizonier printre oameni și mașini de care se teme; prin noianul de amănunte și conveniențe, îl îndepărtează de ESENȚĂ. El, însă, continuă să o vadă de acolo, din singurătatea mașinii sale de scris, în camera cu dinozauri de cauciuc și submarine Nautilus, în imaginile copilăriei sale din viitor.

Dacă vi se întîmplă să nu vă mai iubiți prezentul, e pentru că el este mult prea diferit de viitorul în care v-ați petrecut copilăria. Însă prezentul poate fi modificat, și noi, cei care, asemenea lui Bradbury, am copilărit în viitor, putem face această modificare. Trebuie doar să ne apropiem de gardul acela "de care ne lipeam fețele, și de care rămîneam agățați, sub vîntul din ce în ce mai cald, uitînd cine sîntem și de unde venim, pentru că visăm cine am putea fi și unde am putea ajunge...". Să rupem din el cîteva șipci, dezvelind privirilor celorlalți toate cîte se află dincolo de el; și să-i facem să ne urmeze.

Cornel GOLOGAN

PROMETEUL SCHIZOID

Prin natura sa, omul este condiționat să-și construiască mental un mediu potrivit aspirațiilor sale pe care viața le ignoră. Toate problemele din lumea reală, inclusiv cele de ordin interior, transformă mintea umană în sursa unui univers fantezist. Doamna Bovary sîntem toți într-o măsură mai mare sau mai mică. Giordano Bruno vorbea despre un *spiritus fantasticus*, ca făcînd parte din simțurile interne. Cei care reușesc să-și reverse pe hîrtie, pînze ori pe note muzicale fragmente din acest univers sînt artiștii. Cu cît acest univers e mai straniu, creația poate cîștiga în valoare. Ce nu înțelegem ne pune pe gînduri. E unul din efectele artei, deși arta în sine nu are scop. Originalitatea e o măsură importantă într-o operă. Există o legătură intrinsecă între artist și opera sa. În veacul trecut s-a încercat crearea unei metode de a explica stilul scriitorilor prin viața lor și a lumii în care au trăit.

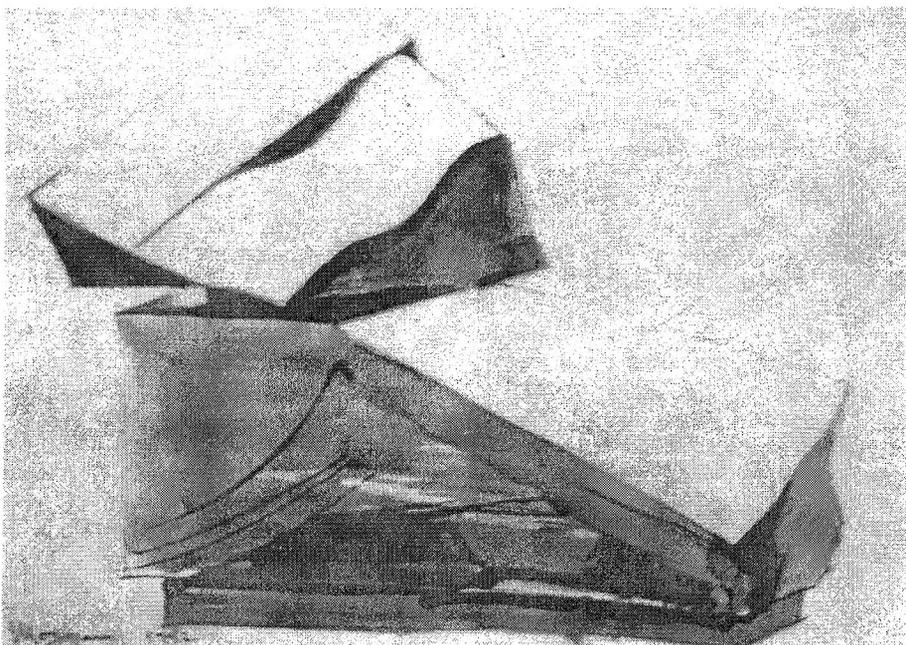
Creatorul de fantastic e un om bolnav. Conform psihologilor, fiecare om e puțin nebun. Creatorul de fantastic e puțin mai mult. Și nu e rău că-i așa, fiindcă anomalia stă la baza creației. Hesse spunea că prima maimuță care a coborît pe pămînt avea probabil brațele rupte. Chipurile dezordonate și triumphiulare ale pictorului El Greco, care-l fac atît de deosebit, au avut cauze patologice, o infirmitate. Pascal ar fi fost mult mai sînin dacă nu suferea de nevralgii faciale. E numită creație esopică, cea a bolnavilor, care au creat din resentiment. Sînt nume celebre: Schopenhauer, Nietzsche, Sartre, Kafka. Marea majoritate a scriitorilor de acest gen au dus o viață dominată de boli nervoase, au avut un fizic fragil și, mai ales, relațiile lor cu societatea au

fost dezastruoase. Alții, ca E.A. Poe, au sfîrșit în ospicii.

Borges recunoștea că pentru el nefericirea este un instrument de lucru. Cînic gîndind, ar trebui să ne dorim scriitori cît mai traumatizați, care să-și reverse spaimele și temerile în creații care ne țin imaginația trează. Introvertirea lor e benefică pentru ceilalți. Sînt niște Prometei care ne lasă focul pentru a nu primi nimic în schimb, căci talentul lor le e recunoscut de multe ori postum. Prețul talentului este o sănătate șubredă, o minte bîntuită de obsesii și fantasmе.

Literatura fantastică a fost denumită "jocul cu frica". Stările de angoasă, de neliniște și chiar de teroare definesc condiția literaturii fantastice. Stările extreme sînt convertite în imagini, a căror realitate e cu atît mai veridică cu cît experiențele autorului sînt mai adînci. Un scriitor ca Lovecraft, cu o natură atît de bolnăvicioasă, a trecut cu siguranță prin momente îngrozitoare ce și-au pus amprenta asupra scrierilor sale de coșmar. Lovecraft este cel mai bun exemplu pentru o biografie care se contopește cu opera. Fire introvertită, visătoare, a fost marcat de timpuriu de o boală obscură care-l obliga să abandoneze studiile. Migrenele, tulburările nervoase îl fac incapabil de un efort susținut. Scrierile lui sînt rezultatul unei vieți sub semnul malignului, trăită în solitudine. Personajele lui sînt obsedate de sentimentul unei agresări continui, venite din necunoscut. A știut dintotdeauna că e diferit de ceilalți, că boala transformă oamenii în insule. Experiența suferinței, trăită de Lovecraft încă din copilărie, l-a întors către sine și singurul refugiu i-a fost scrisul.

Trecerea la o societate automatizată, lipsită de căldură în relațiile interumane, duce la înstrăinarea individului. Refugiul în lumea visului și a fanteziei are cauze sociale. Arta fantastică e un rezultat al refuzării, exprimînd drama alienării omului modern. Unul dintre gînditorii cei mai luminați, care a predicat reîntoarcerea la natură a observat și a criticat efectul distructiv al societății, mă refer la Rousseau, a fost un individ cu

Laurențiu MOGOȘANU. Studiu. Simpozionul Național de Sculptură "Ion Vlad". Metal, Călărași, 1998.

un caracter infect, lipsit de scrupule, care și-a schimbat religia de două ori, îndemnat de fiecare dată numai de momeala câștigului. El este una dintre excepțiile care confirmă regula, referitor la afirmația că *omul este opera*.

Între fantastic și nebunie este o strânsă legătură. Apariția fantasticului e legată de un eveniment important al secolului XVIII: construirea primelor azile pentru nebuni, ceea ce însemna că boala era oficializată și că individul bolnav își pierde dreptul de a trăi între semenii lui. Literatura azilului va fi inspirată puternic de acest univers creator de fantasmе monstruoase. Și în zilele noastre această simbioză este actuală, mărturie stînd o carte apărută relativ recent ce conține relatări ale pacienților ospiciilor, ce dau o idee clară asupra dramei discordanței psihice, acest teritoriu necunoscut care reprezintă miezul literaturii fantastice. Subtitlul acestei cărți este *Povestiri fantastice*, deși toate mărturiile sînt reale.

Din joaca cu frica, omul nu iese decît rar cîștigător. Universurile mentale sînt, de multe ori, niște

capcane. Refugiul în lumea imaginară nu este decît un refugiu. Să ajungi să te refugiezi înseamnă deja o bătălie importantă pierdută. Orgoliul îl face pe artist să declare că nu și-ar da niciodată viața pe o alta. Nimeni nu și dorește însă înlănțuirea pe stînci cu lanțuri veșnice, nimeni dintre creatori nu suportă voios anonimul. Literatura de sertar există doar accidental. În adîncul sufletului lor, dincolo de fantasmе, sînt oameni care și-ar lăsa bucuroși neliniștile deoparte. Diferența dintre fantastic și real este una de intensitatea trăirii. A scrie este, de cele mai multe ori, o exorcizare. Șamani moderni, profesioniști ai suferinței, creatorii de fantastic sînt ca niște țestoase a căror carapace este pe dinăuntru. Ei sînt accidentele care îi pot face pe ceilalți să meargă din nou.

Adina LIPAI

CERUL

Numără încă o dată crăpăturile de pe bancă. De ce întârzie atât? Până la urmă se plictisi și se ridică să plece. În clipa aceea, fata apăru alergând pe scări.

– Aștepți de mult? Întrebă în timp ce-i dădea o sărutare fugară.

– Nu. Tocmai am venit, se topi la zîmbetul ei.

– Avem o mică problemă cu sistemul de încălzire și a trebuit să-l ajut pe tata. Mai putem merge?

– Da, dar va trebui să ne grăbim puțin pînă ieșim din oraș.

Cei doi s-au luat de mîină și au pornit pe străzile pustii și întortocheate. Ora era tîrzie. Becurile din timpul zilei se stinseră, iar ferestrele luminate ale caselor nu reușeau să alunge bezna de pe străzi. Nu se vedea nici un trecător și doar bîzîitul monoton al generatoarelor electrice se făcea auzit în liniștea nopții.

În mai puțin de o oră au lăsat în urmă ultima casă, și pe măsură ce se apropiau de peretele de piatră, terasele pe care era construit orașul se îngustau și deveneau mai abrupte. Cînd au ajuns pe ultima treaptă, și-au continuat drumul pe lîngă perete. Cu toată graba lor, Nina s-a oprit să privească orașul de unde veniseră. De aici, de sus, avea impresia că toate luminițele discrete pe care le vedea fuseseră așternute la picioarele ei, și pînă și cele mai mari construcții păreau minuscule. Putea cuprinde dintr-o singură privire căsuțele ce coborau spre centrul orașului, unde cele două construcții se ridicau impunătoare. Becurile care luminau aceste clădiri nu se stingeau niciodată, de aceea noaptea aruncau un halou alb asupra habitacurilor din imediata apropiere. Restul chichinetelor care se pierdeau în depărtare erau trădate doar de luminile răzlețe de la geamuri.

– De fiecare dată parcă e mai frumos! spuse Nina.

Toni însă ridică nepăsător din umeri și merse mai departe. Cînd peretele coti, pierdură din vedere orașul și totul se cufundă în întuneric.

– N-ai adus o lanternă? Întrebă Nina.

– Ba da, dar nu știu cît o să țină bateriile. Mai avem mult de mers. Și nici n-aș vrea să fim observați. Uite, acolo!

Nina se uită înainte și reuși să distingă o lumină slabă.

– Este postul de control, spuse Toni. Acolo încep galeriile principale spre exterior. Aș fi vrut să putem merge prin ele, dar există riscul să ne rătăcim... Și nici nu știu dacă ne-ar da voie să intrăm în ele.

– Ce motiv ar avea să nu ne lase?

– Nu știu, dar mi se pare foarte ciudat că sînt păzite. Mai ales, fiindcă nimeni, din cîte știu eu, nu vrea să meargă afară.

– Sinceră să fiu, nici eu nu vreau să merg. Și nu pot să înțeleg de ce vrei tu. Ce-ai putea vedea la niște ruine? Va fi totul pustiu și dezolant; și probabil, va fi și foarte frig. Pentru ce să mergi sus?

– De ce sînt, atunci, păzite galeriile?

Fata ridică plictisită din umeri. Merseră o vreme în tăcere, apoi Toni se opri și spuse:

– Acolo e un tunel.

– Nu văd nimic, răspunse Nina, după ce căută o vreme cu ochii prin bezna.

Toni merse înainte, ținînd-o de mîină. Cînd au ajuns mai aproape, Nina desluși în întuneric conturul tunelului.

– Ai spus că este galerie secundară, spuse ea impresionată de mărimea deschizăturii.

– Este secundară!

– Dar e imensă! Galeria principală e tot așa de mare?

– Nu, e cu mult mai mare. Asta e una dintre cele mici, spuse Toni.

După ce intrară în galerie, Toni aprinse lanterna. Pereții tăiați în stîncă erau perfect netezi. Atmosfera era uscată, și de pe jos se ridicau nori mici de praf.

– Pe aici n-a mai fost nimeni de multă vreme, remarcă Nina.

Toni zîmbi, dar nu spuse nimic. În timp ce mergeau, urmări o vreme cu lanterna straturile geologice care se distingeau în tăietura verticală a peretelui. Ar fi vrut să aibă mai multe cunoștințe în domeniu, ca să-și poată face o idee despre felul în care fusese construit tunelul, și mai ales despre cît de vechi era.

– Ce liniște e, spuse din nou Nina.

Atunci observă și Toni că nu se mai auzea zumzetul monoton din oraș.

– Dacă ne rătăcim? Întrebă Nina, vizibil speriată, și se trase mai aproape de el.

– Tunelul nu are nici o ramificație. Duce exact spre exterior. Nu ne putem rătăci.

După altă oră de mers, Nina spuse:

– Mă dor picioarele, Toni. Nu ne putem odihni puțin?

– În curînd ajungem la niște scări. Ne vom opri atunci.

Cînd au ajuns la baza scărilor, Nina s-a așezat oboșită jos. Toni, însă, se plimba agitat prin fața ei și spuse entuziasmat:

– Îți dai seama? La capătul acestor scări e vechiul oraș!

– Nu știu de ce ești așa de încîntat, răspunse Nina plictisită. Ce te aștepți să găsești acolo?

Toni însă nu se lăsă atins de apatia ei, ci continuă să se plimbe din stînga în dreapta. Cercetă o vreme scările, ajungînd la concluzia că nu au fost cioplite din piatră, ci turnate din alt material. Încercă să vadă cît aveau de urcat, dar raza lanternei nu ajungea pînă în capătul treptelor.

Harta pe care găsise tunelul avea însemnată baza de jos a scărilor, dar nu spunea nici cît urcă, nici dacă se termină la exterior. Nu voia să-i spună acest lucru Ninei, fiindcă era sigur că ea nu va dori să meargă mai departe.

Urcușul a ținut mai bine de două ore și Toni a fost nevoit să se oprească de trei ori la insistențele Ninei. Într-un tîrziu, ea spuse supărată:

– Eu mă duc înapoi. Galeria asta nu duce nicăieri.

Se întoarse și începu să coboare scările.

– Aproape am ajuns, spuse Toni mergînd după ea și luînd-o de mîna.

– Spui asta de o oră, Toni. Nu mai pot, își lăsă Nina capul pe umărul lui.

– Încă puțin...

Nu peste mult scările s-au terminat, și cei doi au putut vedea capătul tunelului. Cînd au ieșit de sub bolta galeriei, pivelîștea ce li s-a înfățișat i-a făcut să se oprească locului. Chiar în fața lor era o construcție imensă, de mărimea a zece case obișnuite puse una peste alta. Nu avea geamuri, și era pe jumătate în ruină.

– De ce e așa de mare? Întrebă Nina, dîndu-și capul pe spate, ca să poată vedea vîrfurile clădirii. Aici e centrul orașului?

Toni ridică din umeri.

Străzile erau pline de noroi și bălți mari de apă se formaseră în denivelările drumului. Culoarele dintre blocuri erau foarte largi în comparație cu cele din subteran, dar unele clădiri erau năruite, și de multe ori trebuiau să escaladeze ruinele ca să-și poată continua drumul. Uneori stîrneau o mică avalanșă de pietre și atunci ecourile ce reverberau în depărtare îi făceau să se cutremure. Altfel nu se auzea nici un zgomot și liniștea aproape că-i intimida.

Toni se opri dintr-o dată și Nina înaintă cîțiva pași singură. Apoi se întoarse și-l întrebă:

– S-a întîmplat ceva?

– Ascultă! Toni duse mîna la gură, făcîndu-i semn să tacă.

Nina se concentră o clipă încercînd să audă ceva, dar liniștea era deplină:

– N-aud nimic, spuse ea într-un tîrziu.

– Exact, spuse Toni. E liniște. Ar fi trebuit să se audă generatoarele electrice.

– Pe aici n-a mai trecut nimeni de sute de ani. Nu te așteptai să și funcționeze ceva?

– Dar atunci de ce e lumină?

– Ce lumină? Abia reușesc să văd ceva! spuse Nina.

– Dacă în subteran ai opri toate generatoarele, n-ai mai vedea nimic. Ar fi beznă totală. Așa ar fi trebuit să fie și aici!

– Mi-e frig, ignoră Nina dilema lui.

– Evident că și sistemele de încălzire ale domului sînt stricate, spuse Toni.

– Ale cui sisteme? Întrebă Nina ridicînd glasul.

– Ale domului. Vezi stîlpii aceia? Toni îi arată un stîlp de grosimea a cel puțin zece oameni, care se pierdea în întuneric, mult deasupra blocurilor. Susține o cupolă imensă care a fost ridicată peste oraș.

Au continuat să meargă pe străzile mărginite de ruine. O lumină difuză deslușea contururile din jurul lor și, uneori, putea stinge lanterna, dar tot nu reușea să-și dea seama de unde provenea acea lumină.

Din cauza liniștii depline, atmosfera devenise apăsătoare. Pe măsură ce înaintau, blocurile se făceau tot mai înalte și parcă mai bine conservate. Aerul era umed și avea miros de fier ruginit.

– De ce au plecat oamenii din orașul acesta? Întrebă Nina pe neașteptate, dar Toni nu-i răspunse nimic.

Un bloc imens de piatră, ce părea neatins de vreme, le atrase atenția. L-au privit o vreme în tăcere, apoi Toni a început să meargă spre el. Nina înțelese că avea de gînd să intre în bloc, și îl apucă de mîină.

– Nici să nu te gîndești, Toni! N-am de gînd să urc în chestia asta.

– Dar, Nina... încercă el.

– Nu. Toni! aproape strigă ea.

– Dacă nu mă înșel, aici este centrul, și clădirea aceasta este cea mai înaltă. Din vîrfurile ei vom putea vedea tot orașul! spuse Toni, omițînd faptul că presupunerile lui se bazau doar pe intuiție și că nu văzuse nici o hartă a orașului.

– Dar se poate dărîma în orice clipă! Nu vezi ruinele din jur?

– Nu se va dărîma!

Toni o luă de mîină și începu să meargă spre clădire.

– Dar e prea mare! Nu mai pot urca atîtea trepte!

– Bine, atunci. Așteaptă-mă

aici! Îi dădu drumul la mîină și merse mai departe.

– Să nu crezi că mă lași singură aici! Fugi după el și-i taie calea.

– Să urci cu mine nu vrei, să stai aici nu vrei. Spune-mi totuși ce să fac!

– Hai să ne întoarcem!

– Mai avem destul timp pînă la ziuă. Urcăm în clădirea asta și îți promit că mergem acasă.

Urcușul nu s-a dovedit așa de greu precum se așteptase Nina. S-au oprit o singură dată să se odihnească. Atunci cînd au ajuns în vîrf, Toni a găsit o trapă de acces și au ieșit pe acoperiș.

La început, amîndoi au rămas tăcuți, fascinați de imaginea ce li se înfățișa. Sute de blocuri luceau metalizat în semiîntuneric, iar altele, mai mici, se profilau doar fantomatic printre umbre.

Chiar și în lumina aceea difuză, orașul li se părea covîrșitor. În depărtare, blocurile se pierdeau treptat în întuneric, dar construcțiile gigant ce se ridicau în imediata lor apropiere, se puteau desluși clar. Multe dintre ele nu mai erau decît schelete ce sugerau vag forma fostelor blocuri, monoton de asemănătoare unele cu altele.

Cei doi se mutau de pe o latură pe alta a clădirii, vîrînd parcă să vadă mai mult decît ceea ce semiîntunericul le permitea.

– N-aș fi crezut să fie așa de mare! spuse Nina. Orașul nostru nu e nici cît jumătate din acesta! Și cred că nu vedem decît o mică parte din el. Cîți oameni crezi că încap într-un bloc?

Toni ridică din umeri și deveni dintr-o dată conștient de briza rece care bătea.

– Nu ți se pare că e mai frig decît jos? Întrebă el.

– Ba da, spuse Nina zgribulindu-se. Și parcă e și un curent de aer.

Toni ridică ochii în sus și spuse:

– E ciudat, fiindcă cupola ar trebui...

Se opri brusc, uitîndu-se în continuare în sus. Nina veni lîngă el:

– Ce s-a întîmplat? Întrebă, apoi se uită și ea în sus.

La câțiva zeci de metri deasupra lor, se vedea cupola neagră construită din hexagoane de metal. În unele locuri se puteau distinge pete roșii de rugină și, chiar deasupra lor, era o gaură neregulată de câțiva metri lățime.

Cei doi priveau prin spărtură un cer albastru pe care treceau nori.

– Ce-i acolo? Întrebă Nina aproape în șoaptă.

– E cerul! răspunse Toni fără să-și coboare privirea.

– Dar cerul e negru! spuse Nina încet. Așa am învățat!

Toni se uită la ea și își dădu seama cât era de speriată. O cuprinse de mijloc și îi spuse:

– E albastru, Nina. Uită-te la el!

Au privit o vreme în liniște trecerea grăbită a norilor, apoi Nina a spus:

– Atunci afară nu e mereu noapte?

– Nu. E lumină... și, poate, dincolo de cupolă strălucește și soarele, răspunse Toni.

– Dar atunci de ce... începu Nina, dar Toni o strânse mai aproape de el și îi făcu semn să tacă.

Nina aprinse becul și se aruncă pe pat. Toni dori să spună ceva dar se răzgîndi; luă cartea de pe masă, se așeză pe jos lângă pat și începu să citească:

“S-au stins luminile nopții, iar oamenii așteptau să sosească ziua care nu va veni... Zilele trec, dar în lipsa unei succesiuni lumină-întuneric, nimeni nu le mai ține socoteala... Plantele încep să capete o culoare albicioasă, și mor. La început florile nu se mai desfac din muguri – se culcă la pământ și putrezesc. În păduri, pomii mor, sufocați de explozia ciupercilor datorate excesului de umezeală. Rîurile răspîndesc un iz greu de mucegai. Valurile mării aduc la fiecare flux tone de plante în putrefacție printre care s-au încurcat pești...”

– Țasta o ține așa tot paragraful, îl întrerupse Nina. Treci la următorul capitol.

– Așa n-o să știm noi prea multe mîine...

– Lasă că poveștile astea le-am auzit de cînd sîntem mici.

Nina întoarse pagina și Toni citi mai departe:

– “În scurt timp au început să moară animalele...”

– Sari peste asta, zise Nina și luă ea cartea. Întoarse mai multe foi, uitîndu-se doar fugar peste ele, și mormăind: aici mor..., aici deja au murit...

Se coborî din pat lângă Toni și citi mai departe:

– “Au strîns mostre de ADN de la...”

– Ce mostre? fu rîndul lui Toni să o întrerupă.

– De ADN! Nu știi, am învățat săptămîna trecută...

– Nu contează! Citește mai departe.

Nina mai întoarse o pagină și citi: – “Lipsa luminii a avut un efect devastator și asupra oamenilor. Au izbucnit diferite conflicte. Războaiele locale erau la ordinea zilei, și în mai puțin de un an toate marile orașe s-au perimat. Grupurile răzlețe de oameni care au supraviețuit preferau să rămînă izolate ca să evite alte divergențe. Orice formă de organizare a fost uitată...”

– Pe mine mă cam plictisește, se întrerupse Nina din lectură.

– Citește mai departe.

– Vorbesc serios, Toni. Nu înțeleg de ce trebuie să învățăm chestiile astea. Aș prefera să-mi spună de ce au părăsit orașul de sus.

– Poate că nici ei nu știu, încercă Toni.

– Dar astea sînt prostii, aruncă Nina cartea pe jos. Ai văzut și tu că afară nu mai e noapte...

Toni ridică din umeri.

– Mai sînt cinci ore pînă dimineață. Hai să mergem sus. Părinții s-au culcat de mult. Nici nu o să vadă c-am lipsit!

– Bine, Nina, și cînd mai învățăm?

– Mîine, Toni. Îți promit!

– Așa ai spus și ieri...

– Hai acum, să vedem cerul...

– Bine, Nina, hai să vedem cerul. Dar mîine stau acasă și învăț.

Nina se ridică de pe jos și stinse becul. Toni se ridică și el și, luînd-o de mîină, ieșiră împreună pe străzile pustii.

George CONSTANTIN

DESPRE LIMITELE ȘI PUTEREA MAJORITĂȚII POLITICE

Motto: *Nu există – pe pământ – autoritate afît de respectabilă în ea însăși sau îmbrăcată cu un drept afît de sacru, pe care aș voi să o las să acționeze fără control și să domine fără obstacole*
Alexis de Tocqueville.

Dacă studiul limbajului este o cale de acces la semnificația acțiunii, studiul dreptului poate fi o cale de acces la semnificația acțiunii politice

Autorul.

1. CONSIDERAȚII GENERALE. LIMITA CA ȘANSĂ A DEMOCRAȚIEI

1.1. CONSIDERAȚII GENERALE

Nici o epocă nu a fost așa de prosperă și liberă ca a noastră, dar nici una nu a fost așa de conformistă. Acum, cînd planeta se confruntă cu bulversări fără echivalent în istorie, popoarele se tem în interiorul ființei lor de cea mai mică mișcare ce ar putea deplasa "limitele".

A visa prea mult armonia universală, a dori prea mult să elimini toate conflictele, nu sînt oare acestea modul cel mai sigur de a destinde resortul libertății și de a pregăti apariția teribilei disonanțe? (Acesta este paradoxul timpului nostru).

Niciodată cetățenii națiunilor democratice n-au predicat atîta despre individ, despre viața sa particulară, despre "societatea civilă". Niciodată drepturile omului nu au fost așa de larg recunoscute. Niciodată, totuși, chiar în timpurile Ordinei morale, spiritul și moravurile nu au fost

supuse unei presiuni așa de constante. Niciodată opiniile și comportamentele nu au fost, ca acum, mărginite de prejudecăți. Niciodată aparatul tehnic de propagandă nu a fost așa de constrîngător și prefăcut. Niciodată, într-o țară democratică, extinderea controlului social nu a fost primită cu o așa tristă resemnare și niciodată, mai mult ca acum, puterea majorității nu s-a găsit în fața unei opinii de opoziție mai slabă. Calitatea de a se indigna pare că s-a evaporat împreună cu capacitățile de a discerne și a alege.

Acesta este paradoxul timpului nostru: *tirania consensului*, tirania majorității politice.

Cum poate sistemul dreptului și instituțiile sale să se implice în rezolvarea acestui paradox este problema pe care o pune această lucrare.

Dezvoltările ce urmează vor să fie o pledoarie pentru filosofia dreptului și pentru democrație ca esență "uitată" în interpretările instrumentalistice și tehnocratice contemporane. Dreptul nu poate înceta de a fi o formă a universalității în sfera umanului și, de aceea, considerăm că nu-l putem reduce la un simplu instrument sau sistem de norme. Dreptul este și poate fi, într-o ultimă analiză, gîndit ca un limbaj ce tinde să devină universal, ce poate facilita comunicarea între guvernanți și guvernați și între membrii societății.

Astfel esența ascunsă a dreptului determină raportul omului față de ceilalți și față de societate. În alți termeni, "esența dreptului" scapă dreptului, deoarece esența sa nu-și aparține. (Esența dreptului nu este dreptul, așa cum esența tehnicii nu este tehnica).

Dreptul implică deopotrivă cunoaștere, inteligibilitate, ridicînd comunicarea în planul a ceea ce poate fi cu sens sau fără sens, dar nu poate trece dincolo de fenomenul "mediatului" și "instrumentarului" fără să facă apel la etica și filosofia politică. Recunoaștem deci că o întemeiere a sa trebuie, în mod obligatoriu, să stabilească conceptele și categoriile de bază printr-o continuă

și atentă raportare la categoriile eticii și filosofiei politice.

Nu avem pretenția că punctul nostru de vedere este singurul posibil, însă el, cu certitudine, ne va permite să descifrăm, de pe coordonate juridice, raportul dintre majoritatea și minoritatea politică și să punem în evidență necesitatea echilibrării raționale a acestor forțe. În același timp, departe de a fi rece sau străin, limbajul dreptului modern are rădăcini adânci în istoria culturală a umanității, și de aceea el poate da seamă, într-un mod cu totul inedit, despre știința comunicării.

1.2. LIMITA CA ȘANSĂ A DEMOCRAȚIEI

Izvorul și șansa oricărei libertăți este limita. Limita este, în ultimă instanță, o punere de probleme și, astfel fiind, este o șansă, o deschidere. Limita este o despărțire nefericită resimțită ca atare, dar și principiul eliberării. Dacă întreaga existență ne este ghidată de limite, înseamnă că spațiul este unul de tip educabil. El coincide cu spațiul răspunderii, pentru că la limita libertatea ni se prezintă în forma ei autentică.

Democrația, concept perfect operabil atât în spațiul eticii, filosofiei politice și dreptului, trebuie definit din perspectiva, cel puțin, a acestor trei domenii. Istoria filosofiei și istoria dreptului au cunoscut numeroase definiții date acestui concept, cele mai multe dintre ele însă, fără o clară delimitare, deși este universal recunoscut că ceea ce înțelege un etician, politolog sau jurist prin democrație sînt lucruri, dacă nu total diferite, în orice caz, foarte diferite și care restrînge sfera lor de operare.

Etica, în măsura în care se ridică la o fundamentare metafizică cu pretenție de sistem, este domeniul în care conceptul de democrație prezintă definiția cea mai generală, dar și cea mai superficială, nefiind, în ultimă instanță, un concept de maximă importanță și operabilitate pentru ea. Cea mai generală și vagă definiție a democrației, dar, în același timp, cea

mai cunoscută este aceea de "conducere de către popor". Ea este și nu este o definiție etimologică. Este, pentru că în explicarea conceptului se pleacă de la noțiunile care o compun de *demos* (popor) și *cratyllos* (conducere). Nu este, pentru că, în fond, drumul real al ideii, al gîndirii conceptului a fost invers: de la semnificația de conducere de către popor către sfera noțiunii de democrație. Deci, întîi s-a gîndit situația ca atare și apoi s-a căutat un termen, un concept pentru ea. Nu intrăm acum în analiza, destul de stufoasă și cu multe imperfecțiuni, a formării categoriilor gîndirii. (În fond, acest lucru este valabil și pentru alte definiții etimologice.)

Pentru noi însă, considerăm că cea mai bună definiție, evident pasibilă de îmbunătățiri, a democrației din perspectiva *eticii* este următoarea:

Democrația este șansa limitei de a deveni conștientizabilă și, astfel, operabilă; este respectul pentru libertățile altora și asumarea conștientă a limitelor individuale.

Filosofia politică, deși a operat poate cel mai mult cu această categorie, s-a ferit să-i dea o definiție, preferînd, în general, să opereze cu definițiile date de moralității vremii. Atunci cînd totuși a făcut-o, a dat definiții de tip funcțional, bazate mai mult pe funcțiile și rolul democrației în opoziție cu alte forme de organizare socială.

Menținînd linia unei înclinații normale către praxisul social, dar sustrăgîndu-ne, în același timp, definițiilor explicative, considerăm că cea mai adecvată definiție a democrației, din perspectiva *filosofiei politice*, ar fi următoarea:

Democrația este acea formă de organizare socială în care, indiferent de valoarea de adevăr, individul și/sau minoritatea este obligată să se supună majorității.

Aceasta este, în fond, esența democrației din perspectiva filosofiei politice. Din această definiție întrezărim deja limitele și posibilele ei disfuncții în raport cu sensul vectorului social dintr-un anumit timp istoric.

Din punctul de vedere al drep-

tului, democrația este mai mult un concept tehnic. De altfel, definițiile date democrației de juriști, și nu numai, sînt definiții tehnice și suferă fundamental de un schematism și o rigiditate ce frizează uneori ridicolul. Aceste definiții nu numai că nu se încadrează în normele logicii elementare, dar răpesc esența dreptului și legitimitatea sa la o fundamentare teoretică reală. În acest spirit, considerăm că definiția democrației cea mai apropiată de esența *dreptului* este următoarea:

Democrația reprezintă sistemul organic al tuturor normelor legiferați într-un stat, prin care se tinde la realizarea echilibrului dintre majoritate și minoritate în vederea realizării binelui social.

Se observă din această definiție, prin raportarea la cea anterioară, rolul imens ce-i revine dreptului în realizarea efectivă a democrației reale într-un stat, dar și în raporturile internaționale (deoarece noțiunea de democrație se poate extinde la acest nivel). Există, în mod unanim, părerea că democrația reprezintă, prin excelență, ceva bun. Or, acest lucru este fals. Este fals atîta timp cît normele de drept nu vor statua echilibrul între

majoritatea politică și minoritatea politică, nu vor statua echitatea. Contrar lui John Rowels, noi considerăm că noțiunea de echitate nu este fundamental etică, ci ea suportă, sub anumite raporturi, o mare deschidere către drept.

Principala cauza a confuziei între aceste planuri (etic, politic, juridic) este faptul că toate presupun raporturi între, cel puțin, doi subiecți independenți și individualizați. Apoi, toate operează relativ, cu aceleași concepte insuficient resemnificate, și au, în general, aceleași coordonate socio-istorice.

Trebuie să distingem însă faptul că, în timp ce subiectul eticii se raportează la altul prin sine și ca o faptă în sine nu poate fi condamnabilă decît prin scop, subiectul politic se raportează la altul ca purtător (reprezentant) al său, iar faptele politice nu sînt din perspectiva eticii nici condamnabile, nici laudabile, ci, pur și simplu, necesare sau nenesesare, utile sau inutile, viziune sau retrograde, în timp ce subiectul dreptului se raportează la ceilalți subiecți printr-un intermediar care este norma de drept, iar faptele nu pot fi decît legale sau ilegale, adică în conformitate sau nu

Monedă grecească de aur, stater Alexandru Macedon (336-323 î. Hr.), Grădiștea Coslogeni.

cu norma pe care au stipulat-o. Norma, intermediind raportul între subiecții dreptului, devine principalul obiect de studiu al dreptului.

Firește, aceste observații simplifică mult obiectul, funcția și rolul social al acestor trei domenii, însă am considerat de cuviință accentuarea esenței lor. Firește că o analiză mai nuanțată și exigentă ar trebui să le abordeze în strânsă legătură cu fenomenul istoric, cu dezvoltarea celorlalte științe. Nu acesta este scopul lucrării noastre. Ne-am oprit asupra acestor aspecte numai pentru a defini și face mai ușor de înțeles punctul nostru de vedere în legătură cu rolul și importanța crucială a minorității politice, într-un sistem democratic.

De altfel, tot din motive oarecum pedagogice, ne vom opri și asupra noțiunilor de minoritate-majoritate, elită și supraelită.

În spiritul celor afirmate, nu putem fi de acord cu sintagma de "libertate gravitațională" folosită de Gabriel Liiceanu în încercarea sa de a explica adevărata sau singura libertate posibilă. Sintagma o putem accepta, cel mult, din considerente poetice, însă în nici un caz filosofice. Și acest lucru deoarece libertatea înseamnă neatârănare, cum spunea Constantin Noica. Or, ce înseamnă această "libertate gravitațională", dacă nu o veșnică atârănare, o veșnică umilire, o punere în genunchi? Libertatea nu este nicidecum spațiul renunțării la zbor, locul unde se întîlnesc spiritele orizontale, care au numai puterea de a-și delimita celula. Înțelegerea sau conștientizarea limitei nu oferă și nici nu sporește libertatea. Omul nu este condamnat la libertate, cum credea Camus, ci, dimpotrivă, la nelibertate sau, mai bine zis, la atârănare. În câmpul socio-uman, conceptul de libertate, ca și cel de adevăr, sînt concepte cu sens și cu multiple semnificații. Conceptul cel mai operabil și care admite în sfera sa multiple limite și limitări, chiar ca o condiție a esenței sale, este conceptul mult mai banal și lipsit de semnificații filosofice, de *democrație*. În acest

caz este o libertate gravitațională sau chiar că democrația este în esență sa ultimă de natură gravitațională. Condamnarea omului la democrație provine din nelibertatea sa, din continua sa raportare la alt-ceva ce nu poate fi realizat, ci numai gîndit. Drumul omului, ca esență și copil al "lacrimii lui Ra", este un drum în spațiul nedesăvîrșirii, al profanului și atârănării, al democrației. Liber este doar principiul încremenit și cauzator, cel care nu cunoaște dorința și care stă în nemișcare. Tributar stilului de gîndire grecesc (dihotomie), pînă acum libertatea a fost concepută și explicată numai prin raportare la nelibertate, deci la limită, și, de aici, un întreg joc subtil și estetic în aparență, steril și fără sens în profunzime. Libertatea, concept de o abstracție metafizică, la fel ca și ființa ori ideea, poate fi gîndit și explicat cel mai bine prin raportarea la Bine. Libertatea ca Bine sau Binele ca Libertate este singurul mod în care filosofia cu sens își poate permite să analizeze libertatea. În schimb, tot ceea ce este limită, limitat, închis sau încremenit, ține de sfera politicului, a dreptului și, aici, putem vorbi de drepturi dar nu de dreptate, de libertăți dar nu de libertate, de bunuri și bine social dar nu de bine, deci, în ultimă instanță, de democrație. Confuziile care s-au făcut de-a lungul istoriei filosofiei au dus la o adevărată incongruență metafizică. Conceptele absolute țin de metafizică (inclusiv Binele și Frumosul). Bineînțeles că, în măsura în care etica și estetica tind către o fundamentare metafizică, ele pot opera cu aceste concepte, dar fără a supralicita rolul lor în aceste domenii și fără a încurca cele două planuri de referință: metafizic și fizic, metalogic și logic. Conceptele metafizice sînt concepte cu sens și semnificații dar fără semnificant, în timp ce conceptele fizicii au semnificant chiar și atunci cînd au un grad înalt de abstractizare.

Lucian CONSTANTIN

MISTICA ELITELOR LA ARNOLD TOYNBEE

Personalitate complexă, înzestrată cu forța și harul creativității, Arnold Toynbee elaborează una dintre cele mai pătrunzătoare teorii referitoare la statutul și funcția elitelor în societate. Teoria sa este originală atât din punctul de vedere al conținutului cât și din cel al sistemului conceptual.

După Toynbee, elementul esențial al evoluției dezvoltării civilizației, obiect de studiu al istoriei, îl reprezintă "personalitățile creatoare", rarele "ființe supraumane", "misticii creatori supraumani prin excelență". "Toate actele de creație socială sînt opera fie a personalităților creatoare, fie, cel mult, a minorităților creatoare"¹. Spre deosebire de majoritatea membrilor societății care trăiesc într-o stare de apatie, personalitățile creatoare, în momentul suprem al "experienței mistice", suferă o *transfigurare* prin care își descoperă potențele creatoare și sensul existenței.

Transfigurarea mistică nu este posibilă – susține Toynbee – decît prin retragere din lume, într-o solitudine creatoare. Întreruperea oricăror legături cu societatea dă posibilitate elitei creatoare de a se elibera de grijile vieții de zi cu zi și de a-și dezvolta capacitățile spirituale care ar rămîne latente. Dar creația se împlinește numai dacă personalitățile se întorc în lume pentru a uni rezultatele experienței mistice cu realitatea practică. Urmarea este că oamenii de elită își extind acțiunea asupra maselor apatice, transfigurîndu-le în funcție de experiența lor mistică. Însă, acest fapt este posibil datorită mimetismului maselor, mimetism care le-a caracterizat în toate epocile istorice. În societățile primitive, arată Toynbee, mimetismul este îndreptat către trecut, îmbrăcînd forma respectului față de tradiții, în timp ce în socie-

tățile civilizate el este îndreptat către personalitățile creatoare.

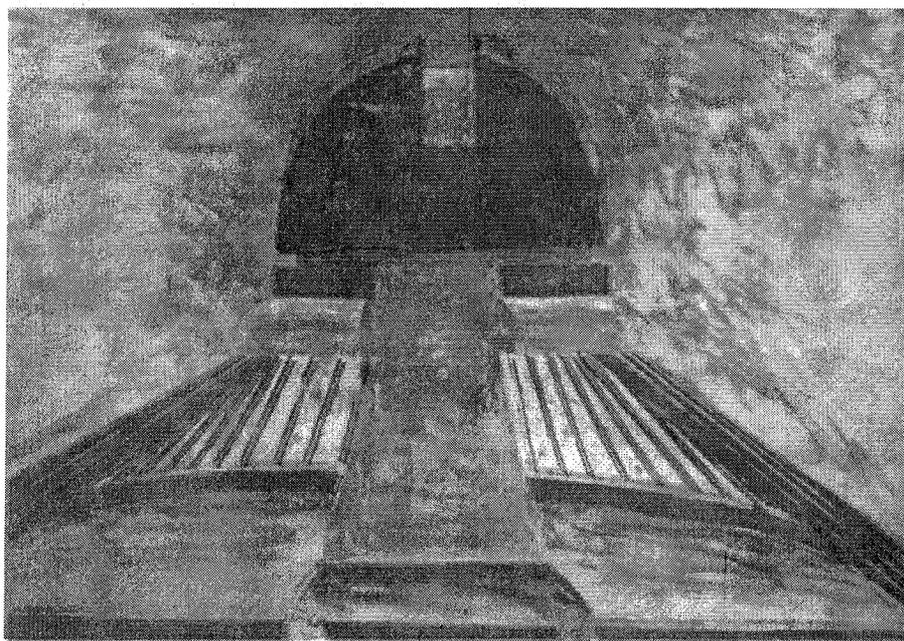
În evoluția lor istorică, civilizațiile sînt supuse unor procese de decădere și dezintegrare. După autorul englez, cauzele decadenței civilizațiilor rezidă în *falimentul puterii creatoare a minorităților, și de aici pierderea autodeterminării, retragerea mimetismului maselor și, în consecință, pierderea unității spirituale care menține societatea încheagată într-un tot unitar.*

Dacă elita își pierde capacitățile creatoare, mimetismul maselor nu mai este stimulat, iar *deținerea puterii devine un abuz, minoritatea creatoare degenerază într-o minoritate dominantă și, pentru a se menține la putere, recurge la violență*, în societate făcîndu-și loc tensiunile și conflictele sociale.

Acestea din urmă, mai sînt provocate și de apariția unor *noi forțe sociale dinamice*. Ele sînt noi expresii ale vieții, expresii prin care autorul înțelege *aptitudini, sentimente și idei*. Noile forțe se afirmă fie creîndu-și noi instituții, fie adaptîndu-le pe cele vechi la noile nevoi și realități sociale. Vechile instituții pot să reziste, în acest caz ele simbolizează vechea și anacronica stare de lucruri sau, nemalezistînd presiunii noilor forțe dinamice, pot să facă explozie. Aceste explozii sînt revoluții. "Revoluțiile sînt violente fiindcă sînt triumful întîrziat al puternicelor noi forțe sociale asupra vechilor instituții tenace care au contraatacat și care au împiedicat acele expresii ale vieții (...). Și cu cît este mai mare presiunea cu atît mai violentă este explozia prin care forța închisă irumpă"².

Dezintegrarea este ultima fază a declinului și decadenței civilizațiilor. Ele nu sînt sterile în sensul cel mai strict al cuvîntului, ci sînt caracterizate de ceea ce autorul numește *fenomene de palingenezie*. Acestea sînt niște fenomene de renaștere ale căror dimensiuni sînt statul universal, opera minorităților dominante, biserica universală, operă a proletariatului intern și epopeile, creație a hoardelor barbare și războinice.

Dezintegrarea, ultimă fază a decadenței, se produce prin apariția *schismelor sociale*. Ele sînt, afirmă

Vlad CIOBANU. Compoziție. Simpozionul Național de Sculptură. Metal, Călărași, 1998.

gînditorul englez, de două categorii – *schisme verticale*, provocate de proletariatele externe, care scindează geografic comunitățile, și *schisme orizontale*, care opun între ele clasele sociale ce locuiesc pe același teritoriu și care sînt provocate de proletariatele interne.

Despre conceptul de proletariat este necesar să arătăm că autorul se îndepărtează în mod semnificativ de sensul comun al termenului, așa cum este el utilizat de specialiștii în sociologie și filosofie socială, dîndu-i o semnificație cu totul personală și originală. După A.J. Toynbee, proletariatul nu este o clasă socială care, lipsită fiind de mijloacele necesare desfășurării unei activități normale, este nevoită să își vîndă forța de muncă; pentru gînditorul englez, “proletariatul (intern) este mai curînd o stare de spirit decît o consecință a împrejurărilor externe (...), iar adevărata lui caracteristică nu este nici sărăcia, nici nașterea umilă, ci conștiința și resentimentul pe care această consecință îl inspiră, de a fi dezmoștenit de situația sa ereditară din societate”³. Ca exemple de prole-

tariat intern autorul amintește, printre altele, victimele războaielor intergrecești, emigrația franceză de la 1789, cea rusă de la 1917, emigranții italieni și evrei din perioada fascismului italian și german.

Proletariatul extern ar fi alcătuit din barbarii care stau dincolo de granițele (geografice) ale unei civilizații. Atît timp cît minoritățile creatoare fac ca civilizațiile să fie în creștere, barbarii se simt atrași de ele și le admiră; însă, cînd minoritățile creatoare sînt înlocuite de minorități dominante se produc “*schisme verticale*”; barbarii se transformă în proletariat extern și simt repulsie pentru civilizațiile în cauză.

Relativ la dinamica civilizațiilor și la fenomenele mai sus amintite, deținerea ilegală a puterii, fenomenele de palingenezie, retragerea mimetismului maselor, schismele orizontale și verticale, apariția noilor forțe sociale dinamice, explozia instituțiilor, autorul afirmă că *acestea sînt manifestări exterioare ale unor rupturi morale interioare săvîrșite în sufletele indivizilor care aparțin elitei*. În domeniul comportamentului ruptura

constă într-o abandonare a propriilor înclinații naturale și spontane sau într-un efort continuu de a se controla pe sine – toate acestea cu speranța recăpătării creativității pierdute. Și în domeniul sentimentului există câteva tendințe, afirmă Toynbee. Pe de o parte, individul poate fi cuprins de sentimentul de antrenare fatală în care se simte dominat în mod absolut de către o forță care îi este superioară (divinitate sau necesitate naturală); pe de altă parte, el poate avea sentimentul păcatului care îl face să înțeleagă că raiul rezidă în sine. În sfârșit, a treia modalitate a rupturii morale interioare este spiritul de promiscuitate care, după Toynbee, constă în vulgaritate și barbarie în artă, moravuri, religie și filosofie. Vulgaritatea și barbaria provin din abandonarea segregăției de jure între minoritățile de elită și mase în favoarea unei păgubitoare apropiieri între aceste grupuri. În artă promiscuitatea constă în muzica și dansurile importate din Africa, în filosofie ea se manifestă prin tendințele de a unifica școlile filosofice cu angajamente teoretice aflate în contradicție; în sfârșit, în religie promiscuitatea se manifestă prin unificarea unor culte și rituri deosebite.

Toate aceste tendințe au, susține Toynbee, un caracter antitetic și alternativ; ele sînt cauza cea mai profundă a dezintegrării civilizațiilor și a dispariției minorităților de elită. Iar pe ruinele vechii civilizații, noile forțe sociale dinamice vor fi agenți care vor genera noi minorități creatoare. Acestea din urmă vor fi responsabile de apariția și dezvoltarea unei noi civilizații care va purta pecetea oamenilor de elită care fac posibil progresul civilizației umane.

Considerații critice. Analiza gînditorului englez are virtuți și minusuri. Ideea centrală a concepției sale este redată prin teza potrivit căreia *personalitățile excepționale sînt creatoare de istorie (cel mult o mică minoritate)*. Dincolo de exagerarea pe care o reprezintă, această teză are valabilitate în sensul că elitele au un rol important în dinamica social-istorică. Ea se

regăsește și la ceilalți gînditori, dar Toynbee o expune dintr-un unghi de vedere diferit.

Un alt merit al concepției sale este acela că își pune *problema modului în care creează elita*. Dar răspunsurile pe care le dă – experiența mistică – se îndepărtează de spiritul științific, cel puțin în modul de a pune problema. Apoi, ideea retragerii din lume, corolar al putinței creației social-istorice, este valabilă numai pentru Iisus Cristos, Moise, Mahomed, etc., dar nu și pentru un Octavian Augustus, Napoleon sau pentru elita sfîrșitului de secol XVIII care, prin revoluția de la 1789, a pus bazele actualei ideologii a drepturilor omului și cetățeanului, pe care se sprijină capitalismul european.

Ideea mimetismului maselor este și ea în mare măsură justificată. Pentru a fi într-adevăr pusă în valoare considerăm că ea ar trebui interpretată prin prisma teoriei derivațiilor formulată de Vilfredo Pareto.

A. J. Toynbee propune teze deosebit de interesante și în legătură cu fenomenul decadenței elitelor. Teza *falimentului capacității creatoare a elitelor* și transformării lor în minoritate dominantă conține în sine mult adevăr, mai ales că autorul o coroborează cu ideea *fracturii ideologice* la nivel de societate și individ. Totuși, considerăm că intensiunea conceptului de criză socială (în termenii lui Toynbee – decadență și dezintegrare socială) ar fi putut fi penetrată mai în adîncime dacă ar fi fost luați în calcul și alți factori determinanți ai vieții social-politice (dinamica raporturilor între dezvoltarea tehnică și tehnologică și relațiile social-politice).

NOTE

¹ A. J. Toynbee, *Study of History*, Abridgement by D.C. Somervell, vol. I, p. 214, apud N. Bagdasar, *Teoreticieni ai civilizației*, Editura Științifică, București, 1969, p. 35.

² A. J. Toynbee, *op. cit.*, p. 281.

³ A. J. Toynbee, *op. cit.*, p. 377.

Ștefan DRĂGHICI

CORNELIU RATCU, PICTORUL

După cum, la începutul evului mediu, capitala se găsea acolo unde își stabilea seniorul curtea, tot așa ne apare noțiunea de centru spiritual, în raport cu artistul, cu omul de cultură aflat, cu sau fără voie, și în condiția de cetățean.

Surparea acestei realități a fost făcută de regimul totalitar, discreționar cu viața și activitatea de creație a unor oameni de cultură sau artiști în perioada de până la 1989.

Concentrarea în centre spirituale sau uniuni de creație avea ca suport urmărirea fără efort a activităților culturale, știut fiind faptul că, în general, artiștii sînt răzvrățiți și inițiatori ai frondelor, profesînd un civism dezbrăcat de prejudecățile pe care le au uneori chiar activiștii civici.

În timpul studenției, într-o tabără de creație ce s-a desfășurat la Călărași, Corneliu Rătcu a fost, fără știrea sa, victima unui țîrg murdar între oficialitățile comuniste locale și conducerea de atunci a Academiei de arte. Liderii locali doreau aici, cu orice preț, un tînăr artist cu o formație de excepție.

Astfel au fost blocate repartițiile în capitală și în orașele metropolă pentru promoția 1977.

Destinul tragic l-a determinat pe artist să-și inventeze un climat spiritual.

După anii obligatorii de stagiatură, Corneliu Rătcu nu a ratat șansa de a se stabili definitiv în capitală, cîștigînd concursul de primire în Uniunea Artiștilor Plastici, filiala București. Noul statut, dobîndit cu eforturi mari și sacrificii, îi acorda conform legii un atelier de creație și un domiciliu stabil în capitală. Destinul i-a fost și de data asta potrivit.

Liderul de tristă amintire al

Corneliu RATCU

FIȘIER

Corneliu Rătcu s-a născut în 1947, în localitatea Oituz, județul Bacău. Urmează cursurile Liceului de Muzică și Arte Plastice "Dimitrie Cuclin" din Galați.

Absolvent al Academiei de arte din București, secția pictură, șef de promoție.

În 1977 este repartizat la Călărași unde înființează Școala județeană de arte "George Folescu". Participînd la un concurs, i se acordă bursa "Ion Andreescu".

Activitatea artistică:

– Laureat al Festivalului bienal al elevilor și studenților din învățămîntul artistic, edițiile 1962 și 1964.

– Expoziții de grup în foaierea Teatrului dramatic Galați: 1963-1966.

– Expoziții personale la Casa de Cultură a tineretului Pitești, 1967 și 1969.

– Debutează ca artist profesionist în 1970, la salonul județean al filialei Pitești a Uniunii Artiștilor Plastici.

– Din 1974 participă la Saloanele municipale și republicane ale filialei București a Uniunii Artiștilor Plastici.

– În 1980 devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici, filiala București.

– Expoziții de grup la Muzeul județean Ialomița: 1977-1981.

– Expoziție personală la Muzeul Dunării de Jos – 1982.

breslei artistice, sfidînd legislația creatorilor, a prelungit acest exil "legîndu-l de glie" pînă în decembrie 1989, cînd respectivul a fost detronat.

Pentru el avea să vină "epoca de aur"; a fost un timp directorul Muzeului Național de Artă, iar mai apoi Ministrul Culturii...

Călărași a devenit locul unui exil greu de suportat, dar și metropola iluziei și actului de creație.

Cu cît semenii se înversunau să-l minimalizeze, cu atît artistul își arunca mai abilitățile; prin tenacitatea cu care-și construia opera, prin excentricitatea comportamentală și vestimentară, prin singularitatea cu care-și trata concitadinii, păstrînd intacte relațiile cu centre de iradiere spirituală, cu colegii de breaslă, cu cărțile de căpătîi, cu muzica barocă și elisabetană, și, evident, cu gestul permanent al creației – ceea ce îl individualiza și-i dădea forță.

Pentru că artistul există doar în măsura în care își poate duce mai departe destinul creator. Din acest punct de vedere, Corneliu Rădulescu este nu numai un artist devorat de imensa conștiință a menirii sale, ci și omul care a dat dimensiunea eternului artistic locurilor pe care a fost "osîndit" să le nemurească, pe care a fost așezat de soartă.

Din această relație, a omului cu spațiul ce i-a fost hărăzit întru existență (deși legat sentimental pentru veșnicie de Ștefăneștii Argeșului, pe care nu obosește să-i evoce cu nostalgie), a ieșit o operă care înobilează o zonă, altminteri cu o semnificație de periferie, de loc unde nu se poate întîmpla ceva.

Ajuns la culmea maturității artistice, Corneliu Rădulescu se prezintă pentru cei care-l cunosc, dar mai ales pentru cei care vor să-l aflu, ca un portretist de înaltă ținută, înzestrat cu o vocație excepțională de penetrare a psihologiei modelelor, figuri anonime sau personalități ale spațiului cultural local.

Este evidentă acum formația sa de maestru stăpînitor al desenului ca modalitate de expresie și construcție plastică, factor determinant în alcă-

– Participă la expoziția "16 pictori români contemporani", sala "Arcadia" – Călărași – 1988.

– Expoziții de grup la Muzeul Dunării de Jos: 1984-1997.

Artistul are lucrări în muzee și colecții particulare.

– Descoperă și expertizează, la Mănăstirea Plumbuita – București, 6 lucrări necunoscute aparținînd lui Nicolae Grigorescu, nesemnate (5 desene și o pictură în ulei).

A pregătit și îndrumat cîteva promoții de elevi. Dintre ei, cîțiva au devenit studenți ai Academiei de Arte.

Preocupări teoretice în domeniul cromatologiei, tehnicii picturii vechilor maeștri europeni – secolele XV-XVIII, precum și tehnica picturii clasicilor artei românești.

În 1980, pictorul are revelația artei bizantine. Din această perioadă datează primele variante ale unor cicluri definitorii pentru creația sa, cum sînt: *Simbolul solar*, *Monumentul bizantin*, *Jertfa*, *Cina sacră*.

– În volumul *Istoria județului Călărași*, apărut în 1995, profesorul Constantin Tudor publică o notă biografică a artistului.

– În Germania, criticul de artă Titi Ruse publică un volum intitulat **Artiști români contemporani**. Un capitol este dedicat pictorului Corneliu Rădulescu.

– Organizează expoziții de artă la Muzeul Dunării de Jos și Institutul Fordoc.

– Publică cronici plastice în revista "Dunărea de Jos" și în gazeta "Accent".

Creația sa a fost apreciată de academicianul Corneliu Baba și Alexandru Ciucurencu, dramaturgul Horia Lovinescu, poezii Ioan Alexandru și Mircea Bârsilă, criticii de artă Radu Ionescu, Florica Crăciunescu, Mircea Țoca, Pavel Șușară.

– În luna martie 1997 editura "Metron Publication" din Atena – Grecia, îi solicită biografia artistică, pentru a o publica într-un dicționar al personalităților culturale, alături de academicianul-profesor Dinu C. Giurescu.

La 27 septembrie este ales vicepreședinte al Fundației culturale "Andrei Șaguna" – filiala Călărași.

Pentru meritele deosebite în activitatea artistică și pedagogică, pri-

tuirea sternului pictural.

Compozițiile sale, pornind de la motivul florii soarelui (emblemă a spațiului în care există artistul), se definesc prin împărțirea între datele fundamentale ale naturii și conotațiile spirituale.

Mulțimi cu capete aureolate înalță imnuri divinității, dar și luminii solare, fascinantă și dătătoare de viață. Sperietorile sale, marcînd aceste lumi nimbate, au trimeri la jertfele neamului.

Deși stăpînește toate genurile picturii de șevalet, orientîndu-și formația spre tipul artistului total, vreme de peste trei decenii a practicat, printre altele, peisajul. În ultimii ani, studiile "en plein air" au menirea, după afirmațiile pictorului, să-i "reîncarce bateriile" pentru marile aventuri creatoare ce-i definesc opera.

Artistul care participă, de două decenii, la definirea spațiului cultural local, nu trebuie și nu poate fi catalogat după lucruri ce aparțin lumii perisabile și care nu pot decît să-l vulgarizeze pe acela care le gîndește sau exprimă, ci prin componentele fundamentale ale existenței sale: opera și prezența în atelierul școlii de arte, unde a fost format de-a lungul anilor de artiști profesioniști, care astăzi îi sînt colegi.

Neșansa viețuirii, în această zonă a cîmpiei dunărene, a fost îndreptată de cutezanța artistului care nu știe ce este înfrîngerea, luptător cu propriile-i slăbiciuni dar și cu prejudecățile celor neexersați în a descoperi și aprecia ceea ce este valoros în semnul lor.

Călărașii, ca spațiu geografic, și oamenii acestor locuri, trebuie să se bucure, în măsura în care educația și știința de carte le-o permit, că există în contemporaneitatea lui Corneliu Rătcu.

Nu de alta, dar numai așa, un astfel de oraș s-a putut ridica la rang de metropolă spirituală.

În fața celor uluiți de tăria afirmației, susțin: prin Corneliu Rătcu s-a întîmplat acest lucru. Și nu în altă parte. Aici, la Călărași.

marul municipiului Călărași i-a acordat cheia orașului și medalia jubiliară "Călărași 400".

– La 23 decembrie 1997 Consiliul local îi acordă titlul de Cetățean de onoare al municipiului Călărași.

– Participă la Simpozionul internațional de pictură de la Vetren – Bulgaria, ediția a IV-a, 1-10 august 1998.

– Expertizează, la Muzeul Național de Artă, un desen atribuit lui Nicolae Grigorescu și constată că este un fals.

– Coordonează Tabăra de pictură a elevilor de la Liceul de arte plastice "Nicolae Tonitza" din București, la Snagov, 26 august – 7 septembrie 1998. O expoziție cu lucrările elevilor a fost deschisă la Academia di Romania – Roma și la Veneția.

– Inspectoratul pentru Cultură al județului Călărași organizează la Muzeul Dunării de Jos expoziția "Oglinzi paralele": Nicolae Grigorescu – Corneliu Rătcu; iunie-septembrie 1999.

Corneliu Rătcu. Floarea soarelui.

Pavel ȘUȘARĂ

ARTISTUL ȘI COMUNITATEA

Cînd a sosit la Călărași, avea 30 de ani. Era bine clădit, călca sigur, iar părul castaniu, barba stufoasă și căutătura mai mereu încruntată îi dădeau un aer puțin exotic, de turist inadapdat și gata oricînd să înceapă o nouă aventură. Turismul s-a transformat însă, rapid, în naveta pe ruta Călărași – București, via Ciulnița și a sfîrșit ca formă de captivitate asumată.

Au trecut de atunci douăzeci de ani. Părul i-a încărunțit, barba are și ea o nobilă tentă gri-argintie, iar încruntarea din privirile de altădată a căpătat astăzi o ușoară notă de melancolie.

Atunci era un tînăr bizar și un străin cu accente tari, al cărui portret oscila ambiguu între Pissarro și Brâncuși, acum este un bărbat matur, un personaj fără de care peisajul Călărașilor ar fi de neconceput și un artist cu o identitate sigură: Corneliu Ratu.

Cei cincizeci de ani pe care i-a împlinit nu demult și din care aproape jumătate i-a petrecut în orizontul deschis și în spațiul indeterminat al cîmpiei, nu constituie doar un eveniment biografic, ci și, sau chiar în primul rînd, o definiție stilistică.

Lumea în care s-a adăpostit, la început întîmplător, dar mai apoi spre a confirma o necesitate profundă, i-a conferit încetul cu încetul întregul set de evenimente pe care sensibilitatea sa îl căuta poate inconștient.

Aici pictorul a descoperit marile armonii cromatice, tonurile egal saturate, misterul grațios al transparențelor și coexistența elementelor în starea lor pură.

Apa și aerul, focul și pămîntul s-au metamorfozat sub privirile sale și au căpătat o expresie nemijlocită

în nenumărate compoziții peisagistice.

Dintre toate, însă, Ratu a reținut stările fluide și eterice, formele care au învins gravitația și au dobîndit o natură imponderabilă.

Obsesia peisajului a devenit o obsesie a raporturilor, a dialogului cromatic, a relației pure, într-un sistem vizual care a nimicuit nenumăratele variante ale mimetismului. Tacit, privirea s-a transformat în contemplație, formele naturale în semne ale unei realități superioare, iar imaginea convențională a tabloului în pretext pentru o lectură în cod spiritual.

Floarea soarelui, cu spectacolul ei potențial expresiv, s-a topit într-un ceremonial de forme și culori care trimite mai degrabă la marile ceremonii liturgice decît la peisagistică de primă instanță.

Coroana de lumini s-a preschimbat în aură, verticalitatea în levitație și lanul în procesiune mistică. După cum sperietorile de ciori, ațt de banale și de anonime în practicile cotidiene, au devenit dintr-o dată figuri tragice, rudimente ale unei mitologii abisale și personaje care-și trăiesc, sub imensa anvelopă a cerului, nesfîrșita tristețe a solitudinii.

Întîlnind lumea halucinantă și copleșitoare a cîmpiei, Corneliu Ratu nu s-a lăsat sedus de anecdotică ei diurnă, ci a încercat de multe ori, cu prețul unei insistențe utopice și cu un sentiment al zădărniceii, să citească în profunzimile ei mesajul unei existențe exemplare.

Dar ceea ce a reușit să realizeze pînă acum continuă să rămînă acoperit de taină.

Pentru că discreția, scepticismul și circumspecția artistului sînt la fel de mari, pe cît de puternică îi este nevoia de a se exprima.

Igor ISAC

AUREOLE BIZANTINE

Deși, la vernisaj, titlul expoziției de pictură a lui Corneliu Răduțu, deschisă la Muzeul Dunării de Jos, a fost controversat, eu îl găsesc destul de potrivit. Celălalt pictor, care intră în dialog cu pictura lui Răduțu, e chiar Nicolae Grigorescu. La prima vedere s-ar părea că nu au nimic în comun aceste oglinzi paralele, care reflectă în sine timpuri, sensibilități și stiluri diferite. Dar, la o privire mai atentă, observăm că cele două oglinzi, după cum e și firesc, se reflectă una în alta, făcînd un schimb reciproc de nuanțe: între griuri, ocruri, verniluri și movuri. Această întrepătrundere reciprocă e benefică pentru ambii pictori. Deși Grigorescu e școlit binișor la Barbison, totuși brunurile academice sînt suficient de frecvente în pînzele sale. Astfel, ocrurile deschise din pînzele lui Răduțu luminează drumurile noroioase pe care se mișcă boii lui Grigorescu. Iar aureolele bizantine ale florii soarelui, din operele călărășeanului, împrumută bietelor animale ce reprezintă simbolul neamului românesc, sacralitate. Pe care, pe bună dreptate, o merită, deoarece ei, boii, pe nedrept dați uitării, poartă în sine și cu sine povara bunătății noastre.

Pe de altă parte, gravitatea operelor lui Grigorescu oferă riturilor mistice din pînzele lui Răduțu o semnificație mai profundă. Faptul că lanurile de floarea soarelui sînt niște cete de arhangheli care urcă sau pogoară din cer e evident. Alături de boii preistorici ai destinului nostru moral dar și estetic, floarea soarelui își dezvăluie o parte din tainele sale. Codul ei genetic pare să fie identic cu principiul geometric din legea secțiunii de aur, care i-a ajutat pe egipteni să-și înalțe piramidele, iar pe greci să-și construiască templele. De altfel, conform proaspetelor rezultate ale științei,

același principiu geometric, anunțat încă de Pitagora, stă la baza funcționării proprii noastre inimi. Dar să exemplificăm: această floare tandră e înfiptă temeinic în pămînt și astfel din zori pînă în amurg susține cu ușurință un dialog amplu cu soarele. Lumina este rațiunea ei de a fi. Din lumină se naște, cu ea trăiește și prin lumină se mîntuiește, rămînînd fidelă unui spațiu și timp real. Și aceasta grație faptului că ochii, gura, urechile, fruntea... totul la floarea soarelui este sămîntă. Poate că ea e copilul minor al focului? Oricum, floarea luminii e unul dintre puținele fenomene de pe Terra care exprimă cu atîta ardoare un simbol existențial. Și toate metaforele ce încearcă să o dezmierde devin facile. E îngăduită doar o apropiere atentă și pioasă de sufletul ei fragil. În cele mai reușite tablouri, Corneliu Răduțu încearcă să-și asume această inedită apropiere.

Portretele în pastel ale lui Răduțu, expuse în aceeași sală, intră în dialog direct cu celebrele portrete ale precursorului său. De fapt ele continuă linia portretisticii tradiționale pe care însuși Grigorescu a preluat-o de la înaintașii săi. Chipuri sobre, un pic alungite, lucrări în tușe moi, intens nuanțate, pe ici colo scapă din penel cîte un strop de mov elegiac, oferind o picantă savoare tabloului, curățel lucrat, contururile femeilor transfigurate sînt firești și precise. Cam acestea sînt în mare trăsăturile portretelor artistului călărășean.

În general, stilul operei lui Răduțu, asemenea grupului "Prolog", continuă linia tradițională de factură bizantino-ortodoxă care a reușit să ofere o față modernă picturii autohtone.

Ni se pare destul de original acest gen de expoziție, cînd pe o simeză sînt expuși în contradictoriu doi pictori: unul clasic și altul modern.

Lăsînd la o parte unele prejudecăți și obsesii și făcînd un anumit efort, descoperim că aceste două personalități, aparent incompatibile, se completează una pe alta. Și e firesc să fie așa, căci arta e oglinda unui timp concret, iar idealul ei este să devină atemporală. Deci, nu în zadar se spune că două (linii) oglinzi paralele, totuși, se unesc – în infinit.

Pavel ȘUȘARĂ

DESPRE MÎNTUIREA PRIN ARTĂ

Simpozionul de sculptură în metal de la Călărași, pe care l-am amintit și cu alte prilejuri, chiar în timpul desfășurării lui, și-a finalizat recent înfișa sa ediție. Din cei zece sculptori care au participat la prima etapă, cea de proiecte, au rămas pînă la urmă doar șapte: Vlad Ciobanu, Sava Stoianov, Vasile Ivan, Gheorghe Zărnescu, Titi Ceară, Laurențiu Mogoșanu, Ionel Cojocariu. Prin intervenția lui directă și prin perseverența poetului Ștefan Drăghici, consilierul șef al Inspectoratului pentru Cultură Călărași, au fost, cel puțin deocamdată, înfrînte simbolic și redimensionate moral două medii la fel de ostile. Primul dintre ele este cel politico-industrial, acel proces forțat împotriva naturii, dar tipic pentru aroganța comportamentelor totalitare, de a impune realității forme pe care ea nici nu era pregătită să le accepte și nici nu era capabilă, în esență, să le suporte. În cazul Călărașilor, acest arbitrar agresiv se numește Combinatul Siderurgic și este un implant malign într-un peisaj natural și într-un organism economic care nu puteau să manifeste, chiar dacă în forme subtile, decît o răbdătoare, dar ireversibilă reacție de respingere. Circa șase sute de hectare de pămînt arabil au fost scoase din circuitul agricol, compromise fizic și alterate chimic, într-una dintre cele mai fertile și mai viguroase zone agricole din România. Însă dincolo de acest parazitism mecanic, de această agresiune imediată, Combinatul siderurgic a devenit și sursa unei continue agresiuni psihologice și a unei la fel de puternice frustrări morale. Făcînd în mod real corp comun cu

orașul, Combinatul este practic poarta de intrare în Călărași, primul semnal pe care-l recepționează obligatoriu oricine încearcă să vină aici. Iar acest semnal este, cel puțin la primul contact, unul de-a dreptul halucinant: un amestec grotesc de construcție neterminată și de ruină imemorială, de structură oboșită, în pragul extincției, și de grandoare absurdă, de instalație, cu o funcție obscură, poate chiar tainică, și de monstru suficient sieși, scăpat de sub orice control, după ce, în prealabil, scăpase prin eroare din preaplinul unui imaginar satanic. Oricum, acest combinat este una dintre cele mai convingătoare ipostaze ale voinței de putere, ale nevoii de a umili, ale unei eternități abuzive, fără scară umană sau, mai bine zis, la o scară inumană și fără nici un orizont spiritual. Cine își mai amintește scena cu drezina din Călăuza lui Tarkovski își poate reprezenta, într-o variantă relativ blîndă, desfășurarea în spațiu a Combinatului siderurgic de la Călărași. Dispărînd circumstanțele care au făcut posibilă o asemenea apariție și forțele artificiale care au oxigenat-o o vreme, după 1990 această utopie propagandistico-patologică a intrat în colaps. Încet, încet, peste viscerele sale, peste schelet, peste praful de cărbune și peste straturile tot mai groase de rugină, s-a lăsat tăcerea. Simpozionul de sculptură a venit, în acest context, ca un ceremonial de înmormîntare și ca o invitație la o altă viață. Spre deosebire, așadar, de Simpozionul de la Galați care era o prelungire a unei industrii în plină expansiune, un comentariu pe marginea vitalității ei, cel de la Călărași este mărturia unui faliment și actul ritualic de a consacra simbolic un iremediabil eșec industrial. Discret, formele artistice și-au asumat un rol tămăduitor și au realizat, în mod explicit, o conversie fundamentală: aroganța proiectului și energiile negative, pe care acesta le-a indus neîntreput, s-au resorbit acum și în gratuitatea formelor artistice și în aspirația lor implicită de a scoate fierul din abandon și din univocitate.

Cel de-al doilea mediu ostil pe care Simpozionul de la Călărași a trebuit să-l înfrîngă a fost unul mult mai evident și cu posibilități explicite de exprimare: incapacitatea locului de a accepta oferte neinventariate încă în orizontul său de așteptare.

Așadar, ostilității metafizice i s-a adăugat ostilitatea mediilor "culturale", a rutinei semidocte pe care Combinatul însuși a generat-o în mare parte, atît prin eterogenizarea populației pe care a absorbit-o, cît și prin climatul ideologico-propagandistic pe care l-a dezvoltat. În mare măsură previzibil, după trauma ambientală de trei decenii, abia cicatrizată periferic, revenirea la reperatele peisagistice libere, dezinhibate și lipsite de orice retorică exterioară, era greu de acceptat. Dar, pînă la urmă, și această opoziție, născută din frustrări, din monotonie și din lene mentală, s-a risipit înfrîntă de propria sa incoerență.

Parcă anume spre a confirma acest scenariu simbolic-taumaturgic, lucrările celor șapte artiști individualizează perfect relația gîndirii artistice cu natura materialului și cu sursele lui industriale. O preluare directă a fierului din mediul său convențional, pe care-l prelucrează mai apoi minimalist și îl asociază unei gîndiri abstracte și reci, sugerează, prin lucrările lor, Vasile Ivan și Gheorghe Zărnescu; primul, într-o geometrie angulară și ascensională, celălalt, printr-una derivată din cerc și cu desfășurare pe orizontală. Ambele lucrări, prin ritmica plin-gol, sînt chiar o formă de comentariu pe marginea absenței, a vidului cu potențialitate absolută. În imediata lor vecinătate, exploatînd într-o formulă mai complicată latențele materialului și energiile formale stocate în propria lui substanță, se găsesc lucrările lui Vlad Ciobanu și Ionel Cojocariu. Vlad Ciobanu realizează o formă preponderent opacă și cu o verticalitate puternică, în care expresivitatea plastică și aspirația spirituală sînt la fel de ferme, iar Cojocariu, una a dialogului interior/

exterior și a tensiunilor dintre volumul calm și detaliul imprevizibil. De figurativ se apropie Titi Ceară cu o propunere vag zoomorfă și Laurențiu Mogoșanu cu o structură antropomorfă, ambele în aceeași măsură ironice și grave. O adevărată sinteză a simpozionului, atît prin complexitatea formală cît și prin barocismul imaginației, este lucrarea lui Sava Stoianov.

De mari dimensiuni, ea reunește orizontala cu verticala, linia dinamică, neliniștită, cu cea perfect statică, plinul cu golul, expresia ternă a metalului cu jocurile de lumini ale oglinzii.

Unic pînă acum în peisajul artistic românesc, atît prin organizarea propriu-zisă, cît și prin proiect și prin consecințe, Simpozionul de sculptură în metal de la Călărași este și un fenomen simptomatic: dacă reflexele induse atîta vreme de spiritul Cîntării României dispar acum și din zonele cele mai expuse, e semn sigur că profesionalismul și rigoarea se instalează iarăși în viața noastră socială. Să sperăm că o fac ireversibil și nu doar în spațiul strict al acțiunii artistice.

Corneliu RATCU

ARTELE FOCULUI – SCULPTURA ÎN METAL

Motto: Priviți operele pînă ce le veți vedea. Cei mai apropiați de Dumnezeu le-au văzut. Ceea ce vă dăruiesc este bucuria curată

Brâncuși.

În zorii omenirii, meșterii artizani minerali transformau prin foc rocile minerale în bronz și fier, sau dădeau viață veșnică lutului modelat pe roată.

Într-o alchimie tainică, devenită performantă în milenii de trudă, s-au născut artele focului: ceramica, sticla, metalul.

Prin forța sa asupra structurilor intime ale materiei, focul a rivalizat cu rolul zeilor principalelor cosmogonii. Timpul a șters conotația malefică arderii; a rămas pînă astăzi fascinația în fața volumetriilor ce ies din cuptor, rezultate ale unor rețete perfectate în timpuri imemorabile sau inovații de ultimul moment.

Artiștii secolului XX au șters granițele acestui trio de factură tradițională. Ei și-au făurit deseori opera folosind materiale umile: deșeuri lemnoase și metalice, plastic, ciment colorat, sticlă. Ceramica, îndeobște modestă ca dimensiuni, a căpătat amploare și proporții monumentale.

Pictorii cubiști și-au făurit opera din pastă colorată în amestec cu nisip, pulbere lemnoasă ori ghips, deșeuri textile și hîrtie; astfel au apărut colajele.

Într-un secol frămîntat de numeroase modalități de expresie plastică, sculptura nu putea rămîne cantonată în mijloace de sorginte tradițională.

Prin însăși natura ei, arta volumelor impunea situarea operelor în spațiul nostru organic, real, al practicilor cotidiene. Revoluția artistică s-a realizat atît de plenar atunci cînd ființa umană s-a eliberat de imitație, adică

de orice supunere la determinări exterioare.

Sculptura începutului de secol XX s-a degajat de tiparele în care se statornicise, de a reproduce în spațiu un anumit model real, revenind la mijloacele ei specifice de organizare volumetrică și spațială a unor structuri. De aici cunoașterea profundă și respectul pentru materialul folosit, cu caracteristici și legi specifice, se impune ca atare.

O astfel de interpretare a materialului folosit, de constrîngere și sinteză, a deschis sculpturii mijloace de expresie nelimitate, eliberînd-o. Cercetările cele mai diverse, intervențiile cele mai îndrăznețe au marcat această renaștere artistică. Toate libertățile fanteziei au fost permise.

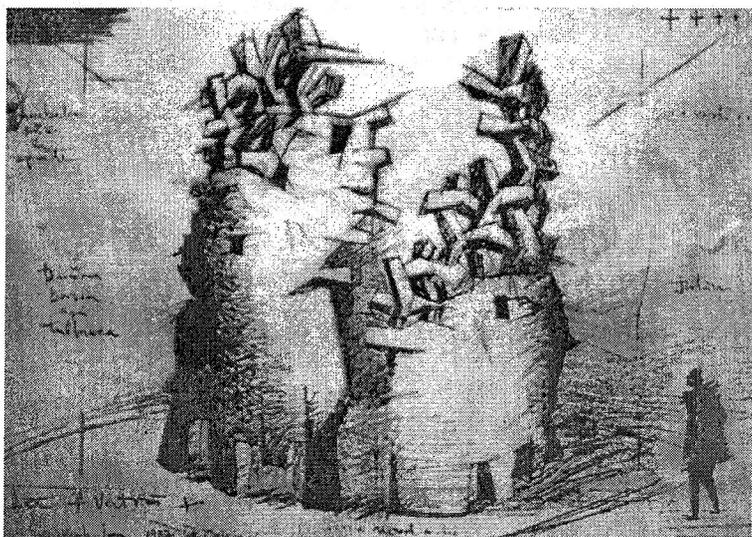
Astfel realitatea este redusă la semn plastic; apar noi ritmuri ale plinului și golului, ale profilului și frontalității. Aceste cercetări și izbîni creatoare, cu rigoare de geometru și certă vocație arhitecturală, au fost posibile grație unei măiestrii de neegalat care ne umple de admirație.

Raportată la pictura cubistă, există pericolul preluării unor mijloace de expresie exterioare, mimetice, de a geometriza formele limbajului plastic tradițional. Corifeii sculpturii noi au învins aceste obstacole, creînd un repertoriu propriu de semne și articulînd ansambluri monumentale unice.

Este o trăsătură caracteristică a geniului autentic de a explora noi materiale și modalități plastice, fără nevoia de elemente ce amintesc trecutul artistic.

Sîntem de fapt în prezența unui limbaj plastic, sculptura în metal sudat, ce și-a format vocabularul înainte de 1914, anul cînd a început prima conflagrație mondială. După cum nu există o ierarhie a formelor și modalităților plastice, nu există o ierarhie a materialului folosit pentru a făuri opera de artă. Ele răspund unor cunoștințe creatoare profunde și libertății actului de creație.

Natura nu mai oferă artistului modele consacrate; un banal ghidon de bicicletă a devenit celebrul "cap de taur" realizat de Picasso, a cărui operă sculpturală are o întindere impresionantă. Genialul pictor spaniol nu este

Vasile IVAN. Loc-Vatră. Simpozionul Național de Sculptură
"Ion Vlad". Metal, Călărași, 1998.

un caz singular ce s-a exprimat plener în arta volumelor; La Fresnaye, Braque, Léger, Modigliani, Matisse sînt doar cîteva personalități ale picturii mondiale cu operă sculpturală considerabilă.

Urmași ai feroneriei, cu veche tradiție în provincia catalană, au apărut pe frontispiciul artei moderne primii sculptori cubiști: spaniolii Pablo Gargalo (1881-1935) și Julio Gonzales (1876-1942), artiști ce făuresc combinații plastice inedite de o ingeniozitate poetică, dar și lucrări cu forme crude, abstracte. S-au impus apoi în arta metalului sculptori celebri: Duchamp-Villon, Laurens, Brâncuși, Lipchitz, Zadkine.

Imaginația viguroasă a lui Gonzales, protagonist al sculpturii de factură cubistă, se apropie de plastica pură. Materialul folosit cu predilecție impune acest lucru: metalul sudat. Romantic modern, el își creează opera cu forme și volume ce au rezonanțe în sugestia umană sau animală.

Componenta definitorie a creației sale este tragismul, ce ne tulbură și emoționează în același timp; tragice măști de alamă, argint sau fier ale unor zei barbari, ne relevă un artist animat de vocația demiurgă, aflat în explorarea fără limite a modalităților de expresie și a materialului ideal.

Opera fiecărui sculptor modern

se impune prin originalitate, afirmată și evaluată într-un mod personal, unic.

Creația lui Raymond Duchamp-Villon (1867-1918) a fost brutal curmată de primul război mondial. Caracteristicile operei sale sînt vigoarea și agresivitatea, un puternic dinamism amintind motoarele industriale.

Laurens (1885-1954) a debutat cu opere de tip colaj în care dialogau metalul, lemnul, lutul ars, pietrele policrome; demersul său artistic, ajuns la maturitate, este condus cu inteligență, lucrările emană forță și rigoare. Masa e suverană și artistul i se supune docil, cu o dorință constantă de puritate. Astfel, opera trăiește prin propriile ei rațiuni, despuiată de efecte facile, inalterabilă, perfectă.

Constantin Brâncuși (1876-1957) își încheie studiile de factură clasică la Academia de arte din București cu lucrarea "Ecroșeu", elaborată în colaborare cu dr. Dimitrie Gerotă; opera este și astăzi obiect de cercetare pentru studenții artiști. Pleacă la Paris, făcînd lungi popasuri la diferiți meșteri artizani, pentru a se iniția în arta metalului. Se impune în viața artistică pariziană, alături de protagoniștii cubismului. Primește din țară o comandă menită să omagieze eroii războiului de reîntregire a neamului românesc.

Aretia Tătărescu, președinta

Asociației femeilor române și soție a primului-ministru, îi oferă marelui artist libertate deplină în concepția și realizarea lucrării. Astfel a luat naștere ansamblul monumental de la Tîrgu-Jiu: "Poarta sărutului", "Masa tăcerii", "Coloana recunoștinței fără de sfîrșit", (aceasta din urmă fiind realizată în fontă alămită).

Poate contemporanii nu au înțeles modernitatea limbajului plastic și mesajul ei filosofic, însă au tratat operele de artă și pe genialul sculptor cu nemărginit respect și recunoștință.

Operele brâncușiene realizate în metal erau polisate și șlefuite cu mîgală de orfевru.

Axul "Coloanei" a fost conceput și înfipt în pămîntul țării întru veșnicie de inginerul devenit astfel legendar, Ștefan Georgescu-Gorjani.

La debutul anilor '50, dușmanii artei românești au încercat zadarnic să doboare Coloana.

Mesajul multiplu al operei lui Brâncuși și realizarea ei cu mijloace fără precedent nu mai au tangență cu arta epocii sale decît sub aspectul formal inedit; este creația unui inițiat în misterele lumii, în corespondență cu forțele Universului, asemeni zeului Vulcan în făurăria sa. Intuiția adevărului universal și înțelepciunea nativă a acestui țăran gorjean s-au conjugat și au zămislit "Pasărea în spațiu", "Sărutul", "Muza Adormită", "Zborul", "Tăcerea lumii", în nesfîrșite variante.

Înțeleptul de la Hobița rămîne unul dintre corifeii artei mondiale din toate timpurile.

Cu Jaque Lipchitz (1891-1952), intrăm în familia de drept a sculptorilor monumentali.

Opera sa relevă un artist temperamental, combustionat de neliniști creatoare, înnoindu-și permanent limbajul plastic. Un lirism neașteptat și o tendință generoasă spre monumental ne conturează personalitatea unui baroc modern. Dinamismul formelor, energia plastică, sentimentele simple și puternice sînt caracteristici ce definesc artistul total: "Prometeu", "Răpirea Europei", dar mai ales "Cîntecul vocalelor" sînt opere de o poetică inedită, menite să vibreze veșnic. Ossin Zadkine (1890-1968) a practicat la debut arta formelor alungite, spiritualizate, obsesive pentru

Giacometti sau Modigliani.

Acest artizan cinstit și savant înzestrat cu o fantezie uluitoare este un liric în adevăratul sens al cuvîntului. Spirit imprevizibil, abundă în descoperiri paradoxale, inversînd plinuri cu goluri, fețe cu profiluri, combinînd dreptele cu curbele în virtuozitate. Grația ușor ironică, emoția poetică sînt trăsături marcante ale operei sale, marile poeme în metal evocă ororile războiului. Cîntecul Profetului sau al lui Mesia omagiază poeți precum Orfeu, Jarry, Rimbaud, Apollinaire.

Ca fenomen artistic contemporan, sculptura în metal cunoaște o amploare impresionantă. Simpozioane și saloane internaționale de gen sînt omogenizate, cu responsabilitate și rigoare, pe toate meridianele lumii.

Arta metalului se manifestă în țară după 1960; protagoniștii genului sînt George Apostu și Constantin Popovici, plecați prematur dintre noi în plină maturitate creatoare.

Alături de ei s-au afirmat Nicolae Adam, Constantin Lucaci, Peter Jecza, dar mai ales generațiile ultimelor două decenii. Manifestările expoziționale ale artiștilor metalului au devenit tradiționale.

Academiile de artă au catedre specializate pentru artele focului.

Pe harta spirituală a României au apărut reședințele artei metalului: Galați, Constanța, Basarabi, București, Râmnicu-Vâlcea.

Un ansamblu impresionant, însumînd 35 de opere, unele de 25 metri amplitudine, populează kilometri de faleză gălățeană, constituind un patrimoniu artistic unic în Europa.

Sculptura în metal se autodefineste ca o realizare artistică trudnică și gravă, de un dramatism specific, mărturie a purității sufletului și a mîndriei senine, drept una dintre cele mai importante activități sociale.

Dorința de perfecțiune ce onorează pe marii creatori ne oferă emoția religiei universale; prin ea transpare geniul biblic al Genezei.

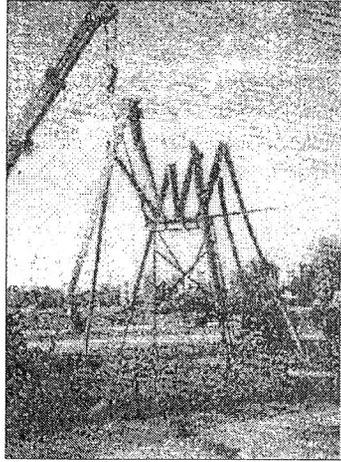
**Cornel Radu
CONSTANTINESCU**

O ECVESTRĂ ANTIEROICĂ

Taberele de sculptură s-au mai rărit. Elanul patriotic și orgoliul creator s-au tocit, ideea de gratuitate pierde teren. Se mai organizează însă dintr-un reflex condiționat, care nu mai are stimul. Dar faptul când se petrece, cu rezultate notabile, onorează în cel mai înalt grad artiștii participanți și forurile locale, care se zbat de dragul unei reușite, într-un moment social când nu mai reușește nimic.

În această toamnă se încheie a doua ediție a Taberei de sculptură-metal de la Călărași, ce poartă emblematic numele lui Ion Vlad. Cinci artiști plastici au onorat ediția: Radu Dumitru, Simona Tănăsescu (decoratoare individuală și director în Ministerul Culturii), Lucian Țăranu, Dionisie Popa și Ion Chișu.

Dionisie Popa, artist decorator, bun cunoscător al metalului și sticlei, este foarte avansat în definitivarea lucrării sale, de o modernă structură sculpturală, continuând preocupările sale mai vechi, de ordin zoomorf. El imaginează un fel de păianjen uriaș (10 m înălțime, 8 m lățime), pe care-l intitulează, cu umor avangardist, "Ecvestră". Lucrarea are solemnitate, dar o solemnitate jucăușă, este o elegantă situație în spațiu a formelor, aliniind, pe urmele unui Calder, monumentalitatea și elansarea gracilă, forța și fragilitatea. Acest "păianjen" va purta pe spate o sticlă verde de câteva tone. Culoarea făpturii va fi roșie, eliberată de orice conotație simbolică.

E vorba strict de expresivitate plastică, de pete cu maximă emisie cromatică.

Călărași, o urbe mică, era copleșit de un combinat siderurgic, mort încă de la naștere. Nimeni n-ar fi crezut că din fierul care nu mai produce nimic, muncindu-se doar să ruginească, se vor naște idei, metafore, stări de spirit. Orașul are deja câteva piese care-i înnobilează fizionomia. Autoritățile au cu ce se mândri, dar n-aș vrea să fiu în pielea primarului Nicolae Dragu ori a inspectorului-șef de la cultură, Ștefan Drăghici, în clipele când vor să aducă mai aproape arta de oameni. De aceea, i-aș așeza în echipa creatorilor.

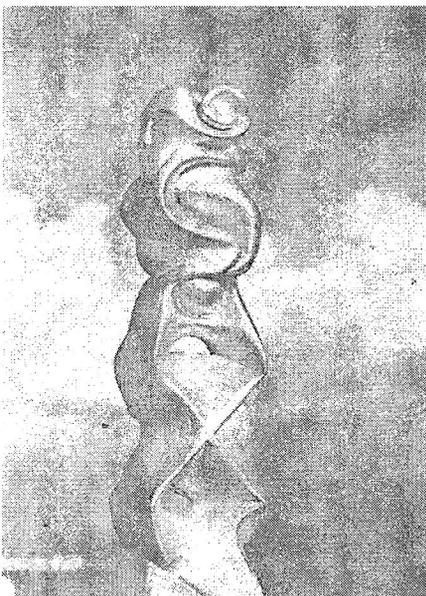
CÎND IDEEA VORBEȘTE PRIN LEMN

INTERVIU CU ARTISTUL PLASTIC G. MITROHIN (GERMANIA)

Pentru Georg Mitrohin sculptura este un mod de mărturisire laică. Poate de aceea, în atelierul său de sculptură ultratehnologizat arhaismul trăiește o permanentă umilință.

Georg Mitrohin oficiază de peste 20 de ani, mai întâi în România, apoi în Germania, unde s-a stabilit de o bună bucată de vreme, un ritual al genezei, demitizat prin repetare și păgînit prin conținut și formă.

Un interviu cu G. Mitrohin, petrecut într-un fel de pridvor, rustic și confortabil în același timp, născut poate din confluența a două lumi, atât de intim integrate în destinul său, sporește și mai mult misterul creației, semn clar că te afli în fața unui artist adevărat.

– **Cînd s-a petrecut întîlnirea dvs. esențială cu sculptura?**

– Am început să lucrez în lemn prin 1954-'55, la vîrsta de 10-11 ani, aflîndu-mă la Brăila, inspirat de personajele mai îndepărtate în timp (cele contemporane fiind total neinteresante), ale cărților de istorie și mitologie: Zeus, Buddha, Cezar. Erau lucrări realiste, inspirate mai puțin din moda vremii, cît mai ales ca reflex al unei vîrste necoapte artistic. Apoi, la 13-14 ani, am lucrat teme proprii, într-un stil expresionist, ce începea să prindă note tot mai personale.

– **De cînd datează prima expoziție?**

– Prima expoziție de sculptură și pictură a fost una de grup, desfășurată la Iași în perioada studenției, soldată cu înlăturarea mea pe motiv de obscenitate. A fost primul meu conflict artistic generat de faptul că nu ilustream ideologia vremii. Așa încît pot spune că adevăratul debut expozițional s-a petrecut la București, dar și acesta își are partea lui de anecdotă, prin faptul că nu mi-am recuperat sculpturile, pierdute cu nonșalanța specifică activiștilor

culturali, decît în urma unor eforturi disperate. În altă ordine de idei, pe linia ratărilor din acea perioadă se înscrie și călătoria de documentare la Moscova. Indiscutabil, totul mi "s-a tras" de la concepția mea artistică, ce se cristalizase deja, în care arta timpului figurativ nu se întîlnea pe aceeași lungime de undă cu realismul socialist ce făcea ravagii în cultură.

– Privitor la pictura pe care o practicați, se pare, în completarea sculpturii, ce ne puteți spune?

– Pictura reprezintă pentru mine o altă lume. Un alt mod de trăire a creativității. În pictură izbucnirile afective se materializează rapid, ea neavînd rigoarea și disciplina sculpturii.

– Care este materialul care servește cel mai bine ca suport material viziunii dvs. artistice?

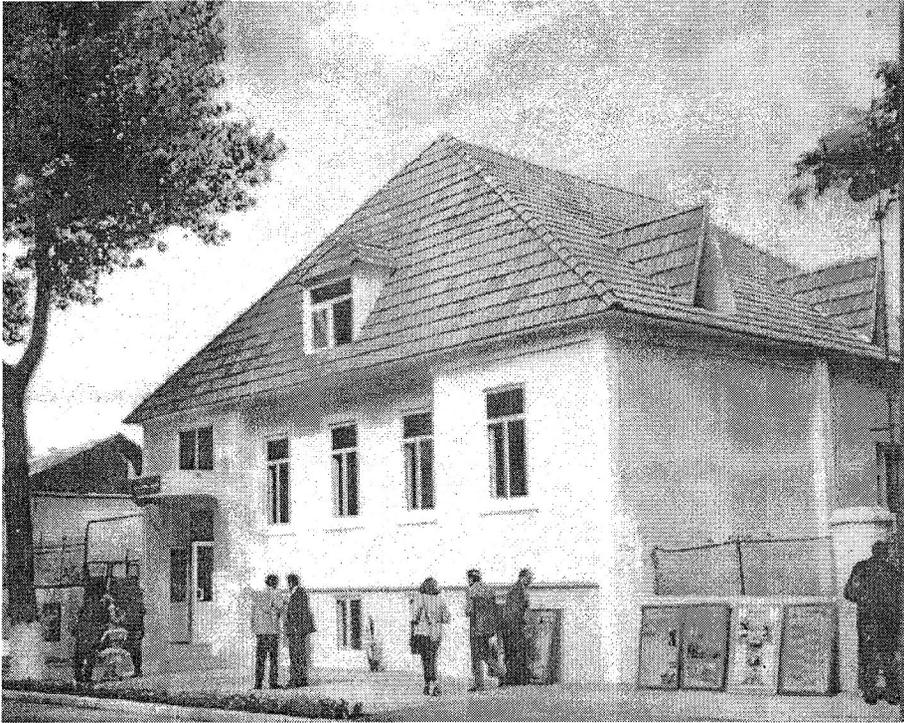
– Lemnul. Este singurul material în care lucrez. Și numai cu cuțitul. De aici și rotunjimile sculpturilor mele.

Lucrul cu cuțitul îți oferă prilejul meditației și introspecției. Lemnul se află într-un permanent contact modelator cu mîna, lucrarea poate fi privită și analizată din toate unghiurile.

– Cît a modificat din viziunea dvs. artistică acest contact de peste 20 de ani cu spațiul german?

– Nimic. Poate de aceea arta mea este atît de puțin înțeleasă aici. Este o lume în care consumul a reușit, în bună măsură, să distrugă arta plastică. Iar o contribuție importantă au, în acest sens, galeriștii. Aici nu se mai vînd opere de artă, ci semnături. Se încurajează și se susține profitabilul, în detrimentul valorii. Eu încerc pe cît pot să reabilitez arta adevărată prin asociația **Art-Direct**, prin înființarea unei galerii proprii și printr-un cenaclu de artă plastică.

Consemnare: Liviu CAPȘA

CASA LIMBII ROMÂNE

susține orice inițiativă de editare

a cărților, broșurilor, albumelor, pliantelor
și a altei producții poligrafice;

publică

lucrări originale și retipărește opere de referință;

asigură apariția operativă

a lucrărilor comandate.

Adresa noastră:

Chișinău, str. M. Kogălniceanu nr. 90.

Pentru corespondență:

căsuța poștală nr. 83, bd. Ștefan cel Mare nr. 134,

Chișinău, 2012.

Telefon: 23.87.03, 23.44.12.

LIMBA ROMÂNĂ

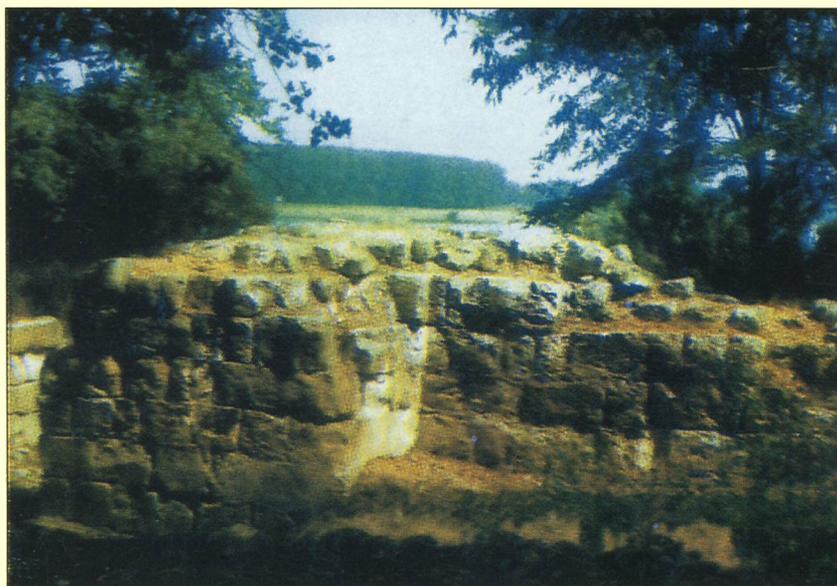
EDIȚIE SPECIALĂ

Crucea de leac din biserica
mănăstirii Dervent.

Opaiț cu chipul lui Dyonisos,
Ostrov - Durostorum.
Muzeul Dunării de Jos.

Poarta de nord a cetății bizantine (a.971) de pe Insula
Păcuilui lui Soare.

JUDEȚUL CĂLĂRAȘI, ROMÂNIA
LIMBĂ, LITERATURĂ, CIVILIZAȚIE